MAGYAR
LEK
SIKON

G
G
124

L. R. Bekk. 0. 2. 2. 7.

jo'

3754
S. 27. III
II.

Ex oblatione Ill. Comitis
Emerici de Lethés

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

SZENT IRÁS' ÉRTELMÉRE VEZERLŐ
MAGYAR

LEKSIKON,

Mellyben

A' SZENT IRÁSBAN ELŐ-FORDULO PÉLDÁZOLÁSOK, (*TYPUSOK*) ES ÁBRÁZOLÁSOK (*EMBLEMAK*) LELKI ÉRTELMEK SZERÉNT RÖVIDEDEN KI-VILÁGOSITTATNAK; SOK DOLGOK A' 'SIDO RÉGISÉGEKRŐL KI-MAGYARÁZTATNAK:

És így

A' Szent Iráſt Isteni-félelemmel érteni kivánó KEGYES OLVASOK Jó Szándékjokban felſegittetnek,

BOD PÉTER,

A' Hevizi Reformáta Eccleſiában, és M. Udvarban, a' KRISTUS' Evangyéliomának méltatlan Sáfára.

által.

KOLOS'VÁRATT,

Nyomtatt. S. PATAKI JÓ'SEF által. 1746. Eſztend.

Róm. XV. 4.

A' mellyek régen meg-irattattak, a' mi Tanúságunkra irattattak-meg: hogy a' békességes türés által, és az Irásoknak vigasztalások által reménségünk légyen.

Róm. V. 14.

Adám amaz el-jövendönek Példázolója vala.

Vitsius:

Kevésbé vétkezik az, a' ki a' KRISTUSt ott-is láttatik látni, a' hol talám nem mútatja magát, mint az, a' ki ott sem akarja látni, a' hol magát nyilván ajánlja: mert amaz a' KRISTUSt keresö Léleknek, ez a' hivésre késö Elménck jele.

A' VALOSÁGOS ÖZVEGYEKNEK HÂRMAS TZIMEREIKKEL:

ISTENben való erős Bizodalommal,
Imádságokban való Szent Buzgósággal,
Siön' Leányit illető Tiszta Elettel,

ÉKESKEDÖ

UR-ASZSZONYNAK,

MÉLTOSÁGOS GROF BETHLENI

BETHLEN KATA

ASZSZONYNAK,

A' NÉHAI MÉLTOSÁGOS ROMAI SZ. BIR.

GROF SZÉKI

TELEKI JO'SEF

UR Ö NAGYSÁGA'

Annak idejében N. Fejér-Vármegye' Fő-Ispánja', a' N. Enyedi Kollegyiom' Bölts Curátora', Igaz Haza Fia', ISTEN' Háza' nagy Oßlopa', *'s a' t.*

Már XV. Eßtendöktöl fogva fedhetetlen tißta Életet élö Igaz

ÖZVEGYÉNEK,

Az ISTEN' HÁZa Kegyes Dajkájának, a' SSükölködö Szegényeknek Édes Anyjoknak, *'s a' t.* Nékem Jó PATRONA ASZSZONYOMNAK ö NAGYSÁGÁNAK,

Az ISTENi Kegyelemnek Édeſségében való gyönyörködéſt kivánok.

MÉLTÓSÁGOS GROF ASZSZONY,

ISTEN-FÉLÖ JÓ PÁTRONA ASZSZONYOM!

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

MIkor azt akarná mútogatni a' Szent Pál Apoſtol, hogy az ISTEN' Kegyelme minden Rendbéli Emberekre ki-terjed, Személy válogatás nélkül, így Szól: (*a.*) *Nintsen 'Sidó, sem Görög, nintsen Szolga ſem Szabados, nintsen FÉRJFIU, ſem ASZSZONYI-ÁLLAT* között külömbség, hanem mindnyájan *EGYENLÖK a' JESUS KRISTUSban.* Mert a' miké-

(*a.*) Gal. III. 28.

a'miképen a' Férjfiat, úgy az Aſſzonyt-is a' maga Képére teremtette az ISTEN az elsö Teremtésben, (*b.*) 's ugyan arra újitja-meg az újjá Születésben: mint a' Férjfi, úgy az Aſſzony-is, a' KRISTUSban való meg-kereſztelkedés által, a' KRISTUSt öltözi magára, (*c.*) a' KRISTUSba óltatván Hit által, az ö Tagja, Kegyelem' Edényje, ISTEN' Ditsöségének Eſzköze, úgy-hogy, a' mint Nazianzenus Gergely mondotta: *A' Férjfi és Aſſzony között Teſtbéli külömbség vagyon, de Lélekbeli ſemmi nintsen.* (*d.*) Mellyre nézve ſzükség, hogy mint tsalhatatlan Igazságot úgy tartsák ezt közönségeſen az Emberek:

Elöſzör: *Hogy az Aſzſzonyoknak, az ISTEN' Idvezitö Kegyelmére nézve, egyenlö Méltóságok 's Prerogativájok vagyon a' Ferjfiakkal; ha nem nagyobb.* Meg tetſzik ez eléggé, ha (1.) ſzemléljük az Eredetet; mert mindeniknek azon egy Teremtöje vagyon az ISTEN, e' külömbséggel mindazonáltal, hogy a' Férjfi Földböl a' Paraditsomon kivül teremtetett, de az Aſzſzony már megnemeſittetett Matériából ben a' Gyönyörüségnek Kertében a' Paraditsomban. Mikor (2.) az ISTEN az Ember' Idvezitteteſe iránt való Akaratját ki nyilatkoztatná, *Aſzſzonyi-állat' Magvának* nevezte leg-elsöben a' Meg-váltót, (*e*) hogy-ha ſzintén Aſzſzony adott-is alkalmatoſságot a' romlásra, úgyan a' légyen eſzköz a' meg-épülésre-is. Söt (3.) *Messiás*nak-is leg-elsöben Aſzſzony, az Anna nevezé (*f*) az Idveſségnek Fejedelmét. Igen ditséretes az Ábrahám' Hiti az egéſz Világ elött, az I'sáknak meg-nyerésében, (*g*) de (4) nem alább való a' *Sáráé*, a' kit ezzel ditsér az Apoſtol, (*h.*) hogy *Hitnek általa eröt vön az ö Méhében való fogadásra, és az ö idejének kivüle ſzüle, mivelhogy Igaznak ítélte azt, a' ki igéretet tett vala. Annakokáért Egytöl, és attól, úgymint meg hólttól, ſzaporodtanak annyin,*

(*b.*) 1Mós. 1. 27. (*c.*) Gal. 111. 27. (*d.*) Voſſius de Orig. Idol. *Lib.* 111. *p. m* 984. (*e.*) 1Mós. 111. 15. (*f.*) 1Sám. 11. 10. (*g.*) Róm. IV. 19. (*h.*) 'Sid. X. 11, 12.

nyin, mennyi az Ég' Tsillaginak ſokságok. Nagy Hiti vólt (5.) az I'sáknak, de nagyobb okoſsága a' *Rebekán*ak. a' ki úgy igazgatta a' dolgokat, hogy az Áldáſt Eſauról Jákóbra ſzállitaná. az ISTENi Jelentés ſzerént: *A' Nagyobbik ſzolgál a' Kiſſebbnek.* Melly ellen Atyai indúlatja ſzerént el-vetemedett Elsö Szülöt-jét akarja vala meg-áldani. *(i.)* Ugy ſzintén a' Sámſon' *Any-jában*-is nagyobb Hit 's Bátorság látſzik, mint annak Férjében, a' kit az Angyal' látásának meg-ijedésén így biztat vala: *Ha meg akart vólna ölni az UR minket, el nem fogta vólna a' mi kezünkböl az Égö Aldozatot. (k.)* Haſonló okoſsággal és bátorsággal tanátsolja *Nitokris Király*né Aſſzony a' Baltasárt, midön Tanátsoſival együtt az Iró-kéznek tsúda látásán el-bámúltak vólna. *(l.)* (6.) Aſſzony vólt az, a' ki nem tsak Méhében, hanem Szivébe is fogadta az Idvezitöt, így ſzólván az Angyal izenetére: *Im hol vagyon az URnak Szolgáló-Leánya, légyen nékem a' te Beſzéded ſzerént. (m.)* Söt az is, a' ki köſzöntötte a' Meg-teſtesült Meſſiáſt, az Er'sébet. Születéſekor-is ama' 84. Eſztendök alatt Özvegylö *Anna* kezdé mindeneknek prédikálni az ö Teſtben való meg-jelenését. *(n.)* (7.) Prófétákat támaſztott az ISTEN az Izraelben, de haſonlóképen *Próféta Aſſzonyokat*-is, a' minémüeknek tartatnak, *(o.)* Sára, Rebeka, Mária a' Mó'ses Nénnye, Débora, Anna a' Sámuel' Anyja, Abigail, Hulda, Eſther, Er'sébet a' Kereſzt. János Anyja, Anna a' Fanuel' Leánya, és a' minden Embereknél feljebb betsültetett Bóldogságos Szüz MÁRIA. (8.) Példázolói vóltanak a' Nevezetes Férjfiak, a' KRISTUSnak; de az Iſten-félö *Aſſzonyok*-is az Anyaſzentegyháznak bizonyos állapotjának. *(p.)* Nagy vigaſztaláſokra-is ſzolgálhat ez az Aſſzonyoknak, hogy a' KRISTUS ſzoros egyeſségére méltóztatott, az ö Vére által meg-tiſztittatott idvezülendö Léleknek, 's az Anyaſzentegyháznak, az Aſſzonyi Nem, Rend Ábrázolója: melly neveztetik, Vont-arany rúhában fel-öltöztetett *Király' Leány*ának, *(q.)* Biborral

(i.) 1 Mós. XXVII. *(k.)* Bir. XIII. 23. *(l.)* Dán. V. 10 *(m.)* Luk. I. 38, 41-45. *(n.)* Luk. II. 38. *(o.)* Fabr Codice Pſeudepig. V. T. *Tom.* I. *pag.* 896. 901. *(p.)* Gal. IV. 24-31. *(q.)* 'Sólt. XLV. 12.

borral fel-ékesíttetett Bárány' *Feleségé*nek, *(r.)* Meny-Aſſzonynak. (9) Mikor a' KRISTUS a' kezesség Terént le-fizette az Adóságot, és az átok alól fel-szabaditotta a' maga Személyjében az idvezülendö Világot, az ö Fel-támadása által; erre méltóztatta a' *Máriát*, hogy néki jelenjen-meg elsöben, és ötet tégye ez örvendetes Hír elsö Evangyéliſtájának. (s.) (10.) Ditsérik az Apoſtolok mint az Iſten-félö Férjfiakat, úgy a' nagy Hitü Aſſzonyokat-is, mint *Dámaris*t, *Lydiá*t, *Tábitá*t, *Nikaules*t a' Sebának Királynéját maga meg-ditsérte az ISTEN' Fia, *(t.)* *Lois*t, a' Timotéus' Nagy-Anyját, és *Eunikát*, Edes Anyját, a' Szent Pál a' kép-mútatás nélkül való Hitröl. Melly drága Tituluſſal illeti öket az Apoſtol, *(u.)* *SZENT és ISTENben bizók*nak nevezvén, kik engedelmeſséggel ékesítették magokat. (11.) A' nagy Hitü Szentek' Laiſtromokban, melly amaz régen Cánonizált Szentek' Archivumokban találtatik, nem csak fel-irta Szent Pál az Aſſzonyokat, hanem úgyan ollyan Hittel ditséri, a' minémünek Példáját Férjfiakban nem találhatni, hogy az *Aſſzonyi-állatok a' Fel-támadásnak általa, az ö Halottjaikat meg-nyerték*, *(x.)* úgyan-is az Eliséus' amaz okos Fö Aſſzony' kérésére támaſztá-fel annak Fiát, *(y.)* a' Márta és Máriáéra a' Lázárt, a' Naini Özvegyére annak Fiát, a' KRISTUS: a' ſiránkozó Özvegyekére Péter a' Tábitát, *(z.)* Igy azért, nagy Lelki vigaſztaláſſal olvashatják a' Mindenhatónak amaz igéretét, *(j.)* az Aſſzonyok-is: *En titeket hozzám fogadlak, és léſzek néktek Atyátok, és ti léſztek nékem Fiaim és Leányim.* Igaz ez-is

Másodſzor: *Hogy az Aſzſzonyok nem kevésbé ſzolgálnak az ISTEN' Ditsőségének terjeſztésére, mint a' Férjfiak.* Ez *Paradoxum*nak, Hitel-felett való dolognak nem látſzhatik ſenki elött, a' ki a' dolgokról jozanon és indúlat nélkül téſzen itéletet: [1.] Mert a' *Seneca* mondáſa ſze-

(r.) Jel. xix. 7, 8. Efés. v. 23--33. *(s.)* Mát. xxviii. 9. *(t.)* Mát. xii. 42. Joſeph Antiq. *Lib.* viii. *Cap.* 2. *(u.)* 1 Pét. iii. 5. *(x.)* 'Sid. xi. 35. *(y)* 1 Kir. iv. 36. *(z.)* Tsel. ix. 39. *(j.)* 1 Kór. vi. 18.

ſa Szerént: *Virtus non eligit Sexum*: *A' Jó-tselekedet nem válaſztja a' Nemet*; hanem arra mindenik egy aránt alkalmatos. Ugyan ezen dolgot mondja *Hieronymus* (*v*) *In Servitute CHRISTI, nequaquam differentiam Sexuum valere, ſed Mentium. A' KRISTUS' Szolgálatjában a' Nem kiilömbséget nem téſzen, hanem a' Lélek.* A' jó Lelkü Aſſzony ſzintén úgy ſzolgál az ISTENnek, mint a' jó Lelkü Férjfi; söt könnyebb dolog egy *Abigail*nak meg-engeſztelni egy Vér-ontáſra fel-kéſzült Hadi Seregget, mint hetven hét *Nábál*nak egy meg-maradáſra való Szót ſzólani. [2] Látjuk a' Bölts *Rebeka Aſſzony*' Tselekedetit, kinek ſzorgalmatos vigyázása által lett az, hogy a' *Patriarchalis Benedictio*, Atyák' Áldása arra ſzállana, a' kire az ISTEN kijelentette vala, a' Jákobra, kinek Magvából vala Teſtet véjendö a' Meſsiás, hogy ö benne az Áldáſt el-érnék minden Nemzetek. [3] A' Mó'ſes' Sátora fel-épitesében, (: melly Példázolta a' KRISTUS' Anyaſzentegyházát, :) ſok fáradtságot vittek véghez az Aſſzonyok, ſzötték, fonták, 's varrották (*a*) a' ſok féle Superlátokat, Papi öltözeteket, nagy ſerénységgel. Söt a' mi nélkül az Aſſzonyi Rend igen nehezen léſzen el, a' magok Tükröket is a' Sátor' ſzükségére ajándékoztak. Mert meg-parantsolta vala az ISTEN, hogy egy nagy Réz Mosdót öntenének a' végre, hogy az ISTENnek ſzolgáló Papok mosódnának belölle; de Réz elégedendö nem maradván a' több Múnkától, a' Jó Aſſzonyok vídám Szível az ö réz és atzél Tükröreiket, a' mellyekbe eddig magokat ékesgették vala, elö hordák, és e' végre ajánlák: a' mellyet a' Jó Aſſzonyoknak örök emlekezetekre fel-irt Móſes, (*b.*) Világ' végéig el nem töröltethetö Betükkel. [4] *Debora* Próféta Aſſzony, negyven egéſz Eſztendeig itélé az Izraelt nyomorúságos Napokban, 's meg-is ſzabaditá a' Jábinnak Kezéböl, minekutánna így ditsekedik: (*c.*) *A' kiknek Méltóságok vagyon a' Népnek egybe gyüjtésére, hozzám jönek Iró Deákomnak Levelére.* [5.] A' Siriai Námánnak meg-térésére egy kis Rab Leány ſzolgáltata alkalmatoſságot. Mellyhez

(*v*) Epiſt. XXXI. *ad Euſtoch.* (*a*) 2 Mól. XXXV. 22, 25, 26. (*b.*) 2 Móſ. XXXVIII. 8. (*c.*) Bir. V. 14.

hez hasonló volt az *'Ibérus*ok' Keresztyén Hitre való térések, kiknek Királynéjokat egy Keresztyén rab Szolgáló kezdé tanitani a' Keresztyén Hitre; az a' Férjét, Férjével együtt az Udvara Népét, 's végre *(d)* Konstántzinápolyból Papokat vitetvén, az egész Nemzet meg-téritették. [6] *Eſter* Aszszony ISTEN elött való alázatos Könyörgésével, és kedves maga alkalmaztatásával nyere az ISTEN' Népének ollyan Szabadúlást, a' minémüt Ember nem hallott; mellyért Ditséretben-is hagyta az ISTEN' Lelke az ö Emlekezetét mind örökké. [7.] A' KRISTUSnak, mikor a' halandó Testben meg-vettetett állapotban vólna az Emberek között, Fö Aszszony Táplálói vóltanak, a' kik tápláljak vala, sáfárkodván az ö Marhájokból. *(e.)* Ugyan ezek, mikor Jérúsálembe fel-ment vólna a' Szenvedésre, akkor-is szolgálnak vala néki, *(f.)* 's mikor vitetnék a' megfeszitésre, siratják vala, *(g.)* kiket kedves Titulussal így szólíta-meg: *Jérúsálemnek Leányi ne sirjatok.* [8.] Szép dolog az, hogy az Uj Testamentomban a' Vallás' dolgában leg-elöször *Synodus*t az Aszszonyok *celebrál*tak: akkor vólt ez, midön a' Bóldogságos Szüz MÁRIA, viselvén immár azt a' kedves és drága Terhet, az ö Rokonához, az Er'sébet Aszszonyhoz ment, és három Hónapok alatt együtt traktáltak a' Váltság' múnkájáról. *(h.)* [9] Mint nagy *Proſtatis*t, Patronát, úgy ditséri a' Szent Pál *Fébé*t, *(i.)* 's köszöntet másokat-is Nevek szerént, kik abban az idöben a' magok Házokat tették vala Templomokká, bé-fogadván azokba az Isten-félöket. Illyen választott Aszszony Pátrona vólt az-is, a' kinek irta második Levelét Sz. János Apostol. [10.] Ha pedig az Eklésiai Historiákat meg-visgálnók, ki gyözné onnan elö számlálni a' sok ditséretes Aszszonyokat? Emlitem a' régiek közzül csak a' *Domitzillá*t, a' Domitziánus Tsászár' Húgát, ki a' Keresztyéni Hitben való álhatatosságával, a' véres üldözésekben sokakat meg-erösite: a' Konstántinus Tsászár' Anyját, *Hélénát*, a' ki Fia által sok jót vitt végbe: a' *Pulcheriát*, az Arcádius Tsászár' Leányát, a' ki

az igaz

(d) Micrel. Hist. Eccl *pag. m.* 314. *(e.)* Luk. VIII. 3. *(f.)* Mát. XXVII. 55. *(g.)* Luk. XXIII. 27, 28. *(h.)* Luk. I. 39--56. *(i.)* Róm. XVI. 2.

az igaz Vallásnak ſok idök alatt hatalmas óltalmazója vala, az Eretnekségek ellen. A' közelebb valók közzül, az Angliai *Er'sébet* Királynét, a' ki 45. Eſztendök alatt Orſzágla, az Igazságnak terjeſztésével 's óltalmazásával: a' *Johanna Albretánát*, a' Navariai Királynét, a' kinek Udvara-is, a' Tudóſokra nézve, épen vala Akadémia. Vagynak ma-is ollyanok. Vóltanak a' Magyaroknál-is, mert *Geiza*-is mikor még tántorgana a' Pogány és Kereſztyén Vallás között, Iſten-félö Felesége által erösödött-meg a' Kereſztyén Hitben. Kik mit tselekedtenek, ſok vólna azt ide le-irni; légyen elég azt meg-jegyzenem, hogy mint egyéb Nemzetekben, úgy a' Miénkben-is, az ISTEN' Igérete ſzerént, a' Fö Aſſzonyok a' Siónnak vóltanak Dajkái. Ezt pedig innen ſemmiképen ki nem hagyom, hanem mint tsalhatatlan Igazságot, máſokkal-is ſzemléltetni kivánom,

Harmadſzor: *Hogy az ISTEN' Házának egyik rendbéli meg-mozdúlhatatlan erös Oſzlopi, a' gyámoltalan gyenge Özvegyek.* Könnyü ezt látni, (1.) Mert mennél nagyobb Privilégyiommal és Diplomával biró Emberek laknak valamelly Városban, annál nagyobb és maradandóbb Erösſége vagyon annak; már pedig az ISTEN' Városában leg-több Privilégyiommal az Özvegyek ajándékoztattak-meg, mind a' magok Személyjekre nézve; a' kikröl illyen *Articulust* iratott *(k.)* a' Móses által: *Egy Özvegyet, vagy Árvát-is ne nyomoritsatok-meg, ha pedig meg-nyomoritván meg-nyomorgatod, fel-gerjed az én Haragom, és el-veſztlek Fegyverrel.* Mind Jotáfokra és Határokra nézve, mellyekröl így iratta az *Articulust*: *(l.) Meg-eröſiti az UR az Özvegynek Határát.* Mind az ö Törvényes *Causá*jokra nézve adott-ki illyen *Edictum*ot: *(m.) Az Özvegy' Perit vegyétek-fel.* Melly Privilégyiomokat midön az Emberek bontogatnak, és az Ekléſiában ISTEN' Szárnyai alatt nyúgovó Özvegyeket meg-háboritanak, ha az Özvegyek Szívekböl ki-forrott könyvhúllatáſokkal irott *Supplicátio*jokat béadják

(k). 2 Móſ. XXII. 22, 23, 24. *(l.)* Péld. XV. 25. *(m.)* Eſa. I. 17.

adják a' Mennyei Királyhoz, minden bizonnyal fel-kél az ö ſzabaditáſokra: mert ha tsak egy Földi Király-is el-nem ſzenvedheti az ö Királyi Diplomájának meg-rontatását, annál inkább nem a' Változhatatlan, és Mindenható. Meg-is igérte azt az ISTEN, hogy öket *manuteneálja*, és a' Hatalmaſok ellen *vindicálja*: *(n.) Az Özvegyeknek örzöjök az ISTEN, ki az ö ſzentséges helyjében lakozik.* Illyen örizetben tartatván azért az Özvegyek, vélek együtt az Ekléſia-is, mellynek kebelében nyúgoſznak. Innen az ISTENnek Szentei *provocáltak*-is az Özvegyeknek adatott Privilégyiomra: az Illyés így kiált az ISTENre: *(n.) En URam és ISTENem, azt az Özvegyet-is a' kinél én lakom, meg nyomoritottad-é?* Nem emlekezel-é-meg mitsoda Privilégyiomot adtál néki, *Te magad meg-rontanád-é azt?* Ugyan az ISTENnek Népe, nyomorúságos állapotjában, *Özvegynek ábrázatjában* adatik elö; *(p.)* mert valamiképen az Özvegynek, Férje' Halálával, Nyelve a' ſzólásra, Keze az óltalomra meg-köttetett, úgy hogy, ügye egyedül az ISTENre maradott; úgy vagyon az Ekléſia' dolga-is, mellyért az ISTEN perel. *(q.) Tábort járok az én Házam körül, az Ellenség ellen.* Eléggé (2.) meg-mútatta az ISTEN mind ezeket tselekedettel és valósággal; mert a' Púſztából Kanaán' Földére menö Izrael' Népének nagyobb réſze Özvegy és Árva vólt: meg-tetſzik ez, ha fel-véſzſzük, hogy Egyiptomból *hat ſzáz ezer Fegyver-fogható* Izraélita jött vala fel, *(r.)* melly a' Púſztában, Jósuétól és Kálebtöl meg-válva, mind el-hala. Mennyi Özvegy és Árva maradott azert itt, a' hol a' ſok Feleségüség-is ſzabados vólt, ki gyözné felſzámlálni? Tsak az Özvegyek' és Árvák' ſiráſok is le-ronthatta a' Jérikó falait, 's talám azért-is vólt az ISTENnek ollyan nagy gondja erre a' Népre, minthogy az Özvegyek' és Árvák' terheket magára *(s.)* vévén, ISTENnek kellett hordozni. (3.) Az Uj Teſtamentomi Ekléſia-is az Özvegyeken kezdödött; mert a' Jóſef, a' KRISTUSnak Tútora, Özvegységének 80-*dik* Eſztendejében vette magához a' Szüz MÁRIÁT, ha igaz az *Epifánius'*

irása.

(n.) 'Sólt. LXVIII. 6. *(o.)* 1 Kir. XVII. 20. *(p.)* Siral. I. 1. *(q.)* Zak. IX. 8. *(r.)* 4 Móſ. XI. 21. XIV. 30. XXVI. 64, 65. *(s.)* Jér. XLIX. 11.

irása. (*t.*) Maga-is a' Bóldogságos Szüz MÁRIA úgy látſzik, hogy idejekoránt el-maradott a' Jó'seftöl, hólt pedig meg a' *Nitzéforus*' irása ſzerént, minekutánna ſzülte e' Világ' Megváltóját, XLVIII. Eſztendökkel, vagy máſok ſzerént, akkor általvitetett a' Mennyei ditsöségre. (*u.*) Anna Aſſzony-is, a' ki elsöben a' KRISTUSról tanúbizonyságot tén, 84. Eſztendös Özvegy vala. (4.) Miképen terjeſztette és óltalmazta az ISTEN a' maga Anyaſzentegyházát a' gyenge Özvegyek által mindenkor, ſok vólna azt elö ſzámlálni, emlitek azért tſak némelly Példákat a' mi Nemzetünk' Hiſtoriájából. Özvegy vólt ama' Fejedelem Aſſzony, a' ki 528 Eſztendöben ſok ezered magával a' Kereſztyén Hitre téré, *Juſtinianus* Tsáſzártól Papokat kére, véle erös ſzövetséget ſzerezvén, ſegitséget-is háborgatói ellen külde. (*x.*) Az Evangyéliom' hirdetöinek nagy Pátronájok vala Alsó és Felsö Magyar Orſzágban, a' *Jaktsi Péter* Özvegye *Anna* a' Reformátiokor a' maga Jószágaiban, (*y.*) a' ki a' maga költségével idegen Orſzágokra Tanulókat küldött, 's úgy igyekezte ſzaporitani a' ſzolgálatra való Embereket. Ugyan azon idöben a' Nagyságos Drágfi Gáspár Özvegye, Somlyai *Bátori Anna*, nagy értekü Ur Aſſzony, épen Anyai indúlattal táplálja vala az Iſten-félöket: így Somlyai *Bátori Kata*, Lonyai Iſtván' Özvegye. Haſonló vólt *Nádasdi Anna*, Majlát Iſtván' Erdélyi Vajda' Özvegye, a' ki költséget ada az Uj Teſtámentomnak Kolo'ſváron való ki-nyomtatására, mint az elött nem régen adott vala a' Bátyja Nádasdi Tamás-is úgyan e' végre. Az idö tájban élt az ISTEN' Házához Anyai indúlattal viſeltetö Iſten-félö Aſſzony *Botskai Er'sebet*, Bátori Kriſtóf Erdélyi Vajda' Felesége, a' ki ſok ſzép Virtuſaival és kegyes maga viſelésével azt nyerte vala, hogy az Erdélyiek Ezüſt és Arany Pénzeket vernének az ö Nevére és Tzimerére. (*z*) Sokkal ſegitette a' Magyar Izraelt a' M. *Lorándfi 'Su'sánna*, Erdélyi Fejedelem I. Rákótzi György' Özvegye, kivált ki-nyomtatott jó és haſznos Könyvekkel, a' mel-

(*t.*) Hæres. LXXVIII. (*u.*) Lætus. in Comp. Hiſt. *p.* 19. (*x.*) Procop. L. II. Evagr. Lib. IV. Cap. 20. (*y.*) Pápai RR. ad An. 1529. (*z.*) W. Bethlen. ad An. 1581.

a' mellyek máig-is feles számmal meg-vagynak. Több Példákkal nem élek, mivel azoknak le-irások sok helyet foglalhatna-el, és mútogatása, miképen terjesztette és terjeszti ISTEN a' maga Ditsöségét ezek által a' Gyenge Eszközök által, és óltalmazza azt. Hanem

Mind ez három feljebb emlitett Dolgoknak tsalhatatlan Tzimereit, és erös Tanúbizonyságait szemlélem Nagyságodban, mint a' Mennyei Jérúsálemnek és Szent Siónnak Leányi közzül valóban: a' mellyek hogy Nagyságodra illjenek, azt senki más nem tagadhatja, hanem az, a' ki Nagyságodat vagy nem esméri; vagy Szíve tellyes lévén Ördögi irigységgel, a' másban való Virtust, mellyre az ISTEN' meg-szentelö Kegyelme méltóztatja a' méltatlan Port és Hamvat, az ISTEN' Ditsöségének kissebbségével-is kivánja óltsárolni.

Az *Elsö*, hogy tudniillik Nagyságod ISTEN' Kegyelmében légyen, valóban ide illik. Tudja azt a' Nagyságod Lelke jobban, mint sem az egész Világ arról bizonyságot tehetne: a' melly annyira ragaszkodott az Idvezitöhöz, hogy a' Mártáskodással semmit nem gondolván, mint a' búzgó Mária JÉSUSával való Társalkodástól épen el nem távozik. Kinek Idvezitö Szerelmével annyira bé-is tölt, hogy az immár e' Világnak terhes bajait tette Nagyságodnak könnyükké, keserGetéseit édesekké! A' szüntelen való Próbák a' Nagyságod Hitét, mint a' sokszori koholás az Aranyat, melly mennél többet forog az Ötvesek' kezekben annál fényesebb: és az ISTEN' Kegyelmes Igéretinek sok ezerszer való bé-tellyesedése, 's Atyai Szerelmének már mindenkori érzése, olly bátorságossá tették a' jövendö dolgokról-is, mint az Édes Anyai ölben hordoztatott Kisdedet, Szüléi gondviselésekröl. Tanúbizonyság itt a' Nagyságod' ISTENnek szenteltetett Lelke, az ISTEN' Lelkével együtt, 's jól tudom, hogy Emberektöl ditséretet, a' mellyet meg-érdemel-is, nem vár. Bé-is érheti azzal a' Ditsérettel, a' mellyel az ISTEN meg-ditsérte, adván annak tsalhatatlan Zálogát a' Nagyságod Szivébe, ama' Mennyei Öröm' 'sengéjének érzését, 's az ISTEN' akaratján

nagy ditsekedéſſel 's békeſséges türéſſel való meg-nyúgováſt. Mindazáltal nem vétek, úgy hiſzem, ſem ISTEN ellen, ſem Emberek ellen, annál inkább Nagyságod ellen, ha azokért, a' kik a' Nagyságod' Élete folytatását nem láthatják, két három Szóval, a' ki már ſok idöktöl fogva annak Szemmel látója vagyok, le-irom. A' melly áll

I. Az ISTEN' Beſzéde ſzerént való Szent Foglalatoſságokban, a' Kegyeſségnek ſzüntelen való gyakorlásában, tudván azt, *hogy bizonyára nagy kereskedés az ISTENi Szolgálat, az elégséggel.* (*j.*) A' mit azért az Apoſtol (*v.*) mindeneknek parantsol: *Szüntelen imádkozzatok, minden dolgokban hálákat adjatok, mert ez az ISTENnek akaratja, a' JESUS KRISTUS által, ti hozzátok*, azt Nagyságod úgy igyekezi bé-tellyeſiteni, ſzüntelen való Imádságával és Háláadásával, mintha tsak egyedül Nagyságodnak mondotta volna az Apoſtol. A' miképen *Hieronymus* mondotta egy Uri Özvegy Aſſzonyról, (*a.*) *Jejunia pro ludo habet; Orationem pro delitiis. A' Böjt néki igen könnyü, a' Könyörgés gyönyörüsége*, úgy Nagyságodnak-is a' Böjt igen könnyü, az Imádság Szívbéli gyönyörüségére vagyon, mintha ugyan ISTENéhez való búzgó indúlatjával és ſzeretetével terhes Szívének jó féle terhét tehetné-le az által az ISTEN' Lábaihoz. Az Özvegy Aſſzonynak azért le-rajzoltatáſa, a' mellyel a' Szent Pál azt le-irta, úgy illik Nagyságodra, mint a' ſokſzor meg-tiſztitratott Aranyhoz a' fényeſség. (*b.*) *A' melly Aſſzonyi-állat valóban Özvegy, és egyedül vagyon: bizik az ISTENben, és foglalatos a' Könyörgéſekben és Imádságokban; éjjel és nappal. Valóban Özvegy az*, 's egyedül vagyon, a' ki kedves Gyermekeitöl 's Férjétöl-is meg-foſztatott, 's e' Világi Gondolkodáſoktól magát el-vonta. Tizen-ötödik Eſztendeje immár, hogy Nagyságod nem tsak Gyermekeitöl, hanem kedves jó Férjétöl-is el-ſzakaſztatott, a' kikben Világi gyönyörüségét nem ſzemlélheti, 's azért e' Világi Szorgalmatoskodáſok után is

Elmé-

(*j.*) 2 Tim. v. 6. (*v.*) 1 Teſſ. v. 17, 18. (*a.*) Epiſt. ad Furiam. (*b.*) 1 Tim. v. 5.

Elméjét kevésbé botsátja. *Bízik az ISTENben*, nem lévén máſunnan tsalhatatlan reménsége; azért egyedül az ISTENhez ragaſzkodik, 's úgy meg-fogja, mint Jákób az Angyalt, hogy áldás nélkül ſoha el nem botsátja, és vigaſztalás nélkül onnan viſſza maga ſzemlélésére nem tér. *Foglalatos a' Könyörgéſekben és Imádságokban mind éjjel nappal.* Minthogy egyedül vagyon, viſel gondot arra a' mi az URÉ, és minthogy onnan vagyon egyedül a' ſegitség, oda kell háládatoſságot mútatni: minthogy az a' Pátronus, oda kell ſzüntelen bé-nyújtani a' *Supplicatio*t; annak eleibe ki-önteni, az Özvegyeken eſni ſzokott ſok Méltatlanságról a' Panaſzt; onnan várni és el-venni a' válaſzt. Ennek a' Pátronuſnak pedig éjjel nappal ajtaja nyitva az Özvegyek' bé-botsátratáſokra. Ennél vagyon Nagyságod-is éjjeli és nappali Inſtántziáival, mellyek ſoha üres válaſzszal nem járnak.

II. *Az ISTEN' Beſzédének minden napon ISTENi félelemmel 's ſzorgalmatoſsággal való olvasásában 's hallgatásában.* A' mellynek, mint a' Mennyei Atya akaratjának meg-értésében igen nagy gyönyörüsége vagyon, 's mint máſok a' Világi Gazdagságot kereſik nagy ſzorgalmatoſsággal, úgy Nagyságod ennek érrelmét nagyobb búzgósággal, meg-fogadván JÉSUSának amaz intését: *(c.) Viſgáljátok az Iráſokat, mert nektek úgy tetſzik, hogy azokban örök Életetek vagyon.* E' végre-is iratta azt meg az ISTEN. Ugy tselekeſzik Nagyságod; mintha ugyan tudta vólna ama' régi Bölts Atyának az *Hieronymus*nak Reguláját, mellyet irt egy nevezetes Római Fö és Gazdag Aſſzony eleibe: *(d.) Sint Divinæ Scripturæ ſemper in manibus tuis, et jugiter mente revolvantur. A' Szent Irás mindenkor légyen kezedben, és arról ſzüntelen elmélkedjél.* Ezt irta Tzélántziának, de haſonlót ír más Uri Özvegynek, *(e.) De Scripturis Sanctis habeto fixum verſuum numerum; iſtud Penſum Domino tuo redde. A' Szent Iráſokból bizonyos ſzámú verſeket ſzabj magad' eleibe, ezt*

(c.) Ján. v. 39. *(d.)* Epiſt. ad Celantiam. *(e.)* Epiſt. ad Furiam.

ezt az Adót add-meg az URnak. Ezt az Adót, de kedves és haſznos Adót, meg-adja Nagyságod-is az URnak. Nem lehet, hogy itt meg ne jegyezzem azt, hogy a' mái Aſſzonyoknak Szent Iráſokban való böltselkedéſekért, Aſſzonyokat Nyelvekkel és Iráſokkal motskoló Emberek, nem egy értelemben vagynak *Hiéronymus*ſal, a' ki azt nem tiltja, hanem inkább kénſzeriti, hogy olvaſsák az Iráſokat, mert Özvegységekben-is ott találják vígaſztaláſokat.

III. *Az Iſten-félö Kegyes és nagy Tudományú Emberekkel ſzüntelen való Converſátiokban.* El-hiſzem hogy itt azt kezdik kérdezni, a' kik jól tudják Nagyságodnak maga Házánál való maradását, Kik azok? Mikor élök mennek Nagyságodhoz, azok; de mindenkor Nagyságod mellett vagynak a' régen élt nagy Tudománynyal fénlö Tudóſok; a' kikkel való *Converſatio* igen ártatlan, máſnak sérelme nélkül való. Ezt pedig úgy viſzi Nagyságod véghez, mintha úgyan tudta volna a' *Hieronymus*' Tanátsát, az emlitett Uri Özvegyhez, *(f.) Poſt Scripturas Sanctas Doctorum Hominum Tractatus lege, eorum duntaxat, quorum Fides nota eſt. A' Szent Iráſok után a' tudós Emberek' Múnkáit olvaſſad, azoknak tudniillik, kiknek Tudományok eſméretes.* Azt tselekeſzi Nagyságod, a' mellyre nézve ollyan Bibliothékát-is állitott-fel, a' minémü Magyar Aſſzonynak talám még nem volt; a' mellybe bé-gyüjtötte az M D XXXVI. Eſztendötöl fogva ki-botsáttatott Magyar Könyveket feles ſzámmal, hogy ott tölök Tanátsot leheſſen kérdeni; a' kik minden indúlat nélkül intnek, dorgálnak, tanátsolnak. Igy azért vagyon a' Nagyságod *Converſatio*ja az ISTENnel, a' jelen-való Iſten-félökkel, és a' régen élt Tudóſokkal. Kikkel olly hirtelen el-telnek a' Napok, hogy ſoha azoknak hoſſzú 's terhes vóltokról Nagyságod nem panaſzol: Özvegységének idejét, a' melly máſnak igen únalmás, úgy tölti a' maga Udvarában, mint régen Paulla, Marcella Betlehemben, az ISTEN' útai viſgáláſokban. Mert a' mint *Hiérony-*

(f.) Ibidem.

Hieronymus irta *Læta* Uri Özvegy Aſſzonynak: *(g.) Sic dies tranſeat, ſic nox inveniat laborantem, Orationi Lectio, Lectioni ſuccedat Oratio. Breve videbitur tempus, quod tantis operum varietatibus occupatur. Ugy múljék-el a' Nap töle, úgy találja az Éjtſzaka, hogy a' Könyörgését az Olvasás, az Olvasását mindjárt kövesſe a' Könyörgés. Rövidnek látſzik az az Idö, a' melly a' Múnkának illyen külömbségeivel foglaltatik-el.* Épen ezt tselekeſzi Nagyságod, a' kinek Napjait a' Könyörgés 's Olvasás igen rövidekké, 's kedveſekké-is téſzi.

A' *Második* és *Harmadik* a' fen emlitett dolgok közzül, hogy Nagyságodban nyilván légyen, meg kell azt-is vallani Mindennek, a' ki Nagyságodnak tsak Hírét hallotta-is, hogy az ISTEN' Házának eleitöl fogva ſokat ſzolgált, 's annak gyámoltalan Özvegységében-is jó gyámola vólt. Ditsér a' Szent Pál Apoſtol egy Kenkréa Városbéli Aſzſzonyt, *Fébet*, hogy az Proſtatiſſa, Pátronájok vólt ſokaknak. Nagyságodról-is ditsérettel lehet azt igazán irni, hogy az ISTEN' Erdélyi Örökségének, tehetsége ſzerént, Pátronája vólt a' mi Idönkben. A' melly a' többek között állott ebben

1. Hogy a' Nyomorúlt, a' gyámoltalan Árva, a' ſzükölködö Szegény, az éhezö, rúhátalan, a' nyavalyás Beteg, Nagyságodhoz úgy jö, mintha Anyjához menne bizonyosra; tudván azt, hogy a' miben ISTEN Nagyságodat Sáfárrá tette, ö-is meg nem fogyatkozik. Unalmas Nagyságod elött ebben a' réſzben, tsak a' tsalárd és iſtentelen Kóldus, és a' Fiaknak Kenyereket el-vévö, ISTENt boſzſzantó, bolondságával élö Ember: de a' KRISTUS' Képét viſelö Szegény, a' kivel való jó tételt magának túlajdonitja *(h.)* a' KRISTUS, tsak annyiban terheli Nagyságodat,

(g.) Epiſt. ad Lætam. *(h.)* Mát. xxv. 34--39.

dat, ha akaratja szerént ötet nem segithetí. Jól tudja azt Nagyságod, hogy az ISTEN' Szenteihez való Szeretet nem Szóból áll, *(i.)* hanem Tselekedetböl és Valóságból, 's a' KRISTUS' Szava szerént, a' mit kivánna másoktól, hogy ollyan állapotjában tselekedjenek, azt tselekeszi vélek.

2. Hogy az ISTEN' Idvességes Esméretének terjesztésében a' rendes út és mód szerént búzgó. Rendes út pedig erre, az ISTEN' Beszédének mind Maga, 's mind mások által való elö adása, ott a' hol illik az alkalmatosság szerént. Ezen az úton vezérlették az Apostolok-is az Embereket a' KRISTUS' Esméretére. Ezen az úton vezérelte 's vezéreltette Nagyságod-is, ez Helységben ISTEN' Keze által plántáltatott Gyülekezetet, *hogy láthatná a' JESUS KRISTUS' ortzáján való ISTEN' Ditsöségének Esméretének Világosságát. (k.)* ISTEN plántálta ezt, de Nagyságod vólt az eszköz benne, 's a' miképen Nagyságod' idvezült Szüléi által tselekedett más helyeken, úgy-mint Teremiben és Rákoson, úgy Hévvizen ezt a' Múnkát Nagyságodnak hagyta vólt: hogy így, ha egy felöl a' Lelket porig meg-alázó szomorúságokkal illetné-is, más felöl Szivét épen ISTENhez fel-emelö örömmel bé-töltené. Kezdettenek itt reformálódni M DCC XXIV-*dik* Esztendöben, 's már a' Helységnek nagy része Nagyságoddal azon egy Szível Szájjal azon Szent Háromságban lévö egy ISTENt ditsér és áld az ö idvezitéséért. Erre nézve készitett Nagyságod-is Helyet, Templomot, a' hol vélek ISTENét ditsérné; öntetett Harangokat, a' Nyáj mellé állított Pásztort, a' kinek fizetésére rendelt állandó Fundust, 's egyebet-is a' mi szükség vólt az Eklésia' meg-maradására.

3. Hogy az ISTEN' útaira tanúlt Férjfiak a' Gamalielek' lábaiknál formáltatnának, és a' Plántálásra Pálok, az öntö-

zésre

(i.) Jak. II. 15--17. *(k.)* 2 Kór. IV. 6.

zéfre Apollófok kéfzittethének, erre költségét eleitől fogva nem fajnállotta. Sokan fólhatnának erről, kik Nagyságod' Grátiájával éltek, de jól tudja azt az ISTEN, a' kinek Ditsöségére tselekedte, ha az Emberek hallgatnak-is.

4. Hogy Nagyságod, az ez előtt élt Reformatus Fö Rendeknek jó Példájok fzerént, minden Jófzágaiban való Majorkodtatásának Dézmáját, az ISTEN' Házában lévö fok rendbéli fzükölködö Szegények' fzámokra rendelte. Oh melly kevés Példa vagyon ma erre! hová tovább, úgy tetfzik, a' Búzgótalanság öregbül az Emberekben; a' gyümölts nélkül való Szeretet, a' melly tsak fzín, nevekedik. Többire a' mit jó emlekezetü Eleik az ISTEN' Háza' fzámára rendeltek-is, egy vagy más fzín által, el-vonják. Mit nyernek véle? Mert bizony az ISTEN-is el-vonja tölök tapafztalható-képen a' maga áldását, 's a' Magáéiról pedig tud gondot viſelni máſunnan; mert ö reájok nem fzorúlt az, a' ki Mindenekkel bír. Hijában hihetetlenkednek az Emberek, mert az ISTEN' Befzéde örökké meg-marad: meg-irta azt az Apoſtol, *(l.)* 's igaz az, hogy *a' Kegyeſség mindenre haſznos, mellynek Igéreti vagyon e' Világon, és a' más Világon való meg-ajándékoztatásáról.*

5. Hogy az Iften-félöknek Világi Élete' el-múlása után-is haſználhatna, foglalatoskodott a' fzükséges jó Könyveknek el-fzaporitáſokban. Melly nehéz a' mi Hazánkban tsak egy nehány Levélböl álló Könyvetskét-is ki-nyomtattatni, nyilván vagyon az: mert a' Könyv-Nyomtatónak tapafztalt kára forog benne; mert a' kik fzeretnék a' Könyveket, azok Pénzetlenek, a' kiknek pedig tehetségek vagyon, azok többire egyébre fordítják, 's így ha mit nyomtatna a' Könyv-Nyomtató, a' Pénze belé vefzne, hanemha valaki egéfzen véfzi a' Múnkát magához.

(l.) Tim. IV. 8.

Nagyságod mindazáltal ebben-is meg-mútatá, hogy kíván haſználni; mert a' b. e. Tudós Férjfiú Nádudvari Péter' Hitünk' Ágazatiról irott ſzép Múnkáját, ſok ſzorgalmatoskodáſſal és költséggel Világ' eleibe botsáttatá M DCC XLI. Eſztendöben, 's azután iſmét nem ſokára M DCC XLIV. Eſztendöben, Kereſztúri Pálnak Egyenes Ösvény nevü ſzép Könyvét. Mellyekkel két képen haſznála Nagyságod az ISTEN' Házának. (1.) Hogy az Iſten-félök a' magok Házaiknál-is olvashatnák az Idvességre vezérlö jó Múnkákat, 's azokat olvasván, az ISTEN' útaiban meg-erösittetnének. (2.) Hogy az Oskolák az Exemplárok' árrokból ſegittetnének, mert azoknak árrok köz jóra vagyon forditva. Noha talám némellyek más képen-is gondolkodtanak.

Moſtan-is hogy ez ISTEN' Ditsöségére intéztetett Irás Világ' eleibe mennyen, ISTEN után, egyedül a' Nagyságod Neve maradhat ezért Emlekezetben: mert ennek mind formálására Nagyságod inditott, mind pedig Világ eleibe való botsáttatására illendö költséget rendelt. Ugyan-is ennek valami kezdetetskéjét látván Nagyságod, méltóztatott a' kidolgozása iránt parantsolni; mellyet nem tsak meg olvaſott figyelmeteſen, hanem ez nehéz és ſzük idöben-is, hogy máſoknak-is haſznokra fordittatnék, maga költségén közönségeſsé tétetett.

Maradjon mind ezekért örök Emlekezetben a' Nagyságod Neve, az ISTEN' Izraele elött, az ISTEN' Örökségét óltalmazó Deborával, eſzes Abigaillal, jó tselekedetekkel tellyes Tábitával, KRISTUSt követö Máriákkal, és az ö titkos Teſtét drága illatú Kenettel kenegetö Istenfélö Aſszonyokkal, ISTEN' Házát gyakorló Annákkal, és ez elött Nemzetünkben élt jó Magyar Anyákkal, ISTEN' Háza Kegyes Dajkáival. Nyújtsa a' maga Ditsöségét ſzeretö

Minden-

Mindenható ISTEN a' Nagyságod Életét hoſſzú Idökre, a' maga Ditsöségéért, az ö Házának ſok ſzükölködö Szegényjeiért: addig pedig míg ez Sár-házban sátoroztatja, adjon Nagyságodnak Egéſséget, Lelki Teſti Békeſséget, 's mind a' két Életre tartozó Áldáſt, és Atyai változhatatlan Szerelmének mindenkori hathatóſon való Érzését, hogy így édeſitteſſenek-meg Nagyságodnak minden ez Életbéli keſerüségek. Kivánja ezt az ISTEN' Házának minden igaz Tselédeivel együtt

NAGYSÁGODNAK

© Hááz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

SOROSTÉLJON
Karátson Havának
Nyóltzadik Napján.
1746.

alázatos kéſz Szolgája
BOD PÉTER

ELÖL-JÁRÓ BESZÉD

Az Isten-féló jó indulatú OLVASOhoz.

AZ ISTENtöl ihlettetett Szent Irás, melly minden Isten-félö Keresztyén Ember' Hitinek, és minden Tselekedeteinek egyetlen-egy tsalhatatlan Régulája, tellyes *Hasonlatosság szerént való Szólások' Formáival*: a' mellyek vétettek réz szerént a' régi *PÉLDAZOLÁSOKból*, réz szerént az *ABRAZOLÁSOKból*, akarván a' Szent Irásban szóló Szent Lélek, a' Földi és Természeti dolgok által, a' Földi dolgokhoz ragadott Embernek tudatlan és restes Elméjét fel-serkenteni, és ezeken mint valami Gráditsokon, a' Lelki dolgoknak meg-visgálásokra, tanúlásokra, és meg-tartásokra vezérleni. Mert a' rendes Hasonlatosságokban, mint valami fényes és tiszta Tükörökben, úgy mútattatnak-ki a' dolgok; és úgyan azok által, mint valami erös szegek által, (: *Préd.* XII. 13. :) az Elmébe állhatatosan bé-szegeztetnek.

Ezek a' Lelki és Mennyei dolgokat elö-adó Hasonlatosságok, a' mint külömbözö dolgoktól külömbözö módon vétettek, úgy külömb-külömb-féle Nevekkel-is neveztetnek a' Szent Lélektöl, és a' Szent Irást Tanitóktól; a' mellyekröl illö itt rövideden emlékezni. Neveztetnek azért ezek:

I. *PÉLDAZATOKNAK* vagy *Példázolásoknak*, (: melly Szó ez Irásban mindenkor jelent olly dolgot, a' mellyet az Oskolai Tanitásokban Görög Szóval mondanak *Typus*nak, :) mellyek az ISTEN' Népe között ISTEN' Parantsolatjából estenek régenten; de jövendö és Lelki dolgokra mútattanak, ama' szerént, 'Sid. x. 1. *A' Törvény, melly a' következendö Jóknak árnyékjok volt, nem a' Valóságoknak*

goknak ki-metſett formájok, meg nem ſentelheti azokat, a' kik azokhoz járúlnak. Máſut-is a' tzérémóniás dolgokról mondja az Apostol Kol. II. 16, 17. hogy azok *a' következendö dolgoknak árnyéki, de a' Valóság a' KRISTUSé*, a' kire mútattak, és a' ki által bétellyeſedtenek mindenek. Az a'féle dolgok mondatnak *Példázatok*nak, *Typusok*nak; a' miket pedig jelentettek, *Példázoltatott* dolgoknak, *Antitypus*oknak. Négy rendben lehet pedig az e'féle dolgokat ſemlélni,

1. Vóltanak *Példázoló Személyek*, [: Perſonae Sacrae, :] kik a' KRISTUSra, mint Közben-járóra, és az ö Tagjaira, az Hivekre mútattak; a' minémüek vóltanak a' Fö Papok, Papok, Léviták, Naziréuſok, 's a' t. úgy az *Elsö Adám*-is, mint a' 'Tselekedetek' Szövetségének Feje, ki által a' bün, a' Szövetség' meg-rontáſa által, az Emberekre el-hatalmazott, (: Hós. VI. 7. Róm. V. 12. :) elö adta a' KRISTUSt, ki máſodik Adámnak mondatik, ki által az Elet és Igazság el-terjedett. (: Róm. V. 14. 19. 1 Kór. XV. 22, 45. :) A' Melkisédek, Dávid, Salomon, és több haſonló nevezetes Személyek, bizonyos tekintetre nézve példázolták a' KRISTUSt.

2. Vóltanak *Szent Helyek*, (: Loca Sacra :) a' mellyek Mennyei vagy Lelki dolgokat adtanak értéſekre az Embereknek. Ilyen vólt a' Kanaán' Földe, Jerusálem, a' Sátor, a' Salomontól épittetett Templom.

3. Vóltanak *bizonyos és meg-határozott Idök*, (: Tempora Sacra :) ISTEN' Parantsolatja ſerént meg-inneplendö Innepek, a' minémüek a' Húsvét, vagy Pogátsák' Innepe, Pünkösd, Sátorok' Innepe, a' Meg-tiſztuláſnak nagy Napja, Szombatok, *'s a' t.* mellyek mind bizonyos dolgokra mútattak a' KRISTUS' Országában.

4. Vóltanak *Példázoló Dolgok és Tselekedetek*, (: Res Sacrae, :) a' mellyeket a' Fö Papnak, Papoknak és az Izraélitáknak az ISTEN' Törvénye ſerént véghez kellett vinni. Mellyek mútattak a' KRISTUSnak, mint örök Teſtamentom ſerént való Fö Papnak [: *'Sid.* IX. 11, 12. XIII. 20. :] Tselekedeteire, mellyek által el-végezte az ö Közben-járói Hivatalját; réſz ſerént pedig a' Hiveknek Tselekedeteiket adták elö.

Mind ezek addig vóltak *Példázoló Dolgok*, míg a' KRISTUS az Idönek tellyeſségében el-jövén, meg-tellyeſitette, valamik eleitöl

töl fogva meg-igértettek vólt, mellyek *a' KRISTUSban lettenek, mind Ugyanok és Ámenek*, [:2 *Kór.* 1. 20.:] ö általa vettenek valóságot és tellyeſséget. Igy már ma a' KRISTUS' el-jövetele után, a' Kanaán' Földe, Jéru'sálem, *'s a' t.* ſemmit nem példázolnak. Húsvét, Pünköſt, *'s a' t.* a' régi Törvény ſzerént tölünk nem Innepeltetnek, már Jövendöre nem mútatnak, a' Valóság el-jövén, [:*Kol.* II. 17. *'Sid.* VIVI. 5.:] az árnyékok el-múltanak; a' Tzerémóniás Törvények, a' KRISTUS' El-jövetelével, a' Polgári Törvények, a' 'Sidó Reſpublica el-töröltetésével, minden kötelezö erejeket el-veſztették. A' Példázoláſokban ezekre a' Régulákra lehet vigyázni:

α. *Minden Személyek, Dolgok, Idök, Tselekedetek, a' mellyek az ISTEN' Szent Népe Hiſtoriájára, 's a' Tzérémóniákra tartoznak, Jövendöre mútattak.*

β. *A' Példázoláſok nem annyira a' Dolgoknak Matériájokban, mint egy másboz való Relátiojokban, köteleſſégekben állottak.* Igy Áron Pap példázolta a' KRISTUSt, nem a' mennyiben Ember vólt, mert így minden Emberek a' KRISTUSt példázolták vólna; hanem a' mennyiben az ISTEN' Népének rendeſen hivattatott 's fel-ſzenteltetett Fö Papja vólt.

γ. *A' Példázoló és Példázoltatott dolgok között való Haſonlatoſságokat, a' körül álló dolgok, és ezeknek egymáshoz való Relátiojok mútatják-ki.*

δ. *Mindenkor kiſſebb a' Példázoló a' Példázoltatott dolognál, noha idejére nézve annál elsöbb.* Innen a' KRISTUS ſenkinek *Példázolója* nem lehet, de lehet *Példa* a' Jóra, mert más a' *Typus*, más az *Exemplum*.

ε. *A' mellyek a' Példázoló Személyekről mondatnak, azok néha réſz ſzerént tsak azokra a' Typusokra; réſz-ſzerént tsak a' Példázoltatott Személyekre, Antitypusokra; réſz-ſzerént pedig mind a' kettöre tartoznak.* Igy Salamon példázolta a' KRISTUSt, a' kiről midön mondatik 2 Sám. VII. 14. *Ki mikor gonoſzúl tselekeſzik, meg-fenyitem ötet Emberi Veſzſzövel.* ez tsak ö reá tartozik. *Meg-eröſitem az ö Orſzágának Székit, mind örökké, Léſzek néki Atyja, és ö léſzen nékem Fiam.* ℣. 13. tsak a' KRISTUSra. 'Sid. I. 5. *Templomot épit az én Nevemnek.* mind Salamonra, mind a' KRISTUSra.

ζ. *A' KRIS-*

ζ. A' KRISTUS' meg-jelenésével minden Példázoláſoknak végek lett, úgy-hogy, ha ma meg-vólnának-is, ſemmit nem példázolnának.

II. *ÁBRÁZOLASOKNAK.* Az Oskolákban ſokták ezeket mondani *Emblema*knak. Ábrázoláſoknak hívjuk a' Természeti dolgokat, a' mellyeket midön ſzemlélünk, és azoknak egy-máshoz való Reláttziojokat, köteleſségeket, haſznokat, ártalmokat, tselekedeteiket, éles Szemekkel meg-viſgáljuk, azok minékünk elönkbe adják a' Lelki dolgokat; mert azokon, mint valami Gráditsokon, gondolatinkkal fel-mégyünk a' Mennyei dolgokra, hogy azokban az ISTENnek tsúdálatos múnkáit, mint valami világos Tükörben, ſzemléljük. p. o. A' fényes Nap, melly az Éjtſzakai Setétség után fel-támad, világoſságával meg-örvendezteti az Embereket, kedves fényével 's melegével táplálja a' Plántákat; *'s a' t.* ennyiben mindenkor elönkbe adja a' KRISTUSt, mint az Igazságnak Napját, a' ki a' Kegyelemnek Világával meg-újitja a' Hiveket, neveli az Urnak Plántáit. De midön a' Napot úgy nézed, mint a' melly sütös melegével ártalmas, el-ſzáraztja az Élö-fákat: ennyiben elö-adja a' Hivek' üldözöjét, ki az Ekléſiában ſok kárt téſzen. A' Felleg, mellyből a' Földre kedves Eſső ſzármazik, árnyékával a' Nap' hevsége ellen el-fedezvén, a' Tsemetéket neveli: ki ábrázolja a' Tanitókat, kik a' Szent Lélek által hordoztatván, a' Lelkeket tápláló Tudományt az ISTEN' Hiveire le-tsepegik, 's azokat óltalmazzák; de a' mennyiben a' Fellegek Viz nélkül valók, tsak haſontalan reménséggel táplálják a' Szántó vetö Embereket, Eſsöt nem adván a' Földre: ennyiben elö-adják a' hitván Tanitókat, a' kik Tudomány nélkül lévén, tsak meg tsalják a' Hallgatókat. Az Ábrazoló dolgokról ezeket haſznos meg tudni:

1. Hogy ezek minden dolgokban fel-találtatnak, Élö-állatokban, Fákban, Füvekben, Virágokban, Földben, Köben, *'s a' t.*

2. Hogy az Abrázoláſok nem annyira a' külsö dolgok' Matériájokban, mint azoknak egy máshoz való köteleſségekben, relátziojokban, haſznos vagy ártalmas vóltokban állanak, 's ott-is kell a' Haſonlatoſságoknak Fundamentomát kereſni. Mint a' Viz, a' mennyiben el-tiſztitja a' Szennyet, meg-újitja a' Szomjúhozót, annyiban jelenti a' Szent Lélek' Kegyelmét: a' Kéz, a' mennyiben múnkálódik, óltalmazza a' Teſtet, a' *hatalmat.* 's a' t.

1. Hogy egy Terméſzeti dolog, azon egy külsö tekintetre, egy tulajdonságára nézve, mindenkor tsak azon egy Lelki dolgot ábrázol; de más tekintetre 's tulajdonságára nézve más dolgot, söt azzal ellenkezöt jelenthet. Mint a' Viz, a' mennyiben a' ſennyet el-tiſztitja, a' ſomjúhozót meg-éleſzti, jelenti a' Szent Lélek' Kegyelmét, mellyel a' bünnek ſennye a' meg-ſenteltetés által el-tiſztittatik; a' mennyiben hirtelen ki-árad, kárt téſzen, ábrázolja a' reménteien el-jövö nyomorúságokat és inségeket; a' mennyiben a' Fellegekböl le-tsepeg, Mennyei Tudományt. *'s a' t.*

2. Hogy hol találtaſſanak azok, meg-leheſſen tudni im ez Régulából: Ha valamelly dologról mondatik ollyan, a' mit tulajdonképen betü ſerént érteni nem lehet, hogy az értelem helyes légyen, minden bizonnyal azt haſonlatoſság ſerént kell érteni. Mit kelljen pedig érteni, azt meg-lehet itélni

α. A Szólónak Tzéljából, a' mellyet fel-tett a' maga beſzédében.

β. A' környül-álló dolgokból.

γ. A' Szókból és Szóláſok' formáiból.

δ. A' mellesleg való azon egy dolgot jelentö Szent Irásbéli helyekböl, (*: Parallelus Locus*okból,) mellyekben a' dolog tsak maga, vagy a' Szóláſok-is meg-tartatnak. Igy ama *Viz*, mellyröl mondja a' KRISTUS Ján. IV. 14. *Valaki ijándik a' Vizben, mellyet én adok nékie, meg nem ſomjúhozik örökké, hanem az a' Viz, mellyet én adok nékie, léſzen ö benne örök Életre forró Viznek feje.* elö-adja a' Szent Léleknek meg-ſentelö Kegyelmét, a' melly mindenkor jó és haſznos tselekedetek által a' Szívböl ki-forr, mint a' jó forrás. Hogy így kelljen érteni, ez meg-tetſzik

1. Az itt ſzóló Idvezitönek Tzéljából, a' ki azon igyekezett, hogy a' terméſzeti Vizröl alkalmatoſságot vévén, vezérelje ez fél-Pogány Aſſzonyt a' Lelki dolgokra, a' mint meg-is tselekedte.

2. A' környül-álló dolgok-is oda mútatnak, mert feljebb a' 10-*dik* ſben azt mondja vala néki: *Ha te tudnád az ISTENnek amaz ajándékát, és kitsoda légyen az, a' ki ezt mondja néked: Adj innom nékem; te kértél vólna ö töle, 's adott vólna Élö Vizet.* Melly Vizröl addig beſzéllget az Aſſzonnyal, a' míg egyik Szó a' máſikat elö-adván, megvallja

vallja néki, *Én vagyok a' KRISTUS, a' ki veled fólok*, az a' ki adhatja tenéked a' Szent Lelket. Ján. xv. 26. xx. 22.

3. Szólás formájában való Hasonlatosságok-is azt adják-elö.
   a. Mert valamiképen az élö Viz el-mossa a' Testnek szennyét; úgy a' Sz. Lélek' kegyelme a' Léleknek mótskát a' Krisstusnak véréért el tisztitja.
   b. Valamiképen az élö Viz meg-emészti és meg-újitja a' szomjuhozó embert; úgy a' Sz. Lélek kegyelme a' bün miatt el-száradott Lelket meg-eleveniti.
   c. Valamiképen az élö forrás soha ki nem apad; úgy a' Sz. Lélek' kegyelme meg-marad annál a' kinek egyszer adatik.

4. Ezt bizonyitják, söt minden kétség kivül téttik, a' mellesleg való Sz. Irásbéli helyek-is: Ján. vii. 38, 39. *A' ki én bennem hiszen, mint az Irás mondotta, élö Vizek' folyási folynak annak basából. Ezt pedig mondja vala a' Sz. Lélekröl, mellyet véjendök valának az ö benne Hivök.* Esa. xliv. 3. Jóel. ii. 28.

5. Ezekböl észre lehet venni, mit külömböztenek a' Példázatoktól az Ábrázolások. Mert a' Példázatok tsak addig vóltak Példázatok, míg a' Példáztatott dolgok meg-lettek, nem tovább. P. O. Dán. viii. 20, 21. Ma a' *Kos* nem példázolja a' Médiai és Persiai Birodalmat; sem a' *Ketske-Bak*, a' négy részre hasadt amazt el-rontó Görög Birodalmat, mert már azok el-töröltettenek. Igy az Áldozatok tsak addig mútattak a' KRISTUSra, míg a' KRISTUS-is meg-áldoztatott, nem tovább; úgy hogy, ha valaki a' Mó'ses' Törvénye szerént akarna áldozni, azt az ISTEN ollyannak tartaná, *mintha Embert ölne, vagy disznó vérrel áldoznék.* Esa. lxvi. 3. De az Ábrázolások (:Emblemák:) meg-maradnak mind addig, míg Ember lészen a' Földön, úgy-hogy azon egy Természeti dolog, azon egy túlajdonságára nézve, mindenkor azon egy dolgot ábrázol. A' Szem mindenkor elö-adja a' gondviselést, a' Kéz a' hatalmat, a' Galamb a' szelidséget. *'s a' t.*

III. *PÉLDABESZÉDEKNEK.* A' Példa Beszéd (:Parabola:) valami költött Historia, a' melly akár vólt, akár soha úgy nem vólt, söt nem-is lehetett, itt arra semmi tekintet *respectus* nintsen: hanem költetik a' végre, hogy a' Hallgatók az által valami dolognak értelmére vezéreltessenek, akár el-múlt légyen az, akár jelen való, akár következendö, mint mikor azt mondja a' KRISTUS (:Mát. xxi.

33, 41.:) hogy vólt egy Szölös Gazda, a' ki Szölöt plántált, mellyet bizott a' Múnkáſokra, a' kikhez el-küldvén Szolgait a' Gyümöltsért, meg-ölték, nem tsak azokat, hanem az ö egyetlen egy Fiát-is. Ez ugyan nem olly dolog hogy meg nem eshetett vólna; de arra itt ſemmi tekintet nintsen; hanem akarta a' KRISTUS hathatóſon elö-adni a' 'Sidó Ekléſia' dolgát, a' mellyben a' Papi Fejedelmek magok haſznokat keresö gonoſz múnkáſok vóltanak, ézre-is vették ök ezt, hogy a' KRISTUS rájok tzélozna e' beſzédében. ℣. 45.

IV. Ezektöl külömböz a' *JEL* és *JEGY*, (: Signum :) a' melly valami dolgot mútat, valamire emlékeztet, mellyet helyeſen lehetne valamiröl való *Tanúbizonyság*nak-is mondani. Igy a' KRISTUS' Tsúda tselekedetei hivattatnak *Jel*eknek, Ján. xx. 30. mert azok ki-jelentették a' KRISTUS' igaz ISTENségét. Mát. xi. 2, 6. Igy Jákób és Lábán nagy rakás követ rakának egybe, hogy a' Jel és bizonyság légyen arról, hogy ök egybe-békéllettek. 1 Mós xxxi. 46, 49. Illyen *Jel*ek minden Oſzlopok, a' mellyek emlekezetnek okáért emeltetnek.

V. Vagyon ollyan *HASONLATOSSÁG* is, a' mellyet az elö ſámlált dolgok közzül egyiknek ſem lehet nevezni, hanem tſak épen valami tulajdonságára nézve vagyon egyben haſonlitás máſſal, (: *Nuda Similitudo* v. *Comparatio*:) a' mellyel elö akar az ISTEN valamit hathatóſon adni. Igy a' KRISTUS magát haſonlitja a' Lopóhoz. Jel. iii. 3. xvi. 15. A' Lopó a' KRISTUSnak ſem nem *Példázolója*, ſem nem *Ábrázólója*, ſem nem *Jelentöje*, hanem az egyben Haſonlitás épen ebben vagyon: mint a' Lopónak el-jövetelének ideje bizonytalan a' Ház' Gazdájára nézve, úgy ſzintén az ISTEN' Fiának el-jövetele-is az utolsó Napon bizonytalan léſzen. Mát. xxiv. 43, 44. 2 Pét. iii. 10.

Illyen dolgok azok, a' mellyektöl vétetnek a' Szent Irásban a' Haſonlatoſság ſzerént való ſzóláſok' formái. Mert az ô Teſtamentomban való nevezeteſebb Személyek, Helyek, Idök, 's az ISTENi Tiſzteletben való Tzérémóniák példázoltak más Lelki dolgokat. Kol. ii. 17. 'Sid. viii. 5. ix. 9. A' mellyekre az Uj Teſtamentomi Irásokban (: az holott vagyon azoknak bé-tellyesedéſek:) ſzüntelen való tzélozáſok vagynak, úgy-hogy a' ki amazokat avagy tsak valamenyire meg nem tanúlta, az ezeket-is tökéleteſen által nem értheti; a' ki pedig azokban magának eſmeretséget ſzerzett, ezeknek értelmekre nagy könnyebbséget talált. Az Ábrázoláſok (: *Emblemak*:) a' Szent Irásban olly ſzéleſen el-terjedtek, hogy azok nélkül majd

egy

egy Levél sints. Mert az Emberek Földiek lévén, Földi dolgoktól vett Szókkal élnek, Lelki Szókkal vagy Angyali Nyelvel nem élhetnek; mert úgy egy-máſt sem érthetnék-meg. Ollyan szólásokkal iratta azért az ISTENnek Lelke a' Szent Irásokat, hogy ennél könnyebben vezérelhetné ezek által a' Mennyei dolgoknak esméretekre az Embereket.

Ollyan igyekezettel és véggel iratott ezen kis Múnkátska-is, hogy a' Szent Irást ISTENi félelemmel és az UR' Neve segitségül való hivásával visgáló Olvasók, Ez által az a'féle Szólások' Formáit, mellyeket tulajdonképen érteni nem lehet, jobban által láthatsák, és a' Terméſzeti Dolgok' boritékjok alatt minémü Lelki Dolgok légyenek, a' BIBLIA olvasás közben könnyebben éſzre vehesſék. Melly Irásról ezeket tartom szükségesnek értésedre adni:

1. Hogy itt a' Terméſzeti dolgoktól vett Lelki Ertelmeket magam Fejétöl nem költöttem; hanem azokat vagy az Irásban szóló Szent Lélek nyilván ki-mútatván, én követtem. Vagy amaz Isten-félö bölts Tanitóknak, kik egéſz életeket a' Szent Irások' visgálásokban töltötték-el, a' minémüek Coccejus János, Gürtler Miklos, Honert János, Vitringa Campegius, több hasonlókkal, bölts Irásaikból, 's réſz szerént élö Nyelvel való Tanitásból vettem: mellyeket Szent Irásbéli Helyekkel mindenüt meg-erötitettem.

2. Hogy a' Peldázoló és Ábrázoló Dolgok közzé elegyedtek más rendbéli Dolgok-is; mellyeket a' 'Sidó Régiségekböl (:ex Antiquitatibus Judaicis:) lehet tudni, mint Astarot, Bál, Dágon, Samaritanus, 's a' t. röyid le-iráſſal azok-is ki-magyaráztattak, hogy az Olvasó tudná mit olvas. A' ki pedig ezeken kivül más rendbéli dolgokat keres e' Könyvben, magát meg-tsalja, mert egyéb féle dolgok ide nem irattattak.

3. Hogy ez akarat szerént iratott illy röviden; mellyet könnyen lehetett vólna böven irni, fel-tévén az okokat-is, mellyek szerént ez vagy amaz Terméſzeti dolog jelent Lelki dolgot, az oda tartozó Szent Irásbéli helyekkel. De ez igy *(a.)* sokra terjedvén ki-nyomtattatása-is, sok költséget kivánt vólna. *(b.)* Vettetett olly Fundamentom, hogy a' ki e' szerént elmélkedik, magától-is könnyen feltalálhatja a' Hasonlatosságokat, kivált képen pedig ha a' meg-magyaráztatott Szent Irásbéli helyek szerént a' mellesleg való Szent Irásbéli helyeket-is (:Locos Parallelos:) meg-visgálja, könnyen meg-böviteti, 's ha úgy tetszik, utánna-is irhatja. Magam-is igen örömeſt meg-

meg-böviteném, tsak valaki abból a' réßből ſegitene, a' mellyben tehetetlen vagyok, hogy így az homályos rövidséget illendö bövséggel lehetne meg-világoſitani.

4. Hogy a' Nyomtatásnak helyje távúl lévén, magam az Hibák' meg-jobbittatáſokra nem vigyázhattam, hanem arra vigyázott a' Kolo's-vári Reformata Ekléſiának egyik érdemes Tanitója, T. SZATHMÁRI PAP 'SIGMOND Uram: e' Múnkának mind Méltóságos Pátronájához el-köteleztetett háládatoſságát, mind pedig Auctorához való ßeretetét ezzel-is bizonyitván; a' kinek azért kößönnyed velem együtt, hogy a' Nyomtatásban eſett Hibák ki-töröltettek.

5. Végre, minthogy még eddig ollyan *Homerus* nem vólt, a' kinek *Zoiluſſa* nem találkozott vólna; el-hißem léßnek ez Irásnak-is motskolói; a' kikkel én tſak annyit gondolok, mint ök én velem. Téged inkább arra kérlek, a' mi itt jó és Idveſségre tartozó vagyon, azért az ISTENt ditsöitsed, mert ö Felségétöl vagyon, 's a' ki Világ' eleibe való botsáttatására költségét adta, annak kößönd-meg: a' mi Hibát pedig találß, azt az én Vigyázatlanságomnak tulajdonitsad, 's ßorgalmatoſon el-távoztaſſad. Légyen az UR veled minden dolgaidban. ÁMEN.

* * * *
* * * * *
* * * *
* * *
* *

APPRO-

APPROBATIO.

KEGYES OLVASÓ!

E' Tudós Authornak tudós Múnkájában találtam én olly drága dolgokat, a' mellyekkel az ISTEN' Szolgai a' Cathedrára nagy és haſznos épülettel ſegithetik magokat, nevezeteſen a' kik gyönyörködnek a' Szent Irásban, a' Betü alatt el-rejtett titkos és Lelki értelmü dolgoknak tanúlásában 's eſméreriben, a' mellyek nélkül ſoha ſenki a' Szent Irásban ſzóló ISTEN' Szent Lelkének tzélját meg nem értheti, 's máſokkal ſem értetheti. Az Apoſtolok' Tudománnyával, Helvética Confeſſioval, és a' Palatina Catechéſiſſel, (: mellyekkel ellenkezö Tudományoknak el-távoztatására Hittel kötelesſek a' KRISTUS' Szolgai ebben a' Hazában :) ſemmi réſzben nem ellenkezik, söt némelly nehéz Szent Irásbéli helyek könnyen lehetö meg-értésekre, olly világos Lámpáſt tészen elönkbe a' Szókban és Terminuſokban, a' mellyek mint meg meg annyi Tanitó Meſterek épen Kézen fogva vezetik az Olvasót az ISTEN' akaratjának meg-értésére. Én annakokáért hogy ki-menyjen Világ' eleibe, meg-engedem, és igen jovallom. A' Tudós Authort élteſſe ISTEN, és ſegélje Mennyei Kegyelme által, több és nagyobb Múnkáknak-is kidolgozására, azt az *ISTENben Bizó* Méltóságos *ÖZVEGYet* pedig, a' ki már egynehány rendbéli drága Múnkáknak ki-nyomtatására nem ſajnállotta Költségét, az az ISTEN, a' kit Gyermekségétöl fogván imád, élteſſe a' maga HÁZÁnak és annak rendtartáſinak állhatatos virágzására, és ezekre ki-adott Költségét, Mennyei Jutalommal fizeſſe viſſzá.

Irtam KOLO'SVÁRATT
1746. Eſtendöben
1. Decembr.

DEÁKI JO'SEF.
Erdélyi Reform. Püspök, és a' Kolo'sv. Ekl. m. Tanitója.

A' Szent

* * * * * * * * * *

A' Szent IRÁS oljan mint jó forrás,
Meljet kapás mentöl mélyebben ás,
Bövebb folyás találtatik, 's búzgás,
Hogyha egy 's más szorgalmatos múnkás.
Ezért mondja ISTEN, 's parantsolja:
Hogy tanólja ember 's meg-fontolja,
Ruminálja az IRÁST, visgálja,
Gyakarolja, ha kell élet kútja.
A' 'Sidóé Tálmud, a' Pogányé
Bálvány övé, Traditio másé,
Muhamedé Álkorán 's Világé,
Keresztyéné BIBLIA örökké.
Az ISTENNEK Szent BESZEDE kintsnek,
Drága könek, mondatik ezüstnek,
Idvességnek 's élet ösvényének,
Edes méznek, Lélek kenyerének.
A' BIBLIÁNK Menyböl, melly mi Hazánk,
Szállott reánk, költsos tárház Thekánk,
Kintses ládánk, örzi Ekklésiánk,
Költsát ATYÁNK nékünk adta, 's MATKANK.
Sok rejtekit, ennek szép kintseit,
És költsait meg-találni, tanit
A' Szent Hermeneutica, mely nyit,
'S zár utat itt, hogy értheſs valamit.
Nem értheti a' Szent IRÁST senki,
Ha nem kéri ISTEN LELKET, 's véssi,
Nyelvét tudni, titkát szükség látni,
Tzélra nézni, mit akar mondani.
Kell olvasni Textust, 's egyben vetni
Másal, és ki szóll, rá figyelmezni,
'S kinek? annak dolgait szemlélni;
Igy követni jó példát. 's a' többi.
El-ejtette 'Sidóság, 's veszteste,
Felejtette a' költsokat, 's érte
Ném értette Szent IRÁST, tekerte,
Bé nem vette JÉSUST; söt meg-ölte.
A' betüben hevert, velejében
Dolgot nem benn nézett, a' Törvényben
Igazuláſt keresett; nem Hitben,
'S Kegyelemben: nem vólt része ebben.

Kereſz-

Kereſztyénség így jára ſok Népség,
A' kényeſség bé-jövén, 's veſzetség,
Két Bizonyság meg-öletvén, 's Hivség,
Nagy ſetétség következék, 's éhség.
Találmányak Emberektöl hányak
Nem tsúſzának-bé? 's javaltatának;
A' Cultuſnak igája, 's Ritusnak
Nem vólt régen nehezebb Sidónak.
Mindazáltal ekkor-is ſiráſſal,
Sokan jajjal, ISTENT imádáſſal
Nyerték, kóltsal, és a' Szent IRÁSSAL
Hogy birjanak, élyén mind azokkal.
Váldensesek illyek, és Vicléfus,
A' Bertramus, és Berengarius,
Tudós Huſſus, és Hieronymus,
Es ſok Martyr, 's valósággal Juſtus.
Mig Zvinglius támada, 's Lutherus,
Es Philippus, Oecolampadius,
Ugy Grynæus, Caroloſtadius,
Fabricius, Fagius, Bucerus.
Vermilius, Munſter, Pellicanus,
Hyperius, Cranmerus, Muſculus,
Es Ridlæus, Hoperus, Calvinus,
Aretius, Bullinger, Volfius.
Amsdorfius, Regius, Lambertus,
Vergerius, Speratus, Forſterus,
Aleſius, Menius, Eberus,
Marbachius, Snepfius, Brentius.
Mind ezeknek tzélja-vólt, Szenteknek
Hogy Szent IRÁST igazán fejtsenek,
És Kóltsokat vitéza ſzerezzenek,
Veſzetségnek ellene légyenek.
Sokra mentek, Szent IRÁST követtek,
Lélekenyek nékik nem kellettek,
Szájak, Kezek, minden ſerénységek
Az ISTENNEK haſznált Szent Népének.
Nemzetségek ezrenként tértenek,
Hogy Lelkeknek eledelt végyenek,
De mindenek véghez nem mehettek,
Mig ezeknek ſok Fiak ſzülettek.

Ez Ursinus, Gvalther, Tremellius,
Bucholzerus, Lavater, Junius,
A' Zanchius, és Olevianus,
Raynoldus, Juellus, Mollerus.
Trelcatius, Sadeel, Danæus,
Pezelius, Cruciger, Tossanus,
Theodorus Beza, és Stuckius,
Perkinsius, Polanus, Mornæus.
Vhitakerus, Rollocus, és Majus,
Molinæus, Pareus, Scultetus,
Alstedius, Piscator, Lydius,
Martinius, Hommius, Valæus.
Polyander, Gomarus, Rivetus,
Spanhemius, Alting, Maccovius,
Sibelius, Crocius, Becmannus.
Chamierus, Camero, Capellus.
Amyraldus, Dallæus, és Morus,
Forbesius, Tvvissus, Usserius,
Buxtorfius, és hires Godvinus,
Chemnitius, Chytræus, Hunnius.
Osiander, Gesnerus, Lyserus,
Ditericus, Arndius, Cramerus,
És Franc:ius, Gerhardus, Vigandus,
Meisnerus, Glassius, Hutterus.
Tarnovius, Lossius, Calixtus,
Hulsemannus, Stegmannus, Keslerus,
Herbergerus, Hemming és Botsaccus,
Zimmermannus, Helvicus, Schimidius.
Castalio, Xylander, Mercerus,
Sylburgius, Scaliger, Drusius,
Casaubonus, Gruterus, Seldenus,
Heinsius, Petit, Salmasius.
Szándékokban ezeknek vólt, jobban
A' Vallásban tekinteni, 's abban
Tsak azt hinni, a' Szent IRASOKBAN
A' mi vagyon irva BIBLIÁBAN.
A' Tudományt helyre állitatták,
A' Systemát szépen repurgalták,
A' Szent IRAST tiztán magyarázták,
Hejdeggert lásd, mik ezek a' Munkák?
Ezen nyomban jártak, 's Tudományban
Galliában, és Helvetiában, Belgi-

Belgicában, és Germaniában,
Angliában ſokan, 's más Orſzágban.
Ravanellus, Le Blánc, és Bochartus,
Gauſſenus, Le Boſc, Claudius,
Juriæus, Gouſset, Allixius,
Hottingerus, Svicerus, Rodolfus.
Turretinus, Zvingerus, Hejdanus,
Eſſenius, Voetius, Valtonus,
Pearſonus, Reinoldus, Bullus.
Ligtfootus, Ovenus, és Polus.
Hákſpanius, és Feurbornius,
Es Dorſchæus, Dillherus, Scherzerus,
Varenius, Valtherus, Gejerus,
A' Pfejfferus, 's több illy drága Virtus.
Vala hátra a' magyarázatra
A' BIBLIA réſzeinek java,
A' Typica, söt Theologia
Profetica, és Emblematica.
Ezt a' Tudós 's Nagy Coccejus János,
Mint olajos lámpás, és világos
Fáklya, zajos idöben virágos,
Véghez vitte, vólt e' dolog bajos.
Ezt Burmannus követte, 's Gürtlerus,
Braunius, Momma, Gulichius,
D' Outrenius, Tillius, Hulſius,
Biermannus, Vitringa, Vitsius.
Deák Nyelven, és magok Nyelveken
Irtak ezen dologról ök böven,
Van Vayenben, Melchior. Honertben,
Nemzet minden immár gazdag ebben.
Ezt jól tudván BOD PÉTER, 's dolgozván,
Magyar javán nagyon meg-indulván,
Kóltsat nyújtván, 's IRÁST magyarázván,
Utat nyitván, már ſzolgálni kiván.
Példázattal, tellyes figurákkal
A' Szent IRÁS, és Prófétiákkal,
Olvasáſſal meg nem érted, kóltsal
Hogyha azzal nem élſz, Lexiconnal.
Van igazság, nints ebben hazugság,
Nints bolondság; van ebben okoſság,
Bölts Könyv. Jóság Iróban, jozanság,
Van jámborság, és ſzorgalmatoſság. Ha el-

Ha el-vetted e' ſzép Könyvet 's tetted
Magadévá, már nagy réſzen érted
A' Sz. IRÁST, ezt hogyha meg-etted,
Vagyon mivel ditsekedjék Lelked.
Ezt jól látta Nagy Gróf BETHLEN KATA,
Jó Patrona, nékünk ISTEN adta,
Talentumát az UR néki adta,
Meg-olvaſta e' Munkát, 's nyomtatta.
A' kegyeſség, ennek a' böltseſség
Oka ſzentség; nem a' rút föſvénység,
Hogy a' költség nöjjen és nyereség,
A' mint fetseg a' mérges irigység.
NADUDVARI Prédikácziói,
KERESZTURI Egyenes Ösvényi,
Moſt UDVARI PAPNAK ÁBECÉI,
Tsak e' Gróffi ASZSZONYNAK pénzei.
Máſt ſzóllani könyü, jónak lenni
Nehéz, élni 's ſzentül tselekedni,
'S kell itélni hiven; rágalmazni,
Nyelvel ölni, el-kell távoztatni.
Ha gyümöltset te Hited nem termett,
Irigy nyelvet, 's hazug beſzédeket
Miért tettzett inditani? Lelket
'S drága Hitet a' te ſzád meg-sértett.
Noſza Nagyság! és pompás Uraság,
Ur-Aſzſzonyság, Szent és Tudós Papság,
Szép Ifjúság, 's tanoló Deákság,
A' Könyv váltság legyen jó kivánság.
Áldás árja BETHLEN KATAT járja,
Bunak sárja ſoha bé ne zárja,
Mint Mária légyen kedves, várja
ISTEN' Karja, JESUS légyen Párja.
Patrónákat Nemzetünkben jókat,
Ily Irókat, munkás Szent Papokat,
Tanitókat ſzorgalmatoſokat,
Olvaſokat adjon ISTEN ſokat.

* * *

Borosnyai N. Sigmond. Sz. I. M. D.
és N. Enyedi Profeſſor.

AB.

ABADDON. Héber tulajdonképen *Veſztöt*, még pedig ollyat a' ki vágáſſal veſzt-el valamit, mint mikor a' ſzélvészben a' vasmatska által meg-köttetett Hajónak kötelét el-vágja valaki, és így az meg nem állhatván el-vész az háboruban: vagy, mikor valamelly rész a' több tagok közzül el-vágatik. *Hasonlatoſság* ſzerént jegyzi az *Ördögöt* és az *Antikriſtuſt*, a' ki a' Kriſtus' Hajóját kívánja ſzüntelen a' nyomorúságok' ſzélvészei által el-veſzteni: és az ISTENnek fiait a' Kriſtus' titkos Teſtétöl az hitetlenség által el-vágni. *Jel.* IX. 11. 1 *Pét.* V. 8.

ÁBEL. Vólt Ádámnak máſodik Fia, elsö Páſztor, ki ISTENnek tetſzö Áldozattal áldozott: mellyet irigyelvén az ö Atyjafia kegyetlen halállal meg-ölte. 1 *Mós.* IV. 2--8. *Példázolta* a' KRISTUSt, ki a' *Júhoknak az örökké-való Teſtámentomnak vére által való nagy Páſztora. Sid.* XIII. 20. *Ján.* X. 11, 14. ISTENnek magát meg-áldozta, *Efesus.* V. 2. irigységböl a' 'Sidoktól, kik teſt ſzerént (*Róm.* IX. 5) Atyjafiai valának, kegyetlen halállal meg-ölettetett. *Tsel.* II. 23. III. 13-15.

ABIB. A' 'Sidóknak elsö Hónapjoknak neve: tészen Zöldséget. Lásd *Hónap.*

ABLAK. Az Háznak az a' része, a' mellyen nem tsak a' Világoság botsáttatik bé az Házba, hanem a' kivülvalókat-is meg lehet látni: mellyen neha a' kártévö emberek-is bé-lopják magokat a' kár-tételre. *Abrázolja ez az alkalmatoſságot*; a' mellyben I. valami ki-nyilatkoztatik: Igy *Ének.* II. 9. *A' Völegény néz az Ablakról.* az-az, alkalmatoſságot ſzolgáltat arra, hogy ötet meg-eſmérjék az emberek, kik eddig az Házon kivül vóltak. II. a' mellyen valami mintegy emberi reménség felett véghez mégyen: Igy *Jér.* IX. 21. *Az Halál fel-hág az ablakra* az-az, Emberi erö és eſzközök nélkül-is meg-találja az Embereket. III. a' mellyen

valami nem rendes úton módon mégyen véghez, mint mikor a' Lopó az ablakon hág-bé az Házba. *Ján.* x. 1. *Jóel.* 11. 9.

ÁBRAHAM. Vólt a' Semnek lineájából való, ISTENnek kedves Embere, ki ISTEN' *barátjának nevezteteti*, *Jak.* 11. 23. ki ſok Nemzetségeknek, nevezeteſen pedig az ISTEN' válaſztott Népének, a' 'Sidóknak, teſt ſzerént Atyjok vólt: kinek az ISTEN ſok Igéreteket tett *Gal.* 111. 16. és ſokképen meg-probált. Elö adja *haſonlatoſság* ſzerént azokat, a' kik ISTENben tellyes bizodalommal hiſznek, és az ö ISTEN elött való Meg-igazuláſokat tsak Hit által kereſik: az honnan Hivök' Atyjoknak mondatik. *Róm.* IV. 11, 13. Az *Ábrahám Magva* pedig, kiben meg-áldatnak a' Földnek minden Nemzetségi, 1*Mós.* XXII. 18. a' Kriſtus, *Gal.* III. 16.

ÁBRÁZAT. Az Ábrázat az emberi teſtnek az az elsö réſze: a' mellyböl meg-iſmértethetik ki légyen: söt a' mellyel ki ſzokta azt-is mútatni, minémü belsö állapotja légyen, öröme, vagy ſzomorúsága, haragja, 's a' t. *Haſonlatoſság* ſzerént pedig jelenti 1. Azt, a' *mi által meg-ismértethetik* valami: így *a' KRISTUS ISTEN' ábrázatja.* 2*Kór.* IV. 4. az-az, a' KRISTUS által iſmértetik az ISTEN kegyelmes ISTENnek. *Kolos.* 1. 15. II. Valami dolognak belsö terméſzeti állapotját, vagy minémüségét: így az Adámtól reánk ſzállott terméſzeti veſzettség 's halandóság mondatik *Ádám ábrázatjának*; a' KRISTUS által ISTEN' képére való meg-újíttatáſunk, a' meg-ſzenteltetés 's meg-ditsöittetés által, *KRISTUS ábrázatjának.* 1*Kór.* XV. 49. *Rom.* VIII. 29.

ÁDÁM. A' leg elsö Ember; az egéſz Emberi Nemzetnek Feje: a' ki az ISTEN' Parantsolatjának nem engedelmeskedvén a' bünt bé-hozta e' Világra. *Példázolta* a' KRISTUST. I. Mert mint Ádám Fö vólt a' *Tselekedeteknek Szövetségében*, mellyröl emlekezik *Hos.* VI. 7. úgy a' KRISTUS-is Fö a' *Kegyelemnek ama' Szövetségében*, melly *Békeség-Tanátsának*-is mondatik. *Zak.* VI. 12, 13. *Esa.* LIV. 10. *Ezek.* XXXVII. 25, 26 úgyan ezt *Hitnek Tudományjának*, mint amazt *Tselekedeteknek Tudományjának* nevezi az Irás. *Róm.* III. 27. II. Mert mint Ádámban minden Emberek *meg-hóltanak*, bünösökké lettenek, valakik tartoznak a' Tselekedetek' ſzövetségére: úgy a' KRISTUSban mindnyájan *meg-elevenittetnek*, meg-igazíttatnak és ſzenteltetnek valakik tartoznak a' Kegyelem' ſzövetségére. *Róm.* V. 20. 1 *Kór.* XV. 22. III. Mert mint az Ádám' ábrázatját hordozzák az Emberek a' terméſzeti ſzületés által, 1 *Kór.* XV. 49. úgy a' KRISTUSt az újjá ſzületés által: kiben lettenek *ISTENnek Igazsága.* 2*Kórint.* V. 21. *Esa.* XIV. 25. Ezekre nézve

hívatta-

hivattatik a' KRISTUS *következö Ádámnak. Róm.* v. 14. mert példázolója vólt az elsö Ádám a' KRISTUSnak: *útolsó Ádámnak.* 1*Kór.* xv. 45.

ADAMÁS. Neve valami *Drága Könek*: a' melly igen kemény és szép fényes. *Abrázolja* I. Az állhatatos keményt, a' mellyet sem jó sem gonosz meg nem lágyithat mint a' kemény követ. *Ezek.* 111. 9. Illyenek az Istentelenek a' bünben. *Zak.* v11. 12. *Adamás kövé tévék az ö sziveket*, az-az, állhatatosson meg-maradának a' gonoszban. II. Az igen drága dolgot; a' mellyet nem lehet meg-betsülni, a' minémü a' Böltseség. *Jób.* xxx111. 17. III. Olly dolgot melly el nem töröltethetik, hanem emlekezete fenn marad. *Jer.* xv11. 1.

ADOS. ADOSSÁG. Tulajdonképen midön valaki mástól Pénzt és egyebet vett; mellynek meg-fizetésére köteles. *Hasonlatosság* szerént pedig tészi I. Azt a' köteleséget, a' mellyel tartozunk ISTENnek sok Jó akaratjáért háládatossággal. *Luk.* xv11. 10. II. Azt a' kötelességet, a' melly szerént a' büntetésre köteles az Ember a' bünért mint adósságért. *Luk.* x1. 4.

ADRAMÉLEK. Hatalmas nagy Királyt tészen: vólt a' Séfárvaimbéliek' Bálványja; mellynek Gyermekeiket meg-égették. 2 *Kir.* xv11. 31. Ezt (: ha igaz a' 'Sidók' irások :) Páva képében tiszteltek. *Anaméleket*-is azok tiszteltek; mellynek hasonloképen Emberrel áldoztanak, mint *Saturnus*nak más Pogányok.

ÁG. Fának vagy Fünek *Ága*: melly abból nött ki. Vétetik a' *Gyermekekért*, mellyek valakitöl származnak. Igy *a' Jó'sef termö ÁG; a' Forrás mellett, melly a' köfalat meg-haladja.* 1*Mós.* xL1x. 22. az-az, a' Jó'sef maradéka igen el-terjed és nagy ditsöségre mégyen. *Jób.* xxix. 19. *Az harmat az én Ágamon nyúgszik-meg*, az-az, az ISTEN' kegyelme meg-újítja 's ékesíti az én maradékomat. Midön valakinek *Ága* mondatik *virágozni*, jelenti annak maradékának szerentsés állapotját: *nem virágozni*, bóldogtalanságát. *Jób.* xv. 32.

AGY. Olly helly és eszköz, a' mellyben az Emberek nyúgosznak, hogy el-oszlott erejek meg-újúljon: a' betegek feküsznek. 's a' t. *Ábrázolja* I. Az Eklésiát, a' hol nyúgszik a' Vö-legény á' Meny-asszonynyal; holott néki sok fiai születnek az ISTEN' Beszéde által: erröl mondja *Ének.* 1. 16. *A' mi Agyunk* (: nyoszolyánk:) *zöldellö. Ének.* 111. 7. *Imé a' Salamonnak Agya; mellynek környüle vagynak az Izraelnek Erössei közzül hatvan erös Férjfiak.* Az Eklésia 's minden Istenfélö Embernek szive, mellyben a' KRISTUS nyúgszik, mint régen a' Salamon Király' Ágya, öriztetik szorgalmatosson, ne hogy más mennyen-bé oda,

és a' Völegényt ki-üzze. II. Nyavalyát, erötelenséget. *Jel.* 11. 22. *Vetem ötet ágyba*, az-az, meg-erötelenítem annyira mint a' ki ágyban fekü-vö beteg, hogy magával ne bírjon; meg-büntetem. *'Sólt.* XLI. 4. *Az UR minden ö ágyát egéſségre fordítja*: betegségét meg-gyógyítja.

ÁGYAS. A' régieknek fél-ſzerént való Feleségeik, a' minémüeket mind Dávid, mind Salamon 's máſok-is feles ſzámmal tartottak: kiket jovaikban 's Királyi ditsöségekben nem réſzeltettek. Ezek jegyzik az ollyan Gyülekezeteket, a' mellyek a' KRISTUS' iſméretével és a' Keresztyéni Névei ditsekednek ugyan; de az ISTENnek igaz iſméretére 's véle való egyeſségre nem jútottak, 's a' ditsöségre-is ſoha nem méltóztatnak. *Ének.* VI. 5, 6 *Az Agyaſok ditsérik ötet.* az-az, Még az Antikriſtushoz ragaſzkodott Népek-is meg-iſmérik a' Meny-Aſſzony' ditsöségét.

AGYAS-HÁZ. Az Háznak az a' belsöbb réſze, titkoſabb kamarája, a' mellyben el-rekeſztetvén az Emberek' ſzemek elöl nyúgſzunk, aluſzunk, 's a' t. *Haſonlatoſság* ſzerént vétetik I. Az Ekleſiaért, az hová a' KRISTUS' Sz. Igéje és Sz. Lelke által bé-viſzi a' maga Hiveit, és a' maga kegyelmeit közli vélek. *Enek.* 1. 4. *Bé-viſzen engem a' Király az ö Agyas-Házába.* II. Akármelly titkoſabb helyért. III. Az ISTENi tiſzteletnek helyjéért. *'Sólt.* CXLIX. 5. *Énekeljenek az ö Agyas-házokban*, az-az, tiſzteljék az ISTENt annak helyén. Igy vétetik *Eſa.* LVII. 7. *Magos helyen helyheztetted a' te Ágyadat*, az-az, Bálványokat tiſzteltél az hegyeken. *Hós.* VII. 14. *Nem kiáltottak én hozzám ſívek ſzerént mikor az ö Agyas-házokban jajgattak*, az-az, mikor az ISTENi tiſzteleteket véghez vitték, kétſzinségböl tselekedték. IV. Az Házaſsági életért; akár ISTEN' Törvénye ſzerént légyen az, *'Sid.* XIII. 4. akár pedig azon kivül. *Róm.* XIII. 13.

AGYÉK. Az *Ágyék haſonlatoſság* ſzerént jele, *Symboluma* 1. a' ſzaporodásnak. Ezért-is vólt az, hogy a' régiek Ágyékokra tették annak kezét, a' kit meg-esküdtetnek, hogy azzal a' jellel mútatná ki azt, hogy annak maradékának jovát kivánja, és egyſzer'smind reménsége vagyon az *áldott Magban*; mellyröl ISTEN igéretet tett, mint 1 *Mós.* XXIV. 2, 9. II. Az Evangyéliomot hirdetö Szolgáknak, kik által a' Meſſiásnak ſok Fiai ſzületnek, mint *'Sólt.* XLV. 4. *Kösd-fel óldaladra* (: ágyékod körül:) *a' te fegyveredet*, [: az hová a' Napkeletiek hoſſzú köntöſeiket a' kard kötövel fel ſzokták vólt ſzorítani:] az-az, Sz. Igéddel és Sz. Lelkeddel ékéſitsd-fel a' Tanitókat, kik tanitsák a' Népeket 's terjeſzſzék a' te ditsöségedet. Lásd *Tompora.* III. Vétetik az egéſz Emberért-is: igy *Jób.* XXXI. 20. *Ha a' ſzegénynek bé-fedett Agyékai engemet nem áldottanak*, az-az, a' ſzegény engemet áldott.

AJAK.

AJAK. Az Ajak *hasonlatosság* szerént vétetik I. A' Tudományért: így a' Messiás' Tudománya hivattatik *Messiás Ajakának.* '*Sól* XLV. 3. *Kedvesség öntetett a' te Ajakidra*, az-az, Tudományod kedves. Nevezetik pedig így [1.] Mert mint az Elménck akaratja az Ajakak' által nyílatkozik ki, úgy az ISTENnek minden Tanátsa a' Messiásról való Tudomány által. [2.] Mint az Ajakakat a' vereség szépekké tészi; úgy a' Messiásnak Tudományját ékesíti a' szenvedés: innen mondja a' Bölts Salamon, *Ének.* v. 13. hogy *az ö Ajakai a' Liliomokhoz hasonlok, mellyekről Mirha-olaj foly*, az-az, sok szenvedés követi az ö Tudományját. [3.] Mint a' szeretetnek, barátságnak jelét az Ajakak által jelentjük ki; úgy a' Messiásnak Tudománya által jelenti-ki ISTEN hozzánk való szerelmét. *Ján.* III. 16. II. A' *Vallás-tételért*; melly mondatik Ajakak' tulkának, 's gyümöltsének-is. *Hós.* XIV. 3. '*Sid.* XIII. 15. III. A' *beszédért*-is, *Róm.* III. 13. *Ajakaik alatt Áspis-kígyó mérge vagyon*, az-az, igen veszedelmes halált okozó az ö beszédek.

AJTO. Az által az Házba bé-mégyünk, 's mások-is hozzánk bé-jönek; úgyan az által el-rekesztünk másokat magunktól. *Abrázolja* I. a' *KRISTUST*, a' ki által lehet a' választattaknak egyedül az ISTENhez menni, *Ján.* X. 7. *Én vagyok a' Juhoknak amaz Ajtajok*, az-az, én általam júthatnak az ISTEN' színéretére. II. Az ISTEN' beszédét, vagy az ISTEN' beszédének hathatós hirdetését, mellyben a' KRISTUS és az ö Érdeme elö adatik: mert Hit nélkül az ISTENnek tetszeni nem lehet; a' KRISTUS' Érdemét meg-fogó Hit pedig *az hallásból vagyon*; *az hallás az ISTEN' beszédéből. Róm.* X. 17. Innen *hinni* a' KRISTUSban, és *menni* a' KRISTUShoz egyet tészen. Ezen az *Ajtón* pedig bé-mégyünk akkor midön igazán hiszünk, és valláft tészünk a' KRISTUSról. A' mit az Irás egy helyen ISTEN' beszéde *Ajtajának* nevez. *Kol:* IV. 3. más helyen *Hitnek-Ajtajának* neveztetik. *Tsel.* XIV. 27. Mert nem tsak a' KRISTUS jö mi hozzánk az ö *Beszédének Ajtaján* szörgetvén szíveinkben; hanem mi-is az *Hitnek* és igaz Vallás-tételnek Ajtaján ö hozzá mégyünk. III. A' jó alkalmatosságot valaminek végben vitelére. 1 *Kór.* XVI. 9. *Nékem nagy kapú* [ajtó] *nyíttatott*, az-az, jó alkalmatosság.

AJTON-ALLO. A' ki az Ajtóra gondot visel, azt meg-nyítja és bé-zárja. *Hasonlatosság* szerént jelenti a' KRISTUSt, *Ján.* X. 3. a' kinek hatalmában vagyon kiket vigyen-bé a' maga Házába, meg-nyitván a' kegyelem' Ajtaját, és kiket zárjon-ki onnan. *Jel.* III. 7.

AKARAT. Az Akarat az a' tehetsége a' Léleknek, mellyel a' meg-ismért jó után önként hajol; az ártalmas gonoszt pedig önként kerüli.

kerüli. Vétetik I. Az igyekezetért, *Róm.* VII. 18. *Vagyon akaratom a' jóra*, az-az, igyekezem jót tselekedni. II. A' Parantsolatért, Törvényért. *Luk.* XII. 47. *A' melly szolga tudta az ö Urának akaratját*, parantsolatját. 1 *Pét.* II. 15. *Mert így vagyon az ISTEN' akaratja, hogy jól tselekedvén, meg-zabolázzátok a' balgatag embereknek tudatlanságokat.* az-az, ez az ISTEN' Parantsolatja. III. Az ISTENnek örök rendeléséért, *Efés.* I. 9. *Róm.* IX. 19. *Esa.* XLVI. 10. IV. Az ISTENnek meg engedéséért. 1*Kór.* IV. 19.

AKOL. Olly hely az hová a' Júhok bé rekesztetnek: minthogy a' Júhok mindenkor az ISTENnek választottit ábrázolják, úgy az Akol az ISTEN' Anyaszentegyházát. *Ján.* X. 1, 16. *Hab.* III. 17.

ALDOZAT. Az Áldozatok sokak és sok félék vóltak: de főképen állottak a' barmoknak meg-ölettetésekben; azoknak vérekkel való meg-hintésben; azoknak az Oltáron való meg-égetésekben. Nevezetesek vóltak:

I. *A' Bünért való Áldozatok.* Ezek lésznek vala vagy az egész Népnek bünéért: vagy egy Familiának bünéért, vagy egy Személynek bünéért. 3*Mós.* I. Ezek az Áldozatok ábrázolták a' KRISTUSnak Áldozatját, vagy a' mi büneinkért való halálát. (1.) Mint ennek az Áldozatnak épnek, makula nélkül valónak kellet lenni; így a' KRISTUS ép minden makula bün nélkül való vólt. '*Sid.* IV. 15. (2.) A' fel-áldozandó baromnak fejére tette a' bünös az ö kezét, és ott valláſt tett büneiröl, 's kérte *az ISTENt, hogy légyen kedves az ö érette az ö meg-tiſztulására*, 3 *Mós.* I. 4. és így ö helyette égettetett-meg az óltáron; a' KRISTUSra mint Közbenjáróra tétettenek a' választattaknak büneik; úgy-hogy *azokért szenvedett, kínoztatott*, *Ésa.* LIII. 4-9. azokat *hordozta az ö Testében a' Keresztfán*: 1 *Pét.* II. 24. söt *lett bünné mi érettünk, hogy mi lennénk ISTEN' Igazsága ö benne.* 2 *Kór.* V. 21. (3.) Az illyen Aldozat *egészen tüzzel meg-égettetett kedves illatúl az UR elött*, 3 *Mós.* I. 17. Kedves vólt a' Közbenjáró KRISTUS' Áldozatja-is. *Éfés.* V. 2. *A' KRISTUS szeretett minket, és adta önnön magát mi érettünk ajándékúl és áldozatúl ISTENnek gyönyörüséges illatozásra.* (4.) A' bünös ez által az Áldozat által meg-szabadúlt a' bűntetéstöl; az Hivek is meg a' KRISTUS' Halála által az örök kárhozattól. '*Sid.* X. 14. 1*Ján.* I. 7.

II. *Az Hálá-adó áldozatok*: a' mellyekben ISTENhez való háládatoſságokat, engedelmeſségeket igyekezték meg-múlatni. 3*Mós.* III. Az illyen Áldozatok ki ábrázolták az Hívek' ISTENhez való engedelmeſségeknek meg-múlatását, ISTENi ditséretre való készségeket, mel-

tatlan-

tatlanságoknak meg-esméréseket, büneiknek meg-vallását; mellyek ma-is Áldozatoknak mondatnak. 1*Pét.* II. 5. *Róm.* XII. 1. *'Sid.* XIII. 15. Vétetik hát az *Áldozat* az új Testámentomi Irásokban, (1.) A' KRISTUS' elég tételéért az ö Halála által (2.) Az Hívek' Hiteknek, meg-téréseknek jó gyümöltséért. (3.) Néhol a' Prófétáknál az ISTEN' Háza ellenséginek nagy veszedelmekért, mint *Jér.* XLVI. 10. *Áldozatja vagyon az URnak éjak földében*, az-az, meg-öli öket mint az Áldozatra való barmokat. *Ésa.* XXXIV. 6. *Ézék.* XXXIX. 17.

ALFA és *OMÉGA.* A' KRISTUS így nevezi magát sokszor. Én vagyok az *Alfa és Oméga*: *amaz Elsö és Utolsó. Jelen.* I. 8, 11, 22. XXII. 13. Az *Alfa* a' Görögöknél leg-elsö betü, az *Oméga* leg-útolsó: azért ez kettöt tehet: I. Én vagyok a' kire az egész Szent Irás igazit, a' melly leg-elsöben-is rólam szól 's én bennem-is vett tellyességet. II. Az *Alfa* lévén leg elsö betü a' Görögöknél, *köz-beszéd szerént* nálok jelentett ollyat a' ki leg-nagyobb méltóságú: ellenben az *Oméga* lévén útolsó betü, leg-alázatosbb állapotban lévöt: értelme már ez: Én vagyok a' ditsöségnek URa, a' kihez hasonló több nintsen, a' ki mindazáltal a' szenvedések alá adtam vólt magamat, a' kiben vagyon mindeneknek tellyességek. 1*Kór.* II. 8. *Ésa.* XLIX. 7. LII. 13, 14.

ÁLLANI Valaki elött jelenti: I. annak szolgálatjára tiszteletire késznek lenni: így az Angyalok 's az Hivek-is mondatnak az ISTEN elött állani, az ISTEN' tiszteletére és parantsolatjának meg-fogadására készen lenni. II. Állani valaki jobbja felöl, annak segitségére vagy veszedelmére lenni. *'Sólt.* CIX. 6. *Zakar.* III. 1. III. *Állani* az ISTEN' kegyelmében és az Idvesség' útában lenni. 1*Kór.* X. 12. *A' ki láttatik állani, meg-lássa el-ne essék*, az-az, a' ki láttatik az Idvesség' útában lenni, meg ne tsalja magát.

ALMA. Igen jó illatú kedves kerti gyümölts, melly kivánatos a' tekintetre-is. *Ábrázolja* I. az Eklésiába ISTEN' Beszéde által beplántáltatott, Hittel, Jótselekedettel illatozó Embert, a' minémüek kivált az ISTEN-félö Tanitók. 2*Kór.* II. 15. *KRISTUSnak jó illatja vagyunk ISTEN' tiszteségére*: innen mondja a' Meny-Aszszony *Ének* II. 5. *Jó illatu Almákkal tápláljatok*, az-az, kegyes Életü igaz Tudományú Tanitókkal vígasztaljatok. II. Vétetik kedves dologért vagy Tudományért-is. *Ének.* VII. 8. *A' te orrodnak illatja mint az Almának illatja*, az-az, a' te Itélet-tételed helyes, vagy a' te Tudományod kedves.

ALMA-FA. A' Gyümölts termö kertben a' Fák között igen jó 's ked-

's kedves Gyümöltsöt termö Élö-fa. *Hasonlatosság* szerént jelenti a' KRISTUSt. *Ének.* II. 3. *Mint az Alma-fa az Erdönek Fái között, ollyan az én Szerelmesem az Ifjak között*, az-az, mint az Alma-fa minden Fák között kívánatosabb Gyümöltsel illatoz; úgy a' KRISTUS mint Életnek Fája, és az Hiveknek fejek, drága tselekedetekkel illatoz. *Ének.* VIII. 5. *Az Alma-Fa alatt költöttelek-fel tégedet, ott fogadott tégedet a' te Anyád, ott fogadott tégedet a' ki szült.* az-az, a' Szent Lélek a' KRISTUS segitsége 's Neve által serkentett-fel téged: ott fogadott téged az Eklésia a' ki ennek óltalmában óltalmaztatott.

ALOÉ. Vólt mind Fa, mind Fü; melly a' drága szerekhez tartozott; igen keserü nedvesség vólt benne; de hasznos orvosság 's kenet készittetett belöle, melly a' rothadás ellen meg-tartotta a' testet. *Ábrázolja* a' szenvedéseket, a' mellyek keserüek úgyan, de azok nélkül senki nem mégyen a' nyúgodalomra. *Tselek.* XIV. 22. Ebben az Áloéban vólt része a' KRISTUSnak. *'Sólt.* XLV. 9. 1 *Pét.* IV. 1. az Eklésiának-is. *Ének.* IV. 14.

ÁLOM. Az *Álom* az Emberben az Elménck az a' múnkája, melly szerént az érzékenységek meg-köttetvén a' dolgokról szabadoson okoskodik. Vétetik I. Az ISTEN' útainak ismeréséért, vagy annak ki-nyilatkoztatásáért, mint régen az ISTEN Álom által-is jelentette ki a' maga akaratját az ö Szenteinek. *Jóel.* II. 28. *A' ti Véneitek Álmokat álmodnak*, az-az, visgálván az Irásokat, meg-ismérik mit fog ISTEN tselekedni, mint régen a' Próféták, kik jövendöt láttak: és úgy megintetnek, hogy mind másoknak okos tanátsot adjanak; mind magok okossan tselekedjenek. II. A' bünnek állapotjáért, a' mellyben vagyon az Ember ISTEN' kegyelmén kivül. *Éfés.* V. 14. *Róm.* XIII. 11. *Ésa.* XXIX. 10. Mert (1.) mint a' ki Álomban merült semmit nem tud abban a' mi rajta kivül esik, nem lát, nem érez, így a' bünben élö Ember kit az *Álomnak Lelke* (*Róm.* XI. 8.) el-fogott, nem látja az ISTENt mint Fö Jót, nem hallja az ö Beszédét, 's a' t. (2.) A' ki Álomban merült magával jól tehetetlen: az újjá születetlen a' maga javára semmit nem tud mozdítani, míg ISTEN nem adja hogy akarjon és tselekedjék. 2 *Kór.* III. 5. *Fil.* II. 13. III. Az Halál'rt, kivált az Hiveknek Halálokért. *Ján.* XI. 11. *Lázár a' mi Barátunk alusik*, az az, meg-hólt. *Jér.* XXXI. 26. *Erre vigyázok és nézek az én édes álmomban is.* az-az, gondom vólt nékem arra hogy az én Halálomon meg-komorodott Tanitványim meg-vigasztaltassanak. Nevezetik pedig Álomnak: (1.) Az Alom a' fáradság után jö az Emberre; az Halál e Világi fáradságos Élete után. (2.) Az Alom

el-felej-

el-felejtet minden bajt; az Halál minden nyomorúságot. (3.) Az Alom meg-újítja az Embert; az Halál útja az Hívek' bóldogságoknak. (4.) Az Alomból fel-kél és fel-ébred az aluvó; az Halálból fel-támadnak az Hívek.

ANGYAL. Az ISTEN' leg-nemesebb teremtésének neve. *Hasonlatosság szerént* jelent I. Követet, a' ki valakinek izenetét másnak meg-mondja: illyen értelemben mondja ISTEN *Mal.* III. 1. *Imé én elküldöm az én Angyalomat*, az-az, Követemet, Keresztelö Jánost. *Tsel.* XII. 15. *Azok pedig azt mondják vala hogy a' Péter Angyala vólna*, az-az, a' Péter' Követje. II. Papot, Tanitót, a' ki ISTEN' Követje az Emberekhez. *Préd.* V. 5. *Ne mond az Angyal elött hogy tévelygésböl lett*, az-az, mikor az Áldozatot a' Pap' eleibe viszed fogadásodban esett vétkedért, ne igyekezzed a' Pappal el-hitetni, hogy tudatlanságból vétettél. *Jel.* I. 20. *Az hét Eklésiák' Angyali*, az-az, Tanitói, kik az ISTEN' Beszédét hirdetik. *Jel.* IX. 11. *Mélységnek Angyala*, az-az, Pokolból támadott 's arra vezetö Tanitó, a' minémü az Antikristus. III. A' KRISTUSt, ki *Jéhova Angyal.* ISTEN' *ortzája' Angyalának* mondatik. 1*Mós.* XVI. 9--14. XLVIII. 16. 2*Mós.* III. 2. *Ésa.* LXIII. 9. Mert mint az Emberek az ö ortzájokról esmértetnek-meg kik légyenek, úgy az ISTEN a' KRISTUS által esmértette-meg magát ollyannak a' minémü, az-az, igaznak és irgalmasnak. IV. Valami dolognak tökéletességét a' matériához képest, mint *Angyali Nyelven szólani.* 1*Kór.* XIII. 1. ollyan ékesen szólani, a' melly felyül múl minden Emberi ékesen szólást: *ábrázatja mint az ISTEN' Angyalának*, az-az, szebb mint rendszerént az Emberek, *'s a' t.*

ANYA. Anya az, a' ki Gyermeket szül 's nevel. Vétetik I. az *Anyaszentegyházért*, melly vólt Világ' kezdetitöl fogva: de kivált a' KRISTUS' Mennybe menetele után sok szakat szült az ISTENnek. *Ének.* VI. 6. *Az én egyetlen egy Galambomat, ki az ö Anyjának szerelme se.* Ha szintén sokan mondják-is azt, hogy ök az igaz Keresztyének; de egyetlen egy a' KRISTUSt követö sereg, a' melly a' régi igaz Eklésiának nyomdokát követi. *Gal.* IV. 26. II. A' gonoszságoknak találójáért és szülöjéért. *Jel.* XVII. 5. III. Az Anya-Városokért, vagy Fö Városokért. *Jér.* L. 12. *Meg-szégyenült a' ti Anyátok*, az-az, Babilon a' Fö Város.

ANTIPAS. Némelly régi Historikusok szerént vólt egy nevezetes KRISTUS' Nevéért szenvedö Mártir, a' ki Pergamumban öletett vólna meg. *Jelen.* II. 13. *Abrázol* olly Isten-félö Embereket, kik az ISTENröl való Tanúbizonyságért véreket ki-ontották.

ANTIKRISTUS. A' ki magát KRISTUS' Követöjének mútatja, de azt valósággal el-tagadja, és gyülöli, ellenkezvén véle: akár légyen az magános Személly, akár egéſz Gyülekezet; akár a' 'Sidók közzül, 1*Ján.* II. 18. akár a' Kereſztyének közzül való. 2*Teſs.* II. 3, 4.

ARANY. Kemény és erös 's fényes, az Emberek elött igen kedves Ertznek a' Neve. I. *Abrázolja* az igaz Hitet. *Jel.* III. 18. *Végy én tölem tüzben meg-próbáltatott Aranyat*, az-az, mútasd-ki ſok ſzenvedéſekkel meg-friſſeltetett Hitedet. *Eſa.* LX. 6. *Mindnyájan Sébából el-jönek Aranyat és Tömjént hoznak*, az-az, a' Sábéuſok Hit által imádják a' KRISTUSt. II. Igen tiſzta, drága és kivánatos dolgot. *Jób.* XXXVII. 21. *Zak.* IV. 12.

ARATÁS. Az Aratáſon értik nem tsak a' Gabona' bé-takarításának idejét, hanem annak le-metzetését, bé-takarítását a' tsürbe. *Abrázolja* I. az ISTEN' Hiveinek egyben gyüjtetéſeket, az ISTEN' Beſzéde által az igaz Hitre. *Mát.* IX. 37. *Az aratás bizony hogy ſok; de az Arató kevés*, az-az, a' kiket a' Hitre meg-kell tériteni ſokak, de a' Tanitók kevesſen vagynak. II. Az igaz Híveknek az Hitetlenektöl való el-válaſztatáſokat az ISTEnek iteleti által, a' minémü idönektöl vált kivált a' *Reformatio*kor. *Mát.* XIII. 30. *Engedjétek hogy mind a' kettö nevekedjék az Aratáſig, és az Aratás' idején meg-hagyom az Aratóknak*, ---39. ℣. *az Aratas e' Világ' vége*, az-az, a' Reformationak ideje, a' mellyben mindenek a' jó végre kéſzittetnek. III. A' Hitetleneknek meg-büntetteteſeknek idejét. *Jóel.* III. 13. *Jel.* XIV. 15. *Botsásd Sarlódat, mert el-jött az Aratás*, az-az, el-jött a' büntetésnek ideje, hogy ISTEN meg-bünteſſe az Embereknek gonoſzságokat.

ARATO. Az Arató jelenti a' Tanitót az Ekléſiában; a' ki az ISTEN' Beſzéde' hirdetéſe által el-válaſztja a' Hiveket a' Hitetlenektöl, és a' Földi haſzontalan dolgoktól, mint az Arató a' Gabonát. *Mát.* XIII. 30. *Az Aratók, az Angyalok*, az-az, az ISTENtöl küldetett Tanitók.

ARATNI. *Hoſonlatoſság* ſzerént téſzen: Múnkájának, vagy el-tölt Életében való tselekedetének jútalmát venni. *Péld.* XXII. 8. *A' ki vét Álnokságot, arat Nyomorúságot*, az-az, a' ki gonoſzt tselekeſzik megbüntettetik. *Gal.* VI. 7. *Valamit az Ember veténd, azt aratja*, az-az, a' maga tselekedete ſzerént véſzen jútalmat.

ARBOTZ-FA. A' Hajó' közepén Élö-fa módjára fel-emeltetett nagy Gerenda, melly nem tsak ékeſségére, hanem eröſségére-is vagyon az Hajónak. Az Ekléſiában ábrázolhatja a' KRISTUS' *Igazságát*, mellyen áll mint fundamentomon az Ekléſia: és ez által való *Meg-igazu-*

láſt: mellyröl való Tudomány helyeſen mondatik: *Articulus ſtantis et cadentis Eccleſiæ.* az-az, a' Hitnek olly Ágazatjának, a' mellynek fenn-állásával fenn-áll az Eklésia-is, el-dölésével el-döl. Az Antikriſtus' gyülekezetében pedig jegyzi a' magok igazságokat, mellyek által akarnak idvezülni. *Ésa.* XXXIII. 23. *Ézék.* XXVII. 5.

ARMAGEDDON. Veſzedelemnek Hegye. Jel. XVI. 16. *Egybe gyüjték azért öket a' helyre melly 'Sidóúl neveztetik Armageddonnak*, az-az, Veſzedelem' hegyének, a' hol el-veſztetnek az Iſtentelenek. Tekintet vagyon pedig a' Siſera', Akaziás', Jótiás' Hiſtoriájokra, kik el-veſztenek *Megiddóban. Bír.* V. 19. 2*Kir.* IX. 27. 2*Krón.* XXXV. 22.

ÁRNYÉK. Az Árnyék *haſonlatoſság* ſzerént jelenti I. valamelly dolognak homályos le-rajzolását és elö-adatását: illyen értelemben az ô Teſtámentomi tzérémóniák mondatnak Árnyékoknak. *Kol.* II. 16, 17. *'Sid.* VIII. 5. mert a' KRISTUSra mint valóságra mútattak II. Minthogy az Árnyék bé-fedez az hévség ellen és óltalmaz, jelent óltalmazáſt és örizetet. *'Sólt.* XVII. 8. *Oltalmazz-meg engemet a' te ſzárnyaidnak árnyéka alatt*, mint a' tyúk a' maga fiait. III. Tudatlanságnak, bünnek állapotját. *Ésa.* IX. 2. *'Sólt.* CVII. 10.

ARON. Vólt az Lévi' Nemzetségéböl való Amramnak fia, Mó'ſesnek Bátyja, 2*Mó's.* VI. 20. ki ISTENtöl Fö-Papságra hívattatott, abba rendeſen bé-avattatott, és midön Papi rendes hivatala nétott, abba rendeſen bé-avattatott, és midön Papi rendes hivatala némellyektöl kétségben hozatott vólna, az ö veſzſzejének meg-virágzáſa által meg-erösíteretett. 4*Mó's.* XVII. 8. *Példázolta* a' KRISTUSt a' ki ISTENtöl válaſztatott a' Fö-Papságra, és bizonyos tsuda-tételek által ki-mútattatott igaz Közbenjárónak lenni. *'Sid.* VIII. 1—5.

ÁRPA. Gabonának neme; a' mellyböl való kenyérrel tápláljákmagokat az Emberek a' ſzükségben. Jelent I. alávaló Népet mint amaz álomban látott kenyér a' 'Sidóságot, *Bír.* VII. 13, 14. melly akkor a' ſok nyomorúságok között el-nyomattatván alávaló Népnek tartatott. II. Az Evangyéliomi Tudományt a' melly még igen meg nem veſztegettetett; hanem még vagyon tápláló ereje. *Jel.* VI. 6. *A' búzának mertzéje egy denár pénzen, az árpának három mertzéje egy denár pénzen: de a' bort és az olajat ne bántsad*, az-az, nagy ſzüksége léſzen az ISTEN' Beſzédének; mind az-által a' Lelki örömet 's víga ſztaláſt ſzerzö Tudománynak meg kell maradni a' Hívek' vidámittatáſokra.

ARU. Vétetik I. a' Gazdagságért *Jér.* X. 17. *Gyüjtsd öſzve a' Földröl a' te árúidat*, az-az, Gazdagságidat. II. A' ſzent dolgokért, mellyek-

mellyekkel kalmárkodnak az Emberek. *Ésa.* XXIII. 18. *Jelen.* XVIII. 11, 12.

ASIMA. Bálvány a' mellyel erdei vad-ketske, vagy *Sátirus* képben tiſztelték az ördögöt a' Hámátbéliek. 2*Kir.* XVII. 30.

ASPIS. A' Kígyóknak egy igen mérges, ravaſz és rejtéket keresö neme. *Abrázolja* a' mérges Tudományú hamis Tanítót. *'Sólt.* XCI. 13. *Oroſzlányon és áspis-kígyón járſz*, az-az, meg-gyözöd a' kegyetlen Tirannuſt és az hamis Tanitót. *Ésa.* XI. 8. *A' tsetsſzopó gyermek az áspisnak likában gyönyörködik*, az-az, az újonnan meg-tért gyülekezet, melly a' hitlenek közzül nem régen ment-ki: melly az ISTEN' Beſzédének tejét mint a' kis gyermek iſzsza, gyönyörködteti magát mikor látja hogy a' hamis Tanitóktól meg-ſzabadúlt, el-nézvén azoknak gyülekezeteket mint valami kígyók' barlangját. 5 *Mós.* XXXII. 33.

ASSIRIUS. Neveztetik az *Assur*ról a' Sem' fiáról, ki Ninivét az Assiriai Birodalom' Anya-városát fundálta. 1 *Mós.* X. 22. Az Assirius vétetik I. ſokſzor a' Prófétáknál az Assiriai Birodalomért, a' melly el-rontotta az Izrael' tiz Nemzetségét. *Esa.* X. 5. LII. 4. XXXI. 8. *'Sóf.* II. 13. II. Azokban a' Profetziákban, mellyek tartoznak az új Teſtámentomi idökre, értik a' Persákat és a' Törököket, kik a' Kereſztyéneket el-púſztították. *Mik.* V. 5, 6. VII. 12. *Hós.* XIV. 4. *Az Assirius nem óltalmaz minket.*

ASTAROT. Astarte. Bálvány a' mellyet a' 'Sidóniuſok és Filiſtéuſok Aſzszonyi nevezet alatt tiſzteltek, 1 *Kir.* XI. 5. mellyel úgy tartják, hogy a' Hóldat imádták mint az Égnek Királynéját. *Jér.* VII. 18. XLIV. 17. Ennek tiſztelségére Férjfiak és Aſzszonyok ſertelmes Életre adták magokat: illyeneknek tartja *Hierónimus* azokat, a' kiket Joſiás el-veſztett. 2*Kir.* XXIII. 7.

ASZSZONY. Az Aſzszony *ábrázolja* I. az Ekléſiát, mellynek tsak egy Férje vagyon a' KRISTUS, a' ki azt magához vette, óltalmazza, ékesgeti. *Jel.* XII. 1. *Egy Aſzszoyi-állat fel-öltözött vala a' Napba, kinek lábai alatt volt a' Hóld*, az-az, a' 'Sidók közzül gyüjtetett és tzerémóniáktól meg-ſzabadúlt Ekléſia, melly az Igaſság' Napjától megvilágositratott. II. A' hitetleneknek gyülekezetét, az Antikriſtus' ſeregét, melly ſok bünokkel fertéztette-meg magát. *Jel.* XVII. 3. III. Akár melly hatalmaſságot Politiait vagy Ekleſiait: gonoſzságot. *Zakar.* V. 7, 9. Egy Aſzszony ül vala a' mértéknek közepében, *ímé két Aſzszonyi-állatok jövének elö és azoknak ſzárnyaikban ſzél vala.* Ez a' két Aſzszony jelentette a' Politiai és Ekleſiai hatalmat; mellyek egyben

adván

adván magokat meg-erösítették a' mértékben ülö Aſſonyt, az-az, a' gazdagságból következett hitetlenséget. Ez a' Prófétzia tartozik Konſtántinus után való idöre. IV. Félelmes ſzivü Embert. *Eſa.* III. 13. *Aſſonyi-állatok uralkodnak rajtok*, az-az, erötelen félelmes ſzivüek. *Eſa.* IX. 16. V. Nagy Városſt mint Jéru'sálem, mellyet Jérémiás *Özvegy-Aſſony*nak nevez. *Sir.* I. 1.

ASZTAL. Az Aſztal vétetik I. az *Oltárért*, mellyen áldoztanak. *Mal.* I. 7. *Az Urnak aſztala útálatos.* *'Sólt.* LXIX. 23. *Légyen az ö aſztalok ö elöttök tör gyanánt*, az-az, Az Oltár az ö áldozatjokkal egyetemben veſzedelmekre ſzolgál a' 'Sidóknak. II. Az ISTENnek javaiban való réſzesülésért; ezt jelentette a' Mó'ſes' Sátorában való aſztal: ezt az UR' Vatsorája, melly Aſztalnak mondatik. 1*Kór.* X. 21. III. *Aſztalt teriteni* annyit téſzen, mint Lelki vagy Teſti Lakodalmat kéſziteni. *'Sólt.* XXIII. 5. *Aſztalt kéſziteſ az én ellenségim ellen*, az-az, ellenségim között-is engem' az igazság' beſzédével táplalſz. *Péld.* IX. 2.

ATYA. Az Atya *haſonlatoſság* ſzerént vétetik I. Valaminek ſzerzöjéért, *Auctor*áért, találójáért: így az ISTEN mondatik világoſságok' Atyjának. *Ják.* I. 17. A' Sátán hazugságok' Atyjának. *Ján.* VIII. 44. mert a' hazugságot ö hozta-bé e' Világra. II. Atyáknak mondatnak a' Királyok, Fejedelmek, Igazgatók, Tanitók, Jól-tévök, a' kik minket Teſti vagy Lelki képen táplálnak. 1*Mós.* XLV. 8. *Az ISTEN engemet Faraónak Atyjává tett*, az-az, táplálójává. 1*Kór.* IV. 15. *Ninsen ſok Atyátok*, az-az, ſok Tanitótok a' KRISTUSban való Hitre.

ATZÉL. Az Arzél igen kemény ſzokott lenni. Ábrázolja I. A' jóra meg-hajthatatlan Embert. *Jér.* VI. 28. *Mindnyájan ök atzél és vas*, az-az, jóra hajlani nem tudók. II. Vétetik akármi Fegyvernek nemében, a' mellyet atzélból tsinálnak. *Jér.* XV. 12.

AZAZEL. Vagyon erröl emlékezet 3*Mó's.* XVI. 3–10. Magyarúl tenne *El-menö Ketske-bakot.* Mit kelljen érteni az *Azazelen* nem elég világos. I. Némellyek ezen értik a' helyet a' hová kellett menni a' Ketske-baknak, a' minémü értelemben vólt a' mi Bibliánknak ki-magyarázója-is, mint meg-tetſik 3 *Mó's.* XVI. 8. 10. II. Máſok magát a' Ketske-bakot. III. Némellyek, hogy ez példázolta az *Örmögöt.* IV. Némellyek *Barabbást*, a' kit el botsáta Pilátus, mikor megölé a' KRISTUSt. V. Leg-helyeſebb értelemnek azt tartom, a' melly ſzerént mind a' két Ketske-bak *példázolta* a' KRISTUSt: a' ki a' pelda ſzerént (9. ℣.) *meg-áldoztatott a' bünért*, és a' kinek vére által vagyon egyedül ISTEN elött meg-tiſztúláſunk. (10. ℣.) Hogy valamelly

Púſta helyet hívtanak *Azazel*nek, meg-lehet az, annak példájául, hogy a' KRISTUS-is a' Púſztában meg kisérternék, mint ez a' Bak a' Púſztába küldettetett. De a' melly ſzóval a' *Púſta* vagyon ki-téve, 3*Mó's.* XVI. 22. az tehet *más helytöl el-rekeſztetett kertet*, a' minémü kertekben tartották a' régiek az Áldozatra való Állatokat. Vétetik-is a' ſent helyért, *Ézék.* XLI. 12--14. XLII. 1--10. E' ſerént nem valami kö-ſikláról vettetett volna le, a' mint a' Talmudiſták tartják, hanem valami kertben rekeſztetett vólna az a' Ketske-bak: mellyben ſemmi képtelenség nintsen.

BA.

BAAL. A' Baal Magyarúl *Urat* téſzen, a' ki másokon uralkodhatik, innen vétetik *Fejedelemért*-is, *Férjért*-is. A' Pogányok a' magok ſemmi Isteneket illy nevekkel hívták. *Baal berit*, Szövetség' Ura. *Baal zebub*, Legyek Ura: 's a' t. Mert ök-is ázoknak ſzolgálatjokra adták magokat, mint a' ſzolgák az ö Uroknak engedelmeskedtek. Ezek alatt a' nevek alatt az ördög tiſzteltette magát. Híres ezek között a' *Baal Péor*, a' melly miatt igen meg-romla az Izrael a' Púſztában. 4*Mó's.* XXV. Melly *Péor*nak neveztetett némellyek ſzerént a' hegyröl a' mellyen kivált tiſztelték; de helyjeſebben a' formájáról a' mellyben tiſzteltetett; melly vólt útálatoſság. Tiſztelték pedig a' magok mezítelenségek' fel-fedezésével, és paráználkodáſaikkal; mellyeknél egy kedveſebb áldozat az ördög elött nem lehetett. Ez meg-tetſzik ha egyben vetjük 4*Mó's.* XXXI. 15, 16. XXV. 1, 2, 3. *Hós.* IX. 10. *Jel.* II. 14.

BAALIM Urakat téſzen. Bír. III. 7. VIII. 33. Ezeknek a' *Baalim*oknak tiſzteleti az Emberek közzé jött-bé illyenképen, hogy midön a' Jól-tévo haſznos Fö-Emberek meg-hóltanak, azoknak jó emlekezeteket fenn igyekezték tartani a' kik jó-akaratjokkal éltenek; de oſztán ſok idö el-telvén, a' kik azokat nem eſmérték, hanem tsak emlekezeteket és ſok jó-tselekedeteket hallották, ISTENi tiſztelettel kezdették tiſztelni. Ezt a' Pogányok' Isteneikről lehetne az ö Irálaikból mútogatni: de meg-tetſzik ez a' *'Sólt.* CVI. 28. az holott a' Bálvány Istenek *Halottaknak* neveztetnek. *Adák magokat a' Baal Péor mellé, és a' halottak' áldozatját evék.* Eſa. VIII. 19. A' képek' imádásának eredetiröl haſonló iratik *Böltseség'* Könyvében XIV. 14--21. hogy mikor egy Király hirtelen meg-hólt Fiának képét hozzá való búzgoságából ki-tsináltatta vólna, ſok idö múlva máſok azt imádni kezdették, 's e'képen fel-állot a' képek' imádáſa.

BABI-

BABILON. Bábel. Vólt Kaldeának Fö Városa, gazdagsággal, kereskedéssel, minden gyönyörüséggel, Bálvány imádással igen híres: a' holott tartatott a' 'Sidóság fogva egy ideig; de oztán ki-szabadította ISTEN tsúdálatoson. *Abrázolja* azt a' Várost, Gyülekezetet, a' melly sok jóval gazdagnak tartja magát, kereskedik a' lelki dolgokkal, a' holott a' lelki Izrael fogva tartatott, de az ISTEN' Beszéde világánál onnan ki-vezéreltetett 's vezéreltetik ama' szerént *Jel.* XVIII. 4. *Fússatok-ki Babilonból én Népem*, az-az, abból a' Gyülekezetből melly a' KRISTUS ellen fel-emelte ö magát.

BABUK. A' Babuk tekintetre szép, de tiztátalan dologgal élö madár, 3*Mó's.* XI. 19. útálatos, mert fészkét-is ganéjból rakja. *Abrázolja* az ollyan Embereket a' kik Keresztyén színt mútatnak úgyan; de valláſok, erköltsök 's minden tselekedetek tiztátalan bünökkel megfertéztettetett.

BAGOLY. A' Bagoly púztát szeretö tiztátalan állat, melly a' világoſságot kerüli, a' ſetétben jár. *Abrázolhatja* az ollyan hamis Tanítót, ki az Igazság' Napja világoſságát kerüli; de a' tudatlanság' 's bün' homályjában nem tsak örömeſt múlat, hanem máſokat-is ſokképen nyúghatatlankodtat.

BAK. Ketske-bak *ábrázolja* I. A' Népnek Elöl-járóját. *Zak.* X. 3. *Meg-látogatom a' bakokat*, az-az, az Elöl-járókat. *Dán.* VIII. 5, 6, 7, 21. *Imé egy ketske-bak, -- meg-öklelé a' kóst és mindenik szarvát el-ron-tá, -- a' ketske-bak Görög Országnak Királyja*, az-az, Nagy Sándor a' Görög Királyok között leg-hatalmaſabb, meg-győzte 's magaalá hajtotta a' Persákat. II. A' hitetlen Embereket. *Mat.* XXV. 33. *Alítja a' ketskéket bal felöl*, az-az, a' hitetleneket. III. Az ördögöket, a' kiket ketske és szörös vad emberek' képekben tiszteltek a' régiek. 3 *Mós.* XXVII. 7. *Ne áldozzák ezután az ö áldozatjokat a' vad ketskéknek*, az-az, az ördögöknek. *Esa.* XIII. 21. A' *vad emberek* (betü szerént a' Vad-ketskék) *szökdösnek ott*, az-az, Babilon lészen a' tiztátalan lelkeknek helyje. *Jel.* XVIII. 2.

BÁLAM. Magyarúl *Bálám* annyit tészen mint a' *Népnek Ura.* Neve egy gonosz Prófétának, a' ki bérért meg akará átkozni az Izraelt, 's úgyan bünbe-is ejté a' Moáb' Leányival gonosz tanátsa által. 4*Mós.* XXV. 1. 2*Pét.* II. 15. *Abrázolja* a' hamis Tanítókat, a' kik el-tsalják az Embereket a' hamis Isteni tiszteletre a' testnek tetszö dolgók által. *Júd.* ℣. 11. *Jel.* II. 14.

BALSAMOM. Vólt igen drága olajnak neme, seb gyogyításra igen

igen haſznos, melly termett Gileádban. *Jér.* VIII. 22. I. *Abrázolja* közönségeſen az orvoſságot, a' melly által valaki ki-gyógyúlhat a' betegségből, ki-ſzabadúlhat a' nyomorúságból. *Jér.* VIII. 22. *Nintsen-é balsamom olaj Gileádban*, az-az, orvoſság. *Jér.* XLI. 11. II. Nevezeteſen pedig a' Sz. Léleknek Kegyelmét, a' melly által lehet gyógyúlása a' Léleknek a' bünből. *Jér.* LI. 8.

BÁRANY. A' *Bárány ábrázolja* I. A' KRISTUSt, mint-hogy minden napon nevezeteſen pedig Huſvétban meg-áldoztatik vala a' bünéért, így a' KRISTUS is ISTENnek a' mi büneinkért meg-áldoztatott. *Jel* v. 6, 12, 13. *Imé mint-egy meg-öletett Bárány áll vala*, *kinek hét ſarvai és hét ſemei valának*, az-az, a' KRISTUS terjeſzti-ki hatalmát és gondviſelését a' hét idöben, az-az, minden idöben élö Ekléſiára. *Jel.* XIII. 11 *Más fene vadat láték fel-jöni a' Földből*, *kinek hét ſarvai valának a' Bárány' ſarvaihoz haſonlók*, az-az, támadott más Gyülekezet, melly a' KRISTUS' Neve alatt, vagy a' Kereſztyéni nevezet alatt erőt vévén, úralkodott a' Napkeleti és Napnyúgoti Ekléſiákon. II. A' ſzelid jámbor terméſzetü Iſten-félö Embert, *Eſa.* XI. 6. LXV. 25. *Lakozik a' farkas a' báránnyal*, az-az, a' hitetlenek az Iſten-félökkel egy társaságban léſznek, minekutánna a' *Római Imperium* meg-tér a' Kereſztyéni Hitre; melly lett elsöbben *Konſtántinus* által. *Eſa.* V. 17. *A' Bárányok legeltetnek*, az-az, meg-elégíttetnek Mennyei jókkal.

BARAT. Barát téſzen ollyat a' kivel békeſségünk 's egyeſségünk vagyon. *Jak* II. 23. *Ábrahám ISTEN' barátjának nevezteteti*, az-az, ollyannak a' kinek az ISTENnel egyeſsége vólt, söt a' ki kedves vólt ISTENnél.

BARAZDA. Mellyet vonnak az ekével a' földön. Vétetik a' nagy nyomorúságokért, mellyek találják az Embert, vagy az Ekléſiát. *'Sólt.* CXXIX. 3. *Az én hátamon ſántottak a' ſántók*, *es hoſſzú barazdát vontak* 'Sólt. LXV. 11. Sok ſenvedéſei után az Evangyéliom' vizével meg-nedveſited.

BARLANG. A' Barlang *ábrázolja* 1. Az *eröſséget*, a' hová elvonja valaki magát a' veſzedelem elött. *Jel.* VI. 15. *Eſa.* II. 19. *'Sid.* XI. 38. II. Minden gonoſzságnak, bünnek mühelyjét, a' minémü a' Templom, a' hol bálvány tiſzteltetik; az *Oskola* a' hol nem igaz tudomány tanítatik; illyen értelemben mondja vala a' KRISTUS a' Jérusálemi Templomot *latrok barlangjának.* Mát. XXI. 13.

BÁRKA. A' Nóé Bárkája, mellyben tartatott-meg a' Nóé Familiája, ki *ábrázolja* az Ekléſiát, a' mellyben léſzen meg-tartatáſok a' Híveknek. 1*Pet.* III. 20, 21.

BÁR-

BÁRSONY. A' Bársony minthogy szép és drága vólt, a' Királyok és Fö-Emberek viselték. Vétetik *hasonlatosság* szerént 1. szép és kivánatos dologért: *Ének.* VI. 5. *A' te hajad mint a' Bársony*, az-az, az Eklésiában való Igazgatók szolgálnak az Eklésiának ékességére mint a' Bársony annak a' ki azt viseli. II. Királyi hatalomért vagy méltóságért, minthogy ezt a' szint a' Királyok viselték. *Jel.* XVII. 4. *Öltözött vala az asszonyi-állat veres Bársonyba és skárlátba, és meg ékesíttetett vala arannyal, drága kövekkel, 's gyöngyökkel*, az-az, Királyi hatalmat 's Papi méltóságot vett magára, hittel ditsekedett és a' Sz. Emberek Laistromokkal, kik ollyanok ez világon mint a' drága kövek és gyöngyök. III. A' szenvedésekért, mellyek léznek vér ontás által.

BÁT. A' 'Sidoknál *Hig* dolgokhoz való mértéknek neme; mellytett Erdélyi mérték szerént 12 Ejtelt. Innen hozzá lehet vetni, minémü nagyságú vólt a' *Réz Tenger*, mellyet tsináltatott vala Salamon a' Templomba; mellyben, mikor *tele töltötték*, *fér vala* 3000. *Bát viz.* (Erdélyi mérték szerént 36000. Ejtel, vagy 4500. kis Veder.) 2 *Kron.* IV. 5. Rend szerént pedig szokott vólt benne állani *két ezer Bát viz.* 1 *Kir.* VII. 26.

BÉKA. A' béka sáros vizben tóban lakó kedvetlenül rekegö állat. *Abrázolja* a' sokat tsátsogó bün' fertöjében mulatozó Embert. *Jel.* XVI. 13. *Látek ama' hamis Prófétának szájából három tisztátalan lelkeket a' békához hasonlókat ki-jöni*, az-az, a' bün' fertöjében gyönyörködö, helytelen beszédü, únalmas, szemtelen Tanítókat.

BÉLIÁL. Magyarúl *Béliál* annyit tészen mint *Törvénytelen*, a' ki mind ISTEN' 's mind Emberek' 's minden kegyességnek törvénye alól magát ki-vette, *Apostata*, Hite-szegett, Istentelen. Igy azért neveztetik I. Az ördög, 2 *Kor.* VI. 15. *Mitsoda egyesége vagyon a' KRISTUSnak a' Béliállal?* II. Az Istentelen gonosz bünben merült személy: *Anna* azt mondja vala Élinek. 1 *Sám.* I. 16. *Ne hasonlítsd a' te szolgáló Leányodat a' Béliál' Leányához.* III. A' nagy tzégéres bün; el-tökéllett szándékból tselekedett gonoszság. 5 *Mós.* XV. 9.

BÉLLYEG. A' Régieknél a' Szolgák az ö Uroknak, a' Vitézek az ö Elöl-járójoknak, a' Tanitványok az ö Tanítójoknak Neveket, homlokokon vagy karjokon viselték, hogy meg-esmértethetnének, hogy kit szolgálnak, kit követnek, ki alatt vitézkednek. Valakinek azért Béllyegét viselni a' karján vagy a' homlokán, annyit tészen, mint annak szolgájának vitézinek lenni, és magát arról nevezni. A' *Béllyeg*

hát nevet tészen, *Jel.* XIII. 16, 17. XIV. 9, 11. XVI. 2. XIX. 20. A' Fene-vadnak Bélyegét fel-venni annyit tészen mint magát annak a' gyülekezet' tagjának nevezni, 's ki-mútatni. Meg-lehet az-is hogy az afféle szóláfokban tekíntet légyen ISTENnek ama' Parantsolatjára, a' mellyben ISTEN keményen eleibe adja az Izraelnek hogy az ö *beszédét kösse homlokára és az ö kezeire*, 5 *Mós.* VI. 8. Az ISTEN' nevének azért Bélyege az ISTEN' Beszéde és Törvénye. *Esa.* VIII. 20. *Ján.* X. 27. Az ISTEN' Népével ellenkezö gyülekezetnek az Emberek' Törvénye, melly ellenkezik az ISTENével.

BÉLPOKLOSSÁG. A' Bélpoklosság a' 'Sidóknál igen terhes és terjedö nyavalya vólt: melly meg-tiztittatott a' Mosódás által, 3 *Mós.* XIII. 1--2. *Ábrázolta* az a' Nyavalya az eredendö bünt, a' melly minden Embert tiztátalanná tett; mellyböl tsak a' KRISTUSnak Vére által lehet meg-tiztittatni. *'Sólt.* LI. 9. *Jel.* I. 5.

BELZEBUB. Legyek' Ura annyit tészen. Ugy tartják hogy Légy formában tiztelték vólna ezt a' bálványt az Ekkronbéliek. 2 *Kir.* I. 2. Ezen névei nevezték vólt a' 'Sidók az ördögöt, *Mát.* XII. 24. lehet ha tsúfságból, mint ha így értették vólna: tsak a' *dongó Legyek' Ura* ö: vagy talám azért, mert mint a' legyek mindenütt szemtelenkednek, úgy az ördög-is.

BÉRES. Béresnek mondatik az a' ki valami jútalomra nézve tselekeszik valamit. *Abrázolja* I. Az ollyan Tanítót, a' ki a' maga jóvát és hasznát keresi, nem pedig a' Hivek' idvességeket. *Ján.* X. 13. *A' Béres el-fut*, az az, ha a' maga hasznát nem látja oda hagyja a' Júhokat. II. A' *Béresnek Napja* elö adja az élctbéli sok nyomorúságokat: mert mint a' Béres sok fáradságos múnkával tölti-el az ö idejét; úgy az Emberek-is e' világi életeket. *Jób.* VII. 1. XIV. 6.

BESTIA. Lásd *Fene-vad.*

BETEGSÉG. A' Betegség jelenti a' testnek természeti állásának meg-bomlását. *Hasonlatosság* szerént vétetik I. A' Bünért. *Esa.* LIII. 4. *ö hordozta a' mi Betegségünket*, az az, a' mi büneinket. *'Sólt.* CIII. 3. *Meg-gyógyitja minden te betegségidet*, az az, meg-szabadít tégedet a' Törvénynek átkától, és élettel meg-ajándékoz. II. A' Büntetésért, mellyet valaki szenved. *Esa.* LIII. 3. *Fájdalmakkal tellyes beteges*, az az, nyomorúságos szenvedés és büntetés alá rekesztetett.

BETŰ. A' *Betü ábrázolja* az Apostol' szava szerént azt a' Törvényt, a' melly a' KRISTUS nélkül az Életre nem vihet. 2 *Kór.* III. 6. *A' Betü meg-öl*, az az, a' Törvény a' KRISTUSon kivül azt tselekszi,

lekeßi, hogy el-veßßünk, mert az tsak a' bennünk lakozó bünt mútatja-ki, a' melly által hálált ßerez, *Róm.* VII. 13. de az orvoſságra meg nem tanít: azt a' KRISTUS' Lelke vißi végben.

BÉZÁRNI. A' Materiának külömbsége ßerént, a' mellyröl mondatik, ſokat téßen. *Bézárni a' Szívet*, az az, az ISTEN' Beßédét, igéreteit bé nem venni, arra meg nem térni. *Bézárni a' Méhet*, tehetséget a' ßülésre, fogadáſra nem adni. 1 *Mós.* XX. 17, 18. *Bézárni a' kezet*, az az, nem adakozni, 's a' t.

BIBOR. A' Bibor I. *Ábrázolója* a' KRISTUS' igazságának, mellybe öltöztetnek az Hivek a' Szent Lélek' munkája által. *Jel.* XIX. 8. *Es adatott néki hogy fel-öltözzék tißta és fényes Biborba; mert a' Bibor a' Szenteknek meg-igazuláſok.* 14. *v.* II. Számláltatik a' titkos Babilonnak árúi közzé-is, mivelhogy ott az ISTEN elött való meg-igazuláſt Pénzen adják 's véßik. *Jel.* XVIII. 12.

BIKA. A' Bika nagy erös állat, vétetik a' kegyetlen és hitetlen Fejedelemért, 's akármi Iſtentelen dühösködö Emberért-is. *'Sólt.* XXII. 13. LXVIII. 31.

BOKA. A' Bokáig érö ruha, Papi ruha; mellyel elö adattatik a' KRISTUS' Papi méltósága. *Jel.* I. 13.

BORONÁLNI. A' ki boronál az a' kemény göröngyöket rontja-meg. Vétetik azért a' kemény ßívnek meg-rontásáért, hogy a' Penitentzia tartáſra lágyúljon *Hos.* X. 11. *Szánt a' Júda, Jákób boronál*, az az, el-kéßítik ßíveket a' penitentzia tartás által a' Hit' Gyümöltsének meg-termésére.

BOR. A' Bor *haſonlatosság* ßerént jelenti I. A' KRISTUS' Vérét. 1 *Mós.* XLIX. 11. *Moſſa az ö ruháját a' Borban*, az az, a' maga Hiveit Vére által meg-tißtítja, és meg-vídámítja. *Jel.* VI. 6. *Az olajat és Bort ne bántsad*, az az, a' Szent Léleknek és a' KRISTUS' Vérének erejét, haßnát és abból folyó vigaßtaláſt el nem ronthatod, jóllehet a' Tudományt igen ßükön adják a' Tanítók. Innen a' Borról az Ur' Vatsorájában azt mondá a' KRISTUS *Mát* XXVI. 28 *Igyatok ebböl mindnyájan, mert ez én Vérem, melly új Teſtámentomnak Vére; a' Bor* azért jegyzi a' KRISTUS' Vérét; a' KRISTUS' Vére elö adja az ö érdemét; mellyet *innya annyit* téßen, mint abban réßesülni. II. A' Híveknek engedelmeſségeket, jó tselekedeteket, a' mellyek meg-örvendeztetik a' KRISTUSt, mint a' Bor az Embernek ßívét. *Ének* V. 1. *Ißom az én Boromat az én tejemmel*, az az, gyönyörködöm az én Híveim' engedelmeſségekben 's jó tselekedetekben. III. Az igaz Tudo-

 mányt,

mányt, ISTEN' Beſzédét. *Zak.* IX. 17. *A' Bor meg-vidámítja a' Leá-nyokat*, az az, az ISTEN' Beſzéde a' Híveket. IV. A' hamis Tudományt, mellyel a' babonás Emberek meg-réſzegednek, és Bálvány után tántorognak. 5 *Mós.* XXXII. 33. *Sárkányok' mérge az ö Borok*, az az, Halált hozó az ö Tudományok, *Jel.* XVIII. 3. V. A' büntetéſt, a' mellyet mint valami Bort meg kell innya a' hitetleneknek. *'Sólt.* LXXV. 9. *Jel.* XIV. 10.

BORJU. A' Borjú vétetik ſokſzor I. Az idegen Iſtenért, vagy annak tiſzteletinek módjáért: a' mellyel vétkezék mind az Izrael a' púſztában, 's az után Jéróboám, *Hós.* XIII. 2. *Ö magok mondják hogy a' melly Emberek áldoznak, tsokolgaſsák a' Borjúkat*, az az, a' Bálványokat. II. A' menyiben a' Borjúk ISTENnek áldoztatnak vala, annyiban az Iſten-félö Embereket ábrázolja, kik ö magokat ISTENnek tetſzö kedves áldozatúl állatják. *Jel.* IV. 7. *Röm.* XII. 1. III. A' menyiben pedig a' meg-öléſre ſzokták húzlalni, annyiban a' bünben élö 's maga veſzedelmét keresö Embert. *Jer.* XLVI. 20, 21.

BOT. A' Bottal támogatja az Ember magát 's óltalmazza, hogy el-ne eſsék. Vétetik az óltalmazó ſegítségért, erösségért. *'Sólt.* XXIII. 4. A' *te veſzſzöd és Botod meg-vigaſztalnak engem*, az az, gondviſeléſed és óltalmad. *Ezék.* IV. 19. *El-töröm a' Kenyérnek Botját*, az az, el vészem annak tápláló erejét.

BOTRANKOZÁS. Botránkozás az, midön meg-akad valaki valamiben, és el-eſik. Tíltja az ISTEN 3 *Mós.* XIX. 14. A' *vaknak ne veſs botránkozáſt eleiben.* Ez jelent akármi ſzót, intéſt, alkalmatoſságot a' melly által más bünbe eſik. *Mát.* XVIII. 6, 7.

BUZA. A' Búza *ábrázolja* I. Az Iſten-félö kegyes Embert. *Mát.* III. 12. *Az ö Gabonáját tsüribe bé-takarja*, az az, a' Híveket. *Enek.* VII. 2. *A' te haſad liliomokkal meg-kerített Gabona aſztag*, az-az, Iſten-félö kegyes Hívekkel meg-ékesítetett a' te Gyülekezeted, melly máſokat táplál és jó tselekedetekkel illatoz. II. Az igaz Tudományt, *Jel.* VI. 6. *A' Búzának mertzéje egy denár pénzen*, az az, az igaz Tudomány igen ſzük.

BÖR. A' Bör *ábrázolja* a' külsö erköltsöket, mint a' hamis Prófétákról mondja *Mát.* VII. 15. hogy *Júhok' Börökben* járnak, azaz, ſzelid erköltsöt mútatnak. *Jér.* XIII. 23.

DÁ.

DA.

DÁGON. Vólt ez a' Filiſtéuſok' Bálványok; mellyet föképen tiſzteltek a' tenger mellet lakó Azotusbéliek. Ollyan formában vólt mint a' *Siren* irják; mellynek felsö réſze ſzép ábrázatú Aſzſzonyt mútat, de alsó réſze Hal formában végezödik. 1 *Sám.* v. 4, 5. A' mint ez le-dölt, és el romlott az UR' ládája elött, úgy romol-el a' hamiſság az igazság elött.

DAJKA. A' ki a' kis Gyermeket ölében hordozza, neveli, táplálja, reá gondot viſel. *Abrázolja* azokat, a' kik az Ekléſiát óltalmazzàk, nevelik, arra gondot tartanak. *Esa.* XLIX. 23. A' *Királyok léſzsznek te táplálóid, a' Királyné-Aſzſzonyok te Dajkáid*, az az, gondot viſelnek reád, óltalmaznak.

DÁRDA. Fegyvernek neme. Innen jelent I. Hadakozáſt. *Jóel.* III. 10. A' *Sarlókból Dárdát tsinálni*, tészen a' hadakozáſra kéſzülni. *Esa.* II. 4. A' *Dárdából Sarlót* tsinálni, a' hadakozáſtól meg-ſzünvén békeſségben lenni. II. Menny-követ, mellyet az ISTEN mint valami *Dárdát* a' Földre lövel, *Habak.* III. 11. III. Rágalmazó nyelvet, melly mint a' Dárda meg-sért, *'Sólt.* LVII. 5.

DAVID. Dávid vólt az Isai' Fia, az Izraelnek ditsöséges Királyja: a' kinek Magvából igérte vólt ISTEN az Idvezítöt, 2 *Sám.* XXIII. 1. 5. *Példázolta* a' KRISTUSt, a' ki Dávidnak mondatik. *Jér.* XXX. 9. *Szolgálnak az URnak az ö ISTENeknek, és Dávidnak az ö Királyoknak, kit nékiek fel-támaſztok. Luk.* I. 32. *Ezék.* XXXVII. 24.

DÉL. Reggel és Eſtve között való közép idö, midön a' Nap leg-jobban fénylik az Egen. Jelenti I. Azt az idöt, a' mellyben az Evangyéliom' világa nagy mértékben tündöklik. *Esa.* LIX. 10. *Meg-ütköztünk délben-is mint eſtve*, az az, jóllehet az Evangyeliom' nagy világoſságában járunk; mind az által nem látjuk mit tselekedjünk az Ekleſia' ſzabadúlására, mert a' mit eddig tselekedtünk, ſok nyomorúságot vontanak magok után. II. Az örvendetes ſzerentsés állapotot. *Esa.* LVIII. 10. *A' te homállyoſságod léſzen mint a' Dél*, nyomorúlt állapotod jó ſzerentsére fordúl. III. Jelenti a' *Délre* lakozó Nemzeteket. *Jel.* XXI. 13. *Délről három kapú*, az az, a' Del felöl való Népek nagy ſereggel bé-jönek az Ekléſiába. IV. Minthogy a' Nap Délben ſzokott igen ártalmas hévséggel sütni, jelent nagy nyomorúságnak idejét-is. *Esa.* XVI. 3. *Szerezz árnyékot Délben*, az az, a' nyomorúság' idején óltalmadat mútasd-ki.

DÉNÁR. A' Rómaiak' Pénzek neme: melly tett a' mi Pénzünk szerént tizen-öt Krajtzárt. *Hasonlatosság* szerént jelent valami jutalmat, a' mellyet valaki fáradsága után vészen. *Mát.* xx. 29. *Fejenként vettenek egy egy Dénárt*, (harmintz M. Pénzt,) az az, jútalmat.

DERÉK. A' Dereka az Embernek az a' része, a' mellyben vagyon az ereje; mellyet fel szokott övedzeni mikor útra mégyen. *Hasonlatosság* szerént vétetik I. Az erőért, hatalomért. 5*Mós.* xxxiii. 13. *Meg-rontani valakinek Derekát*, annyit tészen, mint el-venni annak hatalmát. II. Fel-övedzeni valakinek Derekát, annyit tészen, mint készen lenni valamire. *Luk.* xii. 35. 1*Pét.* i. 13.

DÉZMA. A' Dézma tized rész vólt mellyet adtak az ISTENnek, annak meg-bizonyítására, hogy ök az URnak engedelméből bírják a' magok Földöket. Az ISTEN pedig abból táplálta a' maga Oltára körül járó Papokat, Levitákat. A' *Tized*nek pedig a' Dézmálás által való külön szakasztatása elö adta az ISTEN' választottainak ISTEN által való hathatós hivatalokat, melly szerént máſok közzül külön szakasztatnak. Erre vagyon tekintet *Ézék.* xx. 37. mert a' kiket ISTEN öröktöl fogva magának mint egy el-dézmált, azokat által-is viszi a' veszö alá.

DISZNO. Tisztátalan állat, a' mellyet nem vala szabad megenni az Izraélitáknak. Ez *ábrázolja* a' tisztátalan életü hitetlen Embert, ki mint a' Disznó hever a' bünnek fertöjében testét hízlalván, 2*Pét.* ii. 22. *Esa.* lxvi. 11. *A' kik Disznó húst énnek*, az az, tisztátalan Emberekkel társalkodnak. Innen közbeszéd: *A' Disznó vissza tér a' fertöre: az eb az okádásra*, az az, a' bünben élö Ember a' bün-tételre.

DOB. A' Dob arra való hogy annak hangja által fel-serkentessenek a' Vitézek a' hartzra. *Abrázolja* ez az ISTEN' Beszédének hangját, a' melly által készittetnek az Emberek a' lelki hartznak meg-hartzolására. *'Sólt.* lxviii. 26. *Középben valának a' doboló Leányok*, az-az, a' Tanítók kik az ISTEN' Beszédét zengedeztették.

DUDAIM. Mi lett légyen a' *Dudaim*, nehéz meg-határozni. Mert azon szó tsak három helyeken fordul-elö a' Szent Irásban; mellyekben három képen a' mi Magyar Fordítónk-is, máſokat követvén, fordította ezt a' szót, 1*Mós.* xxx. 14. meg-tartotta a' 'Sidó szót *Dudaim.* Ének viii. 13. *Mandragorá*nak fordította: A' *Mandragorák* (Dudaimok) *illatoznak.* Jér. xxiv. 12. *Kosárnak.* Számlálom elö tsak egy szóval az értelmeket. Némellyek azért a' *Dudaim*on értenek (1. Akármi jó illatú kedves Virágot közönségesen. (2. *Mandragorát*, mellyet Magyarabbúl Nadrágullyának, vagy *Nagy-fünek* mondanak. (3. Li-

(3. Liliomot. (4. Gombát, a' mellyet kenyér Gombának neveznek. (5. Violát. (6. Jó illatú elein érö Dinnyét. (7. Nagy öreg jó illatú Diókat. (8. Baratzkokat, még pedig Durantzai Baratzkokat, mellyek Dámáskusban teremnek nagy böséggel. (9. Tsereſznyét, még pedig jó illatú elein érö Tsereſznyét: melly értelemnek fundámentoma ez: [*a.*] Mert ez nem tsak elein érö gyümölts; hanem mind gyermekek elött a' minémü vala Rúben, mind ifjú Aſſzonyok elött, a' minémü vala Rákel, 's Lea-is, igen kedves 's egéſséges-is. [*b*] Igy oſztán egy képen lehetne forditani mind az három Szent Irásbéli helyjeket. 1 *Mós.* XXX. 14. *Találá Rúben a' mezön Tsereſznyéket.* Enek. VII. 13. *A' Tsereſznye-Fák illatoznak*, mellyek még a' ſzölö elött virágoznak. *Jér.* XXIV. 1, 2. A' *Kosárt* lehet érteni miért hívnák *Dudaim*nak, mert Tsereſznye-fa *hajából*, vagy gyenge *veſſzöjéből* tsinalták volna. De mind ezekböl azt tanúljuk-ki bizonyoſon, hogy nem tudjuk mi légyen a' *Dudaim?*

DRÁGA KÖ. A' Drága kövek fényeſsek, világoſsak, kedves ſzínüek. Ezek *ábrázolják* a' Szent Lélektöl meg-világositatott Szent Elettel fényeskedö Tanitókat 's Iſten-félö Embereket. *Jelen.* XXI. 19. *Zak.* IX. 16.

DRAKMA. A' Görögöknél Pénznek neme; annyit tett mint a' Rómaiaknál a' Denár, *tizen-öt Krajtzárt.* Didrakma iſmét két ennyit, az az, 30 *Krajtzart.* Mindeniktöl külömböz az a' Drakma, mellyröl emlékezet vagyon *Esd.* II. 69. VIII. 27. mellyet neveztek *Adarkon*nak és *Dárkémon*nak; melly vólt Perſiai Arany-Pénznek neve, 's annyit tett mint egy M. Arany.

DÖG. A' Dög vétetik I. A' meg-hólt Emberért. *Esa.* XXVI. 19. II. A' Bálványoknak tett áldozatért. *Jér.* XVI. 18. III. Olly Emberért vagy Nepért, a' mellyhez közel vagyon hogy a' bünért el-hozza ISTEN a' büntetéſt. *Mát.* XXIV. 28. *A' hol léſzen a' Dög, oda gyülnek a' Saſok.* E' köz-beſzéd és annyit téſzen: a' hol bé-telik a' bünnek mértéke, oda el-érkezik a' büntetés nagy ſietséggel. *Jób.* XXXIX. 33.

EB.

EB. Az Eb Házat örzö, de tiſztátalan, ſzemtelen, úgató rút állat. *Abrázolja* I. A' tiſztátalan feslett életü ſzemtelen Embert. *Mát.* VII. 6. *Ne adjátok a' mi Szent az Ebeknek*, az az, a' tiſztátalan Iſtentelen Embereknek. *Jel.* XXII. 15. *Kün maradnak az Ebek*, az az, a' tiſztátalanok. Az illyen Emberröl mondották a' Rómaiak

mint

mint egy közbeEédben: *Cave canem*: a' mellyet által irt az Apoſtol *Fil.* III. 2. *Távoztaſsátok-el az Ebeket.* II. A' Pogányt, Ellenséget, a' ki a' Vérben gyönyörködik. *'Sólt.* XXII. 17. III. Az Elöljárókat, Tanítókat, a' kik a' magok hivataljokban el-nem járnak. *Esa.* LVI. 10. 11. IV. Alá-való el-vetett állapotú Embert. 1*Sám.* XVII. 43. *Nem de Eb vagyók-é én?* 1 Sám. XXIV. 15.

EDÉNY. Az Edények nem tsak ékeſségére Eolgálnak a' Háznak; hanem azokban tartatnak, hordoztatnak az Embereknek tápláltatáſokra való dolgok. Innen elö adják I. Azokat az eEközöket, a' mellyek által az ISTEN' kegyelmeſségét vagy haragját gyakorolja. *Esa.* XLVIII. 5. II. Az Ekléſiában a' ſok rendböl álló Tanítókat, mint Saulusról mondja ISTEN *Tsel.* IX. 15. *Ö nékem választott Edényem, hogy az én Nevemet el-vigye, a' Királyoknak és az Izrael' Fiainak eleikbe.* Mint a' Házban az Edények nem minnyájan egy tiEteſségben vagynak, úgy ezek közzül némellyek tiEteſségre, némellyek gyalázatra valók. 2*Tim.* II. 20, 21. III. A' mi teſtünket, 1*Tess.* IV. 4. *Tudja mindenitek bírni az ö maga Edénnyét tiEteſségben*, az az, teſtét. 1 *Sám.* XXI. 5. *Szolgaim-is Edényeiket meg-EenteltéK*, az az, magokat.

ÉDES. Az Edes vétetik kedves és kívánatos dologért. *Jel.* X. 10. *El-vém a' könyvetskét és az én Eájamban olly Édes vala mint a' méz, de meg-keſeredék az én gyomromban*, az az, kedves és kívánatos az ISTEN' BeEédének viſgálása, mellyben az Ekléſiára következö dolgok iratnak-le, de midön az ISTENnek nehéz itéletit meg-gondolja az Isten-félö Ember, nem lehet hogy azok Eomorúságot ne Eerezzenek.

ÉDŌM. Edomnak hívattatott a' meg-vettetett Eſaú, 1 *Mós.* XXXVI. 19. Az ö Nemzetsége *Iduméus*nak; melly Nemzetség noha a' 'Sidóktól meg külömböztetett vólt, fen-tartotta a' környül-metélkedéſt. Az új Teſtamentomra tartozó Profétziákban, midön már az a' Nemzerség el-töröltetett, a' Sz. Iráſt Magyarázók értik a' Törököket, kik meg-tartják a' környül-metélkedéſt. Némellyek értik a' meg-vettetett 'Sidókat, a' 'Sidók pedig akarják érteni a' Rómaiakat. *Esa.* XXXII. 7. *Jóel.* III. 19.

EFA. Az *Efa* mértéknek neve a' 'Sidóknál; többire a' M. Fordító *Mértéknek* fordítja, de a' mérték olly közönséges Eó, hogy meghatározott ſummát a' mi nyelvünkön nem téEen Egy *Efa* azért annyit téEen az Erdélyi rendes mérték Eerént, mint *tizenkét Ejtel.* E' Eerént mikor Dávid egy *Efa darát* vitt a' Táborba a' Bátyainak, 1*Sám.* XVII. 17. a' vólt *tizenkét Ejtel.*

ÉFOD. Vólt a' Fö Papnak köntösei közzül való rúha, 2 *Mö's.* XXVIII. 4, 6. mellyet, midön jövendöt akart tudni, magára kellet öltözni, 1 *Sám.* XXII. 9. Ez elö adta a' KRISTUSnak kivált Prófétai tiztit, és méltóságát, a' mellyel ékeskedett az Ekléſiában.

É G. Az Eget, melly az Ekléſiának és annak igazgattatásának ki ábrázolója, a' Szent Irás után három felé fokták el-oztani, nevezvén azt *Levegö Égnek*, a' mellyben élünk, *Tsillagos Égnek*, és *Harmadik Égnek* vagy Mennyorſzágnak. E' ſzerént

I. A' *Harmadik Ég*; melly leg-felsöbb 's mint-egy a' többit béfedezi 's óltalmazza; ki ábrázolja az ISTENt az Ö Királyi Székivel égybe, a' ki az Ekléſiában leg-elsö, azt óltalmazza, igazgatja. *Mát.* XXI. 25. *Ha azt mondjuk hogy Mennyböl vólt*, az az, ISTENtöl. *Luk.* XV. 18. *Atyám vétkeztem az Ég ellen*, az az, az ISTEN ellen. Itt mútogatja a' maga ditsöségét a' Mennyei Szent Angyaloknak: ide ment a' Közbenjáró, el-végezvén e' Földön hivatalját: Innen küldötte ki a' Szent Lelket a' válaſztattaknak meg-ſzenteltetéſekre; ide gyüjteti a' maga Hiveit világi életek után.

II. A' *Tsillagos Ég.* Ez a' Harmadik vagy Leg-felsöbb Ég alatt Nappal, Hóldal, Tsillagokkal meg-ekeſittetett, hogy a' Földön lakozókat meg-világoſitsa, nevelje, 's néha erös melegével meg-is égeſſe. Ez azért *ábrázolja* (1.) Az igaz Ekléſiában való Egyházi ſzolgálatot, az holott világoskodik az Igazság' *Napja* a' KRISTUS: a' *Hóld* melly a' Naptól vészen világoſságot, az Ekleſiai Igazgatók: a' ſok Tsillagok, a' Tanitók a' Gyülekezetekben. (2.) Az Antikriſtus' Gyülekezetében-is vagyon Nap, Hóld, Tsillagok, mellyek az ö Égén fénlenek. *Jel.* VI. 12, 13. a' mellyek akkor nem tsak meg ſetétülnek és feketülnek, hanem az Égről-is le-húllanak, midön az ö hamiſságok Napfényre jö, méltóságokat 's *auctoritás*okat el-vészik.

III. A' *Levegö Ég* az, a' mellyben élünk, a' mellyben vagyon a' Felhö, Felleg, Eſső, Hó, Szél, 's az *Aër*nek ſok változáſi. Ez elö adhatja a' Tudománynak azt a' *Formáját*, a' mellyet ſzoktak követni a' Gyülekezetek a' Hitnek bizonyos Ágazatait; az Igazgatáſnak bizonyos Törvényeit, a' minémüek a' *Confessiok*. Mert (1.) valamiképen a' *Levegö Ég* tartja a' Felhegeket, hogy a' Földre le ne eſſenek, és azt el ne vészeſsek; úgy az a'féle Törvenyek, *Formulák* mútatják ki mihez tartsák a' Tanitók magokat, hogy az Ekléſiaban kárt ne tégyenek. (2.) Mint a' *Levegö Ég* út és eſzköz *Medium* arra, hogy a' Nap, Hóld, Tsillagok haſználhaſſanak a' Földnek: úgy ezek a' Tudománynak *Formulái*, eſzközök arra, hogy a' Tanitók Igazgatók véghez viheſſek a'

magok tiſzteket. (3.) Mint a' *Levegö Ég* által léſzen az Esö, Hó, Mennydörgés, *'s a' t.* úgy mind ezek a' Tudomány' *Formulái* és Törvények ſzerént léſznek az Ekléſiában; az holott a' Tanitók a' Tudományt mint valami Esöt le-tsepegik: a' bünben élöket pedig meg-fenyegetik, az ISTENtöl ki-mondott Sententiával, mint valami Mennydörgéſſel. (4.) A' *Levegö Eget* a' Szél ſokſzor meg-zavarja; úgy a' Levegö Égnek Fejedelme a' hamis Tudománynak Szele által az a'féle *Formulá*kat 's Ekléſiai Törvényeket. *Éfés.* IV. 14.

EGÉR. Ártalmas tiſztátalan állat a' Mó'ses' Törvénye ſzerént, 3 *Mós.* XI. 29. *Abrázolja* a' tiſztátalan vétkes gonoſz Embert. *Esa.* LXVI. 17. *Egeret eſznek*, az az, tiſztátalan Emberekkel, vétkekkel motskolják meg magokat.

ÉGYIPTOM. Az az Orſzág, mellyben az Izrael' Népe Farahó által keményen meg-ſatzoltatott. *Példázolja* azt az Orſzágot, a' mellyben az ISTENnek Hivei fogva tartatnak és nyomorgattatnak. *Jel* XI. 8. *Az ö hólt teſteik feküſznek ama' nagy városnak utſzáin; melly Lélek ſzerént 'Sodomának és Egyiptusnak hivattatik, hol a' mi Urunk-is meg-feſzittetett.*

EHEZNI. Ehezni téſzen I. Nagy ſzükségben lenni Lelki vagy Teſti dolgok iránt. *Jel.* VI. 16. *Nem éheznek és nem ſzomjúhoznak többé*, az az, minden jóknak böségében leſznek. II. Valamit nagy kivánsággal kivánni, akár jót, akár roſzſzat. *Mát.* V. 6. *Ehezni és ſzomjúhozni az igazságot*, az az, meg-iſmérvén a' maga nyomorúságát, felette kivánni a' KRISTUS' igazságáért ISTEN elött bünei' botsáttatáſa iránt bizonyoſſá lenni a' meg-ſzenteltetés által.

EI. Ejtſzaka. Az Ejtſzaka vétetik I. A' tudatlanságnak, veſzetségnek, 's ezekböl következö hihetetlenségnek idejéért. *Róm.* XIII. 12. *Az Ejtſzaka el múlt*, az az, a' tudatlanságnak ideje. 1 *Tess.* V. 5. II. A' nagy nyomorúságnak és ſzomorúságnak idejéért. *Mik.* III. 6. *Ejtſzaka ſáll ti reátok*, az az, nyomorúság. III. *Ejjel nappal kiáltani*, annyit téſzen, mint ſzüntelen kiáltani. *'Sólt.* LXXXVIII. 2.

EKE. Az Eke olly eſzköz, mellyel a' Földet fel-ſzántják, hogy azt bé-veſsék a' terméſre. Ez azért *ábrázolja* az ISTENnek fenyegetéſeit és a' nyomorúságokat, a' mellyekkel el-kéſzíti ISTEN az ö beſzédemagvának bé-vételére és a' kegyeſség gyümültsének terméſére az Embereket.

ELEFANT-TETEM. Ez igen ſzép fejér kemény 's drága-is. Elö adja *haſonlatoſság* ſzerént I. Az álhatatoſságot, ſzépséget, ſzentséget, ártatlanságot. *Ének.* V. 14. *Az ö haſa Eléſánt tetem fejérsége*, az az, a'

KRIS-

KRISTUSnak titkos Teſte, ſzent, nem bünnel vereslö. *Enek.* VII. 4. *A' te nyakad mint az Eléfánt tetemböl tsinált Torony*, az az, a' te Hited erös, jó igyekezetedben álhatatos vagy, mellyet ſzentséggel 's jó tselekedetekkel ki-jelenteſz. II. Jelent tettetes ſzentséget-is, a' mellyel a' titkos Tirus és Babilon kereskedik. Ezék. XXVII. 15. Jel. XVIII. 12.

ELSÖ SZÜLÖTT. Az Elsö-ſzülötteket, a' 'Sidóknak, ſzületéſek után negyven nappal bé-kellett mútatni és az ISTENnek ſzentelni, a' kikben meg-ſzenteltetnek vala a' több Atyafiak-is: az oſztozásban-is két réſzt vettenek, lévén ök méltóságosbak a' több Atyafiaknál. Igy neveztetik I. A' KRISTUS, a' ki az Atyától öröktöl fogva ſzülettetett, a' kit mint Közben-járót példáztak minden *Elsö ſzülöttek. Kol.* I. 15. *Minden teremtett állatok között Elsö ſzülött*, az az, ſzülettetett minden teremtett álatt elött, és mindeneknek örökösſe. *Jel.* I. 5. *A' halottak közzül Elsö ſzülött*, az az, a' kinek fel-támadásával támadnak-fel a' több halottak. Miképen az O Teſtamentomban az Elsö ſzülöttet békellett mútatni az Urnak, 2 *Mós* XIII. 2. és azt meg kellett váltani, a' kiben megſzenteltetnek és meg-váltatnak vala a' több Atyafiak-is: úgy mi-is a' KRISTUS' fel-támadáſa által már a' juſra nézve fel-támadtunk. II. Az Izrael' Népe: a' mellyet az ISTEN más Népek elött maga Népévé fogadott. 2 *Mós.* IV. 22. III. Az ISTEN' válaſztott Hivei. *'Sid.* XII. 23. *Elsö ſzülötteknek Gyülekezete*, az az, a' kiket az ISTEN máſok felett magának ki-válaſztott. IV. *Szegények Elsö ſzülötte*, az az, igen igen ſzegény. *Esa.* XIV. 30. *Jób.* XVIII. 13. *Halál' Elsö ſzülötje*, az az, igen igen kegyetlen nyavalya.

EMBER. Az Ember ſok képen vétetik a' Szent Irásban, mint az *ô Ember*, a' terméſzeti veſzetségért és bünre valo hajlandóságért: az *új Ember*, az Ujjá-ſzületett Emberért, *Efés.* IV. 22--24. *Külsö Ember*, a' teſtért és teſti indúlatokért, *belsö Ember*, a' Léleknek még ſzenteltetett állapotjáért. *Róm.* VII 22. 2*Kór.* V. 1. Az Ember vétetik az Emberi ſzokásért-is: így *Emberi ſzó*, olly ſzó a' minémü ſzóval az Ember ſzokott ſzólani. *Emberi ſzám*, olly ſzám a' mellyel Ember ſzokott ſzámlálni *Jel.* XIII. 18. *Embéri kisértet*, az az, olly kisértet melly ſzokott esni az Embereken.

EMLÖ. Az Emlök téjjel tellyeſek lévén haſznoſok, mert azokból tápláltatnak a' tsetsz-ſzopók. A' KRISTUS' Mátkájának két Emlöi vagynak, az ô és új Teſtamentomi Irások, mellyek mindenkor tellyeſek vigaſztalásnak tejével. *Enek.* IV. 5. VII. 3. II. Vétetik a' Szent Irásból tanúlt Tudományért-is. *Enek.* VIII 8 *Kitsiny Hugunk vagyon minékünk, kinek nintsen még Emlöje.* Vagynak kis Társaságok a' mellyek még nem igen erösek a' Tudományban hogy máſokat-is táplálhatnának azzal,

's magok-is az üldözéſnek idején meg-maradhatnának: még nem ollyanok hogy a' KRISTUSnak Fiakat ſzülhetnének és nevelhetnének. 10. ℣. *Esa.* LXVI. 11. III. Vétetik a' tehetségért, vagyonért, gazdagságért, a' mellyel élnek az Emberek. *Esa.* LX. 16.

ENNI. Sokat jelent a' dolog ſzerént, mellyröl mondatik. I. *Ennî* annyit téſzen mint réſzesülni valamiben. *Luk.* XIV. 15. *Boldog a' ki éjendik kenyeret az ISTEN' Orſzágában*, az az, a' ki réſzesül a' jövendö élet' örömébe. II. *Enni* a' KRISTUS' Teſtét, *Ján.* VI. 57. annyit téſzen, mint *Hinni* a' KRISTUSban: hinni hogy az ö Teſte meg-töretett a' mi büneinkért, és ezt el-hivén ö véle egyesülni, réſzesülvén jó tételményeiben. III. *Meg-enni valamit*, az-az, meg-emésſzteni, el-veſzteni, 5 *Mós.* VII. 16. *Jér.* L. 17. *Mát.* XXIII. 14. *Meg-enni valakinek bünét*, az az, azt el-halgatván abban réſzesülni. *Esa.* LVI. 10. *Hós.* IV. 8. *Enni a' hitetlenek' étkekben*, *'Sólt.* CXLI. 4. réſzesülni az ö bünökben. Sok *mézet enni*, *Péld.* XXV. 16. a' kedves dologban igen el-merülni.

ÉNEK. Az Ének jelent valami ditséreret, a' mellyel ditsérjük azt a' kiröl éneklünk: Igy 'Solt. XCVIII. 1. *Uj Éneket énekelni az Urnak*, az az, ditsérni és hirdetni az ISTENnek új munkáját, mellyet az Eklésiában tselekedett.

EPE. Méreg, igen keſerü nedveſség. Melly *ábrázolja* a' bünt és az eretnek Tudományt, melly meg-öli azt a' ki él véle. 5 *Mós.* XXXII. 33. *Tsel.* VIII. 23. 5 *Mós.* XXIX. 18.

ERDÖ. Mint az élö-fák az Embereket jegyzik, úgy az Erdö I. Az hellységeket vagy Gyülekezeteket. *Jér.* XLVI. 23. *Ki-vágják az ö Erdejét*, az az, el-rontják Egyiptom' Orſzágát a' Káldeuſok. II. Mikor az Erdö ellenébe tétettetik a' jól mivelt kertnek, jegyzi a' Pogányi Tudatlanságban lévö Gyülekezeteket, a' mellyek haſonlatoſok az irtatlan Erdöhöz; a' kert pedig az igaz Ekléſiát. *Esa.* XXIX. 17. *A' karmel Erdö léſzen*, az az, 'Sidó Orſzág az igaz ISTENnek iſmeretin kivül marad. *Hós.* II. 11.

ÉSAU. Az Isák' Fia, ki az ö Elsö-ſzülötségének méltóságát alávaló eledelen el-adta: mellyért az Irás el-vetemedetnek nevezi. *'Sid.* XII. 16. *Példázolta* a' 'Sidó Népet, a' kinek igértetett vólt a' Meſſiás, de azt meg-vetvén, a' Pogányok kik a' KRISTUShoz ragaſzkodtanak, elvették az Elsö-ſzületés' méltóságát. *Róm.* IX. 24--33.

ESKÜDNI. A' Próféták' Iráſiban *Esküdni* annyir téſzen, mint az ISTENnek engedelmeſségére kötelezni magat, azt ISTENének 's

Idve-

Idvezítöjének esmérni. *'Sólt.* LXIII. 12. *Esa.* XLV. 23. XIX. 18. LXV. 16. *Jér.* V. 7.

ESTVE. Az Estve jelenti I. Az ô Testamentomi idönek végét, a' Jérusálem' el-rontása elött való idöt, 1 *Mós* XLIX. 27. *Estve 'sákmányt oszt*, az az, Szent Pál, a' ki a' Benjámin' Nemzetségéböl vólt, osztotta a' 'sákmányt a' 'Sidók 's Pogányok közzül valóknak; kiket a' Sátántól el-ragadozott. II. Szomorú idöt a' mellyben semmi jót nem lát az Ember. *Zak.* XIV. 7.

ESZAK. Az Eszaki szél kemény, hives, melly a' Felhöt el-hajtja, az *Aert* meg-tisztítja. *Ábrázolja* a' Szent Lelket, a' ki meg-világosit a' veszett okoskodásnak fellegeit el-üzvén, hogy tisztán lássuk az ISTENt. *Enek.* IV. 10. *Serkenj-fel Eszaki szél.*

ESÖ. Az Esö a' Fellegekböl származik a' Földre, mellyel a' Föld meg-öntöztetik, annak termése elöbb mozdíttatik. *Ábrázolja* ez az Idvességes Tudományt, mellyet a' Tanítók az Eklésiára le-tsepegnek. 5 *Mós.* XXXII. 2. *'Sólt.* LXVIII. 10. *Esa.* LV. 10, 11.

EUFRATES. Napkeleten igen nagy Folyó viz, melly Babilonián által folyt; a' Római Birodalmat pedig mikor virágjában vólt meghatározta. *Ábrázol* erös Népeket, hatalmas Nemzeteket, a' mellyek tartóztathatják az ellenséget. *Jel.* XVI. 12. *A' hatodik Angyal-is ki-onté az ö Pohárát ama' nagy Eufrátes Folyó vizbe, és meg-szárada annak vize*, az az, meg-romlottak azok a' Népek a' mellyek eddig tartoztattak a' Napkeleti Királyokat. *Jel.* IX. 14.

EZÜST. Ezzell a' szóval úgy éltenek a' régiek; mint ma azzal *Arany*, az adásban vevesben élnek: mikor valaki egy *Aranyat* emlit, ért rajta közönségesen öt M. Forintot, úgy a' Sz. Irásban a' hol *Ezüst* emlittetik, alatta kell érteni a' *Siklust*, melly tett egy *Német Forintot*. *Enek.* VIII. 11, 12. *Mát.* XXVI. 15. *Júdásnak a' Papi Fejedelmek rendelének harmintz Ezüstöt*, az az, 30. ezüst Siklust. Lásd *Pénz*. *Hasonlatosság szerént* az Ezüst véretik I. A' Gazdagságért, mellyel bír valaki. *Jób.* XXVII. 16. *Zakar.* IX. 3. II. Mint az Arany a' Hitet, úgy az Ezüst ábrázolja a' reménséget. III. *Példázolta* a' Perssai és Médiai Birodalmat, mellynek ditsösége nem érkezett-el a' Babilóniai Birodalom' fényessségével. *Dán.* II. 32. 39.

FA.

FA. Élö-Fa, melly olly nagyra nevekedik, hogy az ágain levelei között az égi madarak téfzket rakhaffanak. *Ábrázolja* I. A' nagy Királyt és Fejedelmet, a' kinek óltalmazásában nyúghatnak a' Népek. *Dán.* IV. 7. 18. 19. *Te vagy Király a' nagy Elö-Fa*, az az, a' kit a' példáz. II. Az elsöbb rend Embereket az Országban. *Ezék.* XVII. 24. *Minden mezei Fák meg-esmerik hogy én vagyok az Ur, a' ki a' magas Fát alatsonná téfzem, és az alatson Fát magaslá téfzem*, az az, meg-esmerik azt a' 'Sidók, hogy az ö Királyi méltóságokat meg-aláztam, a' Dávid' Fiát pedig a' Messiást Királyi méltóságra fel-emeltem. III. Az újjá fzületett Embereket, a' kik a' meg-térésnek és hálaadásnak jó gyümöltseit termik. *Jóel.* II. 22. *A' Fa gyümöltsét meg-termi*, az az, az Istent-félö Ember jót tselekefzik.

FÁKLYA. Lásd Lámpás.

FAL. Háznak, Toronynak 's egyéb épületnek Fala. I. A' Sátornak, mellyet Móses épitett és a' S. Templomának *Fala ábrázolja* a' Híveket; a' menyiben a' Szentek egyefségben vagynak és a' KRISTUS-fal egy Teft, egy Ház, *Efés.* IV. 12. 16. melly az élö kövekböl épittetett. 1*Pét.* II. 4, 5. *Ti-is mint élö kövek épiteffetek-fel, hogy légyetek Lelki Ház.* Ének. II. 9. *A' Vö-legény áll a' mi Falunk mellett*, az az, a' mi Gyülekezetünkben vagyon, jóllehet mi ötet éfzre nem vettük; de ö jól tudja azokat a' mellyek itt léfznek, halgatja, látja, mint a' ki a' Fal mellé vonja-meg magát. Ama' köz-falt el-törvén már közelitett a' Pogányokhoz-is. *Efés.* II. 14. II. Jelent óltalmat, erösséget, a' mellyhez lehet támafzkodni, 's bizodalmát abban helyhefztetni. *Ezék.* XIII. 10. *Épit vala Falt, azok mázolják vala alá-való sárral*, az az, a' Nép megtsalatván a' hamis Prófétáktól, rofz fundamentomot tett a' maga bizodalmára, azt mindazáltal ezek a' hazugságnak mesteri ditsérték. III. A' Móses' Törvénye, melly a' 'Sidókat a' Pogányoktól meg-fzakafztja vala, hivattatik *Köz-falnak.* Éfés. II. 14. IV. A' kétfzin Ember, hivattatik. *meg-fejéritetett Falnak.* Tsel. XXIII. 3.

FARISÉUS. El-válafztatottat téfzen: vólt valami Szerzetnek neve a' 'Sidóknál. melly igen tettetes Szentséget mútatott *meg-válafztván* magát a' Föld' Népétöl: az honnan a' köz Népet meg-útálván, tudatlannak, átkozotnak tartotta. *Ján.* VII. 49. Innen látjuk hogy ama' *Fariséus* Luk. XVIII. 11. hálát ád ISTENnek, hogy ö *nem ollyan mint egyéb Emberek.* Sokat irtanak erröl a' Szerzetröl; de elég lészen ezeket meg-

meg-jegyzenünk: I. Hogy ez régi Szerzet vólt, de hol 's mikor kezdödött, bizonyoſon meg-határozni nem lehet. Hihetö hogy hamar támadtak a' Babilóniai fogság után, de laſſan laſſan ſok idövel mentenek arra a' temérdek babonaságra, a' mellyben vóltak a' KRISTUS' idejében. II. Hogy a' *Fariséusok* hitték a' Szent Iráſokat, de igen tévelygö magyarázattal, a' mellyet meg-mútatott a' KRISTUS Mát. v. 20--48. III. Hogy a' *Fariséusok* a' Szent Iráſok mellé ſok *Traditio*kat, költött dolgokat ragaſztottak, a' mellyeknek meg-tartáſokban álították lenni az ISTEN elött való tökélleteſséget. A' minémüek vóltanak: (1.) A' ſok moſodáſok, minden kis dologra. *Mát.* XV. 2. *Márk.* VII. 34. (2.) Véteknek tartották enni a' bünöſökkel, (mint-hogy ök igen Szentek vóltak,) 's még hogy azok hozzájok érjenek tsak azt ſem ſzenvedhették. *Mát.* IX. 11. *Luk.* VII. 39. (3) Böjtöltenek kétſzer egy héten. *Luk.* XVIII. 12. (4.) Meg-ſzéleſitették az ö Filakteriumaikat és ruháik' prémjeket. *Mát.* XXIII. 5. (5.) Hitték a' jövendö életet, mellyet a' magok jó tselekedetek által vártak, 's itéltek hogy el-érnek. Vóltak ezek igen *factiosus* Emberek, kik mind az Ekléſiai 's mind az Orſzág' dolgában belé ártották magokat a' nagy ſzentség' mútatás ſíne alatt. Igen eleven feſtékkel le-irta öket a' KRISTUS *Mát.* XXIII. 2--36.

FARK. A' Fark olly réſze az oktalan állatnak, a' mellyet hátul von maga után. Ez azért *ábrázolja* I. A' máſok után járókat, a' kik követnek Fejedelmeket, vagy valami Gyülekezeteket. *Eſa.* IX. 14. *Ki-vágja az UR Izraelböl a' Föt és a' Farkat*, az az, a' Fejedelmet és a' kik azt követik. *Jelen.* IX. 10. 19. *Vala pedig ollyan Farkok mint a' Skorpióknak, és az ö Fúlánkjok vala Farkokban*, az az, az ötet követö hamis Tanítók álnokúl tsepegtették-bé az Emberek' ſzívekben a' kárhozatos Tudományt, mint a' Skorpió a' halálos mérget. *Jel.* XII. 4. *Kinek Farka utánna vonſa vala az Égi Tsillagoknak harmad réſzeket*, azaz, követi vala ötet a' Tanítóknak nagy réſze. II. Alá-való meg-vettetett állapotot-is jelent. 5 *Mós.* XXV. 13. 44. *Te Fark léſzek*, az az, alá-való meg-vettetett.

FARKAS. A' Farkas ragadozó kegyetlen fene állat. Ez azért *ábrázolja* I. A' hitetlen újjá-ſzületetlen Embert. *Eſa.* LXV. 25. *A' Farkas a' Báránnyal együt legelnek*, az az, a' hitlenek az Iſten-félökkel egy Gyülekezetben múlatnak. II. A' hamis Tanítót, ki a' KRISTUS' Júhai után ólálkodik. *Mát.* VII. 15. *Tsel.* XX. 29. III. A' hitetlen gonoſz föſvény Bírót; ragadozó, prédáló Katonát. *Jér.* V. 6.

FAZÉK. Ollyan edény a' mellyben a' húſt meg-ſzokták főzni: *Haſon-*

Hasonlatosság kerént jelent I. ollyan helyet, Várost, a' mellyben meg-eméztetnek a' lakósok. *Jér.* 1. 13. *Látok forró Fazékat*, az az, Jérúsálemben úgy meg-eméztetnek a' lakósok, mint a' hús a' forró Fazékban. II. Isten-félö Embereket, kik az ö szívekben ISTENnek tetzö áldozatokat forralnak. *Zak.* XIV. 20. 21. *Lésznek a' vas Fazékak az Urnak Házában mint az Oltár elött való medentzék, és minden vas Fazék Jérusálemben az Urnak szenteltetik.* Az áldozatnak vérét medentzékben vézik vala, a' húsát vas Fazakakban fözik vala meg: ezek azért az Urnak szenteltetett edények vóltanak. Azt igéri hát itt ISTEN, hogy mindnyájan az Urnak Papjai lésznek, és az ISTENnek tetzö áldozatot tésznek, minekutánna a' Mesiásnak Vére által meg-mosattatnak.

FAZEKAS. A' Fazékas azon egy matériából a' maga tetzése szerént formál némelly edényeket ékességre, másokat éktelenségre. *Ábrázolja* az ISTENt, a' ki azon egy Emberi Nemzetböl némellyeket készített a' kegyelem' edényivé a' ditsöségre; másokat pedig hagyott a' veszedelemben hatalmának meg-mútatására. *Róm.* IX. 20--23. *Ésa.* XLV. 9. *Jér.* XVIII. 6.

FEDÉL. Olly boritók mellyel valaki ábrázatját vagy egyéb részét el fedezi. *Ábrázolja* I. A' 'Sidóknak vakságokat, és abból származott hihetetlenségeke, a' melly miatt nem láthatják a' világos Próféziákban a' KRISTUSnak ISTENi ditsöségét. 2 *Kór.* III. 14. 15. *Az ö szívekre Fedél vettetett*, az az, vakság. Van itt tekintet a' Móses' orczája Fedelére. 2 *Mós.* XXXIV. 33 II. A' szín mútatást, mikor valaki egyebet mútat 's egyebet tselekezik. 1 *Pét.* II. 16. III. A' *Fedel* az Asszonyok' Fejeken arra való, hogy ök abból mint valami *tzimerböl* meg esmérteszenek, hogy nem szabad személlyek; hanem Férjfihoz köttettettek. 1 *Kór.* XI. 10. Mikor azért azon panaszol a' M. Asszony, *Enek.* V. 7. hogy a' *kö falnak örzöi el-vették az ö Fedelét*, az annyit tészen, hogy az Elöl-járók el-ragadozták azt a' *tzimert* rólla, a' mellyböl esmértetherett a' KRISTUS' Mátkájának lenni: a' melly lett a' Tudományoknak és Erkölcsöknek meg-vetések által.

FEJÉR A' Fejér fán tiszta, világos, szép, kedves. *Ábrázolja* I. Az ártatlanságot, szentséget. *'Sólt.* LI. 9. *Moss-meg engemet és fejérebb lészek a' hónál*, az az, mos-meg engemet a' Mesias Vérében a' Szent Lélek által, 's úgy lészek ártatlan és szent. II. Ditsöséget, örömet, békességet, vígasságot. *Jel.* XIX. 14.

FEJÉR KÖVETSKE. A' Fejér-követske vétetik a' Meg-igazulásért. *Jel.* II. 17. *A' Gyözedelmesnek adok Fejér-követskét, es a' Követs-*

kén

kén új irott Nevet, az az, Igaznak és ártatlannak lenni itéltetik. Vagyon a' *fólásban* tekintet arra a' fokáfra, a' melly ferént mikor a' Régiek Törvényt tettek, a' ki a' Törvénybe idéztetett bünöft igaznak itélte lenni, az *Fejér-követskét*; a' ki pedig kárhoztatta, az *Fekete követskét* vetett valami edénybe, a' mellybe fedték a' *Voxot*: Megtetfik ez *Ovidius*nak ama' verfiböl: *Mos erat antiquis, niveis atrisque lapillis His, damnare reos; illis absolvere fontes.* Az az: Fekete 's Fejér követskékkel Ment végben az Itélet-tétel, Fejér hozott fabadúláft, De Fekete halált 's kinzáft. A' *Fejér-követskére* irott Névei ifmét vagyon nézés az Ország' Gyülésében való fokáfra; az holott fokták vala válafztani a' Titteket; a' kiket tenni akartak, azoknak Neveket fel-irták *Fejér-követskére.* E' Világon az ISTENnek Hivei fokképen vádoltatnak, fokfor olly vétkekkel, a' mellyeket még nemis álmodtak, eretnekeknek 's egyebeknek motskoltatnak; de a' KRISTUS öket a' vád alól fel-fabadítja, igazaknak itéli: ISTEN' Fiainak 's Mennyei örökösöknek nevezi: a' mellyröl bizonyofokká téfi Lelkekben még itt e' Világon.

FEJSZE. A' Fejfe ollyan efköz a' mellyel a' Gyümöltstelen Fákat ki-fokták vagdalni. *Ábrázolja* I. Az ISTENnek Itéleteit, a' mellyek által az ISTEN a' meg-térhetetlen Embereket, mint valami Gyümöltstelen Fákat, el-vefzti. *Mát.* III. 10. *Már a' Fejfe a' Fának gyökére vettetett*, az az, el-kezdettek érkezni az ISTENnek Itéletei, hogy ezt a' Gyümöltstelen 'Sidóságot el-vefzefsék. II. Azt a' ki által gyakorolja ISTEN a' maga büntetéfeit. *Ésa.* X. 15. *Ditsekedik é a' Fejfe az ellen a' ki azzal vág?* az az, Miért tulajdonítja a' maga hatalmának az Asfirius a' mit tselekedett, hifzem ö csak efköz az én kezemben.

FEKETE. A' Fekete fín nem igen kellemetes, fényefség és Pompa nélkül való. Vétetik *hafonlatofság ferént* I. A' nyomorúságokért és nyomorgatókért. *Zak.* VI. 2. *Fekete Lovak*, az az, a' 'Sidókat nyomorgató Médufok és Persák. *Jel.* VI. 5. A' *Fekete Ló* ábrázolja az Eklésiában való háborúságot, nyomorúságot. II. Hazugságért, hamisságért, diftelenségért. *Jel.* VI. 12. *A' Nap fekete lön mint a' fekete 'zák*, az az, ki-tetfzett hamisága annak a' Tanítónak, a' kit úgy tartottak az Eklésiában mint valami Napot.

FELESÉG. A' Feleséget a' Férjfi keresi, 's válafztja magának, rúházza, ékesgeti, táp'álja, minden jovaiban 's tifztefségében részesíti. *Ábrázolja* az Anyafzentegyházat, (:és abban az Idvezülendö Lelket:), mellyet a' KRISTUS magának el-válafztott, igazságával meg-ajándéko-

zott, kegyelmeivel ékeſget, 's végre a' maga minden ditsöségének részeſivé téſzen. *Eſés.* v. 23--25. *Jel.* xix. 7--9.

FELLEG. Felhö. Melly a' Levegö égben hordozza a' Vizet, és le-tsepegi a' Földre. *Ábrázolja* I. A' Tanítókat, kik a' Mennyei Tudományt hordozzák, és mint az Eſsöt az Emberekre le-tsepegik. Innen a' Tudomány nélkül való Tanítókat *viz-nélkül való Fellegeknek* nevezi *Judás*, 12. ℣. *Esa.* v. 6. II. A' Sokságot, *Esa.* lx. 8. *Kitsodák ezek, úgy jönek mint a' Felleg*, az az, nagy ſokasággal. *'Sid.* xii. 1. III. Oltalmazáſt, minthogy árnyékot ſzokott tartani. *Esa.* iv. 5. IV. Minthogy a' Felleg ſetétséget ſzerez, nyomorúságos ſzomorú Napokat. *Préd.* xii. 4. *A' sürü Felhök el-érkeznek az Eſsö után*, az az, egyik nyomorúság a' máſik után.

FENE-VAD. Beſtia. *Példázol* ollyan Gyülekezetet, orſzágos Társaságot, a' melly igaz ISTENt nem tud, és nem imád, hanem azt, a' ki ellenkezik az ISTENnel. *Dán.* vii. 3, 17, 23. *Négy nagy Állat jöve-fel a' Tengerböl*, az az, négy nagy Orſzág támadott a' Pogányok között, a' *Babilóniai*, *Perſiai*, *Görög* és *Romai*. Jel. xvii. 3. *Láték egy Aſszonyi-állatot ülni egy veres Fene-vadon.*

FEREDÖ. Olly hely, a' mellyben el-moſſuk a' motskot és ſzennyet. *Ének.* iv. 2. vi. 5. *Ábrázolja* a' KRISTUSnak Vérében az ISTEN' Lelke által való meg-moſattatáſt. *Eſes.* v. 26. *Hogy meg-ſzentelné meg-tiſztítván viznek Feredöjével az igének általa.* Tit. iii. 5.

FERJ. Ezt a' Nevet tulajdonítja az ISTEN magának, I. A' 'Sidó Népre nézve, a' mellyet ISTEN magának választott más Népek felett, 's Törvényével magához kötelezett. II. Az idvezülendökre nézve, a' kiket az ördög' rabságából a' maga egyeſségére méltóztatott. *Esa.* liv. 5. *A' te Férjeid a' te Teremtöid.* Hós. ii. 18.

FÉRJHEZ köttetett Aſszonynak mondatik a' 'Sidó Nép: mellyet az ISTEN magának el-jegyzett vala ſok jó tétemenyei által. *Esa.* liv. 1. *Többen vagynak az el-hagyottnak Fiai, mint annak a' kinek Férje vagyon*, az az, a' Pogányok közzül többen tertenek ISTENhez, mint az Izrael' Népe közzül.

FÉSZEK. *Ábrázolja* Bizonyos lakó helyét, házáját valakinek. *Jób.* xxix. 18. *Az én Féſzkemben halok-meg*, az az, a' magam Házamnál tsendeſségben. *Mát.* viii. 20. *A' madaraknak Féſzkek vagyon*, az az, bizonyos lako helyek.

FIGE-

FIGE-FA. A' Fige-Fa alatson de édes 's egéſséges gyümöltsöt terem. *Abrázolja* az Iſten-félö kegyes Embert, a' ki a' Hitnek és meg-téréſnek édes gyümöltsét termi. *Enek.* II. 13. *A' Fige-fa meg-érlelte az ö elsö gyümöltsét*, az az, már a' válaſztott Pogányok meg-kezdettek térni.

FILAKTÉRIOM. A' Filaktériomok valami ſzíjból kéſzittetett kötök; mellyeket homlokokra és bal-kezekre fel-kötnek a' babonás 'Sidók mikor imádkoznak, roſſzul értvén ama' Szent Irásbéli helyeket. 2*Mós.* XIII. 9. 4*Mós.* XV. 38. *Mát.* XXIII. 4, 5.

FOG. A' Fogaknak az a' haſznok vagyon, hogy a' ſzólásban ſegillik a' ſzájat, az ételt meg-koſtolják, rágják. I. A' Fogak azére ha az Eklésia' ſzájában gondoltatnak, *ábrázolják* az igazgatóknak azt a' tselekedeteket, a' melly ſzerént meg-viſgálják a' Tudományt, ne hogy a' jó étel helyett, mérget végyenek-bé, és az egéſz teſt el-veſzſzen. Mint-hogy pedig az Igazgatók között a' tiſztelséges jó rend meg-tartatik, és leg-kiſſebb alkalmatlan dologra-is reá vigyáznak, hogy azt el-fordítsák: innen haſonlittatnak a' meg-nyírt, meg-moſódott rendes ketske nyájhoz. *Enek.* IV. 3. II. A' Foggal ſoktak ſérteni, marni-is; azért vétetik az Ember ſzóláſért, 'Sólt. LVI. III. A' Fogak' egyben kotzogáſa, tsikorgáſa, vétetik a' félelemért, boſſzonkodáſért, haragért. 'Sólt. XXXVII. 12.

FOGOLY. Az a' ki rabságban 's tömlötzben tartatik. *Abrázolja* azokat, a' kik a' bün miatt az ördögnek fogságában eſtenek, mert *a' ki kitöl meg-gyözetik, annak ſzolgájává léſzen.* 2 Pét. II. 19. Erre nézve azok mondatnak *Foglyoknak*, az ördög pedig *igaznak.* Eſa. XLIX 24 *Vallyon az igaznak Foglyai meg-ſzabadúlhatnak-é?* Melly rabságból a' válaſztattakat, el-rontván az ördög' juſsát a' maga halála által, ki-ſzabadította a' KRISTUS. *'Sid.* II. 14, 15.

FOLYÓ-VIZ. A' Folyó-víz *haſonlatoſság ſzerént* vétetik I. A' ſok Népekért, és hadakozó Seregekért. *'Sólt.* LXXIV. 14. *Te haſitottad-meg a' forráſt és a' patakot, Te ſzáraztottad-meg a' ſebes Folyóvizeket*, az az, el-veſztetted a' hadakozó Seregeket. *'Sólt.* XCIII. 3. *Eſa.* VIII. 7. II. A' nagy Folyó-vizek néha hirtelen ki-áradván, igen nagy károkat téſznek: ennyiben ábrázolják a' hirtelen el-jövö nagy nyomorúságokat, inségeket, üldözéſeket, mellyek el-boritják az Iſtenfélöket. *Mát.* VII. 25 *Enek.* VIII. 7. *A' ſok vizek el nem ölthatnák a' ſzeretetet a' Folyó vizek is nem borithatnák azt el*, az az, ſemmi nyomorúság, üldözés, el nem öltja a' hivekben a' ſzeretetet *Dán.* VII. 10.

III. Vétetik a' Szent Lélek' kegyelmének böségéért. *Ján.* VII. 38. 39. *Jel.* XXII. 1. *Esa.* XLIII. 19. IV. A' Tudományért-is, akár jó, akár tévelygö légyen. *Jel.* XII. 15. V. Oltalomért. *Esa.* XXXIII. 21.

FORRÁS. Lásd *Kút-fö.*

FULÁNK. Kigyónak, Méhnek, 's egyéb állatoknak Fúlánkja, a' mellyel meg-sértnek másokat. *Ábrázol* olly hatalmat, eszközt, a' mellyel meg sértetik valaki. 1*Kór.* XV. 56. *A' halálnak Fúlákja a' bün*, az az, a' bün által vagyon hatalma a' halálnak. *Jel.* IX. 10. *Fúlákok* vala az ö farkokban, az az, titkoson tudtanak ártani, a' honnan nem-is lehetett gondolni; mint mikor valaki elöre óltalmazza magát, 's hátúl meg-sértetik.

FÖ. Fej. Leg-felsöbb rész, és betsületesbb az Embernek tagjai között. *Ábrázolja* 1. A' Felsö hatalmasságokat, Királyokat, 's egyéb igazgatókat. *Dan.* VII. 6. *Négy Feje az állatnak*, az az, négy rendbeli Királyok, kik a' Görög Birodalomból N. Sándor után támadnak, és uralkodnak Maczédóniában, Asiában, Egyiptomban és Siriában. *Jel.* XII. 3. *Imé egy nagy veres Sárkány, kinek hét Fejei valának és tiz szarvai.* A' Sárkány, az ördög, a' ki uralkodott a' Római Pogány *Imperium*ban, a' vérengezö Tsászárok által. A' *hét Fejek*, a' hét hegyeken fekvö Róma Várossa, *Jel.* XVII. 9. vagy az a' Nép, melly lakta ezt a' Várost: ennek a' Népnek Elöl-járói, a' minémüek valának amaz *hét koronás Fejek*, vér ontó Tsászárok, *Constantinus Imperator* elött nem sokkal. A' *tíz szarvak*, a' tíz nevezetesebb Országok és Népek, a' mellyekben kiváltképen állott az ö erejek és hatalmok, *Frantzia* Ország, *Spanyol* Ors. *Britannia*, *Pannonia*, *Illiria*, *Görög* Ország, *Ásia*, *Siria*, *Egyiptom*, *Africa*, 's a' mellyek még ezek alatt be-foglaltatnak. *Vitringa.* II. *A' Vö-legénynek Feje* jegyzi az ö Királyi, és sok szenvedések által fel-szenteltetett Papi Tisztinek méltóságát, igaz jussát, mellyre nézve az aranyhoz hasonlittatik. *Ének.* V. 11. *Az ö Feje mint a' valasztott drága meg-tisztittatott arany*, az-az, mint az arany sok koholás és próbák által mégyen a' tökéletes tisztaságra, úgy a' KRISTUS sok szenvedés próba által vitte tökéletességre ezt a' Méltóságot és Jússt. III. A' Menny-Aszszonynak Feje ha a' Vö-legénytöl külön gondoltatik, jegyzi az Ekléziában az Igazgatókat, a' kik jó Példa adással 's hatalommal bírják igazgatják a' több tagokat. Ez a' Fö az, a' mellyet bal kezével tart a' Mesziás, midön az egész Ekléziát jobb kezével meg-ölelte. *Ének.* II. 6. mert nem csak az Igazgatókat, hanem az egész Ekléziát óltalmazza az ellenség ellen. Ez amaz *Aszszonyi-állatnak Feje*, *melly a' tizenkét Tsillagok' Koro-*

nás-

gonáiokkal ékes, az az, a' tizenkét Apoſtoloknak, kik elsö Igazgatók vóltak, Tudományokkal ditsöséges. IV. *Fejét fel-emelni*, hatalmat venni, örvendeni, valaki ellen támadni. *Fejét le-botsátani*, ſomorkodni, el-bámúlni. *'s a' t.*

FÖLD. A' Föld a' mennyiben ellenébe tétettetik az Égnek, és a' Tengernek; annyiban *ábrázolja* az Ekléſiát; melly a' Mennyből vészen világoſságot, onnan száll erre Esö, harmat, melegség, a' mellyek által élnek mindenek e' Földön. 5*Mós.* XXXII. 1. *Esa.* LI. 6. LXV. 17. *Jel.* XX. 11.

Fü. A' Fü ábrázolja I. Az ISTENnek Beszédét, az igaz Tudományt, melly a' Léleknek eledele. *'Solt.* XXIII. 2. *Zak.* X. 1. *Az Ur áld kinek kinek Füvet az ö mezejében.* II. Az Ember bóldogságának változandóságát, a' melly igen hamar nyomorúságra fordúl, mint a' zöld Fü hirtelen el-szárad. 'Sólt. CIII. 15. Esa. XL. 15.

FÜL. A' Fül eszköz, út és mód arra, hogy valamelly dolognak eſméretére, meg-tudására jussunk a' hallás által: de valamint a' hallás' módja, és a' meg-hallott dolgok külömböznek, úgy a' Fül-is sókat ábrázolhat: mint *Fülét meg-nyitni* a' kéréſre, tészen azt bétellyesíteni. *Fülét bé-dugni*, azt meg nem tellyesíteni. *Fülét le-bajtani*, meg-halgatni a' kéréſt. *Fülét meg-nyitni a' parantsolatra*, engedelmeskedni. *Esa.* XLVIII. 8. *Fülét bé-dugni*, nem engedelmeskedni. *'s a' t.*

FÜLBE-VALO Ékeſség. Fülön függö karikátskák, mellyeket ékeſség gyanánt viſeltek kiváltképen a' Nap-keleti Népek. Ezek *ábrázolhatják* az ISTEN' Törvényét, mellyet ha ki Fülében vészen, és annak engedelmeskedik, ékeſségére vagyon. *Ezék.* XVI. 12. *Adtam Fülbe való ékeſséget a' te Füleidre*, az az, az én Törvényimet, a' mellyeket ha szorgalmatoſon halgatsz, ékeſségedre szolgálnak.

FÜRÉSZ. Olly eszköz, a' mellyel fát, követ vágnak-el: a' Régiek még a' meg győzetett ellenséget-is, mint meg-tették 2*Sám.* XII. 31. 1*Krón.* XX. 3. *Ábrázolja* az ISTEN' büntetésének eszközét, mellyel él ISTEN valakinek el-veszтésére. *Esa.* X. 15. *A' Füréſz fel emelte magát az ellen, a' ki azzal fürészel?* az az, nints miért dirsekedjék az Asſirius, mert nem maga ereje által tselekedte, a' mit tselekedett.

FÜST. A' Füſt kedvetlen színü fekete göz, melly a' Levegö Eget meg-homályoſitja, a' szemnek igen ártalmas. Ez elö adja *haſonlatoſság szerént* I. A' hamis Tudományt, melly a' tudatlanságnak vas-

tag homályjával meg-vakitja az Elménck ſzemeit. *Jelen.* IX. 2. XV. 8. II. Minthogy régen az Eſtvéli könyörgés' idején jó illatú Füſtöt ſzoktak vólt tenni, vétetik a' Könyörgésért-is. *Jel.* VIII. 4. *Fel-méne a' jó illatnak Füſti a' Szenteknek könyörgéſekkel.* 'Sólt. CXLI. 2. III. Hamar el-múlandó dologért, a' melly el-véſz, mint a' Füſt a' ſzélben. *Jelen.* IX. 17. *Azoknak ſzájokból Füſt jö vala ki*, az az, ſemmire kellö, múlandó dolog: vagy veſzedelem. IV. Veſzedelemnek jeléért. *Eſa.* XIV. 31. *Éſzak felöl Füſt jö*, az az, Veſzedelem.

GA.

GABONA. Lásd *Búza.*

GABOR. Gábriel. Angyalnak Neve: kin ſok Szent Iráſt Magyarázók értik a' *Sz- Lélek ISTENt*, illy fudamentommal: (1.) Mert a Szent Irásban tsak két Angyalnak iratik le a' neve: egyik *Michäël*, ki a' KRISTUS: máſik *Gábriel*, kit a' Szent Lélekre helyeſen magyarázhatni. (2.) Mert Dániel ezt *Urának hívja*, a' mellyet nem tselekedhetnék teremtett *(Jel.* XIX. 10. XXII. 8, 9.) Angyallal. *Dán* IX. 21, 22 X. 17, 19. (3.) *Gábriel* annyit tészen, mint ISTEN'nek *ereje*: a' Sz. Lélek-is úgy hivattatik, 2 *Pét.* I. 3. *Miképen hogy az ö ISTENi Ereje minékünk mindeneket ajándékozott.* Tsel. I. 8. Mert az ISTEN minden kegyelmeſségit a' Szent Lélek' múnkája által nyilatkoztatja-ki.

GALAMB. A' Galamb ſzelid, tiſzta, társához hüséges, tsalárdsagot nem tudó állat; mellyet meg-is áldoztak régen az ISTENnek. *Ábrázolja* I. A' KRISTUSt, a' mennyiben az ISTENnek bémútattatott *bünért való és háládó áldozatúl*, 3 Mós. V. 7--10. ki lött a' mi büneinkért engeztelö áldozat. 1 *Jon.* II. 2. II. Az Ekléſiát, minthogy tsalárdságot nem tudó állat. *Enek.* II. 14. *En Galambom a' köſziklának haſadékiban*, az az, nyúgſzik a' KRISTUSnak Sebeiben, az honnan gyógyuláſt vett magának. *'Sólt.* LXVIII. 14. *Léſztek haſonlók az ezüſtöl tündöklö Galambnak ſzárnyaihoz*, az az, jóllehet ſok nyomorgatáſt láttok, mindazáltal a' Hit, Reménség, Szeretet, mellyek az Ekleſiának ſzárnyai, mellyekkel az Egbe fel-emelkedik, mint az ezüſt és arany, igen ſzépen tündöklik ti bennetek. III. Minthogy a' Galamb az ablakok körül repesö állat, jegyzi a' meg-térö Poganyokat, kik nagy ſerénységgel mennek az Ekléſiába. *Eſa.* LX 8. IV. Példája a' ſzelidségnek, és jámborságnak is. *Mát.* X 16.

GANÉJ. Abrázol I. alá-való rút dolgot, el-vettetett állapotot.

1 *Sám.*

1*Sám.* II. 8. *Fel-emeli a' Ganéjból a' fükölködöt*, az az, az alá-való el-vettetett állapotból. *'Sólt.* CXIII. 7. *Fil.* III. 8. *Azokat Ganéjnak alitom lenni*, az az, semmire kellö dolognak. II. Igy nevezte ISTEN a' Bálványokat, a' mellyekkel meg-fertéztetik magokat mint valami Ganéjjal, a' kik tiztelik. *Ezék.* XXII. 3. *Bálványokat* (a' Textus szerént *Ganéjokat*) *tsinált ö maga ellen, hogy magát meg-fertéztetné.* Mal. II. 3.

GAZDA. Tselédes Gazda, a' ki az ö Háza Népére gondot visel. *Hasonlatosság szerént* így hivattatik az ISTEN 's a' KRISTUS, a' kinek Familiája és Házának tselédje a' Hivek. *Mát.* X. 25. *Ha a' Gazdát Belzebubnak hívták, sokkal inkább az ö Háza Népét*, az az, ha a' KRISTUStördögnek nevezték, annál inkább az ö Hiveit. *Luk.* XIII. 25. *Mát.* XIII. 57.

GAZDAG. *Hasonlatosság szerént* Gazdag az, I. A' ki a' maga Lelki szegénységét meg-esmérvén, a' KRISTUS' igazságát Hit által magájévá tette. 1*Kor.* IV. 8. *Immár el-gazdagottatok*, az az, a' Lelki jóknak birásokra *jutottatok*: így Gazdagoknak hívattatnak a' Tanitók. *'Sólt.* XLV. 13. *A' Népnek Gazdagi*, az az, a' KRISTUS' ösvékségének Tanitói. II. A' ki a' maga itélete szerint gazdag ISTEN előtt. *Mát.* XIX. 24. *Könnyebb a' Tevének által menni a' tö-fokán, hogy nem a' Gazdagnak ISTEN' Országába*, az az, semmiképen nem lehet idvezülni annak, a' ki ISTEN előtt bünösnek nem esméri magát, hanem igaznak tartja. *Jel.* VI. 15.

GERENDA. A' Gerenda nem tsak ékességére, hanem erösségére-is vagyon a' Háznak. Ez jegyzi I. Az Ekléziában a' KRISTUS' Hiveit. *Ének.* I. 17. *A' mi Házainknak Gerendái tzedrus fából valók*, azaz, a' Hivek, a' kik erösségei az ISTEN' Házának, illatoznak jótselekedetekkel. Ezek *Oszlopok*nak-is mondatnak. *Gal.* II. 9. *Jel.* III. 12. II. Vétetik akármi nagy tetemérdek és szenvedö dologért, a' minémüek a' nagy bünök. *Mát.* VII. 3. *Miért nézed a' te Atyádfiának szemében a' szálkát, a' gerendát pedig a' te szemedben nem veszed észre?* az az, kis fogyatkozást-is meg-látsz a' te Atyádfiában, de magadban a' nagy vétket sem veszed észre. Lásd *Szálka.*

GEREZD-SZÖLÖ. A' Szölö-Gerezd sok szölö szemböl áll, a' mellyben kedves nedvesség vagyon. Ez *ábrázolja* I. A' Híveknek jó-tselekedeteiket, a' Hitnek és meg-térésnek gyümöltseit. *Mik.* VII. 1. *Egy enni való Gerezd sem maradott.* II. Az ISTEN' Beszédét, melly a' Lelket táplálja. *Ének.* VII. 7. *A' te emlöid szölö Gerezdek*, az az, mint a' szölö Gerezdekból kedves és egésséges nedvesség nyomatik-ki, mellyel

mellyel az Ember tápláltatik; úgy az ó és új Teſtamentomi Iráſok táplálják az idvezülendöket. III. A' hitetlenek, kik követik a' hamis Tudományt, mondatnak 'Sodoma' Szölöje Gerezdének. 5*Mós.* XXXII. 32. *Jel* XIV. 18. *Szedd-meg a' Föld' Szöleinek Gerezdit*, az az, itéld-meg, veſzesd-el a' hitetleneket nagy veſzedelemmel, mint mikor a' Szölö Gerezdeket meg-tapodják 's egyben rontják a' kádban.

GERLITZE. A' Gerlitze a' púſztákon és erdökön járó, de tiſzta és ſzelid madár; mellyet az ISTEN' óltárán is meg áldozhattak régen. 3*Mós.* XII. 8. *Luk.* II. 24. Ki-*ábrázolja* ez a' madár I. Az Ekléſiát, a' melly ki vagyon téve a' ragadozó állatoknak. *'Sólt.* LXXIV. 19. *Ne adjad a' Fene-vadnak a' te Gerlitzédnek lelkét*, az az, a' hitetlenek Gyülekezetének a' te Ekléſiádat. II. Nevezeteſen azokat a' Híveket, a' kik a' Pogányság' púſztájából tértenek a' KRISTUShoz. *Ének.* II. 17. *A' Gerlitzének ſzava hallatik a' mi Földünkön*, az az, a' Pogányoknak, a' kik a' tudatlanságnak púſztájából el-jöttek immár az Immanuel' Földére.

GIRA. Géra. A' Géra vólt Pénznek neve a' 'Sidóknál: vólt hatod réſze egy Siklusnak, mint-hogy pedig egy Siklusban vólt 120. M. Pénz; azért egy Géra a' mi Pénzünk ſzerént, téſzen három krajczárt. 2*Mós.* XXX. 13. *Egy Siklus huſz Géra.* Lásd *Pénz.*

GOG. Magog. Góg vólt a' Rúben' maradékából való. 1*Krón.* V. 4. *Magog*, a' Jáfet' Fia. 1*Mós.* X. 2. *Példázolják* ezek az ISTEN' Házának igen nevezetes ellenségeit. *Ezék.* XXIX. 6. *Jel.* XX. 8.

GOMER Vólt a' 'Sidóknál mértéknek neve; melly az Erdélyi mérték ſzerént tenne egy *Ejtelt*, és egy *Fertálynál* valamivel kevesebbet. Ennyi *Mannát* kellett ſzedni minden ſzemélly' ſzámára külön a' púſztában bújdosó Izraelnek egy napra. 2*Mós.* XVI. 16. 18.

GYAPJU. A' Gyapjú vétetik I. Néha a' Gazdagságért. *Ezék.* XXXIV. *Gyapjával rúházzátok magatokat*, az az, gazdagságával töltözödtök. II. Minthogy a' Napkeletieknél tiſzta, ſzép fejér vólt, azért mint minden fejér ſzin, úgy ez-is ábrázolta a' Szentséget. *Jelen.* I. 14. *Haja fejér vala mint a' fejér Gyapjú*, az az, Papi 's Királyi méltósága Szentséggel tündöklött. *Dan.* VII. 9.

GYEHENNA. Vólt Jérusálemhez nem meſzſze a' Hinnom Fiai' Völgyök: mellyben a' bálványozó 'Sidók a' Molok' bálvány tiſztességére meg-égetik vala Gyermekeiket. Melly helyet, annakutánna a' Városból ſzemetet, dögöt hordatván oda, meg-fertéztettek, hogy inkább

kább le-ſoktathatnák a' babonás Embereket erröl a' kárhozatos bálvány' tiſzteletéröl. Itt pedig ſüntelen tüz égett a' ſemeteknek megemészteteſekre. Erre a' ſüntelen égö tüzre nézve, és a' kínra nézve, a' mellyel meg-ölték itt Gyermekeiket a' bóldogtalan Szülék, az örökké való kárhozatnak helyje neveztetik *Gyehennának*. Mát. v. 29, 30. xxiii. 15. Luk. xii. 5. *Féljetek attol, a' ki minekutánna meg-öl, vagyon arra-is hatalma, hogy a' Gyehennára veſſen*, az az, örökké tartó büntetéſſel büntеſſen-meg.

GYÉMÁNT. Lásd *Adamás.*

GYEPÜ. *Sövény.* A' mellyel környül vétetik a' Rét, Szántó-Föld, Kert, hogy akármi kár tévö állat oda ne meheſſen, 's kárt ne tégyen. Ez *ábrázolja* az óltalmat, örizetet. *'Sólt.* lxxx. 13. *Miért rontád-el annak Gyepüjét*, az az, miért vetted-el az óltalmat az Eklésiád mellöl. *Esa.* v. 5. Vétetik a' Törvényért-is, mint ama' köz-beſzédben, *Péld.* x. 5. *A' ki a' Gyepüt el-hányja, meg-maratik a' kigyótól*, az az, a' ki a' Haza Törvényeit meg-rontja, a' magának-is veſzedelmet ſzerez.

GYERMEK. A' Gyermek, gyenge, értetlen, magával jól tehetetlen ſzokott lenni. Igy hivattatnak I. Az ISTENnek Hivei, kiket a' KRISTUS Szent Lelke által meg-eröſit, 's a' Mennyei ditsöségbe vezérel. *Esa.* xviii. 8. *'Sid.* ii. 14. *Im' hol vagyok én és a' Gyermekek, a' kiket adott nékem az UR*, az az, a' választattak, a' kiket meg-tartottam. II. A' tudatlan mondatik Gyermeknek. 1 *Kór.* xiv. 20. *'Sid.* vi. 13. *A' ki tejet eſzik, kis Gyermek az*, az az, még meg nem erösödött az Hitben. *Esa.* lxv. 20. *A' Gyermek ſáz Eſztendös korában hal-meg*, az az, ſenki azok közzül (némellyek' magyarázatja ſzerént) nem hal úgy meg mint Gyermek, tudatlanúl az Idveſség' dolgában, hanem mint valami ſáz Eſztendös Ember, a' ki a' ſok idö által ſokat tanúlt.

GYERMEK-SZÜLÖ Aſſony. Mint hogy az illyen állapotban lévö ſzemélly nagy fájdalomban vagyon, a' melly ötet nem tsak megháborítja, hanem el-is gyengiti. Innen *ábrázolja* I. Az igen nagy búban és háborúságban lévö ſzemélyt. *Jérém.* xxx. 6. *'Sólt.* xlviii. 7. II. A' gyenge erötelen Embert, a' ki magával jól-tehetetlen. *Jér.* xxxi. 8. *Léſzen ö közöttök Gyermek-ſzülö*, az az, gyenge, erötelen.

GYERTYA. Lásd *Lámpás.*

GYERTYA-BÉL. Mát. xii. 20. *A' füſtölgö Gyertya-belet nem*

éltja

öltja-el. Mikor a' Gyertya-bél füstölög, közel vagyon ahoz, hogy ki-aludjék. Innen némellyek a' füstölgö Gyertya-bélen értik I. A' gyenge Hitet, a' mellyet el nem ólt a' KRISTUS, hanem újonnan meg-élesst Szent Lelke által. II. Mások értenek rajta, a' maga vesztedelméhez közelitö Népet, a' mellyet nem vesst-el mindjárt, hanem várakozik utánna kegyelmesen. Igy fordúl elö *Esa.* XLIII. 17. *Mint a' Gyertya-bél el-öltatnak*, az az, el-vesznek.

GYERTYA-TARTO. A' Móses' Sátorában vólt egy arany *Gyertya-tartó*, mellynek hét ágai vóltanak, és hét lámpáskái, vagy fövétnekei, a' mellyek éjjel és nappal tiszta olajjal világlottak, 2 *Mós.* XXV. 31--37. A' Gyertya-tartó *ábrázolja* az Eklesiát: mellyben a' Sz. Lélek' kegyelme világol. *Jel.* I. 20. *A' hét Gyertya-tartók, hét Gyülekezetek.* Zak. IV. 2. *Imé egy merö arany Gyertya-tartót látok; mellynek a' tetején vagyon az ö tángyéra, és azon hét fövétnekek, és hét töltsérek a' hét fövétnekekre.* Itt elö adatik az új Testamentomi Eklesia, mellyben világoskodik a' világnak ama' világosága. *Ján.* VIII. 12. Az *Arany* jegyzi a' Hitet, melly Aranyhoz hasonlittatik. 1 *Pét.* I. 7. *Jel.* III. 18. A' tetején való *kerekded tángyér* jegyzi a' KRISTUSt, a' kiröl, mint az Híveknek Fejekröl, a' Sz. Léleknek kegyelme a' Töltséreken az Eklésiára le-tsorog. Ennek a' Gyertya-tartónak vagyon hét *Szövétneke*, az Eklésiának hét nevezetes ideje, a' mellyekben nagy változást szenved, de asszelöl világol. A' fövétnekeknek vagynak hét *Töltsérei*, az minden idöben élö Tanitók, kiken az olaj alá foly. De mit vétene valaki véle, ha a' Töltséreket az Ember' szívére magyarázná-is: mellyen á' Szent Lélek' kegyelmét bé-vészi?

GYOGYITANI. Lásd *Orvoslani.*

GYULNI. Gyúladozni mondatik a' mi Szívünk mikor valamit erösszen kivánunk. *Luk.* XXIV. 32. A' *Gyúlás*, sebes égés, vétetik az ISTENnek bün ellen való haragjáért, és büntetésért-is. *Esa.* XXXIII. 14.

GYÖKÉR. Az Élö-fa az ö Gyökere által áll, él és tápláltatik a' Földi nedvességgel. I. A' Gyökér *hasonlatosság szerént* vétetik valamelly dolognak Fundamentomáért, és annak szerzö okáért. *Péld.* XII. 1. *Az igazaknak Gyökerek ki nem mozdúl*, az az, erös Fundamentomon állnak. *Róm.* XI. 18. *Nem te hordozod a' Gyökeret, hanem a' Gyökér tégedet*, az az, a' KRISTUS a' valóságos Gyökér, onnan vészed a' szentséget, és a' jóra való tehetséget. II. Vétetik a' dögleletes Tudományú Tanitóért. 5 *Mós.* XXIX. 18. *Ne légyen ti köztetek méreg és ürröm termö Gyökér*, az az, ne légyen közöttetek tsalárd Próféta, Taní-

Tanító, a' ki hamis Isteni-tiszteletre vigye a' Népet. *Sid.* XII. 15. *Valaki az ISTENnek Kegyelmétöl el ne szakadjon, hogy valami keserü Gyökér fel-nevekedvén, meg ne háboritson, és az által sokan meg fertézteszsenek*, az az, ne hogy az hamis Tanító gonosz Tudományt hirdessen, és azzal sokakat meg-veszтegessen.

GYÖNGY. Drága Gyöngy. Ez *ábrázolja* I. az igaz és Mennyei Tudományt. *Mát.* VII. 6. *Ne vessétek a' ti drága Gyöngyeiteket a' Disznók' eleikbe*, az az, a' Mennyei Tudományt a' gonoszban meg-átalkodott Istenteleneknek erövel nem kell eleikbe adni, mert azt-is megtsufolják, 's a' kik hirdetik azokkal-is kegyetlenül bánnak. II. Vétetik az Isten-félö szent Emberekért, a' kik ollyanok ezen a' Világon, mint a' drága Gyöngyök. Innen ama' nagy Parázna, *Jelen.* XVII. 4. *Drága Gyöngyökkel-is ékesitette-meg magát*, az az, Szent Emberek' Laistromokkal ditsekedik: mellyeket a' Tudomány' világánál le-szednek az ö nyakáról, meg-mútogatván, hogy nem ö reá illenek azok.

GYÜMÖLTS. A' Gyümölts az Élö-fáknak terméſe. *Abrázolja* I. az Embereknek jó vagy gonosz tselekedeteiket. Mát. III. 9. 2Pét. I. 18. II. A' Gyermekek mondatnak *Méhnek Gyümöltsének.* 5Mós. XXX. 2. Siral. II. 20. III. A' szó, beszéd, háládás, *Ajakak' Gyümöltsének.* 'Sid. XIII. 15. IV. Valamelly dologból való haszon, nyereség, jútalom, mondatik *Gyümöltsnek.* 1Kór. XIV. 14.

GYÜRÜ. A' Gyürüt az újokban szokták vólt viselni az Emberek, nem tsak az ékességért, hanem hogy az mindenkor jelen lenne, a' mellyel levelet és egyebet meg-petsételhetnének: az honnan arra igen szorgalmatos gondot viseltek. Ez *ábrázolt* I. Akármi igen kedves dolgot, a' mellyre nagy gondviselés vagyon. Jér. XXII. 24. *Ha Kóniás ollyan vólna is mint az én jobb kezembe való petsétlö Gyürü, mindazáltal onnan én tégedet ki-vonnálak.* II. Nagy hatalmat és méltóságot, mellyet a' Gyürüvel jelentettek ki, mint Farahó azt adá Jó'sefnek, annak meg-mútatására, hogy ötet nagy méltóságra emelte. 1Mós. XLI. 42. Asvérus, Hámánnak, Est. III. 10. az után Mardokéusnak. Est. VIII. 2. Luk. XV. 22.

GÖDÖLYE. Ketske fiú. Ennek a' húsa kedves eledel vólt a' Régieknél. *Abrázolja* I. A' Hiveket. Esa XI. 6. *A' Párdutz a' Ketske fiúval fekszik*, az az, a' kegyetlen Ember, a' szelid Emberrel békeségben él azon társaságban. Ének. II. 8. *Örizzed a' te Ketskéidet*, az az, a' te Hiveidet. II. A' Gödölye kár tévö állat, a' tsemetéket, 's egyébb jövéseket meg-sértegeti: ezért *ábrázolja* a' Hitetlenet-is,

ket-is. Mát. XXV. 33. A' Gödölyéröl az ISTEN adott vala 2 Mós. XXIII. 19. XXXIV. 26. 5Mós. XIV. 21. illyen Törvényt: *Ne főzzed-meg a' Gödölyét az ö Annyának tejében.* Mi légyen ennek a' Törvénynek értelme, régen viſgálják a' Szent Irást Magyarázok, de miben nyúgtaſsák-meg magokat, nem eléggé találnak. (1.) Némellyek úgy vélekedtek, hogy a' Gödölye az *Annya tejében* mondatik lennie elletéſe után nyóltz napok elött, 's az alatt nem vólna ſzabad meg-áldozni ISTENnek: melly értelemnek fundámentoma vagyon 3Mós. XXII. 27. *A' Ketske minekutánna elletik, légyen azután az ö Annya alatt heted napig: nyóltzad napon és azután kedves léſzen az URnak tüzzel megeméſztendö aldozatjára.* Kegyetlenségnek láttatott vólna lenni, hogy mihelyt elletett, mindjárt meg-öljék. (2.) Némellyeknek az *Annya tejében való Gödölye,* annyit téſzen, mint az Annya hasában való; mert a' Gödölye hús lévén igen kedves, mint meg tetſzik 1 Mós. XXVII. 9. 14. 17 Bír. VI. 10. XIII. 15. 1Sám. XVI. 20. olly kívánságra és kegyetlenségre vetemedtek holmi kivánós kényes Emberek, (a' mint Plutarchus irja,) hogy a' Ketskét meg-ſorongatták, vagy meg-rúgdoſták, hogy idö nap elött el-veſſe az ö fiát, mellyet ök meg-égyenek. E' nagy kegyetlenség vólt. (3.) Némellyeknek az *Annya tejében való Gödölye* annyit téſzen, mint *ſopó*, a' mellyet ételre addig nem vólna ſzabad meg-ölni, a' míg ſopott: de ha meg-áldozni ſzabad vólt, enni miért nem? (4.) Némellyeknek az *Annya teje* vétetik, az ſoptató Annyáért, illy értelemmel: az Annyával együtt a' Gödöllyét ne főzd-meg, mint az madár-fiat nem vólt ſzabad el-venni az Annyával együtt. 5Mós. XXII. 6, 7. Ez kegyetlenségnek láttatott lenni. (5.) Vóltak ollyanok-is, a' kik titkos értelemben akarták magyarázni a' KRISTUSra, és a' bóldogságos Szent Szüzre, illy értelemben, hogy a' KRISTUS' érdemét, nem kellene egybe elegyitteni a' Szent Szüz' érdemével. (6.) Talám a' betü ſzerént való értlem helyeſebb; hogy a' Gödöllyét *nem kell meg-főzni az Annya tejében*, hogy az viz helyet lenne, és igy az ISTENnek áldozni. Ennek fundamentoma, a' miért tiltatik, ez: [*a.* Mert nagy kegyetlenség vólna. [*b.* Mert a' Pogányoknál illyen ſzokás vólt, hogy a' gyümölts érés és ſzedés után, ollyan áldozatot kéſzitettek az ö Bálvány Iſteneknek, *t. i.* hogy a' Gödölyét az ö Annyának tejében meg főzvén, azzal a' téjjel az élö-fákat, kerteket, ſzántó földeket meg-hintették, e' végre, hogy azok ez után termékenyebbek légyenek. Az ISTEN tíltotta ezt a' varáſsáſt, a' maga Nepétöl.

GÖZ. Pára. Melly a' Földböl fel-mégyen a' Levegö-égbe; az holott a' Szél el-oſzlatván hirtelen el enyéſzik. Vétetik múlandó dologért. Jak. IV. 14. *Mitsoda a' ti életetek, ollyan mint a' pára,* az-az, múlandó.

HA.

HA.

HAB. A' vizeknek háborgó veſzedelmes Habja jegyzi I. A' Hadi háborúságokat. 'Sólt. XCIII. 3. *A' Folyó-vizek fel-emelik az ö Habjokat*, az az, a' Népek Hadat indítnak. Jer. LI. 42. *Fel-jött Babilonra a' Tenger, az ö Habjai miatt el-borittatott*, az az, Babilon a' Hadak által, mellyeket a' ſok Népek indítottak ellene, meg-vétetett. Zak. X. 11. II. A' nagy nyomorúságokat, a' mellyek az Embereket találják. 'Sólt. XLII. 8. *Minden te Habjaid én rajtam által mentenek*, az az, minden nyomorúságok. 'Sólt. LXXXVIII. 8.

HAD. Hartz. A' Had és Hartz ſzokott lenni két egy-máſſal ellenkezö fél között, kik egymás ellen kéſzítenek vitézeket, 's ſok meſterségeket gondolnak ki egymás veſzedelmére. Szüntelen való Had és Hartz vagyon a' KRISTUS között, és az ördög között, mert *a' KRISTUSnak nintsen egyeſsége a' Béliállal.* 1 Kor. X. 21. Az Hivek között és a' Sátán' Angyali között; ezeknek minden meſterségek áll a' vétkeknek gyakorláſokban; amazoknak pedig a' jónak követésében. Két *Hadi Vezérek* vagyon a' Hiveknek: a' Mihály Angyal, ki a' KRISTUS, ki a' maga halálával el-vette a' Sátán' hatalmát. 'Sid. 11. 14. Más a' Szent Lélek, ki öket meg-ſzenteli, világoſitja, 's Mennyei erejével tartja, hogy a' teſtnek, mint arúlónak, gonoſz kivánságait ébre vegyék, naponként meg-öldökölhesſék, mig tellyeséggel azon gyözedelmeskednek. Róm. VI. Gal. V. 17--26. Ebben a' Hartzban pedig hogy meg-állhaſſanak, fel kell öltözni az *Idveſségnek minden Fegyvereit.* Efés. VI. 11. Fel kell övedzeni az *igazságnak 's igaz mondaſnak Mely vasát.* 14. ℣. Fel kell tenni a' *Hitnek Paissát.* 16. ℣. Fel kell venni az *Idveſségnek Siſakját*-is a' Lelki Fegyvert, melly *az ISTENnek Beſzéde, minden kéréſſel és könyörgéſſel.* ℣. 17, 18.

HÁGAR. Vólt a' Sára ſzolgálója Hágár, kit Sára erötelenségböl és békételenségböl az Ábrahám melle ada, hogy attól Fia ſzülessék. Ez *példázolta* I. Némellyeknek értelmek ſzerént, a' 'Sidóságot, melly meg-vetette a' KRISTUSt; a' Sára az új Teſtámentomi Ekléſiát, melly ſzült a' ſzabadságra. II. Helyeſebben a' Sára *példázolta* az ISTENnek minden idöben elö Ekléſiáját, melly fundáltatott a' Pátriárkakban, az igéretek által, meg-tartatott a' kemény tzérémóniás Törvények alatt, meg-újúlt pedig, és a' gyalázattól meg-ſzabadúlt, az idönek tellyeſségében a' KRISTUS el-jövén, igen meg-ſzaporodott 's megörvendeztetett a' Pogányoknak ISTENhez való terefek által. A' Hágár

gár pedig jegyzi a' 'Sidóságnak a' tzérémóniás Törvények által való kemény meg-terheltetését; melly kezdödött a' Sinai Hegy alatt: melly tereh alatt mindazáltal, mikor el-jött a' Szabadság' ideje a' KRISTUS által, örömeſt a' teſti 'Sidóság mind ez mái napig meg-maradott a' Szolgálóságban. Ezt adta elö az Apoſtol Gal. IV. 24. *Melly dolgokon más dolog példázoltatik. Mert e' két Aſzſzonyi-Állatok* (Sára és Hágár,) *ama' két Szövetségek: az egyik, melly a' Sinai Hegyröl való Hágár, nemz a' Szolgálatra. Szinte azonképen pedig haſonlatos ahoz a' Jérúsálemhez, melly moſt vagyon, és az ö fiaival egybe Szolgálat alá vettetett. Ama' magoſságos Jérúsálem pedig, melly mindenikünknek Annya.* 25, 26. ℣. Mert (1.) Mint a' Szabados Sára, már az Hágár elött Felesége vólt az Ábrahámnak, még pedig az ö Iſjúságának Felesége: úgy a' Pátriárkákban kezdödött 's Hit által a' Meſsiáshoz ragaſzkodó Eklésia-is, a' tzérémoniás Törvény elött-is a' KRISTUShoz ragaſzkodott, Eſa. LIV. 5, 6. (2.) Sára erötlenségböl, tudatlanságból adott alkalmatoſságot arra, hogy a' Hágárt Abrahám fel-végye: úgy az Igéretek alatt élö Eklésia, a' tudatlanság, és Hitbéli gyengesége által adott alkalmatoſságot arra, meg-fertéztetvén magát a' Borjú-kép által, hogy a' ſok terhes tzérémoniák által való Törvényeket ISTEN ki-adja, mint meg-tetzik Jérém. XXXI. 32, 33. 'Sid. VIII. 8, 9, 10. Gal. III. 19. (3.) Sára a' Szolgáló által meg-útáltatott, 's mint-egy bozzantatott; a' Kegyelemnek *Oeconomiája*-is, és az igéretek által vaſzſzanatott; a' Törvényi kemény Szolgálat által, mint-egy el-nyoló Szabadság, a' Törvényi kemény Szolgálat által, mint-egy el-nyomattatott, keményen uralkodván azon az Elöl-járók. Ezek. XXIV. 1-6. (4.) Hágár által Sára el nem vált Ábrahámtól, hanem néki Felesége vólt és maradott. Ugy a' Hivek is az igéretekhez tartották magokat, 's ragaſzkodtak a' KRISTUShoz, várván azoknak meg-tellyeſedéſeket a' terhes tzérémoniák alatt-is. Gal. III. 17. (5.) Mint Hágár a' Szabadoſnak panaſzára el üzetett, 's míg magát meg nem alázta, viſzſzá nem vétetett: ugy a' tzérémoniákban ditsekedö; de az ISTENt, és az igaz ISTENt imádókat meg-útáló Nép, az Babilóniai fogságra vitetett, míg magát meg-alázná, 's az után iſmét kegyelemben fogadta ISTEN. (6.) Mint Sára vénségében fogadott és ſzült az igéret ſzerént: úgy a' Kegyelemnek *Oeconomiája* ſzerént, ſok várakozás után el-jött a' tellyes idö, a' KRISTUS meg-jelent, a' Pogányok löttek az igéret ſzerént Ábrahám' Fiái. (7.) Mint Ábrahámnak a' Szabadoſtól az igéret ſzerént ſzületett Fia, a' Szolgáló Leány' Fiától háborgattatott gyermek korában: úgy a' teſti 'Sidóságtól, azok a' kik a' KRISTUShoz tértenek vala. Innen lehet érteni, miért mondja az Apoſtol Gal. IV. 26. *Hogy a' Mennyböl való Jérúsálem mindenikünknek Annya*: Mert az igaz Eklé-

ſia tsak egy: melly réſz ſzerént az Egben vagyon; réſz ſzerént a' Földön az élök közt, 's abban az Ekléſiában ſzülettek az ISTEN' Fiai, melly vólt eleitöl fogva.

HAJ. Haj-ſál. A' Haj bé-fedezi a' Föt, ékeſiti azt, 's arról le-függ. Jelentnek azért az Haj-ſálak I. ollyakat, a' kik máſokat kö-vetnek, máſoktól függenek. 'Sólt. LXVIII. 22. *Az ISTEN rontja-meg a' bünökben járó üſtökös Föt*, az az, az *Antikriſtuſt* az ö követöivel. Ének. v. 11. *Fodor Haja fekete mint az hollónak*, az az, a' Szentek, a' KRISTUSt követök eſmérik magokat bünösöknek, mellyet jegyez a' fekete ſzín. II. Némellyek' értelmek ſzerént, a' KRISTUS' Haja, jegyzi az ö Királyi Hatalmát, a' mellyel fényeskedik. Innen lehet azt érteni, hogy mikor a' KRISTUS ſok Orſzágokat el-járna, a' maga Or-ſzágának terjeſztésére, az üldözéſnek éjtſzakáján *meg-rakodott Haja har-mattal*, az az, az hozzá ragaſzkodott Hiveinek Vallás-tételekkel. Ének. v. 2. III. Az Haj-ſál igen vékony, azért vétetik kitsiny dologért. Luk. XXI. 18. *Néktek Hajatok' ſála ſem véſz-el*, az az, leg-kiſſebb ügyetekre-is az ISTEN gondot tart, hogy kárt ne valjatok. IV. Mint-hogy az Haj-ſál ſok ſzokott lenni, ahoz haſonlittatik a' ſzámlálhatatlan dolog. 'Sólt. XL. 13. LXIX. 5.

HAJLÉK. Az Hajlék *ábrázolja* I. Az Ekléſiát. Luk. XVI. 9. *Hogy mikor meg-fogyatkoztok, bé-fogadjanak titeket az örök Hajlékokba*, az az, mikor ki-vettettek a' Kanaán' Földéröl, bé-fogadjanak az új Teſtámentomi Ekléſia' társaságába. Jelen. XXI. 3. II. A KRISTUS a' Mennyei Ditsöséget nevezi Hajléknak. Ján. XIV. 2. *Az én Atyámnak Há-zában ſok Hajlékok vagynak*, az az, mint itt az Jérúsálemi Templom-ban ſok Hajlékok vagynak, a' mellyekben mint egy az ISTEN' ditsösé-gét látták az ötet tiſztelök, úgy az én Atyám' Házában vagynak *Haj-lékok*, az az, ott közöltetik vélek a' ditsöség, öröm, bóldogság. A' hely ugyan az tsak egy, de mindennek a' felöl ki jút az, mint a' hol ſok Hajlékok vagynak.

HAJNAL. Az Hajnal a' mindjárt el-érkezö Napnak kezdete. Ez ſzokta *ábrázolni* I. Az ISTEN' kegyelmeſségének, idveſséges es-méretének kezdetit, 's e' ſzerént az új Teſtámentomnak-is eleit. Eſa. VIII. 20. *Nem léſzen* [világoſsága] *Hajnala*, az az, az ISTEN eſmé-retének kezdetére ſem jút. II. Minthogy az Hajnal kivánatos örömet hoz az éjjeli ſetérség után, az ö ſzép fényeſségével; vétetik kivánatos ditsöséges dologért. Ének. VI. 7. *Kitsoda amaz, a' ki úgy láttatik, mint az Hajnal*, az az, a' ki olly ditsöséges, kivánatos. III. Minthogy az

az Hajnal' világa egy szempillantásban terjed-el a' hegyeken minden felé: innen a' mi gyorsan lészen, mondatik *a' Hajnal' szárnyain járni*, az az, hirtelen meg-lenni. 'Sólt. CXXXIX. 9.

HAJNAL-TSILLAG. Ez igen szép fényes, és a' világosságot váró Embereknek örvendetes Tsillag. Jegyzi I. A' JÉSUS KRISTUSt. Jel. XXII. 16. *Én vagyok amaʼ fényes és Hajnali-Tsillag.* Jel. II. 28. Ez a' Hajnal-Tsillag a' kegyelemnek és ditsőségnek Napját ki-mútatja azoknak, a' kiknek szívekben fel-tetszik 2 Pét. I. 19. II. Minthogy ez a' Tsillag más Tsillagokat ditsőséggel fellyül múl, a' Babilóniai más Királyok felett való híres Király így neveztetik. Esa. XIV. 12. *Mi módon estél-alá az Égröl te Lutzifer Hajnalnak fia.* Melly Szent Irás helyet a' Régiek közzül magyaráztak az Ördögök' Fejedelmére, ki az Égből vetteteett alá. *Nagy Gergely* R. Püspök magyarázza az Antikristusra, a' ki magát *Universalis Episcopus*nak, az az, közönséges Püspöknek nevezné. L. IV. *Epist.* 34. *Epist.* 38.

HAJO. A' Hajó olyan eszköz, a' mellyen az Emberek, mind magok, 's mind árújok egy Országból más Országba hordoztatnak. *Ábrázolja* I. Az Ekléziát, mert mint a' Tengeren másut meg-maradni nem lehet, hanem az Hajóban; úgy ez Világon másut az Idvesség' rév partjára nem lehet menni; hanem az Ekléziában. II. Nevezetesen pedig jegyzi azokat a Gyülekezeteket, Társaságokat, a' mellyek mint valami arannyal, drága kövekkel meg-rakodott kereskedö Hajók, a' Pogányok közzé a' Szent Léleknek szele által meg-indittatván, el-vitték az Idvesség' esméretének drága árúit, a' mellyeknek vásárláſokra hívták az Embereket. Esa. LV. 1, 2. Jel. XVI. 18. Valaminthogy a' Hajókázok sokszor Hajó töréſt szenvednek, úgy az ISTEN-is botsát az ö Hiveinek Társaságokra nyomorúságokat, mellyeket a' kik szenvedni nem akarnak, a' Hit körül Hajó töréſt szenvednek. 2 Tim. II. 17, 18. Jel. VIII. 9. *A' Hajóknak harmad részek el-vesze*, az az, sok Gyülekezetek a' Pogányok közt széllyel el-oszlattanak. III. Az Hitetleneknek Társaságok-is hasonlittatik Hajóhoz, Jelen. XVIII. 17. Az holott a' Hajós-Mesterek az Igazgatók az Antikristus' Társaságában. 'Sólt. XLVIII. 8. *A' Napkeleti széllel el-rontod a' Tengernek Hajóit*, az az, meg-rettented a' Napkeleti Népek által a' te Házad' ellen való Társaságokat. Esa XXXIII. 21. IV. Minthogy a' Hajók igen sebessen járnak, ez az hamar el-múló Élet hasonlittatik a' Hajóhoz. Jób. IX. 26.

HAJOS-MESTER. A' Hajós-Mesterek azokat jegyzik, a' kik igazgatják a' Társaságokat; a' minémüek ott a' felsöbb és alsóbb rendü rendben helyheztetett Emberek. Jel. XVIII. 17. Ezék. XXVII. 27. 29.

HAJO-NYOMA. Az jelent meg-tudhatatlan dolgot, minthogy a' vizben ſenki meg nem jegyezheti a' Hajónak nyomát. Péld. xxx. 19. Sokan pedig ezt így értik, az Ekléſia bizonyos helyhez nem köttetett e' Világon, mint a' Hajó a' Tengerben.

HAL. A' vizben ſzabadoſon úſzkáló Halak I. Jegyzik az Embereket, kivált a' kik a' tudatlanságnak Tengerén úſzkálnak, kik az ISTEN' Beſzéde által meg-fogattatnak. Mát. xiii. 47, 48. II. Valamint a' Tenger jegyzi e' Világot, úgy a' Halak a' Népeket, kik e' Világban élnek. Eſa. l. 2. Ezek. xxix. 4, 5. Hós. iv. 3. Kérdezhetnéd a' Halakról azt: Holott az Halak tiſzta állatok vóltak, és a' 'Sidóknak kedves eledelek, úgyhogy a' KRISTUS is fel-támadáſa után-is ött légyen Halat, Luk. xxiv. 42, 43. Tsel. x. 41. *Honnan vagyon hát az, hogy az Halakkal való áldozatot az ISTEN nem parantsolta, mint egyébb tiſzta állatokkal, a' mellyeket meg-engedett az eledelre?* Lehettek az ISTENnek bölts okai, a' mellyeket mi nem tudunk. Ezeket-is helyes okoknak lehet ítélni (1.) Az áldozatoknak vérek mútattak a' KRISTUSnak egyetlen egy áldozatjára, mint Kezeſnek; de a' Halak a' KRISTUS' Közbenjárónak példázolói nem lehettek: a' Közbenjáróban meg-kívántató tulajdonságokat ki nem adhatták ſemmiképen, az haſonlatoſságok bennek meg nem találtatván. (2.) Az Oltárra annak rendi ſzerént öket elö mútatni nem lehetett vólna; mert vizi állatok lévén hamar el-fúltak vólna. (3.) Ellenkezö tulajdonságok találtatnak bennek, mert többire a nagyobb Halak a' kiſſebbeket meg-éſzik, 's ennyiben a' kegyetlenségnek példázolói. (4.) Az Halak nyavalyát nem ſzenvedö állatok: az honnan közbeſzéd: *Sanior Piſce*, olly egéſséges mint a' Hal; a' mi Kezesünk pedig *Fájdalmakkal tellyes* vólt. Eſa. liii. 3, 4. (5.) Az áldozatoknak véreket ki kellett ontani; 'Sid. ix. 22. 5Mós. xii. 16. 24. de az Halaknak majd ſemmi vérek nintsen.

HALÁSZ. *Ábrázolja* a' KRISTUS' Evangyéliom' hirdetö ſzolgáját, a' ki az Evangyéliom' beſzédével az Embereket meg-fogja. Mát. iv. 19. Luk. v. 10. Jér. xvi. 16. *Imé én küldök a' ſok Haláſzokhoz*, az az, küldök az el-ſzéledt Izraélitákhoz Prófétákat, az után Apoſtolokat, a' kik a' KRISTUShoz vezéreljék. Ezék. xlvii. 10. *Léſzen hogy a' Haláſzok e' mellet állanak*, az az, az idveſséges Tudományt el-terjeſztvén, az Apoſtolok Embereket fognak. Jegyzi azokat-is, a' kik az Antikriſtus ſzámára hazugsággal el fogják az Embereket. Eſa. xix. 8.

HÁLÁL. Az Halál neve I Az Ántikriſtuſnak, mint ſzintén az Élet a' KRISTUSnak, mert a' KRISTUS meg-elevenit, az Antikriſtus pedig meg-öl. Jelen. vi. 8. *A' ki a' Lovon ül vala, neve vala Halál.*

'Sólt. IX. 14. *Ki meg-ſzabadítoſ a' Halálnak kapuiból.* 'Sólt. XXIII. 4. II. Halálnak mondatik a' tévelygésben, tudatlanságban, bünben való élés-is. 'Sólt. CVII. 18. *Minden étket útál az ö Lelkek, és közelgetnek a' Halálnak kapújához*, az az, az ISTEN' Beſzédének meg-únásából veſzedelmes tévelygésbe eſnek. III. Máſodik Halálnak mondatik a' bünben való megkeményedés, minekutánna valaki meg-eſmérte az igazságot; de viſſzá ment a' tévelygéſre. Jel. II. 11. *A' ki gyözedelmes léſzen meg nem sértetik a' máſodik Haláltól*, az az, a' ki az üldözéſekben, mellyeket indítnak a' Pogány Tsáſzárok, el nem hagyja a' KRISTUSt, ez nem eſik az Antikriſtus' tévelygésébe-is. Jel. XX. 6. 14. XXI. 8.

HALLANI. Hallgatni. Hallani valamit *haſonlatoſság ſzerént* téſzen I. Azt meg érteni, Ján. VIII. 43. *Nem haljátok az én beſzédemet*, az az, nem értitek. Luk. VIII. 10. *Halván ne haljanak*, az az, ne értsenek. II. Hinni. Eſa XXVIII. 12. *Es nem akarák hallani*, az az, hinni. Ján. IX. 27. *Immár meg-mondottam néktek, 's nem hallátok*, az az, nem hivétek. III. Valakinek Tudományját bé-venni, 's azt követni. Mát. XVII. 5. *Ez az én ſzerelmes Fiam, ötet hallgaſsátok.* Márk. IX. 7. IV. Az ISTEN *hallani* mondatik a' mi kiáltáſunkat, akkor midön nékünk meg-felel.

HALNI. Meg-halni mondatik valaki *haſonlatoſság ſzerént* I. Midön nyomorgattatik. 1Kór XV. 31. *Minden nap meg-halok*, az az, nyomorgattatom. 2Kór. VI. 9. II. Midön a' bünben él: mert akkor abban nintsen a' Lélek' elevensége. III. Midön a' bün-tételtöl meg-ſzünik, meg-halni mondatik a' bünnek. Róm. VI. 2. IV. Midön az örök tüzre vettetik, örök Halállal meg-halni.

HÁLO. A' Háló ollyan eſzköz, a' mellyel a' jó 's haſzontalan Halakat meg-fogják. Jegyzi I. Az ISTEN' Beſzédének predikáltatáſát, mellyel néha az hitlenek-is meg-fogattatnak. Tsel. VIII. 13. 21. Mát. XIII. 47. II. A' tsalárd meſterségeket, a' mellyekkel máſokat meg-fognak, és a' magok birodalmok alá hajtanak. Eſa. XIX. 8. 9. *Meg-ſzégyenülnek kik Halókat kötöttek*, az az, ki-gondoltanak álnok meſterségeket a' máſok' rontására. 10. ℣. *Az ö Hálóik el-veſznek*, az az, az ö tsalárdságokban meg-ſzégyenülnek. 'Sólt. IX. 16. XXXV. 8. Préd. VII. 27. Ezék. XIX 8. XXXII. 3. III. Az elkerülhetetlen büntetéſt, mellyel ISTEN meg-bünteti a' bünöſt. Siral. I. 13. *Hálót vetett az én lábaimnak*, az az, veſzedelembe ejtett. Jób. XVIII. 8. XIX. 6. *ISTEN vetett-le engemet, és az ö Hálójával ö vett engemet környül*, az az, a' maga büntetéſeivel minden felöl nyomorgat.

HÁLO-HÁZ. Lásd *Agyas ház.*

HA-

HALOM. Az *Halom* jegyzi I. Az hatalmas Országokat, mellyek mások felett fel-emelkedtek. Esa. XL. 4. *Minden Hegy és Halom megaláztatik*, az az, a' nagy Országok a' KRISTUSnak alája adják magokat. Esa. XLI. 15. Enek. II. 8. *Vigadozván az Halmokon*, az az, az Evangyéliom' világa által hamar el-járván az Országokat. Ének. IV. 6. *El-mégyek a' Temjénnek Halmára*, az az, olly Országba, az holott az ISTEN tiszteltetik.

HAMU. Az Hamú vétetik alá-való semmire kellő dologért. Jób. XIII. 12. 1Mós. XVIII. 27. *Én por és Hamú vagyok*, az az, alá-való, semmire kellö. *Hamúban ülni*, vétetik az böjtért, keserüségért. Dán. IX. 3. Ezék. XVII. 30.

HANGYA. Az Hangya kitsiny, de igen rendesen szerényen múnkálódó állat, az honnan böltseségre tanító Mesterré tészi a' Salamon Péld. VI. 6--8. XXX. 25.

HARMAT. Az Harmat I. midön meg-külömböztetik az Esötöl; melly a' Mennyei Tudománynak *ábrázolója*, hellyesen jelenti az ISTENröl való Vallás-tételt, *Confessiot*, mint ez meg-tetszik, mert az Esöt mindenkor magának tulajdonitja ISTEN; de az Harmatot miénknek mondja. Esa. XXVI. 19. *A' te Harmatod, a' Füvek' Harmatja.* Móses-is az ISTENtöl vett Törvényt, Esöhöz, az maga Hitiröl való Vallás-tételt az Harmathoz hasonlítja. 5Mós. XXXII 2. Innen lehet már érteni, mit tészen a' Völegény' szava: a' ki midön sok Országokat el-járt vólna, a' maga Országa terjesztése véget, az üldözéseknek Esztakáján azt mondja, Ének. V. 2. *Az én Fejem meg-rakodott Harmattal, áz én Hajam az Éjszakának Harmatjával*, az az, az én Királyi Hatalmamat [: mellyet ábrázol a' Fö:] meg-esmérvén a' szenvedések alatt való Népek vallást tesznek az én méltóságomról. II. *Ábrázolja* a' Mennyei jókat. 5Mós XXXIII. 13. 28. Zak. VIII. 12. III. Az ISTENnek Fiait, kik a' KRISTUSnak születnek. 'Sólt. CX. 3. Mik. V. 6. 'Sólt. CXXXIII. 3. Mint az *Hermon hegynek Harmatja*, ollyan az Atyafiak' egyességek, melly azt tselekezi, hogy sok Fiak születtessenek a' KRISTUSnak. IV. Hirtelen el-múló és el-enyészö dolgot. Hós VI. 6. *A' ti jámborságtok ollyan, mint a' reggeli Harmat*, az az, kevés ideig tartó, mellyet a' Nap' hévsége el süt hirtelen. Hós. XIII. 3.

HAS. Az Has az Eledeleket bé-vévén, kevés ideig tartja, míg a' tagoknak táplálásokra el-oszlanak Ez I. helyesen ábrázolhatja az ISTEN' Beszédének rendes hirdettetését az Eklésiában, melly által a' Mennyei Eledel el-oszlik illendöképen az tagoknak tápláltatásokra. Enek. VII. 2 *A' te Ha-*

te Hasad Liliomokkal meg-keritett gabona aſtag, az az, a' te Gyüleke-zeted, az holot az ISTEN' Beſzéde hirdettetik, jó tselekedetekkel illa-tozó, kegyes Emberekkel ſzaporodó. Enek. v. 14. Péld XXII. 18 II. Vé-tetik az Has, a' Teſti gyönyörüségekért-is, a' mellyeknek örömeſt ſol-gálnak az Emberek. Fil. III. 19. *Kiknek Iſtenek az ö Haſok*, az az, any-nyira járnak a' magok kívánságoknak tellyeſitéſe után, mintha úgyan IS-TENnek vólna. III. Vétetik az egéſz Emberért. Ján. VII. 38. *A' ki én bennem hiſzen, élö vizek ſollynak annak Hasából*, az az, abból a' ki tel-lyes mennyei Tudománnyal; öntöz máſokat-is, mint valami élö vizzel. Jób. XV 35.

HÁZ. A' Ház, Palota *ábrázolja* I. Az Ekléſiát, az holott az ISTEN tiſzteltetik, mint régen a' Jérusálemi Templomban. Enek. I. 17. III. 4 *A' mi Házaink' gerendái tzedrusból valók*, az az, a' mi Gyü-lekezetinkben vagynak az Hitben erőſſek, jó tselekedetekkel illatozók. Enek. VIII. 2. II. Az Hiveket, kik mondatnak ISTEN' Házának, kikben az ISTEN lakozik. Efés. II. 21, 22. 1Pét. II. 5.

HÁZASSÁG. Az Házaſságban a' Férjfi és Aſſzony között való ſzoros Egyeſség, elö adja a' KRISTUS és az Ekléſia között való egyes-séget. Miképen a' Férjfi maga kereſi magának a' Feleséget; úgy a' KRISTUS maga kereſte, maga váltotta-ki az ördög' rabságából az idve-zülendö Lelkeket, maga ſzentelte-meg Szent Lelke által, 's úgy közli vé-lek minden ditsöségét. Efes. V. 24--32.

HEGEDÜ. Vólt a' régi ISTENi ſzolgálatban igen kedves Muſi-ka, a' több muſikáló ſzerſzámok között, mellyekkel az ISTENt ditsér-ték az áldozatok alatt. Ez jegyzi I. Az ISTEN' ditséretire jól el-kéſzült és fel-búzdúlt Lelket. Jel. V. 8. *Ama' huſzonnégy Vének le-esének a' Bárány elött, kiknek mindeniknek kezekben valának Hegedük*, az az, az IS-TEN' Házában való Tanitók, Igazgatók, (:lévén itt tekintet az ISTENt ditsérö Levitáknak XXIV. Rendekre, 1Krón. XXV.:) el-kéſzülének nagy búz-gó Lélekkel az ISTEN' ditséretére. Jel. XV. 22. II. Minthogy a' ſzokott Hegedüvel énekelni, a' kinek jól vagyon állapotja, vétetik a' ſzerentsés jó állapotért-is. Jób. XXX. 31. *Az én Hegedüm ſirásra változék*, az az, ból-dog állapotom ſzerentsétlenségre fordúla. Eſa. XXIV. 8.

HEGEDÜS. *Ábrázolja* I. Az ISTEN' Beſzédét hirdetö igaz Tanítókat. Jel. XIV: 2. *Hallám Hegedüsöknek ſzavokat, kik az ö Hegedüjök-kel hegedülnek vala*, az az, ISTEN' Beſzédét hirdetö Tanítóknak ſzavo-kat, kik az ISTENt es a' KRISTUS Közben-járót ditsöitették. II. Az hamis Tanítókat, kik az Antikriſtus gyülekezetiben muſikálnak, ott imádják a' Nabugodonozor álló képit. Jel. XVIII. 22. Ezék. XXVI. 13.

HEGY. A' Hegyek magoſſabbak a' Földnek egyéb réſzeinél. Ezek *ábrázolják* I. A' nagy és hatalmas Orſzágokat, a' mellyek máſok felett fel-emelkedtek mint az Hegyek. Jér. LI. 25. *Imé én te reád fordúlok veſzedelemnek Hegye*, az az, Babilonnak máſokat púſztitó Orſzága. Zakar. IV. 7. *Mitsoda vagy te, óh nagy Hegy, Zorobábel ellen*, az az, te Babilon' Orſzága el-rontatol, 's meg nem gátolhatod, hogy a' Templom meg-épittetſsék. 'Sólt. CXXI. 1. Ének. II. 8. *Az én ſzerelmeſemnek ſzavát hallom, imé jö ſietvén ímez Hegyeken*, az az, a' Világi hatalmas Orſzágokon a' maga eſméretét hirtelen el-terjeſzti II. Az ISTEN' Ekléſiáját. 'Sólt. XXIV. 3. *Ki mégyen-fel az Urnak Hegyére*, az az, ki lehet a' te örökſéged közzül való. Ezék. XXVIII. 14. *Az ISTEN' ſzent Hegyén vóltál*, az az, az ISTEN' Ekléſiajában vóltál. Eſa. XI. 9. LXV. 25. Dán. II. 35. III. Az ISTEN' Népének hatalmas ellenségiért. 'Sólt. CXLIV. 5. *Illsd-meg a' Hegyeket, hogy füſtölögjenek.* Eſa. XLI. 15. XLII. 15.

HEGYES-TÖR. Két élü Hegyes-tör. Ez jegyzi az Evangyéliomnak hathatós beſzédét, a' melly be-hat a' velöknek oſzláſokig. 'Sid. IV. 12. Jel. I. 16. II. 12. XIX. 15.

HÉT. A' hetes ſzám ſokſzor vétetik nem meg határozott *Hétért*; hanem *haſonlatoſság ſzerént*, így jelent I. Sokat. Rut. IV. 15. *Jobb néked mint hét Fiad*, az az, ſok Fiaid. 1Sám. II. 5. Péld. XXVI. 16. 25. *Hét iſzonyúságok vagynak az ö elméjekben*, az az, Sok. *Hétſzer* ditsérni, hétſzer el-eſni, tészen ſokſzor ditsérni, ſokſzor el-eſni. 'Sólt. XII. 7. CXIX. 164. Péld. VI. 31. XXIV. 16. II. Meg-ſzámlálhatatlant. Amos. I. 3. *Damaskusnak három és négy gonoſságáért meg nem kegyelmezek*, az az, ſzámlálhatatlan vétkéért. III. A' Hetes ſzám vétetik a' külömbözö dologért-is, mint mikor mondjuk, *Hét-féle*, az az, külömbözö dolog. Jel. I. 4. *Kegyelem a' Hét Lelkektöl*, az az, a' Szent Lélektöl, a' ki külömbözö kegyelmeit közli az Ekléſiával minden idöben. Ezek a' *Hét Lelkek*, a' meg-öletett Báránynak amaz *Hét ſzemei.* Jel. V. 6. Mert a' Szent Lélek a' KRISTUSnak Lelke, ki az ö ſzenvedésének juſsán közli a' maga kegyelmeit az Ekléſiával.

HIDEG. Az Hideg jelent ollyat, a' ki a' Szent Lélektöl fel nem melegittetett a' KRISTUS' ſzerelmére; nem búzog a' jóban. Mát. XXIV. 12. Jel. III. 15.

HIN. A' *Hin* mértéknek neve a' 'Sidóknál: mellyröl vagyon emlekezet 2Mós. XXX. 24. 3Mós. XIX. 36. 4Mós. XXIV. 14. A' mi mértékünk ſzerént, annyit tett, mint két közönséges *Erdélyi Éjtel.*

HO. Az Hó, melly a' Fellegekböl alá ſzáll, a' Földet termékenyé

nyé tészi, jelenti I. az Evangyéliomi Tudományt. II. Minthogy az Hó igen szep fejér, 's a' fejér szín ártatlanságot jelent, ez-is szentséget. Sólt. LI. 9. *Moss-meg engemet, és fejérebb lészek az Hónál*, az az, tiszttsmeg engemet a' meg-szenteltetés által az én büneimböl, és úgy lészek én ártatlan. Mát. XXVIII. 3.

HOLD. Az Égen való nagy világositó állat: melly a' Napnál kisslebb; de a' Tsillagoknál nagyobb, a' maga világosságát vészi a' Naptól, hogy világositson éjjel. *Ábrázolja* I. Az Eklésiában való Igazgatókat, kik sokszor Gyüléseket, *Concilium*okat tartanak az Eklésia' hasznára, 's meg-világositására. Mert [1.] valamiképen az Hóld minden világosságát vészi a' Naptól, a' mellyel fényeskedik; úgy ezek-is minden Méltóságokat, Tudományokat, a' mellyel az Eklésiában fénlenek, az Igazságnak Napjától. [2.] A' miképen az Hóld a' Tsillagoknál nagyobb; úgy az e'féle Igazgatók' gyülekezése-is nagyobb, az magános Tsillagoknál, Tanitóknál. [3.] A' Hóld tsak annyiban fénylik, a' menyiben meg-világositatik a' Naptól; az a'féle *Concilium*ok-is tsak annyiban hasznosok, a' mennyiben követik az Igasság' Napját. Ének. VI. 7. II. A' KRISTUSt nem esmérö Társaságnak-is vagyon Napja és Hóldja. A' Nap, a' ki föképen igazgatja; a Hóld, az attól függö Igazgatóknak, Elöljaróknak Gyülések, kiknek méltóságok függ a' Fötöl, mint Naptól. Jelen. VI. 12. *A' Nap feketévé lön, mint a' fekete 'sák, és a' Hóld mindenestöl lön ollyan, mint a' vér*, azaz, a' Fö, Elöl-járó, el-vesztette az ö méltóságát, hazugsága ki-tetszett, meg gyaláztatott; az azt követö Igazgatók, Tisztviselök-is megszégyenültek. III. Minthogy a' 'Sidóknak sok tzérémóniás Innepeik az Hóld' járása után vóltanak köttettetve; melly szüntelen való változásban vagyon; a' Móses' Törvénye szerént való ISTENi tiszteletis, melly változandó vólt mint az Hóld, neveztetik Hóldnak. Jel. XII. 1. *Az Aszszonynak lába alatt vólt az Hóld*, az az, el-töröltettek az Eklésiából a' Móses' Törvénye szerént való változandó tzérémóniák. Köz beszédben-is az Hóld, a' melly soha egy állapotban nintsen, hanem vagy nevekedik, vagy fogy, jelent változást.

HOLLO. A' Móses' Törvénye szerént tisztátalan állat vólt, 3Mós. XI. 15. Ez púsztát szeretö, ragadozó, rekedös szavú, 's az állatoknak szemeket ki-vájni szeretö állat. Helyesen *ábrázolja*, mind az ördögöt, mind az eretnek Tudományú Embert, a' ki a' bünnek púsztájában lappang, kétséges két értelmü beszédevel, az Eklésiában kelletni igyekezi magát: az Hitnek szemeit, mint az Holló, ki-vájni szereti. Péld. XXX. 17. *A' ki meg-tsúfolja Attyát, vagy meg-útalja Annyának*

tani-

ſanitását, ſemeit ki-vájják a' völgyeknek Hollói, az az, a' ki megtsúfolja az ISTENt hitetlenségével, meg-útálja az Ekléſiát, azt az ISTEN-is magára hagyja, és a' tévelygö eretnek Emberek azt épen meg-vakítják, hogy ne láſſa az Elet' világát. Lehet úgy-is érteni, hogy a' ki Attyát és Annyát meg nem betsülli, azt az ISTEN példáſon meg-bünteti. Tudakozzák az *Illyés' Hollóiról*, mellyekröl így emlekezik az Irás 1Kir. XVI. 6. *A' Hollók viſznek vala Illyésnek kenyeret és húſt, minden reggel, és minden eſtve*, hogy vallyon ezek tulajdonképen való Hollók vóltanak-é, vagy egyebet kell rajtok érteni? Mert a' kenyeret, a' sütötöl, a' sült húſt, a' konyháról kellett vinni valami Városból; de akkor igen nagy ſükség vólt; külömben-is a' Hollók a' Városban nem igen ſeretik járni. Ezt a' nehézséget külömbözö képen igazitották-el: (1.) Vólt a' ki úgy állatta, hogy az Hollókon kell érteni Embereket, még pedig Arabiai Kereskedoket, a' kik Illyéſt titkon úgy tápláltak, mint Abdiás ama' Prófétákat, 1 Kiraly. XVIII. 4. De ez Szent Irás ellen vagyon; mert a' tiſztátalan Holló, Iſten-félö Embert nem *ábrázol.* (2.) Vóltak a' kik Angyalokat értettek, mint alább 1 Kir. XIX. 6. de az Angyalok ſem neveztetnek Hollóknak. (3.) Máſok még így gondolkodtanak; hogy az Hollók a' dögökröl nagy darab húſokat le-ſaggattak, 's mint-hogy ſeretik a' vizes helyeket, oda vitték az hol Illyés vólt; Illyés is az éhségtöl kénſzerítettvén, el-vette tölök. *Haſonlóképen* az Hollók a' magok ſzámokra, lévén ott féſzkek, ſok gyümöltsöt gyüjtöttek, almát, ſzilvát, tsereſznyét, 's egyébb a'féléket, a' minémü eledeleket a' 'Sidók a' kenyér' nevezeti alatt bé-foglalnak, mellyeket iſmét el vett Illyés. Ez-is nem helyes értelem, nem tsak azért, hogy Illyés a' dögöt meg nem ehette vereſen, hanem azért-is, hogy az iratik, hogy *mindennap reggel és eſtve vittek Illyésnek*; nem magoknak. (4) Helyeſebb értelem azért az, hogy ezek tulajdonképen való Hollók vóltak, rendſzerént való kenyeret és sült húſt vittek a' Illyés' táplalására. Honnan? könnyü vólt az ISTENnek meg-mútatni honnan vigyenek, ha mi nem tudjuk-is. Melly példával az Iſten-félö Embereket biztatta ö Felſége, hogy minden Emberi erö és okoſság felett-is gondja vagyon reájok.

HOLT. Meg-hólt az, a' ki nem él az ISTENnek, hanem a' bünben, tévelygéshen egéſzſzen bé-merült. Eſa. XXVI. 14. *A' meg-holtak nem emelkednek-fel*, az az, a' kik az Adám' eſete által romlotságban eſtenek, az Evangyéliomot meg-vetik, a' KRISTUShoz nem térnek, nem hiſznek, ℣. 19. Ján. V. 25. Efés. II. 1. Kol. II. 13.

HOMÁLY. Setétség. *Ábrázolja* I. A' nyomorúságot, szenvedést, üldöztetést. Esa. LIX. 9. *Vártuk a' fényeſséget, és nagy Homályoſságban járunk*, az az, nyomorúságban. Jóel. II. 2. II. A' nagy temérdek tudatlanságot. Esa. XXIX. 18. *Az Homályoſságból és ſetétségből a' vakoknak ſzemeik látnak*, az az, a' Népek meg-világoſittatnak az Evangyéliom által. Esa LX. 2. III. Vétetik az örökké való büntetésért-is. 2Pét. II. 17. Júd. ℣. 13.

HOMLOK. A' Fönek elsö és tettetes része, a' mellyről megesmértethetik valaki. Innen az Homlok jelenti I. A' közönséges és nyilván való Vallás-tételt. Jel. XIV. 1. *Kiknek Homlokokon irva vala az ö Attyának neve*, az az, a' kik az ISTENről nyilván valláſt tettenek, nem ſzégyenlik az ISTENt, a' KRISTUSt, hanem érette akármit elszenvednek. Ezék IX 4 Jel. VII. 3. XXII. 4. *Az ö neve Homlokokon*, az az, meg-esmértetnek Istenéinek Vallás-tételek által. Jel. XIII. 16. *Azt miveli, hogy az ö Homlokokon meg-bélyegeztesſenek*, az az, hogy nyilván valják magokat az Antikriſtus' követöinek. Jle. XVII. 5. *Az ö Homlokán illy név vala meg-irva, Titok*, az az, az Antikriſtus nyilván kérkedik véle, hogy az ö Tudománnya titokkal tellyes. II. Vétetik a' meg-átalkodáſért, vakmeröségért. Esa. XLVIII. 4. *A' te Homlokod acél. Ezék. III. 7.*

HONAP. Egy Hónap a' rendes számlálás szerént, áll harmintz Napokból; a' melly Napok annyi Esztendökért vétetnek az Prófétzia szóllás szerént sokszor. Lásd Ezék IV. 5, 6, 9. 4 Mós. XIV. 34 *A' Napoknak számok szerént, a' mellyeken meg-kémlettétek a' Földet, t. i. negyven Napokon (minden Napért egy egy Esztendö,) hordoztátok a' ti hamiſságtoknak büntetését, negyven Esztendeig.* Jelen X. 2. *A' Várost tapodják negyvenkét Hónapokig.* Ezek az Hónapok, tesznek annyi időt, a' menyit prófétálnak ama' Tanúbizonyságok gyáſz ruhában, ℣. 3. *ezer két száz hatvan Napokat*: mellyek vétetnek annyi Esztendökért. Ez bizonyos, de hol kellyen kezdeni 's végezni ezeket az Esztendöket, az erröl való hoszas *Diſputatio* ide nem fer.

A' 'Sidók a' magok Hónapjaikat elsöben számlálták tsak illy formán: Elso Hónap, Második, Harmadik, 's a' t. mint meg-teszik 1Mós. VII. 11, 24. VIII. 4. De idövel oztán adtanak bizonyos Neveket, a' magok Hónapjaiknak: mellyek meg-felelnek a' mi Hónapjainknak, kezdvén elsö Hónapjoknak elsö Napját, a' mi Martiusunknak tizedik Napja tájban.

Ez

Ez Táblátska szerént,

1	*Nisán* v. Abib, *Néh.* II. 1. 2 *Mós.* XIII. 4.	1		Böjtmás és Sz. György Havának.
2	*Ijár* vagy Zif, - - - -	2		Sz. György és Pünkösd Havának.
3	*Siván*, Eſt. VIII. 9. - - -	3		Pünkösd és Sz. Iván Havának.
4	*Tammuz*, - - - - -	4		Sz. Iván és Sz Jakab Havának.
5	*Ab*, - - - -	5		Sz. Jakab és Kis Aſſzony Haván.
6	*Elul*, Néh. VI. 15. - -	6		Kis Aſſzony és Sz. Mihály Hav.
7	*Tisri*, vagy Ethanim, - -	7		Sz. Mihály és Mind ſzent Hav.
8	*Márkesván*, vagy Búl, - -	8		Mind ſzent és Sz. András Haván.
9	*Kislevv*, Zak. VII. 1. - -	9		Sz. András és Karátson Havának.
10	*Tébet*, - - - -	10		Karátson és Bóldog Aſſzony Hav.
11	*Sebat*, Zak. I. 7. - -	11		Bóldog Aſſzony és Böjt elö Hav.
12	*Adar*, Eſt. III. 7. - - -	12		Böjt elö és Böjt más Havának.

Mint mi *Januáriuson* kezdjük a' mi Eſztendeinket; úgy a' 'Sidók az Abib, v. Niſan nevü Hónapon az Egyiptomból való ki-ſzabadúláſnak emlekezetére. Az elött pedig kezdették Tiſri nevü Hónapon, a' Világ' teremtetéſének emlekezetére, lévén illy értelemben, hogy ISTEN gyümöltsös Öſzſzel teremtette e' Világot.

HORDOZNI. Hordozni valamit, téſzen I. Magára vállalni. Eſa. LIII. 4. *A' mi Fájdalminkat hordozta*, az az, magára vállalta a' KRISTUS. 1Pét. II. 24. II. Minthogy a' Szülék, Dajkák, hordozzák kisdedeiket, azért annyit-is téſzen, mint nevelni, táplálni, meg-tartani. 2Mós. XIX. 4. 'Sid. I. 3. 'Sólt. XCI. 12.

HOROG. Olly eſzköz, a' melly által az halakat fogják a' halászok. *Abrázol* azért I. ollyan útat, módot, a' melly által az Embereket magok alá vetik az Elöljárók. Eſa. XIX. 8. II. Az ISTEN' Itéletét, a' mellyel meg-zabolázza. Eſa. XXXVII. 29. Ezék. XXIX. 4. XXXVIII. 4.

HUG. Húgom I. Az Hiveknek Társaságok, 's egyen-egyen az idvezülendök-is a' KRISTUSnak neveztetnek Húgának; kiknek azon egy Atyjok vagyon Mennyben. Enek. IV. 9. *Meg-ſebeſítetted az én ſívemet én Húgom*, ℣. 12. V. 1, 2. Enek. VIII. 8. *Kitsiny Húgunk vagyon minékünk, kinek nintsen még emlöje*, az az, vagynak más hozzánk tartozó Gyülekezetek 's Iſtenfélö Emberek, kiknek még gyenge Tudományok vagyon, és erötelenek a' Hitben-is, mint a' kis Gyermekek, kik még nem alkalmatoſok, hogy a' KRISTUSnak Fiakat ſzüljenek, és neveljenek. Mát. XII. 50. II. Vétetik az Hitetlen Társaságért, mellynek azon egy Atyja vagyon, a' Sátán. Ezek. XVI. 46. *A' te Húgod ki lakozik jobb kezed felöl, 'Sodoma az ö Leányival egyhe.* ℣. 49.

HUS. Az Hús *ábrázolja* a' Földi jókat, a' mellyeket mint valami Húſt meg-emléſtnek az Emberek. Zak. XI. 16. *A' kövérinek Húsával lakik*, az az, a' Gazdagoknak jovokkal töltözödik az bolond Páſtor. Jel. XVII. 16. *Meg-éſik a' paráznának Húsait*, az az, töltözödnek azokkal a' jókkal, a' mellyeket magának gyüjtött.

HUSZ. Az Húſas ſám vétetik néha nem meg-határozott húſért, hanem tsak feles ſámért. Hag. II. 16. *Ha el-ment az Aſtaghoz, mellyből Húſz vékát várt, tsak tizet talált*, az az, a' mellyből ſokat várt, keveſet talált.

HUSZONNÉGY Vének. Ertetnek ezeken az ISTEN' Házában való Tanitók. Jelen. IV. 4. Lévén tekintet a' Huſzon-négyes ſammal akár az XII. Pátriárkákra, és XII. Apoſtolokra, kik együtt XXIV-et téſznek; kik az O és Uj Teſtámentomi Ekléſiának fundamentomi vóltak. Akár az Papok' és az Muſikáló Léviták' Huſzonnégy rendekre, a' mellyekre oſztotta vala öket Dávid; hogy ſolgálnák az Urat ekeſen, és ſép rendel. 1Krón. XXIV. és XXV. Réſzekben. Az Huſzonnégyes ſám itt mindazáltal nem vétetik meg-határozott ſámért; hanem bizonytalanért, és annyit tészen: *Minden Tanitók.*

IA.

IÁKOB. Vólt Jákób kiſſebb Fia az I'sáknak, a' ki mind a' Bátyjától az Elsö-ſzülötség' juſsát, mind pedig az Atyjától az áldáſt el-nyeré. 1Mós. XXVII. I. *Abrázolta* a' Pogányok közzül Hiendöket; a' kik az ISTENhez tértenek, és töle az áldáſt el-nyerték: mint ſzintén az Eſaú a' 'Sidóságot, a' ki a' maga ſzületéſi Méltóságát meg-vetette, 's az áldáſt-is el-veſztette. Ezt adja elö az Apoſtol Róm. IX. 24--33. 'Sid. XII. 16, 17. II. Néha vétetik az egéſz 'Sidóságért, vagy Izrael' Népéért. 5Móſ. XXXIII. 10. *Tanitják a' te itéletidre a' Jákóbot.* Eſa. XLIX. 6. LIX. 20. Jér. X. 25. *Meg-ették a' Jákóbot*, az az, az Izrael' Népét. III. A' hol a' Jákób meg-külömböztetik, és ellenébe tétetik az Izraelnek, ott ſokták érteni a' Jákóbon, a' teſti 'Sidóságot, az Izraelen, az Igéretnek Fiait, a' kik a' KRISTUShoz ragaſzkodnak; mert az Jákóbi Nevét vette a' terméſzeti ſzületés által, az Izraeli Nevét pedig, a' gyözedelmes küſzködés által. 1Mós. XXXII. 26, 27, 28. Nah. II. 2.

IÁROM. Iga. Ollyan fa-ſzerſzám, a' mellybe ſzorittatnak az ökrök, a' tereh vonáſra. *Abrázolja* I. Az ISTEN', vagy Emberek' Törvényét, a' mellyel valaki meg-ſzorittatik. Eſa. LVIII. 6. *Meg-óldani a' terhes*

terhes igákat, és minden igát el-ſaggatni, az az, az Emberi rend tartáſokat el-törleni, és az Ekléſiát az ISTEN' alá hajtani; ez az ISTEN elött kedves Böjt. Jér. v. 5. *Azok egyetemben el-törték a' Fármot*, az az, el-vetették az igát, mindnyájan az ISTEN' Törvényét el-hagyták. Tsel. xv. 10. *A' Tanitványoknak nyakokba Igát vetni*, az az, Emberi parantsolatokkal, rendtartáſokkal terhelni. II. Kegyetlen Fejedelemnek kemény uralkodását máſokon. 5 Mós. xxviii. 48. *Vas Igát vét a' te nyakadra*, az az, terhes ſzolgálatot. Eſa. x. 27. xiv. 25. Jér. xxvii. 8.

IAI. Vétetik a' nagy nyomorúságokért. Jelen. viii. 13. ix. 12. Az egy jaj el-múlék, és imé ezután még más két jaj következik.

IASPIS. Igen fényes drága kö: melly a' Fö Papnak mellyénis fénylett az Efodban régen. 2 Móſ. xxviii. 18. *Ábrázolta* az ISTEN' eſméretének ditsöséges fényeſségét. Az új Jérúsálemnek-is elsö fundamentoma Jáſpis, Jel. xxi. 19. mert az eſméretnek világán kezd épülni az Ekléſia; az hol a' Tudomány nintsen, ott Ekléſia ſintsen.

IAVAN. A' Jáfet' Fia, 1 Mós. x. 2. a' kitöl a' Görögök ſzármaztak. A' Jávánon azért a' Prófétziákban értetnek a' Görögök. Eſa. lxvi. 19. Ezék. xxvii. 13. Jóel. iii. 6.

IDEGEN. Idegen az, a' ki más Nemzetböl, Városból való. *Ábrázol* ollyat, a' ki nem az ISTEN' Városából és ſzövetséges Népe közzül való. Eſa xiv. 1. Efés. ii. 12. 19. Eſa. ii. 6. Péld. xxiii. 27. *Szoros kút az Idegen Aſſonyi állat*, az az, a' ki amaz nagy paráznát, ki hamis Tudományt tanit, követi, az bé-eſik a' kénkövel és tüzzel égö kútba, mellyböl ſoha örökké ki nem ſzabadúl.

IDÖ. Az Idö I. vétetik néha az Eſztendöért. Dán. iv. 20. *Az oktalan állatokkal léſzen, míg hét idö el-múlik rajta*, az az, hét eſztendö. ℣. 22. 29. Dán. vii. 25. *Adatnak a' Szentek az ö kezében Ideig, Idökig, és az Idönek feléig*, az az, Eſztendeig, két Eſztendeig, és fél Eſztendeig. *Antiokus Epifánes* negyed-fél Eſztendeig tartotta meg-fertéztetve a' Jérúsálemi Templomot, nyomorgatta a' 'Sidókat, kénſzerittvén idegen ISTEN' tiſzteletére, és a' Máozim' ſzolgálatjára. Ez a' negyed-fél Eſztendö meg-egyez amaz xlii. Hónapokkal, Jel. xi. 2. és ezér kétſzáz hatvan napokkal. Lásd *Hónap*. II. Az Idö jelent rendelt Innepnapokat-is Dán. vii. 25. *Véli, hogy meg-változtathatja az Idöket, és a' Törvényt.* Gal. x. 10.

IDVESSÉG. Idveſségnek neveztetik I. Maga az ISTEN, ki a' mi Idveſségünknek 's ſzabadúláſunknak ſzerzője. 5 Mós xxxii. 15. *Megútálá az ö Idveſségének kö-ſzikláját.* 'Sólt. xxviii. 1. *A' Jéhova az én világ-*

világoſságom és Idveſſégem. 'Sólt. XXIV. 5. II. A' KRISTUS. 1 Móſes. XLIX. 18. 1Sám. II. 1. 1Kór. I. 30. Az Idveſséges jók, mellyeket a' KRISTUS meg-ſzerzett minékünk, a' Mennyei örökké tartó öröm.

IEGENYE-FA. Ez magos, leveles, árnyékos, és a' több fák közt tettetes. Jegyzi I. A' KRISTUSt, a' ki a' maga óltalmazásának árnyékával bé-fedezi az Ekléſiát. Hós. XIV. 6. *Lészek én néki mint a' zöldellö Jegenye-Fa.* II. Az jeles nagy Embereket, a' kik meltósággal, kegyeſseggel máſok felett zöldellenek. Eſa. XLI. 19. *A' púſztában nevelek Jegenye Fát*, támaſztok az Orſzágokban a' hol még eddig az igaz Tudomány nem vólt, jeles Embereket, a' kik kegyeſséggel máſok felett tündököljenek. Eſa. LV. 16. LX. 13. Zak. XI. 2.

IÉG-ESSÖ. A' Jég-eſsö hirtelen ſzokott támadni, és a' mezei 's kerti veteményeket el-rontani. *Abrázolja* I. Az hirtelen el-jövö Hadi-ſereget, ellenséget, melly véletlen és reménſzelen el púſztit mindent. Eſa. XXVIII. 17. *A' Kö-eſsö el-ſepri az hazugságban való reménséget*, azaz, el-törlik a' Rómaiak a' Templomot, a' mellyben tsalárd reménségeket hellyheztették a' 'Sidók. Ezék. XIII. 11, 13. II. Jelenti az ISTENnek valami nagy és hirtelen el-jövö ítéletit. Jelen. XVI. 21. *Nagy Kö-eſsö mint egy tálentom ſzálla az Emberekre, és káromlák az ISTENt a' Kö-eſsönek tsapásáért*, az az, hirtelen az ISTEN nagy és igen terhes ítéletét botsátotta az Emberekre; de az Emberek meg nem tértek, hanem az Igazságot és annak ſzerzöjét káromlották. Eſa. XXXII. 19. Jel. XI. 19.

IEGY. Jel. A' Jegy olly dolog, vagy tselekedet, a' melly által valamit meg-eſmérünk, azt más egyéb dolgoktól meg-külömböztetjük, arról, eſzünkben júttatván, elmélkedünk. Igy Jákob és Lában köveket emelének-fel annak bizonyságára, hogy egy-máſſal ſzövetséget tettek, 's ezen köveket nevezék *Jegynek*. 1 Mós. XXXI. 44--48. A' környül-metélkedés-is, melly az ISTEN' ſzövetségét júttatta az Embernek eſzébe, mondatik *Jel*nek. 1 Mós. XVII. 11. Lásd *Bélyeg*.

IERU'SALEM. 'Sidó Orſzágnak nevezetes Anya Városſa, mellyben vólt az ISTENnek Temploma, és az igaz ISTENi tiſztelet. Ez *ábrázolja* az ISTENnek Ekléſiáját, a' mellyben tiſzteltetik az igaz ISTEN. Eſa. LII. 1. *Öltözzél-fel a' te ékeſségednek rúháiba Jérúsálem, ſzent Város, mert nem mégyen te rajtad többé által a' környül metéletlen*, az az, örülj Ekléſia, hogy a' KRISTUSnak ſzíneskedö Emberektöl meg-tiſztittatól. Gal. IV. 26. Jel. III. 12. *Ö reá fel-irom az én ISTENemnek Városſának az új Jérúsálemnek Nevét*, az az, meg-nú-

tom,

tom, ki-jelentem hogy az ISTENnek igaz Ekléſiája, ha a' Sátán' Sinagógáját követök eretnek Gyülekezetnek tartják-is. Jel. xxi. 2. Zak. xiii. 1.

IÉZABEL. Vólt ez a' Sidonbéli Királynak, Etbálnak Leánya, Ákábnak Felesége, az Izraelt Bálvány imádáſra hajtó, babonás, bálványozó, vérengezö, fertelmes, parázna Aſſzony. Ez *példázol* valami nagy Lelki Paráznát, a' ki máſokat a' paráznaságba, az az, a' Bálvány imádásba ejt. Jelen. ii. 20. *Vagyon ellened kevés panaſom, hogy meg-engeded Jézabelnek, ki magát mondja Próféta Aſſzonynak, hogy tanitson, és el-tsalja az én ſzolgáimat, hogy paráználkodjanak, és egyenek a' bálványoknak áldoztattakban*, az az, a' te vígyázatlanságod miatt bé-jöttek a' hamis Tanitók, hamis Apoſtolok Tiátirába, kik az ö tettetes ſzín mútatáſok, és a' teſtnek kedvezö Tudományok által, a' Kereſztyéni Tudománynak együgyüségétöl 's tiſztaságától el-vonják az Embereket: kellettetik a' magok Tudományokat, 's e'képen Lelki 's Teſti paráznaságba ejtik öket. Ezeket nevezte már fellyebb Bálamitáknak és Nikolaitáknak.

Vagynak úgyan a' kik úgy értettek, hogy a' Tiatirabéli Püſpöknek lett vólna Jézabel nevü Felesége, ki varáslaſival, parázna tiſztátalan életével, ſokakat meg-botránkoztatott vólna: kiért neheztel a' KRISTUS, hogy el nem botsátotta. De ennek nints fundamentoma a' Hiſtóriában. Vagyon azért itt tekintet egyeneſen az Akáb' Feleségére, a' Jézabelre. I. Mert ez vólt babonás, bálványozó Aſſzony, ki mind Akábot, mind az Izrael' Népét, a' Baal' tiſzteletire el-tsalta. II. Ez vólt tiſztátalan, parázna Aſſzony, mert a' Sidóniuſok' Iſteni-tiſzteletek paráznaſsággal járt, kik tiſztelik vala az *Aſtártét*, a' Vénus Aſſzony-Iſtent. III. Ez vólt Próféta Aſſzony, vagy a' Baalnak Papja. Melly meg-terſzik [1.] Mert a' *Jéhú* a'féle Iſteni-tiſzteletben való vaſsáſokat tulajdonit néki. 2Kir. ix. 22. [2.] Azért táplálta olly ſzorgalmatoſon az Baal' Prófetáit, púſztította pedig az Ur' ſzolgait. [3.] Az Atyja-is Etbál, az Aſtárté' Papja vólt a' Sidoniuſoknál. [4.] Az ö maga Neve-is annyit láttatik tenni: *Erös a' Baal.* Ez azért helyeſen példázolta az hamis Tanitókat, a' kik mind Lelki 's Teſti paráznaságba ejtették a' Kereſztyéneket.

IFJU. Az Ifjú minthogy maga erejében vagyon, 's erös ſzokott lenni: azért *haſonlatoſság ſzerént*-is vétetik az erös Emberekért, kik nevezeteſebbek a' Nép között, a' Hitben, ſerénységben, ſzeretetben, jó-tselekedetekben. Amós. viii. 13. *Azon napon el-epednek a' ſzép Szüzek, és az Ifjak a' ſomjúság miatt*, az az, az ISTEN' Beſzédé-

Szédének nem léte miatt, vigaſztalás nélkül léſznek a' nevezetesebb Emberek-is. Esa. XXIII. 4. *Nem neveltem Ifjakat*, az az, ISTEN' Beſzédének esméretével fel-rúháztakat. Zak. IX. 17.

IGA. Lásd *Járom.*

IGE. Az egy Istenségben második Személlynek, a' KRISTUSnak nevezeti. Ján. I. 14. 1 Ján. V. 7.

IGÉZET. Igézetnek azt ſokták tartani, mikor a' Gyermekek gyengék, és valakinek mérges nézése által betegségbe ejtetnek, az honnan Halál-is következhetik. Illyen igézö Familiák vóltak Illiriában, úgy ír *Plinius.* Él az Apoſtol ezzel a' ſóval, Gal. III. 1. *Kitsoda igézett-meg titeket?* De nem az illyen nézés által való Igézetre néz a' maga beſzédével; hanem inkább a' ſzem-fény veſztö és varásló Emberekére, kik azt tselekeſzik az ö ſerénységek által, hogy az Emberek az igazat ne láſsák; hanem a' valóság helyett, a' hazúgságon kapdoſlanak. Igy a' Galatákkal-is azt tselekedték, az hamis Tanitók, hogy az Igazságot el-hagyván, ragaſzkodnának az Halált hozó hazúgsághoz.

ILLAT. Az Illat I. *ábrázolja* valamelly dologban való meg-nyúgováſt, gyönyörködéſt, és örömet, a' melly abból ſzármazik. Ének. IV. 10. *A' te kenetidnek Illatja drágább minden Fü-ſerſzámoknál*, az az, a' te jó-tselekedetidben, mellyeket a' Szent Lélek múnkálódik te benned, igen gyönyörködöm. Enek. VII. 8. *A' te orrodnak illatja mint az almának*, az az, a' te hellyes itéleted kedves, és engemet meg-újjit. Efés. V. 2 II. A' Tanítók mondatnak jó Illatnak, kik a' KRISTUSnak esméretére vezérlik az Embereket. 2Kór. II. 15, 16. Az ISTEN Beſzéde mellyet hirdetnek, életet ád az Hivöknek: de az Hitetleneknek, kik nem hivén, gonoſságokat nevelik, veſzedelmet. III. Jelenti a' jó hirt, nevet, Tudományt-is, a' melly meſzſze, mint az jó Illat el-terjed 2Kór. II. 14. *Az ö esméretének Illatját mi általunk minden helyen meg jelenti*, az az, mi általunk hirdeti ſzéllyel a' maga Tudománnyát. Ének. I. 12.

ILLATOZAS. Az Illatozás által-is ſoktunk itéletet tenni a' dolgokról. Vétetik azért az *haſonlatoſság ſzerént* a' dolgokról való itélet tételért. Esa. XI. 3. *Kinek illatozása együt léſzen az Urnak félelmével*, az az, az Ur' Törvénye ſzerént téſzen az Emberekről, és az ö tselekedeteikről itéletet. Enek. I. 3.

ILLATOZNI. Annyit téſzen, mint kedvelni, valamiben gyönyörködni, abban meg-nyúgodni. 1Mós. VIII. 21. *Illatozá az Ur azt a' kedves illatot*, az az, kedvellé. 3 Mós. XXVI. 31. Amós. V. 21.

IL-

ILLYÉS. Az Akáb' és Jézabel' idejében élö Próféta: a' ki sokat szenvedett az ISTEN' ditsöségéért: igen nagy búzgósággal bírt. *Példázolta* a' Keresztelö Jánost, a' KRISTUS' magyarázatja szerént. Mal. IV. 5 Mát. XI. 14.

IHLÉS. Az IHLES vétetik a' Sz. Lélekért, és annak az Emberekben való titkos múnkájáért. Jób. XXXII. 8. *A' Mindenhatónak IHLÉSE szerzi a' böltseſséget*, az az, a' Sz. Lélek. Jób. XXXIII. 4. *A' Mindenhatónak LEHELÉse adott én belém Életet*, az az, a' Sz. Lélek. Ján. XX. 22. 2Tim. III. 16. 2Pét. I. 20, 21.

INY. Az Iny arra való, hogy a' szájba vett eledeleket meg-kóstolja: és hogy a' szózat formáltathaſsék arra eszköz. Ez *ábrázolja* I. A' beszédet, szóláſt. Péld. V. 3. *Lágyabb az olajnál az ö Inye*, az az, nyelve: hathatós beszédü. II. Vétetik az idveſséges Tudományért-is. Ének. V. 16. *Az ö Inye édeſséges*, az az, a' Vö-Legénynek Tudománnya igen kivánatos. Ének. VII. 9. *A' te Inyed mint a' jó Bor, melly miatt az alúvoknak ajakaik mozog*, az az, a' te Tudományod, ISTENi ditséreted, könyörgéſed; ollyan, hogy meg-inditják azokat-is; a' kik eddig az ö magok idveſségeket meg-vetettek, hogy fel-ſerkenvén, beszéljék az ISTENnek nagyságát.

IOBB. Jobb kéz. A' Jobb kéz felöl való hely eleitöl fogva tiszteſségeſebb vólt: az a' kéz erösſebb, azzal szoktunk múnkálódni, máſt óltalmazni. Ez azért I. Jelent tiszteſséges Méltóságot. 'Sóltár. LXXX. 18. *Légyen a' te kezed a' te Jobb kezednek Férjfián*, az az, a te Jobbod felöl ülö KRISTUSon. 'Sólt. CX. 1. *Ülj az én Jobb kezem felöl*, az az, Országolj ditsöségben, méltóságban. II Vétetik hatalomért, eröért, mint-hogy erösſebb a' bal kéznél. 'Sólt LXXXIX. 26. III. Valakinek Jobbja felöl állani, tészen azt hatalmaſon óltalmazni: vagy hatalmaſon azzal ellenkezni. Zak. III. 1. 'Sólt. CIX. 30, 31. *A' Szegénynek Jobb kezefelöl áll*, az az, hatalmaſon óltalmazza.

IONAS. Ez vólt Próféta, ki az Tengerbe vettetvén, a' Tzethalnak gyomrában három nap, és három éjjel vólt. *Példázolta* a' KRISTUSt, a' ki három nap, és három éjjel vólt a' Földnek gyomrában. Mát. XII. 40.

IO'SEF. Vólt az Jákób' Fia, ki irigységböl az ö Bátyjaitól, a' mélly kútba vettetett, a' Pogányoknak el-adattatott; de végre Egyiptomnak Urává lett, és az Farahó' szekerében hordoztatott. *Példázolta* I. A' JESUS KRISTUSt, ki az ö Atyjafiaitól, a' 'Sidóktól meg-taſsoltatott, el-adattatott a' Pogányok' kezebe; de ki-szabadúlt, és a' Föld'

Föld' kerekségén hordoztatik az ö ditsöségében, mint valami Szekérben. Innen mondja a' Vö legény Ének. I. 9. *A' Farahó' Szekereiben való lóvakhoz hásonlitlak tégedet én Mátkám.* A' Lovak az ö serénységekre, erejekre nézve, *ábrázolják* az Hiveket: a' kik e' Föld' kerekségén hordozzák a' KRISTUS' gyözedelmi Szekerét. II. Vétetik az egész Izrael' Népéért-is. 'Sólt. LXXX. I. LXXXI. 6. Amós. VI. 6. *Nem-szánjátok a' Jó' sefnek romlását.* Amós. V. 15.

IO'SUÉ. A' Nun' Fia, ki a' Móses után Bíró vólt az Izraelben: kit ISTEN neveze *Jósúénak*, 4 Mós. XIII. 17. (:melly Név a' JESUSi Névei egyet tészen:) ez vezérlé a' Népet a' Kanahán' Földére, a' sok és terhes útazás után. *Példázolta* a' KRISTUSt, ki el-veszтvén a' maga Népe' ellenségét, azt vezérli a' Mennyei nyúgodalomra. 'Sid. IV. 8--10. 'Sid. XI. 30--33.

I'SAK és Ismael, Abrahámnak két Fiai; egyik a' szabadostól Sárától; a' más a' szolgáló Hágártól. Ismael tsúfolta I'sákot, azért az ö Anyjával egybe az Atyja Házából ki-üzetett. Ismael *példázta* a' testi 'Sidóságot; melly tsúfolta nem tsak a' KRISTUSt, kit meg-is ölt; hanem azokat-is, a' kik mint igéretnek Fiai, a KRISTUShoz ragaszkodtanak a' 'Sidók közzül; mellyért ISTEN, mind az ô Törvénybéli tszérémóniákkal, és Respublikájokkal el-törlötte. I'sák e' szerént vólt példájok, az új Testamentom' kezdetiben KRISTUShoz térö Emberekнek, a' Sidók közzül. Ezt mutogatja a' Sz. Pál, Gal. IV. 21--31.

I'SOP. Köves helyen termö alatson Fü, vagy tsemete, mellyel ISTEN' parantsolatja szerént éltenek az Törvényes tiztúlásokban, 2Mós XII. 22. 3Mós. XIV. 4. mellyet az Aldozatoknak vérekben, és tiszta élö forrás vizben mártottak, 's úgy hintették-meg a' bél-poklost, Zs. 5, 6. *Ábrázolta* ez, a' KRISTUSnak Vére, és a' Szent Léleknek Kegyelme által való meg-tiztúlást. 'Sólt. LI. 9. *Moss-meg engemet I'sóppal, és meg-tiztúlok*, az az, a' KRISTUS' Vérével, és a' Szent Lélek' Kegyelmével; *amazért* bünömet botsásd-meg a' meg-igazúlás által; *ez* által adj tehetséget, meg szentelvén a' jóra.

ITAL. Az Ital jegyzi I. A' KRISTUSnak Vérét, 's Vére által szerzett érdemét, melly a' KRISTUS' Igazságát szomjúhozó Lelkeket meg-öntözi. Ján. VI. 55. *Az én Vérem bizony Ital.* 1Kór. X. 4. II. Az ISTENnek Beszédét, a' melly meg-éleszti a' bün miatt meg száradott Lelket. Esa. I. 22. *A' te tiszta borod* (:Italod:) *meg-egyelitetett vizzel*, azaz, az ISTEN' Beszédéhez sok Emberi találmányt tettél. III. A' Bálvány imádóknak hamis Tudományok-is neveztetik Italnak. Jel. XIV. 8. XVII. 2. 4.

IV. Kéz-ív. Olly eſzköz vólt, a' mellyböl ki-lötték a' nyílakat, az Embereknek és vadaknak veſztéſekre. I. *Ábrázolja* azokat az eſzközöket, a' mellyek által az ISTEN az Embereket meg-bünteti, és maga alá hajtja. 'Sólt. VII. 13. *Ha meg nem tér a' Hitetlen, ISTEN az ö Kéz-ivét meg-vonta*, az az, el-kéſzült az ISTEN az Itélettel ellene. Hab. III. 9. Jel. VI. 2. *Iné egy fejér Ló, és a' ki azon ül vala, kezében vala Kéz-ív*, az az, a' KRISTUS' kezében való Kéz-ív, a' békeſség' hirdetö Tanitók, kik az ITEN' Beſzédét, mint a' ſzívig bé ható éles nyílat, az ellenségre ki-lövik, és azt meg-gyözvén, a' KRISTUS alá hódoltatják. II. Vétetik az Erö és Hatalomért-is. 'Sólt. XXXVI. 15. Zak. IX. 10, 13.

IUDA. Vólt a' Jákób' Fia, a' kinek maradéka bírta a' Királyi Méltóságot. Néha vétetik I. Az egéſz 'Sidóságért, a' Jákób' XII. Nemzetségéért. Zak. XII. 4. *Szemeimet vetem Júdára*, ℣. 5, 6. Eſa. XLIV. 16. II. A' Júda' és Benjámin' két Nemzetségéért, ellenébe téve a' tíz Nemzetségnek. Eſa. II. 1. *Ez a' beſzéd, a' mellyet látott Éſaiás Júda ellen.* Hós. IV. 15. *Ha panaſzolkodol-is Izrael, tsak immár a' Júda ne ſzakadna-el.* III. Vétetik az ISTENt Vallókért, a' kik a' Meſſiáshoz tértek a' 'Sidók közzül. 5 Mós. XXXIII. 7. *Halgasd-meg Uram a' Júdának ſzavát, és az ö Népéhez vigyed haza ötet*, az az, a' válaſztattaknak ſzavokat, a' kik a' Meſſiás' el-jövetelét várják, halgasd meg, és adjad azokhoz, a' kik várják a' te Orſzágodat. Zak. XII. 7.

IUH. A' Júh ſzelid, együgyü, és az áldozatokra alkalmas tiſzta állat vólt. Ez *ábrázolja* a' kegyes Iſten-félö Embert, a' ki ISTENnek ſzentelte magát. 'Sólt. LXXIV. 1. *Miért füſtölög a' te haragod a' te mezödnek Júhai ellen?* Ezék. XXXIV. 10, 15. *Meg-kivánom az én Júhaimat az ö kezekből.* Ján. X. 14, 26, 27. Ján. XXI. 16, 17.

IÖVEVÉNY. Lásd *Idegen.*

IZRAEL. Ezt a' Nevet adta ISTEN Jákóbnak, minekutánna az Angyallal küſzködött vólna. Igy hivattatik néha I. Az egéſz 'Sidóság, a' XII. Nemzetség. Jér. XXX. 1. *Ezt mondja az Ur az Izrael' ISTENe.* Jér. XXXI. 7. II. Néha a' tíz Nemzetség, mikor ellenébe tétetik a' Júdának. Jér. XXXI. 27. *Bé-vetem az Izrael' Házát, és a' Iúda' Házát Emberek' magvával* Eſa. V 7. III. Az ISTENnek új Teſtamentomi Népe, melly réſz ſzerént a' 'Sidókból, réſz ſzerént pedig a' Pogányokból áll. Eſa. XLV. 25. *Az Urban igazittatnak-meg, és ditsekedik Izraelnek egéſz magva.* Róm. IX. 6. *Nem mind Izrael az, a' ki Izrael magvából való.* Jelen. VII. 4. Róm. XI. 26.. *És igy az egéſz Izrael meg-tartatik.*

E' ſerént az ISTENnek Magyarok közzül ſedegettetett Válaſtotti, *Magyar Izraelnek* igen ſép és díſes Titulusſal hívattatnak.

KA.

KÁD. A' Kád ollyan eſzköz, a' mellybe hányják a' ſzüretezök a' ſzölö-gerezdeket, és ki-tapodják, 's ki-nyomják annak nedveſségét. Ez *ábrázolja* az ISTENnek kemény büntetését, a' ki a' maga Népe' 's ditsösége' ellenségeit igen nagy veſzedelemmel veſzti-el. Jel. XIV. 19, 20. *A' Földnek ſöleit meg-ſedé, és veté az ISTEN' haragjának ama' nagy Kádjába, és meg-nyomák a' Kádban*, az az, a' Népeknek Nemeſſeit, a' Fö rendeket, Elöl-járókat, meg-érvén azoknak gonoſzságok, büntetés alá rekeſzté ISTEN, és nagy veſzedelemmel el-veſzté. Jel. XIX. 15. II. Néha a' Kád vétetik, ſzölö-nyomó Sajtóért-is, akkor jelent Bort. Hós. IX. 2. Lásd *Sajtó.*

KAIN. Ádámnak nagyobbik Fia; a' ki az ISTENnek Véres-áldozat nélkül tetſzeni akar vala, a' Hit által áldozó Ábelnek gyilkoſſa. Ez *példázolta* nem tsak a' KRISTUSt meg-ölö, és az ötet követö Híveket öldöklö 'Sidóságot; hanem a' maga igazságában, érdemében bízakodó Embereket-is, kik Iſteni-tiſzteleteket nem fundálják a' KRISTUS' Véres-áldozatján, 's még-is tetſzeni akarnak ISTENnek: az illyenekröl mondja a' Júdás ℣. 11. *A' Kain' útán indúltak-el*, az-az, külsö Iſteni-tiſzteletekben bíznak, és Atyjok-fiait üldözik.

KÁKA. Nád. Gyékén. Minthogy Égyiptomban igen ſok termett, I. A' Prófétziákban ſokſzor vétetik Égyiptom Orſzágáért. Eſa. XIX. 6. II. Vétetik az ISTEN' eſmérete, ſzeretete, 's a' Sz. Lélek' meg-éleſztö kegyelme által jó tselekedetekkel zöldellö Iſten-félö Emberért-is. Eſa XXXV. 7. *A' Sárkányoknak lakó helyjekben, azoknak barlangjokban, Nád és Káka terem*, az az, az Iſtentelen Emberekkel tellyes Orſzág bövölködik Iſten-félö Emberekkel-is. III. Minthogy erötelen a' Káka, a' mellyhez támaſzkodni nem lehet; vétetik az erötelen, alávaló Emberért-is. Eſa. IX. 14. *Ki-vágja az Ur az Izraelből az ágat és a' Kákát egy napon.* IV. Az Alázatoſságnak-is *ábrázolója* vólt: mert jóllehet magos, de tetejét le-hajtja; az honnan ahoz haſonlitja ISTEN az alázatoſságot mútató *Hipokritákat.* Eſa. LVIII. 5. *Ez-é a' böjt, hogy az Ember, mint a' Káka, le-hajtsa fejét.*

KALMÁR. A' ki ád, és véſzen, kereskedik holmi dolgokkal. *Ábrázolja* azokat, a' kik a' titkos Babilonban az Embereknek idvességek-

ségekkel, és ahoz tartozó dolgokkal kereskednek. Jelen. XVIII. 3. *A Földnek Kalmári az ö gyönyörüséges gazdagságival meg-gazdagodtak.* V. 15. 23. Esa. XXIII. 8. *Tirusnak Kalmári e' Földnek tiszteletesei.* Lásd *Kereskedö.*

KAN. Vad Kan. Ez a' többi között azzal árt, hogyha a' szölöbe szabadúlhat, azt egybe túrkálja, rontja. *Abrázolja* az Istentelen gonosz üldözö Tirannust, a' ki az ISTEN' Ekléſiáját, mint valami drága szölöt, egyben turkálja és rontja. 'Sólt. LXXX. 14. *Púsztitják azt az erdei Kanok*, az az, a' Pogány üldözö hatalmaſságok.

KANAAN. Vólt az Kám' Fia, Nóé' Unokája. Ennek maradéki vóltanak igen ISTENtöl el-távozott Emberek, lelki 's testi parázznaſsággal magokat igen meg-fertéztették. 3 Mós. XVIII. 20--24. Innen I. A' *Kananéus* vétetik ollyanért, a' ki nem tsak testét, hanem lelkét-is meg-fertéztette, tiſztátalan. Zak. XIV. 21. *Nem léſzen többé Kananéus a' Seregek' Urának Házában azon a' napon*, az az, Bálvány imádó az Ekléſiában nem találtatik. Ésa. XXXV. 8. Jóel. III. 17. Ézék. XVI. 3. II. Mint-hogy a' Kanaán' Földét a' 'Sidók birták, kik igaz ISTENt tiſzteltek, azért az Kananéus jelent néha igaz Isten-tiſztelöt, Istenfélöt-is. Ésa. XIX. 18. *Az idöben léſznek Egyiptom' Földében öt Városok, mellyek a' Kananéusok' Nyelveken ſzólnak és eskünſznek a' Seregeknek Urára*, az az, Az Antikriſtus' birodalma alatt-is léſznek ſok Népek, a' kik a' Szent Iráſt olvaſsák, tanúlják, tanitják, és az igaz ISTENt igazán tiſztelik.

KANAÁN-FÖLDE. A' Kanaán' maradékinak lakó helyjek: minden féle jóval, gazdagsággal bövölködö Föld: mellyet ISTEN az Ábrahám' maradékának igért; az hová ſok kisértetek által vezérlé ISTEN Égyiptomból az Arabiai púsztán az Izrael' Népét. *Árnyékozta* ez a' Mennyorſzágot, az hová vezérli ISTEN az Igéretnek Fiait, a' ſok kisértetek által, ott pedig minden jóval 's gazdagsággal bé-töltí. 'Sid. XI. 8--17.

KAPA. A' Kapa ollyan eſzköz, mellyel a' Földet mivelik békeſséges idöben. Innen *ábrázol* Békeſséget. Ésa. II. 4. *Az ö ſzablyájokból Kapákat tsinálnak*, az az, az ellenkezéſt békeſségre fordítják. Mik. IV. 3.

KAPU. A' Kapú arra való a' Város' kö-falán, hogy ki-menni, és bé-menni leheſſen a' Városba. Ez azért 1. *Ábrázolja* a' Tanitáſnak módját, alkalmatoſságát, a' melly által az ISTEN' Városába bémehetnek az Emberek, és akármi útat-is, a' mellyel az ISTEN' esméretére júthatunk. 1Kór. XVI. 9. *Énnékem nagy Kapú nyittatott, és haſznos*,

nos, az az, jó alkalmatoſság az ISTEN' Beſzéde' hirdetésére. Ezt jelenti a' nyílt *Ajtó-is*, melly bé nem zároltatik. Jel. III. 8. II. A' KRISTUSnak Erdemét, a' melly által lehet egyedül bé-menni az Eklésiába; úgy-hogy a' ki az által bé-menni nem igyekezik, az bé ſem mehet, mint Kapú nélkül a' Városba menni nem lehet. Jel. XXI. 12, 13, 14. *És vala a' Szent Jérusálemnek, melly ISTENtöl ſallott alá Mennyböl, nagy és magos keritése, mellynek tizenkét Kapúi valának, és a' Kapúkban tizenkét Angyalok*, az az, a' Város, az Ekléſia, a' nagy kerités, az igaz Tudomány: a' Kapúk, a' KRISTUSnak Érdeméhez való ragaſzkodás: melly tizenkettönek mondatik a' Nemzetségre nézve; a' melly bé-mégyen rajta: melly az ISTENnek új Teſtamentomi Serege, melly az Izrael' tizenkét Nemzetsége' Példájában adatik elö ez Könyvben, mint meg-tetſzik Jel. VI. 5, 9. Mint-hogy a' kik elsöben bé-mentek ebbe a' Városba, az Izrael közzül valók voltak azok-is. Nap-keletre, Éſzakra, Délre, Nap-nyúgotra *három három* Kapú, az az, e' Világnak minden réſzéröl ſzabadoſon lehet ebbe a' Városba menni. Minden felöl három Kapún lehet a' valóságos Ekléſiába a' KRISTUS' Érdemén bé-menni. (1.) A' külsö Vallás-tétel által, a' Hitröl 's KRISTUS' Igazságáról, a' mellyen a' külsö Ekléſiának tagjai léſzünk. 'Sólt. C. 4. (2.) Az újjá ſzületés által, az belsö és láthatatlan Ekléſia társaságába, a' melly nélkül ſenki oda nem mehet Ján. III. 5. (3.) A' mindennapi meg-ſzenteltetés által, az ISTENnel való belsöbb egyeſségre, melly ez élet' végével mégyen tökéleteſségre. 'Sid. XII. 14. Ez hármas Kapú mútathat arra-is, hogy az Atyának Fiúnak és Szent Léleknek eſméreti által mehetünk-bé e' ſzent Városba. *Ezekben a' Kapúkban vagynak tizenkét Angyalok.* Régen a' Kapúkban ülnek vala az Itelet tételre a' Birák; itt-is vagynak Angyalok; az az, a' Tanítók, Igazgatók, a' kik Itéletet téſznek arról, kik tartoznak ebbe a' Városba; kik tizenketten vagynak; mert az új Teſtámentomnak Pátriárkái a' tizenkét Apoſtolok, és a' kik azután következtenek, az ö fundámentomokra épitnek. Ezek ſzüntelen íntik az Embereket, hogy magokat meg ne tsalják; hanem meg-próbálják. 1Kór. XI. 28. 2Kór. XIII. 5. III. Az Embernek ſzívet-is jelenti, mellyen a' KRISTUS az Emberhez mégyen, és az Ember-is a' KRISTUShoz. 'Sólt. XXIV. 7. Jel. III. 20. IV. Minthogy a' Régiek a' Kapúkban gyültenek tanátskozni, itéletet tenni; azért vétetik a' Gyülésért. 'Sólt. CXXVII. 5. Péld. XXIV. 7. Amós. V. 10, 12. V. A' Régiek a' Kapúkat erös Tornyokkal-is meg-ſzokták vólt erösiteni, úgy-hogy a' Varoſok' erösége állott a' Kapúkban-is; azért vétetik az Erösségért. Mát. XVI. 18, 'Sólt. CVII. 18.

KAR,

KAR. Az Embernek az a' tagja, mellyel a' maga erejét 's hatalmát ki-mútatja. Ez I. *Abrázolja* mind ISTENnek, mind pedig az Embernek hatalmát. Innen *valakinek Karját meg-rontani*, annyit tészen, mint annak erejét el-venni. 'Sólt. x. 15. *Rontsd-meg az Hitetlennek Karját.* Ezék. xxx. 22. A' maga Karjának húsát meg-enni, a' maga erejét ö magának el-fogyatni. Esa. ix. 20. II. A' Karok elö adják a Tábori Seregeket-is, mellyekben áll a' Királynak ereje. Dán. xi. 31. *A' Karok ö melléje állanak, és meg-fertéztetik a' szent helyyet*, az az, az Antiókus Epifánes Hadi Seregei meg-fertéztetik Jérúsálemet.

KARD. Szablya. A' Kard *ábrázolja* I. Az ISTEN' Beszédét, mellyel ISTEN meg győzi, és maga alá hodoltatja az Hitetlent. Esa. xlix. 2. Zak. ix. 13. II. Az ISTENnek bünt büntetö igazságát, melly szerént meg-bünteti az Hitetlent. 'Sólt. i. 13. III. Akármi eszközt, útat és módot, a' mellyel valaki meg-sértetik, így mondatik a' rágalmazó Nyelv, éles Szablyának. 'Sólt. lvii. 5 Péld. xxx. 14. IV. A' Hadakozásnak tzimere és eszköze, azért vétetik a' Hadakozásért. Esa. ii. 4. Jel. vi. 4.

KAROMLAS. A' Káromlás vétetik az ISTEN' ditsöségének meg-sértetéséért; melly lészen kivált a' Bálvány imádás által. Jel. xiii. 5, 6. *Meg-nyitá a' Fene vad az ö száját a' Káromlásra:* mikor parantsolja a' nem Isteneknek tiszteletit, és túltja az igaz ISTENnek tiszteletit. Jel. xvii. 3. *A' Fene-vadon ülö Aszszony tellyes Káromlásnak neveivel*, az az, az Antikristusnak társasága tellyes ollyan nevekkel, a' mellyeket tiztelvén, bosszúsággal illeti az ISTENt.

KÁRPIT. A' Kárpit által a' Sátorban 's Templomban-is a' Szentek' Szente el-rekesztetett a' Sátornak egyébb részeitöl, 's valameddig a' Kárpitot el-nem vették, addig bé-menni a' Szentek' Szentibe nem lehetett. Ez *ábrázolta* I. A' KRISTUS' Testét. 'Sid x. 20. *Szabadságunk vagyon a' szentséges helybe valo bé-menetelre, a' JESUS' Vére által, az úton, mellyet szentelt a' Kárpit által, az-az, az ö Teste által*, az az, mint régen míg a' Kárpit helyben állott, bé-menni a' Szentek' Szentibe nem lehetett, 's a' mi abban vólt, azt az Emberek nem lathatták; úgy a' KRISTUSnak Teste míg meg nem romlott az Halál által; addig az Idvesség' útja sokkal szorosabb vólt: olly nagy bátorságok nem vólt a' bünösöknek a' kegyelemnek széki elött; a' Pogányok-is az ISTENtöl el-rekesztettek vólt. Efés. ii. 14. Mikor pedig a' KRISTUS' Teste az Halál által meg-szakasztatott, mint valami Kárpit, a' Törvénynek átka el-töröltetett, a' Pogányoknak-is a' 'Sidókkal az ISTEN' esmeretére, és az Idvességre szabados út nyittatott. Kol. i. 20. II. A' Kárpit

pit jegyzette az ISTENnek a' Mó'ſes által ki-adatott kemény Törvényeit-is, a' mellyek által a' Népek el-rekeſztetnek vala a' 'Sidókkal való társalkodáſtól, a' mellyek a' 'Sidókat-is el-rekeſztették az ISTENhez való bátorságos meneteltöl; mivelhogy ennyi ſok Törvény között könnyen meg-eshetett az ISTEN ellen való vétek, 'Sid. VI. 19. *melly bémégyen mind azokig, mellyek a' Kárpiton belöl vagynak*, az az, a' Mennyei dolgokig, a' mellyeket példázoltak a' Mó'ſes' tzérémóniai.

KEBÉL. Öl. Valakit Kebelében tartani vagy hordozni, téſzen azzal ſoros egyeſségének lenni, azt igen ſzeretni, arra ſzorgalmatos gondot viſelni, mint az jó Anya az ö gyenge gyermekére, a' kit Kebelében hordoz. Innen I. Tulajdonit az Irás az Atyának Kebelet. Ján. I. 18. *Az ISTENt ſoha ſenki nem látta, hanem amaz egyetlen egy Szülött Fiú, ki az Atyának Kebelében vagyon*, az az, kinek az Atyával Terméſzeti egyeſsége vagyon, a' ki tudja az Atyának minden titkát és akaratját. II. Ábrahámnak-is *Kebél* tulajdonittatik. Luk. XVI. 22. *Meg-hala a' Kóldus, és viteték az Angyaloktól az Ábrahám' Kebelébe*, azaz, a' Mennyei ditsöségbe, a' holott meg-nyúgodott minden nyomorúságtól, mint az Atyának Kebelében lévö Gyermek bátorságos a' veſzedelem ellen. Tekintet vagyon itt a' Napkeletieknek vendégségben való ſzokáſaikra, (a' minémü vendégséghez haſonlittatik a' Mennyorſzág, Mát. XXII. 2.--:) a' mellyekben az Aſztal körül úgy telepedtenek-le, hogy az Elsönek a' máſodik mondatott *Kebelében* lenni: a' máſodiknak a' harmadik. *'s a' t.* Erre nézve így ſzól a' KRISTUS, Mát. VIII. 11. *Mondom néktek, hogy ſokan el jönek Nap-keletröl és Nap-nyúgotról, és le-telepednek Abrahámmal Isákkal és Jákóbbal a' Mennyorſzágban.* Abrahám úgy gondoltatik mint elsö, mint Atya, a' Hivek, mint Fiai, a' kinek nagy gyönyörüsége vagyon az Hivekben, mint az Atyának jó Fiában, a' kit Ölében hordoz. III. Kebelében tartani valakit, azt igen ſzeretni 2Sám. XII. 8. Mik. VII. 5. 4Mós. XI. 12. 5Mós. XXXIII. 3. IV. Vétetik a' titokért-is, vagy olly dologért, melly titkon eſik. 'Sólt. LXXXIX. 51. *Sok Népeknek gyalázatjokat hordoztam az én Kebelemben*, azaz, titkon. 'Sólt. LXXIV. 11.

KÉDAR. I. Kédárnak neveztetett Arabiának Tartománnya az Ismael Fiáról: mellynek lakoſi igen gonoſz ellenségei vóltak az Izraelitáknak 'Sólt CXX. 5. *Lakom a' Kédár' Sátori között*, az az, az ellenség között. Eſa. XLII. 11. *Kédárnak minden Fúbai te hozzád gyülnek*, az az, meg-térnek az Arabiaiak. II. Minthogy az Arabiaiak' Sátoraikat, mellyekben vólt lakozáſok, mint minékünk az Házakban, ſoktak vólt változtatni egy helyböl más helybe; azért az új Teſtamentomi

Ekléſi-

Ekléſia-is, melly helyjét változtatná, haſonlittatik a' Kédáriták' Sátorához. Enek. 1. 5.

KÉK. Kék ſzín. A' Kék ſzín Ég ſzín: melly meg-vólt az Efodban-is. 2Mós. XXVIII. 5. 8. Jegyzette az Égi vagy Mennyei Virtuſt, melly által az Égbe igyekezzünk.

KENET. A' Kenet, melly lágyító, éleſztö, vídámságot ſzerzö erejü és jó illatú vólt. *Abrázolja* a' Szent Leleknek múnkáit. 1 Ján. II. 20. *Ti meg-kenettettetek ama' Szentöl, és mindeneket tudtok.* Ének. IV. 10. *A' te Kenetidnek illatja drágább minden Fü-ſerſámoknál*, az az, a' Szent Lélek' múnkája által a' te tselekedeteid, mellyeket gyakorlaſz, kedveſek. Ének. 1. 3. Éſa. XXVIII. 4.

KENNI. Fel-kenni valakit, annyit téſzen, mint bizonyos tiſztre el-válaſztani, arra alkalmatoſnak ki-jelenteni, ſzükséges és megkívántató jókkal fel-ékeſiteni. 'Sólt. 11. 6. *Fel kentem az én Királyomat a' Siónon.* 'Sólt. XLV. 8. Éſa. LXI. 1. 2Kór. 1. 21.

KENKÖ. A' Kénkö könnyen tüzet kapó, nehéz illatú Materia. I. *Abrázolja* ez a' hamis Vallaſt, melly a' nyomorúságoknak tüzét el nem állja: a' Lelki Eſméretnek nyúghatatlanságát ſzerzi, és roſz hirrel névei az azt követöket mint valami büdös füſtel el-tölti. Jelen. IX. 17. Ezék. XXXVIII. 22. II. Jelenti az ISTENnek rettenetes büntetését, melly ez Életben kezdödik, de ſoha vége nem léſzen. Jel. XIV. 10. *Kinoztatik tüzzel és Kénkövel, a' Szent Angyalok és a' Bárány elött.* Jel. XIX. 20. *Vetteténck ketten elevenen a' Kénkövel égö tüzes tóba*, azaz, e' Világon minden gyalázatra ki-tétetvén, a' Lelki Eſméretnek ſzörnyü gyötrelmébe eſnek; melly kezdete a' jövendöben léjendö örök tüznek, mellyben örökkön örökké gyötrettetnek.

KENYÉR. A' mellyel táplálja az Ember az ö Életét. *Abrázolja* I. A KRISTUSt, a' ki táplálja Lelkünket az örök Életre. Ján. VI. 32. 35. *En vagyok az Életnek Kenyere.* Mát. XXVI. 26. II. Az ISTEN' Aſztalát, mellyel a' Lelki Életre tápláltatunk. Ezék. IV. 19. III. Akármelly ſzükséges jót, mint a' mindennapi imádságban. Mát. VI. 11. IV. Az ISTEN elött kellett mindenkor lenni tizenkét Kenyereknek az Aſztalon, az ISTENi tiſztelet' helyjén, 3 Mós. XXIV. 5--8. mellyek *ábrázolták* a' Hiveket, a' kik Kenyérnek mondatnak. 1Kór. X. 17. V. A' Pünköſt Innepében két Kenyereket kellett bé-mútatni az Ur' eleibe 3Mós. XXIII. 17. Ezek *példázták* a' 'Sidók közzül azokat, a' kik elsöben tértenek az ISTENhez Pünköſt Napján, a' kiket az Apoſtolok mint valami elsö 'ſengét, ISTENnek bé-mútattak a' 'Sidók és Proſelituſok közzül. Tsel. II. 10.

Kép.

KÉP. A' Kép által az adatik elö, a' kié a' Kép, hogy mikor látjuk a' Képet, arról meg-emlekezzünk, a' kinek Képét látjuk. Tulajdonittatik I. Az ISTENnek-is Kép, a' mellyre teremtette az Embert, 1Mós. 1. 26--27. az holott azt kell érteni a' Képen, a' mi által ISTEN az Embernek *repreſentál*tatik, elö-adatik. Ez az a' tehetség, a' mellyel az ISTENt eſméri: meg-világoſittatott értelem vagy böltseſség. Az ISTEN' haſonlatoſsága pedig az Emberben az, a' mellynek gyakorlása által az ISTENhez haſonlitathatik, a' Szentség ez, 3 Mós. xi. 45. *Légyetek azért Szentek, mert én Szent vagyok.* Mát. v. 48. 's a' ditsöség-is, mellyet engedett vala az Embernek. Ezt a' Képet az Ember elrontotta és veſztette a' bün által, de az újjá-ſzületés és meg-ſzenteltetés által meg újittatik az Hivekben. Efés. iv. 23, 24. Lásd *Abrázat.* II. A' *Férjfi* ISTEN' Képének mondatik. 1Kór. xi. 7. Nem azért mintha az Aſſzonyt-is nem a' maga Képére teremtette vólna az ISTEN; hanem azért, mert az Házaſsági állapotban a' Férjfi nagyobb, ISTEN' Vitzéje, ö benne tetſzik-ki inkább az ISTENnek hatalma 's ditsösége, ha a' maga Házát ſzép rendeſen igazgatja. III. Vagyon a' Fenevadnak-is Képe, melly *repreſentál*ja a' Fenevadat. Ez nem egyébb, hanem az a' Tanáts, Gyülés, Itélö-Szék; melly fel-állittatott az Fenevadat nem követök ellen, hogy azokat ki-kereſſe, el-ſzaggaſſa, el-veſſeſſe. Jel. xiii. 14.--17.

KERÉK. Szekérben való Kerék, a' melly ſzaporán forog a' tengely körül: a' Régiek gabonájokat-is ezzel ſzokták vólt ki-tapodtatni. *Abrázolja* I. A' Nyomorúságokat, Veſzedelmeket, a' mellyekkel valaki egybe tapodtatik, és tsépeltetik. Péld. xx. 26. *A' Bölts Király fordit ö reájok Kereket*, az az, Veſzedelmet. Eſa. xxviii. 27, 28. II. Az ISTEN' tsúdálatos gondviſelését; a' melly által igazgatja, vezérli a' KRISTUSnak járását a' Népek között, e' Világnak négy ſzegeletire; mind addig, míg minden Orſzágok a' KRISTUSnak elméretével bé-teljenek. Ezt jegyzik, úgy tetſzik, az Ezékiel' tsúdálatos Kerekei. Ezék. i. 15. Dán. vii. 9.

KERESKEDÖ. Kereskedök azok, a' kik adnak, véſznek, a' nyereséget igyekezik hajtani. *Abrázolják* I. Az ISTEN' Hiveit, a' kik a' nállok lévö kegyelemmel az ISTEN' ditsöségére élni igyekeznek, azt töllök ki telhetö képen elö-mozdítják. Péld. iii. 14. *Jobb a' Böltseségnek Kereskedéſe, az Ezüſtnek Kereskedéſénél.* Mát. xxv. 16. Luk. xix. 13. 15. II. A' titkos Babilonnak követöit, ott az Tanítókat, Eſa. xlvii. 15. xxiii 8. (: Lásd *Kalmár*. :) kik az ISTENi Szolgálatot külsö Kereskedéſnek tartják. 1Tim. vi. 5. Kik az együgyü Hivekből Kereskedéſt indítnak. 2Pét. ii. 3. *Belolletek Kereskedéſt ſzereznek.*

KE-

KERESKEDNI. I. Az ISTENtöl vett Kegyelmeket az ISTEN' dítsöségére, és máſok' jovára fordítani. Mát. xxv. 16. II. A' Lelki dolgokat a' maga Teſti haſznára fordítani. Ezék. xxvii. 3. Jel. xiii. 17.

KERESZT. A' Kereſt ollyan eſzköz vólt a' Régi idöben, a' mellyel a' tzégéres gonoſz tévök meg-ölettek. Szokásban-is vólt az, hogy Kereſztre feſzítsék a' gonoſz tévöt, mind addig míg *Konſtántinus* elsö Kereſztyén Tsáſzár, a' KRISTUS' Halálának tiſztelſségére, megtíltotta, hogy ſenkit Kereſt által ne ölnének-meg. Ez vétetik I. Az Halálért. 1Kór. i. 17, 18. *Hogy a' KRISTUSnak Kereſzte hijába való ne lenne; mert a' Kereſztről való Tudomány, azoknak a' kik el-veſznek, bolondság.* A' Kereſt itt vétetik a' KRISTUSnak Haláláért, és Halálával ſzerzett ſzerdeméért. Éfés. ii. 16. Fil. iii. 18. II. Akármelly nagy nyomorúságokért, gyalázatokért, a' mellyek találják az Iſten-félöket ez Életben. Mát. x. 38. xvi. 24. Márk. viii. 34. Luk. ix. 23.

KERT. Elö-fákkal, jó illatú virágokkal bé-ültettetett hely; mellyet gyepüvel, vagy egyéb keritéſſel környül véſznek, ſzorgalmatoſon mivelnek; benne múlatnak, gyönyörködnek. Ez *ábrázolja* az ISTENnek Ekléſiáját; mellyet ISTEN a' maga Törvényével bé-keritett, ſzolgai által a' botránkozáſok' köveitöl tiſztogat, ennek Hiveiben, mint valami gyümöltsös Elö-fákban, gyönyörködik. Enek. iv. 12, 15, 16. v. 1. Néha a' többet jelentö ſzámban *Kerteknek* is mondatik az Hivek' Társaſága azért; mert a' melly Ekléſia fundáltatott a' 'Sidók között, 's az után el-terjedett a' Pogányok közzé, meg-külömböztetik mint-égy attól a' Társaſágtól, a' melly gyüjtögettetett a' Pogányok között. Enek. v. 18. vi. 8. viii. 13.

KERTÉSZ. Kertéſz az, a' ki a' kertre gondot viſel, abban az Elö-fákat óltogatja, tiſztogatja, és hogy kár bennek ne eſsék, reájok vigyáz. A' KRISTUS magát ſzölö-tönek mondja, az Atyját ſzölö múnkáſnak. Ján. xv. 1. De az ISTENnek Kertében a' Kertéſzek a' Tanítók, kik az ISTEN' Beſzéde hirdetésével, a' bünnek tüze által el-aſzott ágaktól, ezt a' Kertet igyekezik meg-tiſztitani; a' magok ſemmiségeket meg eſmérö ISTENhez tért Embereket a' KRISTUSba bé-óltani. Róm. vi. 5. xi. 17-26.

KÉRUBIM. I. Két Kérubimokat tsináltatott vala az ISTEN a' Kegyelem' Tábláján felyül; mellyek a' Kegyelem' Táblájára néznének. 2Móſ. xxv. 18.-- Külömbözö módon irják-le a' Szent Iráſt Magyarázók, mind az Formájokat, mind pedig mit példáztak légyen ezek. Talám helyjeſebben irják azok, a' kik Emberi *ábrázat*tal, Oroſzlán *Derek*kal, Borjú *Lábak*kal, és Sas *Szárnyak*kal rajzolják-le. A' jelentéſek iránt-is,

azt az értelmet tartom helyjesebbnek; a' melly szerént példázták a' nevezetesebb Tanitókat, minémüek vóltak az ô Testamentomban a' Próféták; az új Testamentomban az Apostolok, és Apostoli Lélekkel bíró, búzgó nagy Emberek. 'Sólt. XVIII. 11. XCIX. 1. *A' Kérubimokon ül*, az az, a' Tanitók hordozzák az ISTEN' esméretét helyből helybe. A' mit látott Ezékiel, Ezék. 1. 5. és János, Jel. IV. 7. ezzel megegyezönek tartják. Lásd *Lelkes-állat*. II. A' Tirusnak Királyja magát tartotta meg-kent Kérubnak; melly az ISTEN' Szent Hegyén lett vólna. Ezék. XXVIII. 14.-- Ollyannak tartja magát a' Lelki Tirusnak Elöl-járója-is. III. Sokan amaz Kérubimokat, 1Mós. III. 24. mellyeket állatott ISTEN az Elet-fája útjára, magyarázzák Angyalokra; de lehet azt valami Kérubim forma rettentö tüzes latásra *Hieroglificum*-ra magyarázni; mellytöl meg-irtózván, az Emberek oda ne közelitenének.

KÉS. A' Kés arra való vólt, hogy az áldozatra való állatokat azzal meg-öljék az áldozó Papok. Vétetik Akármelly veszedelmes eszközért, a' melly által valaki magának veszedelmet szerezhet. Péld. XXIII. 2. *Kést vernél a' te torkodba*, az az, veszedelmet szerznél magadnak. Péld. XXX. 14.

KESERÜ. Keserüség. Kedvetlen íz, mellyet senki nem kedvel ö magában és magáért. Ez jegyez I. Terhes, nehéz, nyomorúságos dolgot, a' melly nyúghatatlanságot, szomorúságot szerez. Jób. VII. 11. *Az én szivemnek Keserüségében*, az az, szomorúságában. Ésa. XXXVIII. 15, 17. II. Hitetlenséget, eretnekséget, az igaz Tudománynak meg-vesztegetését, és akármelly bünt, a' mellyel az ISTEN' Ditsösége meg-sértetik. 5Mós. XXXII. 32. Tsel. VIII. 23. 'Sid. XII. 15.

KETSKE-BAK. Lásd *Bak*.

KÉZ. A' Kéz az a' tagja az Embernek, a' mellyel múnkálódik, maga erejét 's hatalmát ki-jelenti. Vétetik azért a' Kéz I. Az Hatalomért, a' mellyet az ISTEN, vagy az Ember, a' maga tselekedete által ki-mútat. 'Sólt. VIII. 7. XCV. 5. CXL. 5. CXLIV, 7. Tsel. XI. 21. Minthogy pedig a' múnkát a' jobb-kéz visi véghez inkább, mint a' bal-kéz; azért emlegeti az Irás annyit a' jobb-kezet. 'Sólt. XVIII. 36. XX. 7. II. Mikor valakit áldunk, vagy átkozunk, azt fel-emelt Kézzel viszszük véghez, azert a' *Kéznek fel-emelése* vétetik az ISTENi szolgálatért, vagy az ISTENnek boszszantásáért. *Fel-emelt-kézzel* vétkezni, annyit tészen, mint nyilván szemérem nélkül tudva véteni az ISTEN ellen, söt ugyan átkozodással. 4Mós. XV. 30. *A' melly Ember nyilván való hatalmasságot tselekeszik*. a' Textusnak szorossága szerént, *A' melly*

melly Lélek fel-emelt Kézzel vétkezik. Ez a' vétek meg nem botsáttatott, egyez azért ez azzal, a' melly Szent Lélek ellen való vétseknek mondatik, Mát. XII. 31, 32. mellyröl mondja a' Szent Pál 'Sid. X. 26. *Ha ſzabad akarat ſzerént vétkezünk az igasságnak eſméreti után, nintsen az után a' mi büneinkért áldozat.* III. Mikor Kezeinket ki-terjeſztjük, azt vagy azért tselekeſzszük, hogy valakit ölünkbe végyünk, és magunkhoz fogjuk, vagy azért hogy azt meg-büntesſük: azért az ISTEN' Kezének ki-terjeſztéſe-is jelenti az ISTEN' Kegyelmét, a' mellyel magához hív és fogad; vagy az ö büntetö oſtorát. Péld. I. 24. Eſa. LXV. 12. IV. Mosdatlan Kézzel nem lehetett a' ſzent dolgokhoz nyúlni: a' Kéznek meg-mosáſa azért ártatlanságot, és a' Léleknek tiſztaságát jegyzi. 5 Mós. XXI. 6. 'Sólt. XXVI. 6. V. A' Kéznek tapſoláſa, Fejére kaptsoláſa, le ereſztéſe, 's egyéb féle módon való mozgatáſa, a' tselekedönek tzélja és indúlatja ſzerént, ſok féle dolgot jelent, örömet, ſzomorúságot, haragot, ſzégyent. *'s a' t.*

KEZES. A' ki az Adóſnak adóſságának le-fizetését magára vállalja. A' KRISTUS mint *Szó-ſzólló* Angyal a' maga válaſztottiért Kezes lett, így ſzólván: Jób. XXXIII. 24. *Szabaditsd-meg a' veſzedelembe való ſzálláſtól, találtam váltságot.* innen mondatik *Drágább ſzövetség Közbenjárójának,* vagy a' Textus ſzerént, *Jobb Teſtamentom' Kezeſsének.* 'Sid. VII. 22. A' Dávid-is így könyörög 'Sólt. CXIX. 122. *Légy Kezes a' te ſzolgádért.* Ezt a' Kezeſséget értvén érthetjük mit mond az Apl. 2Kór. V. 15, 21. Gal. III. 13. *A' KRISTUS meg-váltott minket a' Törvénynek átkától, mikor mi érettünk lett átokká; mert meg vagyon irva: Átkozott valaki fán függ.* Ennek értelme nélkül az Iráſoknak igaz értelmekre ſoha jútni nem lehet.

KIGYO. Ravaſz oktalan állat, mellynek maráſa halált hozó, mérges. Igy neveztetik I. Az Ördög. 1Móſ. III. 1. *A' Kigyó ravaſzabb vala minden állatoknál.* Eſa. LXV. 25. *A' Kigyó port éſzik.* 2Kór. XI. 3. *A' Kigyó tsalá-meg Évát az ö ravaſzságával.* Jel. XII. 9. XX. 2. Péld. XXX. 19. Az el-rejtett dolgok közzé ſzámlálja Ágúr, a' *Kigyónak útát a' kö ſziklán,* az az, a' Sátánnak meſterségét, és ſzemtelenségét, a' mellyel az idveſségnek kö-ſziklájját meg-méréſzelte kísérteni. Mát. IV. II. Az Iſtentelen, hitetlen Emberek mondatnak Kígyóknak. Mát. XXIII. 33. III. Vétetik alattomban való tsalárd Ellenségért. 1 Móſ. XLIX. 17. Eſa. XIV. 29. *A' Kígyónak magvából Baſiliskus ſzármazik, és annak magva léſzen tüzes ſzárnyas Sárkány,* az az, ne örvendezzetek Filiſtéuſok, hogy a' Babillóniuſok el-rontották 'Sidó Orſzágot, mert a' Babillóniai birodalom után, el-következik a' Perſiai; az után a' Görög, az titet-

ket-is meg-ront, a' minthogy N. Sándor, Tíruſt, Gázát-is meg-vette. Eſa. xxx. 6.

KINTS. Kíntsnek mondatik az Iráſokban *haſonlatoſság ſerént*, I. Akármi, a' mi igen jó, haſznos, ſükséges, jeles. Igy az URnak félelme, Kíntsnek mondatik. Eſa. xxxiii. 6. Az ISTEN' Beſzédének értéſe, és prédikálláſa-is. 2Kór. iv. 7. *E' Kíntsünk pedig vagyon ſzerép edényekben.* Mát xiii. 44. Az ISTEN' Orſzága-is így hívatik. II A' Szívnek jó indúlatja, értelme, Tudománnya, mondatik Kíntsnek. Mát. xii. 35.

KIRÁLY. Királynak mondatik I. Az ISTEN közönségeſen. Mal. i. 14. *Nagy Király vagyok én.* II. A' KRISTUS. 'Sólt. ii. 6. *Felkentem az én Királyomat.*-- 'Sólt. xlv. 2. *El-mondom az én énekemet a' Királynak.* Zak. xiv. 9, 16. III. Az Hivek-is mondatnak Királyoknak. Jel. i. 6. *Tett minket Királyokká.* Jelen v. 10. 1Kór. iv. 8. 2Tim. ii. 12. IV. Az Antikriſtus is, ki ſok Népeket bír, mondatik Királynak. Eſa. xxx. 33. Hós. v. 13. Jel. ix. 11.

KIRÁLYI-PÁLTZA. Vétetik I. A' Királyi Hatalomért, és Méltóságért. 1Móſ. xlix. 10. 4 Móſ. xxiv. 19. 'Sólt. xlv. 7. cxxv. 3. II. Az ISTEN' Beſzédéért. 'Sólt. cx. 2.

KIRÁLYI-SZÉK. A' mellyben ülvén a' Király, mútogatja a' maga Királyi ditsöségét. *Ábrázolja* a' Mennyorſzágot, a' mellyben ditsöségeſen orſzágol nem tsak az Atya, hanem a' Fiú-is véle egyenlö ditsöségben: az holott réſzeltteti a' maga győzedelmes Hiveit-is, a' Mennyei jókban. Jel. iii. 21.

KIRÁLYNÉ. I. Égnek Királynéjának nevezték a' Bálványozók az Hóldat. Jér. vii. 18. *Az Égnek Királyné-Aſſonyának beleſeket tsinálljanak.* Jér. xliv. 18. II. Az Antikriſtus' Gyülekezete, melly magát a' Király KRISTUS' Mátkájának tartja, nevezi magát Királynénak. Jel. xviii. 7. *Ugy ülök mint Királyné Aſſony.* III. Ének. vi. 7. *Hatvan Királyné Aſſonyok, nyóltzvan ágyaſok, és ſzámtalan Leanyzók.* A' Királyné-Aſſonyok talám jegyzik az Ekléſiát, de annak külsö ábrázatjára nézve, a' mennyiben ſok Népből áll; melly tekintetéſé tett úgyan az Ekléſiát, de annak valóságára nem tartozik: ennyiben mondatnak a' KRISTUSt eſmérö Népek, Király Leánynak-is. 'Sólt. xlv. 10. Az *hatvanos ſzám* máſutt-is az Ekléſiára ſzabattatik. Ének. iii. 7. *Hatvan erös Férjfiak örizik a' Salamon' ágyát;* hatvan itt-is a' Királyné; melly azt adja elö, hogy az ISTENt Vallóknak ſzámok ſok, nevezetes, ditsöséges, mellyben a' Sz. Mag öriztetik. A' *nyóltzvan ágyaſok*

ſok

ſok azok a' Gyülekezetek, a' mellyek nem igazán ditsekednek a' KRISTUSſal való egyesüléſröl, kik ſzámmal fellyül haladják az igaz Hiveket. *Számtalanok* a' Leányok, kik mind a' *Királynékat*, mind az *Ágyaſokat* kisérik, a' Tanitók ezek, kiket Leányok' haſonlatoſságában ád elö az Irás. Péld. IX. 3.

KOLTS. A' Kólts arra való, hogy azzal bé-zárják a' Házat, hogy oda ſenki hír nélkül bé ne mennyen: vitſontag hogy ki-nyissák az ajtót, valakinek bé-botsáttatására. Ez *ábrázolja* 1. Az Ekléſiának hatalmát, az ISTEN' Beſzédének tiſztán való predikállására, és az Ekléſiai fenyitéknek fen-tartására. Mát. XVI. 19. XVIII. 18. (: Lásd a' Palatina Kátekeſisben, a' LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. Kérdéſeket. :) Ezért is mondatik ez a' *Dávid' Háza Kóltsának.* Eſa. XXII. 22. Jel. III. 7. A' Dávid Háza az Ekléſia, ennek Kóltsát a' KRISTUS igazgatja. II. Akármelly hatalmat, a' mellyel tselekeſzik valaki valamit. Jel. IX. 1, 2. *Tsillag eſék-le az Égröl, kinek adaték a' méllységnek Kólusa*, az-az, adatott néki hatalom a' hozzá tartozó Népen. Jel. XX. 1. *Látek egy Angyalt le-ſállani Mennyböl, kinél vala a' mellységnek Kóltsa*, az az, vala hatalma, hogy a' Sárkányt a' méllységbe taſzitsa. Luk. XI. 52.

KONKOLY. A' Konkoly a' ſzántó földön a' gabona között terem. Ez *ábrazolja* az hitetlen Embert, ki az Ekléſiában nevekedik az Hivek közt; de ugyan tsak örök büntetés alá veti ISTEN. Mát. XIII. 25, 30. *Mikor alunnának az Emberek, el-jött az ö ellensége, 's vete Konkolyt a' gabona közzé.*

KOPASZSAG. A' Kopaſzság a' régieknél díſztelennek tartatott; az honnan Eliséus-is, mikor a' gyermekek Kopaſznak tsúfolták, megindúlt rajta. 2Kir. II. 23, 24. Ez *ábrázolta* a' nagy gyalázatot, kéſerüſéget, ſzomorúságot. Eſa. III. 25. *Léſzen a' ſzép fodor haj' helyjében Kopaſság*, az az, a' tiſztéſség helyjet, gyalazat. Eſa. XV. 2. *Mindeneknek fejeken Kopaſság léſzen.* Jér. XLVIII. 33.

KOPJA. A' Kopja Hadi-ſzerſzám. Ez azért jelent I. Háborúságot, hadakozáſt. Lásd *Dárda.* II. Mennykövet, a' mellyet az ISTEN az Egböl a' Földre le-lövel. Habak. III. 11. *A' Nap és Hóld megállanak az ö helyjekben, annak világánál nyilaid le-ſállottanak, és annak fényeſségénél a' te villogó Kopjád.*

KOPORSO. Olly helly, az hová az Hóltakat ſzokták tenni. Vétetik I. Az Halálnak állapotjáért, vagy Halálért. 1 Mól. XXXVII. 35. *Sirva mégyek az én Fiamhoz a' Koporsóba*, az az, mind Halálig ſzomorkodom. 'Sólt. XVI. 10. *Nem hagyod az én Lelkemet a' Koporsóban*, az az,

az az, engemet az Halálnak állapotjában. II. El-vettetett alá-való állapotért, mint az ki a' Koporsóba tétetett, ha Király vólt-is, annak sem hatalma, sem ereje nintsen. Esa. XIV. 15. *A' Koporsóba vettettél*, az-az, igen alá-való állapotra. Jób. XVII. 15. Ezék. XXXI. 16. III. A' 'Sidók' Koporsóik a' Föld' színén vóltak az útak mellett; azért azokat meg-ékesgették, meg-fejéritgették: de úgyan tsak belöl hólt Testek vóltak azokban; a' mellyekhez ha valaki hozzá nyúlt, a' Móses' tzérémóniái szerént, meg-fertéztettetett: azért *ábrázolták* a' két szín Embereket, a' kik kivül Atyafiúi szeretetet mútatnak, de belól szívek rakva gyülölséggel. Mát. XXIII. 27.

KORONA. Korona, Királyi ékesség; melly aranyból, drága kövekből készittetik; mellyet Fejeken viselnek a' Királyok. Ez I. *Ábrázolja* a' Királyi hatalmat, és ditsöséget. Tulajdonittatik (1.) A' KRISTUSnak, mint Közbenjárónak, a' ki sok szenvedései által felszenteltetett, és meg-ditsöittetett. 'Sid. II. 9. 'Sólt. XXI. 4. Jelen. VI. 2. XIV. 14. (2.) Az Hiveknek, kik ez életbéli vitézkedéseknek utánna meg-ditsöittettnek. Jel. III. 11. *Tartsd-meg a' mid vagyon, hogy senki el ne végye a' te Koronádat.* Jel. IV. 4. Igy a' tizenkét Tsillagoknak Koronájok vagyon a'maz Aszszony' fejében, Jel. XII. 1. mert a' tizenkét Apostoloknak Tudománnyát követi; melly által a' KRISTUS' ditsöségének részesévé lészen. (3.) A' Sárkánynak-is hét fejei koronások vóltak, Jelen. XII. 3. *az az*, nagy hatalmok 's Királyi ditsöségek vóltak: mellyet magoknak tulajdonitottak. II. Vétetik akármelly ékességért, és kivánatos jó dologért. Péld. XII. 3. *A' gyors Aszszony, Koronája az ö Férjének.* Jób. XXXI. 36. Péld. XVI. 31. III. A' Mennyei ditsöségért-is, a' mellyet ISTEN meg-ád ez életbéli vitézkedésünk után. 2 Tim. IV. 8. 1Pét. V. 4.

KORUS. Vólt mértéknek neve a' 'Sidóknál, melly az Erdélyi közönséges mérték szerént tenne 120. Ejtelt: vagy száraz mértéket, hét vékát és nyóltz Ejtelt. Innen látjuk, hogy nagy Summával vólt adós amaz Ember, Luk. XVI. 7. *Száz Kórus búzával lévén adós*, mert ez ment 750. Erdélyi vékára. Egyezett ezzel a' mértékkel az *Hómer*, mellyröl vagyon emlekezet 3 Móí. XXVII. 16. az honnan lehet azt-is látni, hogy drága vólt 'Sidó Országban a' Szántó-föld, mert egy Hóld, nyóltzad-fél vékás Föld, ért ötven Sikluft, *az az*, 50. Német Forintot.

KOS. A' Kos az Áldozatra való tiszta állat vólt: a' nyájban elöl szokott járni *Abrázolta* 1. Az Elöl-járókat, Fö-embereket. Ezék. XXXIV. 17. *Én itéletet tészek a' Kosok és a' bakok között.* II. Olly Em-

berek-

bereket, kik magokat ISTENnek szentelték áldozatúl. Esa. LX. 7. *Nebájotnak Kossai szolgálnak tenéked*, az az, a' Nabatéusok az Ekléſiába bé-jönek. III. A' Médiai és Perſiai Országot, melly más Országok felett erös vólt. Dán. VIII. 3, 7. *Imé egy Kos áll vala a' folyó-víz mellett, és két szarva. Meg-öklelé a' Bak a' Kost, és mind a' két szarvát el-rontá, és nem vala erö a' Kosban, hogy meg-állhatna elötte.* Nagy Sándor el-rontá a' Médiai és Perſiai birodalmat, a' Dárius Kodomannus Királyban. ℣. 20. *A' Kos mellyet láttál, hogy két szarva vagyon, a' Mediának és Perſiának Királyja.*

KOVASZ. A' Kováſz meg-ſavanyítja a' téſztát, mellyet nem lehetet az áldozatok közzé-is elegyiteni. 3Mós. II. 3. *Kováſz nélkül való légyen, mert ſemmi Kováſzt és mézet nem áldozhattok az Urnak. Ábrázolta* a' kétſzínséget, bünt, és hamis Tudományt. Mát. XIII. 33. *Haſonlatos a' Mennyeknek Orſzága a' Kováſzhoz, mellyet az Aſſzonyi-állat vévén, egyelit három mertze liſztben*, az az, az igaz Tudomány közzé elegyitett hamis Tudományt, mind addig a' mig meg-veſztegetné az egéſz Kereſztyéni Tudományt. Mát. XVI. 6, 12. Luk XII. 1. 1Kór. V. 6, 7, 8. *Tiſztitsátok-ki a' régi Kováſzt, hogy légyetek új téſztá, miképen hogy Kováſz nélkül valók vagytok. Mert a' mi Húsvéti Bárányunk, a' KRISTUS, mi érettünk meg-áldoztatott.*--- Mi az oka, hogy ISTEN a' Kováſzt el-tíltotta a' maga Oltáráról? Mert a' Kováſzban púſſaſztó ſavanyúság vagyon; melly mindenkor roſz dolognak *Emblémája*, mint az eredendö bünnek, az Ember maga igazságának, a' melly az Embert fel-fújja, és az ISTEN elött útálatoſsá téſzi. Mát. XVI. 6. Mal. III. 14, 15. Láttatik a' Kováſz jó értelemben elö-fordúlni a' Pünköſti két kenyerekben, 3Móſes. XXIII. 17. de azokkal-is az adatott elö, hogy az új Teſtamentomi Ekleſia' 'ſengejiben-is, az Iſten-félö 'Sidókban és Proſelituſokban, [:Tsel. II. 5, 41.:] kik az ISTENhez tértek Pünköſtben, meg-maradott még az bünre való hajlandóság, melly az halál által töröltetik-el tellyeſséggel.

KOVATS. Olly Meſter-Ember, a' ki igen kemény matériából dolgozik. *Ábrázolja* az ISTEN' kemény ítéletinek és büntetésének eſzközeit. Esa. LIV. 16. Ezék. XXI. 31. Zak. I. 20. *Mútata nékem az UR négy Kovátsokat.*

KURVA. Olly tiſztátalan Személy, melly magát közönségeſsé téſzi, és akárkivel meg-fertézteti. *Ábrázol* ollyan Varoſt, és Társaságot, melly a' Bálvány imádásban el-merült, és az ISTENt ſokképen boſzúságra ingerli. Ezék. XVI. 33, 35. *Te Kúrva hald-meg.* Lásd *Paráznа.*

KUT.

KUT. A' Kútat méllyen fokták alá áſni a' Földbe, hogy vizet találhaſſanak benne: mellybe ha valaki vigyázatlanságból belé-eſik, veſzedelemben forog. *Haſonlatoſság ſzerént* jelenti I. A' Mennyei jóknak adóját, az holott Életnek vizét találhatni, a' KRISTUSt és az Ekléſiát. Peld. v. 15. *Igyál vizet a' te Kútadból*, az az, tsak a' KRISTUStól merits vizet, idveſséges Tudományt, és minden vígaſztaláſt. (: Ezt úgyan egyébre-is magyarázzák. :) Ének. IV. 15. Elö vizeknek Kút-feje az Ekléſia, az hol folydogal az idveſséges Tudomány, az életnek vize. II. Akármelly veſzedelmet, romláſt, a' mellybe az Ember belé-eshetik, mint valami veſzedelmes mélly Kútba, az honnan ki-ſzabadúlni nem lehet. Péld. XXIII. 27. *Szoros Kút az idegen Aſſzonyi állat.* 'Sólt. LV. 24. Lásd *Verem.*

KUT-FÖ. A' Kút-föböl a' viz ki-foly ſzéllyel. *Ábrázolja* I. A' KRISTUSt, ki az ISTEN' minden kegyelmének Kút-feje. 'Sólt. XXXVI. 10. *Nálad vagyon az Életnek Kút-feje.* Eſa. XII. 3. Zak. XIII. Jel. VII. 17. XXI. 6. II. Az Ekkléſiát, a' mellyben találtatik az idveſséges Tudomány. Ének. IV. 12. *Ollyan vagy én Húgom, mint a' bé-foglaltatott forrás, és bé-petsételtetett Kút-fö*, az az, te nálad vagyon az ISTEN' kegyelmének idveſséges vize: a' mellyet öriz az ISTEN, hogy azt ſenki meg ne veſztegetheſſe, mint a' bé-petsételtetett Kútat, mellynek vizéhez férni akárkinek nem lehet. Ének. IV. 15. *Kerteknek Forráſa*, az az, a' mellyböl a' vizek a' ſok kertekbe, különös gyülekezetekbe el-folydogalnak. III. Valamiképen hogy a' vizek ábrázolják a' Népeket, úgy ſzintén a' Kút-fejek, a' Fejedelmeket, és Fö-Embereket. Jel. VIII. 10. *Eſék a' Tsillag a' folyó-vizeknek harmad réſzekre, és a' vizeknek Forráſira*, az az, *Árius* és más hamis Tanitók, az ö dögleletes Tudományokkal meg-veſztegették a' Fejedelmeknek, Fö-Embereknek, Tanitóknak 's a' Népnek nagy réſzeket. Jel. XVI. 4. *A' folyóvizek, és azoknak Forráſi változának vérré*, az az, a' Népek és Fejedelmek véres hadakozásba elegyednek. IV. A' Tanitók mondatnak Kút fejeknek: a' hamis Tanitók, ſzáraz Kut-fejeknek, mellyekből ſemmi vigaſztaláſnak vize nem folyhat. 2Pét. II. 17. Jud. ℣. 12.

KÖ. Minthogy a' Kö kemény, erös és maradandó dolog, jegyzi ſokſzor a' Szent Irásban I. A' KRISTUSt. 'Sólt. CXVIII. 22. Mát. XXI. 42, 44. *A' melly Követ az épitök meg vetettek.* Zakar. III. 9. 1Pét. II. 4. *Kihez járúlván, ki élö Kö.* Dán. II. 34, 35. *Nézed vala, míg egy Kö le-vaſada kéz nélkül, és el töré az álló képet, az ö vas és tserép lubairól, és apróra rontá öket.-- Az a' Kö pedig, a' melly leüté az álló képet, nagy Hegygyé lön, és bé-tölté az egéſz Földet*, az az,

a' Si-

a' Sión' Hegyéröl ki- vágattatott a' KRISTUS, a' ki a' 'Sidó Nép közzül született, a' ki minden Emberi erö nélkül el-rontja az hatalmaſságokat, és fel-állatja a' maga Országát, hogy ö légyen Király az egéſz Földön. Eſa. VIII. 14. Meg-botránkoznak a' Meſsiásban a' 'Sidók. II. Az Iſten-félö ſzent Embereket, kik az ISTEN' Házának réſzei. 1Pét. II. 5. *Ti-is mint élö Kövek fel-épitteſſetek, hogy légyetek Lelki-ház.* 'Sólt. CXLIV. 12. Eſa. LIV. 11, 12. III. A' Kövek kemények: az elsö által ſem lágyúlnak-meg: a' Szántó-földeken akadályoztatják a' Terméſt: Ennyiben jegyzik az Embernek ISTENhez téréſében való akadályokat: a' Hittöl el-ſzakaſztó botránkozáſokat. Eſa. V. 2. *Kövektöl meg-tiſztittatta a' ſzölöt.* Mát. XIII. 5. Ezék. XI. 19. *El-véſem a' Kö-ſzívet*, az az, a' kemény és meg-térhetetlen indúlatot.

KÖ-ESSÖ. Lásd *Jég-Eſsö.*

KÖ-FAL. Keritès. A' Kö-fal el-rekeſzti a' Lakóſokat a' Városban, máſoktól, és az ellenség ellen bátorságoſokká téſzi. Ez azért jegyzi I. Az Evangyéliomi Tudományt, az ISTENnek Törvényét, a' mellyel az Hivek' Gyülekezete, mint valami Város, egy teſtbe köttöztetett, Éfés. IV. 12, 13. minden egyéb Társaságtól el-válaſztatott, Gal. I. 8. 2Ján. ℣. 10. és az idvelségre óltalmaztatik. Róm. XVI. 17. Tit. I. 9. III. 10, 11. Jelen. XXI. 12, 14. *Es vala nagy és magas Keritése. És a' Város Keritésének tizenkét fundamentomi valának; mellyeken vala a' Báránynak tizenkét Apoſtolinak nevek.* Mert a' Tizenkét Apoſtolok, az Evangyéliomi Tudománynak Fö Tanitói, a' kik midön annak a' Városnak Fundamentomát vetették, csak egyedül a' KRISTUSt prédikállották. 1Kór. III. 10, 11. *Az ISTENnek nékem adatott ajándéka ſzerént, mint bölts Meſter, Fundamentomot vetettem Más Fundamentomot ſenki nem vethet azon kivül, melly egyſzer vettetett, melly a' JÉSUS KRISTUS.* Éfés II. 20. Ez a' *Keritès* pedig *nagy*nak mondatik, mind azért, mert a' Város igen nagy, ſok *Millio* Szenteket foglal ö magában, mind azért, hogy ez a' Tudomány hathatós, erös, megmozdúlhatatlan. *Magas*nak mondatik, az ISTEN' Bölcſéſének meg-mérsékelhetetlenségére nézve, a' mellynek ſem mélységét, ſem magaſságát, Emberi elme fel nem érheti. 'Sólt CXXXIX. 6. Róm. XI. 33--36. Ezt a' *Keritést* meg-mérte az Angyal, *Száz negyven-négy Singre, Ember' mértékével.* ℣. 17. A' ſáz negyven-négyes ſzám, telik-ki a' tizenkettöböl; mert tizen-kettöt ha tizen-kettövel meg-ſokaſitad, telik bellölle, ſáz negyven négy. A' ſokaság ezeres ſzám alatt ſzokott elö adatni; ha ezeret tizenkettö mellé téſzed, az lészen tizenkét ezer. Ennyit petsételtetett-el az ISTEN, minden Nemzetségbol, az Izrael' tizenkét

zenkét Nemzetségi közzül, Jel. VII. 5.--8. mellynek Summája téßen, *Száz negyven-négy ezeret.* ℣. 4. Értelme ez Summának egy ßóval ez: Senki az ISTENnek Városához nem tartozik, valaki az ISTEN' Beßédének magvából, melly a' tizenkét Apoſtolok által hirdettetett, nem ßülettetett. *Gürtlerus.* Ének. VIII. 9, 10. *Ha Kö-fal, épitsünk azon ezüſt épületet*, az az, Ha a' mi gyenge Atyánkfiai erőſſen állanak az Evangyéliomi Tudományban, és a' KRISTUSon való Fudamentomon; úgy hogy, az idegen Tudományt meg-eſmérvén, el-rekeßék magoktol: mi-is közöljünk ö vélek drága, tißta, ßép igazságokat, mint a' tißta ezüſt; a' mellyeket még eddig nem tudtak. Eſa. LX. 10. Eſa. XLIX. 16. II. A' Kö-fal jelent erőſséget, óltalmat. 2Móſ. XIV. 22, 29. Zak. II. 5. *Lé[illegible]néki Tüz-fal körös-környül*, az az, óltalma, hogy ſenki néki ne árthaſſon.

KÖLDÖK. A' Köldöknek rendes jól alkortatáſa, tartozik az egéß Emberi Teſtnek egéſségére. Ez által véßik a' Magzatok a' nedveſséget, mellyel tápláltatnak az ö Anyjoknak Méhekben. Ez elö adhatja az Ekléſiában való Tudománynak, minden réßben való tökéletesſégét; mindenben meg-egyezöségét; a' mellyel tápláltatnak az ISTENnek Fiai, az életre. Ének. VII. 2. *A' te Köldököd kerekded tséße*, az az, mint az ivó tséßében való nedveſséggel tápláljak az Emberek magokat, úgy a' te Tudományod éltetö nedveſség, tápláló téj, melly ßüntelen tellyes vigaßtaláſokkal.

KÖNYV. A' Könyvben ßokták irni az Emberek a' magok dolgaikat, tselekedeteiket, és végezéſeiket. Midön a' Könyv ISTENnek tulajdonittatik, jelenti I. Az ISTENnek végezéſit, és örök rendeléſit. Jel. V. 1. *Láték annak jobb-keze felöl, ki a' ßékben ül vala, egy Könyvet; melly mind belöl, mind kivül, bé-iratott vala, és hét petsétekkel petsételtetett vala-bé*, az az, mellyben meg vólt határozva a' Világnak és az Ekléſiának minden ideje; de a' míg az bé-telnék, addig ez bé-zároltatott vólt: *Senki nem vala, a' ki a' Könyvet meg-nyithatná.* ℣. 3. az az, az ISTEN' végezéſit ſenki nem tudhatja, 's ki nem magyarázhatja, hanem tsak a' Fiú. II. A' Válaßrattaknak Laiſtromok, örök Életre való el-rendeltetéſek, mondatik *Bárány' Életének Könyvének*, Jel. XIII. 8. mert mint a' Város' Laiſtromában fel iratnak a' Lakóſoknak neveik, és ßámok, úgy az ISTEN elött ßámán vagynak 's tudva az ö Orßágának Lakoſi. 2Tim. II. 19. III. A' Könyvön és Könyvetskén gyakorta értetik a' Prófétziai Látás-is, melly az Ekléſiának jó és gonoß állapotját foglalja magába. Ezék. II. 9. Jel. X. 8, 10. 'Sólt. XL. 8. IV. Az Könyvek, mellyekben az Embereknek jó és gonoß tselekede-

lekedetek iratott, jelentik az ISTENnek mindentudóságát. Jel. XX. 12. V. A' Világi Élet, mellyben a' Teremtet' rendi szerént élünk: az Ekléſiának külsö Társaságában való Életünk-is, Élet' Könyvének mondatik. 'Sólt. LXIX. 29. Úgy szintén azoknak-is Laistromok, a' kiket az ISTEN ki-hozott Égyiptomból, hogy bé-vigyen a' Kanaán Földére, mondatik Könyvnek, a' mellyből mondotta a' Móses, hogy töröljeki ISTEN inkább az ö Nevét, mint sem ö a' Nép' veszedelmét lássa, 2Mól. XXXII. 32. hogy ö inkább ne mennyen-bé a' Kanaán' Földére. Itt a' *Könyvből ki-töröltetni*, annyit tészen, mint meg-halni.

KÖNYV-HULLATÁS. Ez vétetik a' nagy nyomorúságért, keserüségért, nyavalyáért, szomorúságért, fájdalomért, a' mellyben Könyvet szoktunk húllatni. 'Sólt. XLII. 4. LVI. 9. LXXX. 6. CXXVI. 5.

KÖ-SZÁL. Kö-szikla. A' Kö-szikla nagy, erös, és meg-mozdithatatlan. *Ábrázolja* I. A' KRISTUSt, ki a' mi Idvességünknek meg-mozdithatatlan Kö-sziklája. 1Kór. X. 4. *Minnyájan egy Lelki italt ittanak, a' Lelki Kö-sziklából, melly ötet követi vala; a' Kö-szikla pedig a' KRISTUS vala.* Miképen Móses a' Kö-sziklát meg-ütötte az ö pálczájával, és úgy adott az a' pusztában bújdosó Izraelnek vizet: úgy a' Móses' Székiben ülö Bíráknak Törvényes Sententziájok által a' KRISTUS meg-veressetett, és az élö viznek lött élö forrásává, mellyel tápláltatnának az igaz Izraéliták, ez Élet' nyomorúsági között, útazván a' Mennyei Kanaánra. 'Sólt. XVIII. 3. XIX. 15. LXXXIII. 27. Mát. XVI. 18. II. Az Embernek kemény Szívét. 'Sólt. CXIV. 8. *Ki a' Kö-szikát álló tóvá változtatja, és a' Kö-szálat vizeknek forrásivá*, az az, A' ki a' kemény Szívből meg-téréſnek és penitentzia tartásnak keserü, de idvességes vizét, könyv húllatást botsát. Jér XXIII 29 III. Véretik az erös bátorságos helyjért, ellenébe téve a' sárnak, viznek, fövénynek, a' mellyeken állani sokáig nem lehet. 'Sólt. XXVII. 5. XL. 3.

KÖTÉL. A' Rigiek Kötéllel oztották-el az ö Határokat, az honnan a' Kötél vétetik I. Az Határért, örökségért. 'Sólt. XVI. 5. *Az Ur az én Örökségemnek* (: túlajdonképen az én Kötelemnek:) *réſze.* 5Mól. XXXII. 9. *A Jákób' néki Kötéllel jutott öröksége.* II. A' Kötél ollyan eszköz, a' mellyel meg-kötnek, és szoritnak valamit, ennyiben *ábrázolja* az ISTEN' Törvényét és Parantsolatját. 'Sólt. II. 3. *Szaggassuk el az ö Köteleket*, az az, semmit ne hajtsunk az ISTEN' és a' Messiás' Törvényére. Hós. XI. 4. *Szeretetnek Kötelével vontam öket*, azaz, rendes Törvényekkel igazgattam. III. A' bün-tetelnek eszközeit,

és alkalmatosságait. Esa. v. 18. *Joj a' kik a' hamisságot magokhoz vonszák hazúgságnak Kötelével, a' bünt pedig temérdek Kötelekkel.*

KÖVÉR. Vétetik a' Gazdagságért, a' ki Lelki vagy Testi jókkal gazdag. Jér. v. 28. *Meg-kövéredtek*, az az, meg-gazdagodtak. 'Sólt. XXII. 30. XXIII. 5. Péld. XXVIII. 25. *A' ki bízik az Urban, Meg-kövéredik.*-- Esa. XXX. 23. II. A' Kövérség resté 's érzeketlenné teszi az Embert, azért azt a' gorombaság és értelem nélkül valóság abrázolójának tartották. Esa. VI. 10. *Miveld azt, hogy a' Népnek Szive Kövéredjék-meg*, az az, légyen értelem nélkül való. III. Az áldozatnak Kövéri, melly a' belsö részeken vólt, mellyet az ISTEN' számára kellett meg-égetni. 3Mós. III. 4. *Példázolta* azt, hogy az Embernek belsö indúlatait, a' szeretetet, kívánságot, 's mindeneket az ISTEN' dicsöségére kell forditani.

KÖVÉRSÉG. A' Kövérség jegyez minden féle jóknak, gazdagságnak bövségét. 'Sólt. XXXVI. 9. LXV. 12. Esa. LV. 2. Dan. XI. 24.

KÖZ-FAL. Lásd *Fal.*

KÜLSZÖB. A' Küszöb vétetik az egész Házért. Ezék. XLVII. 1. *Viz forr vala ki az Ház' Küszöbe alól, Nap-kelet felé*, az az, az Évangyéliom Jérúsálemből mégyen vala ki Nap-keletre. Ezék. X. 18. XLIII. 8. 'Sofón. I. 9.

LA.

LÁB. A' Láb az a' tagja az Embernek, a' melly az egész Testet hordozza: mellyel egy helyből más helybe megyen, all, valamit meg-tapod. Ez azért 1. Jelenti azt a' teherséget, a' mellyel az Emberek jól vagy rosszúl élnek. Igy [1.] Az ISTENben való hívés, ISTENhez való ragaszkodás, neveztetik *ISTENhez való Menetelnek*, *Járúlásnak*, melly a' Láb által fokott lenni. Ján. VI. 35. VII. 37. 'Sid. XI. 6. Az Hitből folyó jó tselekedetek, ISTEN' útában való járásnak, 'Sólt. CXIX. 101. A' Hitben való gyengélkedés, *tántorgó Láb'* hasonlatosságában adatik elö. 'Sólt LXXIII. 2. A' Hitben való álhatatosság, *egyenes Lábnak*. Gal. II. 14. [2.] Az hitetlenség és gonoszság-is, az Lábak' hasonlatosságában adatik elö. Péld. I. 16. VI. 18. Róm. III. 15. II. Azt a' tehetséget, a' mellyel valakit meg-ronthatnak, és magok alá hajthatnak. Jel. I. 15. *Az ö Lábai hasonlátosok valának a' fénylö arany színü rézhez, mintha kementzében égnének*, az az, a' KRISTUS az ö ellenségeit ellene álhatatlan, és meg-romolhatatlan erövel tapodja-meg. 'Sólt.

'Sólt. cx. 1. 'Sólt. xxxvi. 12. Jel. x. 2. *Veté az Angyal jobb Lábát a' Tengerre, 's bal Lábát a' Földre*, az az, maga ala hajtotta mind a' Pogányokat, mind a' Kereſztyéneket, külsöket és belsöket, a' kiknek Urának lenni magát ki-jelentette. III A Láb az Embernek leg-alsóbb tagja, azért a' negyedik Birodalomban jelentik az utólsóbb Orſzágokat. Dán. ii. 33, 34, 42.

LADA. Frigy Láda. Ez vólt helyheztetve a' Szentek' Szentibe: mellyet tsak a' Papok láthattak, mikor a' Sátort egy helyből más helybe vitték, a' Papok hordozták. *Ábrázolta* a' KRISTUSt, a' kit máſok nem láthatnak, hanem a' Lelki Papok, a' Tanitók hordozzák egy Orſzágból másba, az ö eſméretére téritvén a' Népeket. Jel. xi. 19. *És megnyilatkozék az ISTENnek Temploma Mennyben, és meg-láttaték az ö ſövetségének Ládája, az ö Templomaban*, az az, abban az idöben ſzabadoſon mennek mindenek az ISTEN' Ekleſiájába, és meg-eſmértetik mindenektöl a' KRISTUS, a' ki az ö Atyjának jobbján ül, hogy eſedezzék érettek.

LAGY-MELEG. A' melly ſem hév, ſem hideg: jegyez ollyat, a' ki úgy ragaſzkodik a' jóhoz, hogy a' gonoſzt ſem akarja el-hagyni; úgy imádja a' Jéhovát, hogy a' Bálványhoz-is folyamodik; úgy ſzereti a' KRISTUSt, hogy a' Béliálnak-is ſzolgál. Jel. iii. 16.

LAKADALOM. Menyegzöi Lakadalom. Ez jelenti az ISTEN' kegyelmében valo réſzesülest, a' mellyre hivattatnak az Emberek a' Tanitók által, Mát. xxii. 2, 4, 8, 9, 10. *Mindeneket be-gyüjtének, valakiket találának, jókat és gonoſzokat elegy*, az az, az Ekleſiába bé-gyültek jok és gonoſzok. Mát. xxv. 10. Jel. xix. 7, 9.

LAMPAS. Szövétnek. Fáklya. Melly a' ſetétben lévöket megvilágoſitja, hogy lálsák hol járnak. *Abrázolja* I. Az ISTENnek beſzédét, mellyet a' ki követ, jár világoſságban. 2Pét. i. 19. *Vagyon igen erös tanúbizonyságunk, a' Prófétáknak beſzédek; mellyet hogy követtek, mint a' ſetétben világoskodó Lámpáſt, jól mivelitek, míg a' Nap meg-világosodik.* II. A' Szent Lelket, a' ki a' mi értelmünket meg-világoſitja, és akaratunkat az ISTENnek ſzerelmére fel-gyújtja. Jel. iv 5. *Hét tüzes Lámpáſok égnek vala a' Szék elött, mellyek a' hét ISTENi Lelkek.* Dan. xi 6. Itt le-iratik a Gábriel, ki meg-külömböztetik Mihály Angyaltól. ℣. 13. III. Az ollyan Embert, a' ki az ISTEN' eſméretire jútott, es e' Világnak bünnel tellyes ſetétségében-is, ſzent Élettel, ártatlansággal világoskodik; kiváltpedig az Iſten-félö Tanitókat. Fil ii. 15. *Hogy légyetek fedhetetlenek és tiſzták, ISTENnek Fiai, e' gonoſz és el-fordúlt Nemzetségnek közötte, kik között fénlenek, mint a' Szövétnekek e Világon.*

Ezék. 1. 13. Mát. XXV. 1, 3, 4. Némellyek úgyan elmérik a' KRISTUSt; de nintsen bennek Hitnek Lelke; máfok pedig a' Szent Léleknek olajával világoskodnak. Jel. VIII. 10.

LANG. A' Láng nem tsak fényes, hanem égetö-is, meg-emészti a' dolgokat a' mellyekhez ér. *Abrázol* I. Igen világos és fényes dolgot. Jel. I. 18. II. 18. XIX. 12. II. Nagy nyomorúságot, gyötrelmet. Obad. ℣. 18. Esa. XLIII. 2. LXVI. 19. Luk. XVI. 24. *Gyötrettetem e' Lángban.*

LAJTORJA. Grádits. Olly eszköz, mellyen fel lehet menni a' magosságba, és alá-szállani a' mélységbe. *Abrázolja* a' KRISTUSt, a' kinek érdemin Könyörgésünkkel fel-mégyünk az Atyához, és az áldáft alá hozzuk Mennyböl. 1 Mós. XXVIII. 12. Ján. 1. 52.

LANTZ. Ekesség a' Nyakban. Ez *ábrázolja* I. Az ISTENnek Szent Törvényeit és Parantsolatit. Ezék. XVI. 11. *Adtam arány Lántzot a' te nyakadra*, az az, Szent Törvényekkel tégedet meg-ékesítettelek. Péld. 1. 8, 9. Ének. 1. 10. II. A' nagy vas Lántzokkal kötözni szoktak rabokat és egyebeket; jelent azért ez fogságot. 2 Pét. II. 4. Jel. XX. 1.

LEÁNY. Szüz. *Abrázolja* I. A' KRISTUSnak szolgait, kik tiszta Lélekkel ö hozzá ragaszkodnak. Péld. IX. 3. *El-botsátotta a' Fö Bötseség az ö Leányit, hívogat*, az az, a' Próferákat, Apoftolokat, Tanitókat, a' kik által hívogatja a' Választattakat, az ö Lakodalmára. 'Sólt LXVIII. 26. II. Akármelly Isten-félö Embert, a' ki magát meg nem fertéztette idegen Istenekuek imádásával Enek. 1 3. Jel. XIV. 4. 2Kór XI. 2. III. Az Országok-is mondatnak Leányoknak: az Izrael' Országa, *Izrael' Szüzének*, *Sión' Leányának*. Amós. V. 2. Sir. 1. 6. Babilónia, *Babilon Szüz Leányának*. Esa. XLVII. 1.

LÉGY. A' Légy *ábrázolja* a' gyors, serény, szemtelen Ellenséget, a' melly szemtelenségével 's sokaságával sok bajt szerez. Esa VII. 18. *Az Napon süvölt az Ur, az Égyiptom' folyó vize mellett való Legyeknek.*

LÉGYIO. A' Rómaiaknak Hadi Seregeik neveztetett Légyiónak: hol tobb, hol kevesebb vólt egy Légyióban: rend szerént pedig szokott vólt lenni hat ezer, néha több-is. Mikor azért a' KRISTUS így szólott Mát. XXVII. 53 *Avagy gondolodé, hogy én nem kérhetném az én Atyámat, hogy mostan ide én mellém adna többeket tizenkét Légyió Angyaloknal;* azt tette az; a' tizenkét erötelen Tanitvány' helyjében tizenkét erös Légyiót, az az, 72000. Angyalt, 's többet-is állithatnék elé; de úgy az Irások soha bé nem telhetnének.

LE-

LÉLEK. I. A' KRISTUSnak ISTENi Terméſzete mondatik Léleknek. Róm. I. 4. 'Sid. IX. 14. II. A' Tanitók is, kik a' jó, vagy gonoſz Lélektöl hordoztatnak, mondatnak Léleknek. 1 Tim. IV. 1. *El-ſzakadnak némellyek a' Hittöl, kik hitetö Lelkekhez figyelmeznek.* 1 Ján. IV. 1, 2, 3. Jel. XVI. 13. *Láték ama' Sárkánynak ſzájából, és ama' Fene-vadnak ſzájából, és ama' hamis Prófétának ſzájából, három tiſztátalan Lelketet, a' békákhoz haſonlatoſokat ki jöni.* Ezek a' tiſztátalan Lelkek, az hamis Tanitók, kik a' Sárkánynak, Fene-vadnak, hamis Prófétának, tanátsokat, akaratjokat, véghez vinni igyekezik, a' magok tsátsogáſokkal, rekegeſekkel, ſok alkalmatlankodáſokkal, igyekezik mindenütt az hatalmaſságokat fel-költeni, a' KRISTUSt követök ellen, hogy azokat el-veſzeſsék. III. Vétetik a' KRISTUSnak Kegyelméért, mellyet a' Sz. Lélek által közöl. 2 Kór. III. 6.

LELKES-ÁLLAT. Igy neveztetnek az okoſság nélkül való Állatok, a' mellyek a' terméſzetnek indúlatját követik a' magok tselekedeteikben. I. *Abrázolják* az Iſtentelen gonoſz Embereket 2 Pét. II. 12. Júd. ℣. 10. II. Vagyon emlekezet a' Szent Irásban nevezetes *Négy Lelkes-Állatokról.* Ezék. I. 5-- Jel. IV. 6, 7, 8. *A' Szék körül négy Lelkes-Állatok, mellyek ſzemekkel tellyeſek valának mind elöl, mind hátúl.* Ezeknek Oroſzlány, Borjú, Ember, és Sas formájok vólt. *Abrázolják* ezek a' Tanitókat, azok között-is a' kik nevezeteſebbek: minemüek az Apoſtolok, és azok után élt Apoſtoli Emberek, a' kik Oroſzlányi bátorsággal az ISTENnek ditsöségéért, az Ekleſiának terjedéséért, mindeneket véghez vittek: fáradhatatlanok vóltak az URnak dolgában: ez Világnak haſznát, gyönyörüséget meg-útálván, 's a' Sz. Lélek által fel-inditattván, mint a' Saſok, a' Mennyeiekre repültenek. *Ezek tellyeſek vóltanak ſzemekkel*, az az, értették az idveſségnek titkát: okoſságot mútattak, életeknek folytatáſokban, Hitekkel 's reménségekkel néztek az ISTENre. *Hat ſárnyaik voltak*: ketteivel bé-fedezték ábrázatjokat: a' melly elö adja azt, hogy ök nagy tiſztelendöséggel vagynak az ISTEN elött, es alázatoſsággal, úgy hogy, olly dolgokra nem néznek, a' mellyeket el titkolt ISTEN. *Ketteivel bé fedeztek kezeket, és egyéb teſteket*, a' mellyel ki-fejeztetett az ö alázatoſságok, hogy tudniillik ök meg-eſmérik a' magok terméſzeti tiſztátalanságokat, azt ſégyenlik, érdemeket, jó-tſelekedeteiket nem hányják, hanem mindent az ISTEN' kegyelmének köſzönnek. *Ketteivel repülnek*, mellyel meg-bizonyitják azt, hogy ök kéſzek végben vinni a' mit ISTEN tölök kíván, nagy ſerénységgel. *Négyek ezek*, mellyel az adatik elö, hogy e' Világnak négy ſzegeletire terjed-ki az ö ſzolgálatjok.

LELKES Ember', ellenébe tétetve a' Lelki Embernek, vétetik ollyanért, a' kiben a' testi indúlatok Lélek gyanánt vagynak, azok uralkodnak benne, mintha Lelke sem vólna. 1Kór. II. 14. *A' Lelkes Ember meg nem foghatja azokat, a' mellyek az ISTENnek Lelkéjéi* 1 Kór. XV. 44. *El-vétetik Lelkes-test*, az az, a' mellyben a' kívánságok a' vér' járása 's mozgasa szerént úralkodnak.

LÉPES-MÉZ. A' Méz édes 's kedves szokott lenni. *Abrázol* ez olly dolgot, a' melly kedves, kivánatos, gyönyörüséges. Igy I. Az ISTEN' Beszéde ehez hasonlittatik. 'Sólt. XIX. 11. II A' Bölcseség és kedves beszéd. Péld. XVI. 24. XXIV. 13, 14. Ének. IV. 11. III A' Hiveknek jó tselekedetek, mellyekben felette gyönyörködik a' KRISTUS. Enek. V. 1. *Ettem az én Lépes mézemet az én mézemmel.*

LEVÉL. A' Fának Levele, mellyel zöldellik, árnyékot tart, és kedvelteti magát. Ez jegyzi I. Az Embereknek külsö rendes magok viseléseket, jó tselekedeteiket, a' mellyekkel kedveltetik magokat. Ezék XLVII. 12. *Az ö Leveleik el nem húlnak*,-- *Leveleik orvosságra valók.* Jelen XXII. 1. 2. A' Hiveknek tselekedetek nem válik gonoszszá; hanem meg marad, és az által mások is a' KRISTUShoz térittetnek. Mát. V. 16 'Sólt. I. 3. II. A' Fának Levele gyenge, melly a' szél elött meg nem állhat: innen alá-való állhatatlan dolgot jelent. Jób. XIII. 25. Esa. LXIV. 6. Jér. VIII. 13.

LEVELES-ÁG. Zöldellö Ág. Jelenti a' jó tselekedettel, hittel, szeretettel zöldellö Hiveket. 'Sólt. XCII. 15. Leveles Ágnak Innepéröl Lásd *Sátoros Innep.*

LIBANUS. Vólt ez 'Sidó Országg és Siria között való nagy Hegy és Erdö; a' melly szép Tzedrusokkal, és egyéb nevezetes Fákkal bövölködött: innen hordatta Salamon-is a' Tzedrus Fákat a' Jerusálemi Templom' épitésére. Véterik azért I. Jérúsálemért. Zak. XI. 1. *Nyisd meg a' te Kapüidat Libánus, hogy a' tüz emésszе-meg a' te Fáidat.* Esa. X. 34. Jér. XXII. 20, 23 II. 'Sidó Országért Esa. XXIX. 17. Esa. II. 13. XXXV. 1. LX. 13. *A' Libánus' ékessége te hozzád mégyen*, az az, a' 'Sidók az Ekléſiába bé-mennek. Habak. II 17. III Az új Testamentomi Ekléſiáért. Enek. IV. 8. III. 9. *Háló ágyat tsinált magának Salamon a' Libánusnak Fáiból*, az az, az Ekléſiában, mellyben a' KRISTUS nyúgszik, vagynak Tzedrus és Jegenye Fák, Hittel, Szeretettel ékeskedö Emberek. Esa XXXIII. 9. *A' Libánus ki-vágattatott*, az az, az Ekléſia el-pusztittatott.

LILIOM. A' Liliom kedves jó illatú szép Virág. Ez jegyzi I. Közönségesen az Ekléſiát. Enek. II. 2. *Mint Liliom a' töviſſek között*, az-az,

az az, mennyivel kedvesebb a' Liliom a' töviseknél, annyival az Eklésia, az hitlenek Társaságánál, és mint a' Liliom sértegettetik a' tövisektöl, úgy az én Eklésiám-is az hitetlenektöl. II. Különösön a' magános Hiveket-is. Enek. II. 16. VII. 2. *A' te hasad Liliomokkal meg-kerittetett gabona eſtag*, az az, a' te Gyülekezetedben vagyon a' bövséges és egésséges Lelki eledel, a' melly Hittel, Jó-tselekedetekkel illatozó Hivekkel környül vétettetett.

LILIOM OLAJ. Az egésségesnek tartattatott, kivált az Gyermek-szülö Személyeknek nyavalyájik ellen. Ez jegyzi a' KRISTUSnak jó illatú hathatós Tudományját, a' mellyel meg-élesti a' maga Eklésiáját nyomorúságiban, és hogy sok Fiakat szüljön, arra alkalmatossá tészi, még a' szenvedések között-is. Enek. V. 13.

LINEA. A' Linea olly eszköz, a' mellyel az Épitö-Mesterek méregetik a' meg-épitendö, vagy el-rontandó Épületeket. Azért a' Lineát ki-terjeszteni, vétetretik valaminek rendesen való meg-épittetéséért, vagy elrontatásáért. Zak. I. 16. *Ki-nyújtatik a' mérö Linea a' Jérúsálemen*, az az, meg-épittetik Jérúsálem. Esa. XXXIV. 11. *A' pústaságnak Lineáját terjeszti-ki arra*, az az, el-pústitja. Sir. II. 8.

LISZT. A' Liszt a' Gabonából öröltetett, hogy abból eledel készitteſsék. *Abrázolja* I. Az idvességes Tudományt, melly vagyon az Életnek Kenyeréröl, a' KRISTUSról. Mát. XIII. 33. *Hasonlatos az ISTENnek Országa a' Kovászhoz, mellyet az Aszszonyi-állat vévén, egyelis három mértze Liszthe*, az az, ama' nagy Parázna a' Léleknek eledelét sok tévelygéssel, babonasággal igyekezi meg-poshasztani. Hós. VIII. 7. *Nem lészen abból a' gabonából Liszt*, az az, a' Léleknek eledele, hogy táplálja az életre. II. Minthogy az örlés nem Urak' dolga, hanem a' Szolgáké, *azért a' Malomba menni, és Lisztet örölni*, annyit tészen, mint Szolgai állapotra esni. Esa. XLVII. 2.

LO. Olly állat, melly alkalmatos a' Szekérnek vonására, az Embereknek hátán való hordozására, mind az Hartzon, mind azon kivül való alkalmatosságokban. I. *Abrázolja* az Isten-félö kegyes Embert, vagy Gyülekezeret, mellyen a' KRISTUS hordoztatik e' Világon. Enek I. 9. *A Farahó szekereiben való Lóvakhoz hasonlitalak tegedet én Mátkám.* Mint az Farahó szekerében Jó'sef hordoztatott az Egyiptom' földén; úgy a' 'Sidók közzül támadott Eklésia is, a' KRISTUS' Nevét e' Világon minden felé el-hordozta. 'Sólt. XLV. 5. Jel. VI. 2. *Imé egy fejér Ló* Nemelyjek' értelmek szerént, az Apostolok és a' több Evangyéliomot hirdetö Szolgák, a' kiken úlvén a' Ditsöség' Királyia, maga alá hódoltatja a' Föld' kerekségét. Zak. X. 3. II. Valamelly Sokaságot,

ságot, Népet, a' mellyet valaki mint a' Lóvat igazgat. Jel. VI. 4. *Elöve más veres Ló*, az az, Vert-ontó Hadi-ſereg, Sokaság. ℣. 5. *Imé egy fekete Ló*, az az, az idveſséges eledel nélkül ſzükölködö Eccleſia, a' Tanitók' fösvénységek miatt. ℣. 8. *Imé egy sárga Ló*, az az, nagy Sokaság, melly a' hamis Próféta által el tsalatott az életnek útjáról. Zak. VI. 2, 3. *Az elsö ſzekérben veres Lóvak*, az az, a' Romaiak, a' kik ſokſor a' Kanaán' Földet pusztították, nyomorgatták, végre Reſpubliká, jokat-is el-rontották, ſok ezereket meg-ölvén. *A' második ſzekérben feketé Lóvak*, az az, a' Meduſok és Persák, a' kik 'Sidó Országot igen terheſen nyomorgatták. *A' harmadik ſzekérben fejér Lóvak*, az az, a' Görögök, Nagy Sándor' idejében, a' ki a' 'Sidóknak igen kedvezett. *A' negyedik ſzekérben tarka Lóvak*, az az, Siriai és Egyiptomi Királyok, a' kik hol kedveztek, 's hol nyomorgatták öket. III. Eröt, Hatalmat. 2Kir. II. 12. VII. 17. XIII. 14.

LOVAS. A' Lovon ülö Lovas igazgatja a' Lovat. Jegyez azért ollyat, a' ki valamely Országot, vagy Társaságot igazgat, 's azt óltalmazza, így a' KRISTUS Lovon ült a' 'Sidó ságnak igazgatására, 's óltamára. Zak. I. 8. Jel. VI. 2. Mind Illyés, mind pedig Eliseus mondatnak Izrael' Szekereinek és Lóvagjainak; mert miképen a' Tábori Szekerekben, és Lóvas Hadi-ſeregekben állott az erö, a' mellyel mególtalmazhatták az Országokat; úgy, vagy inkább, meg-óltalmazták 'Sidó Országot könyörgéſekkel, Illyés és Eliséus. 2Kir. II. 12. XIII. 14.

MA.

MADÁR. A' Levegö-Égen repülö gyors állat. *Ábrázolja* I. Az Ördögöt, melly az ISTEN beſzédének magvát, mint valami Madár a' gabonát, az út félröl, az Ember' Szívéből el-kapja. Mát. XIII. 4, 19. II. A' hitetlen Embert, ki a' Szent Lélek által meg nem tiſztitt atott a' büntöl, hanem döggel hizlalja ö magát. Jel. VIII. 2. *Lett a' nagy Babilon minden tiſztátalan Madárnak tömlötzévé.* Minekutánna ki-mentenek onnan a' KRISTUSról valláſt tévö Hivek; nem maradtak ott málok; hanem a' bünnel meg-fertéztetett Emberek. Esa. XIII. 21. III. A' Katonákat, kik ſebeſſen járnak a' prédára. Jér. XII. 9 XIX. 17. IV. A' Lakóſok, kik valami nagy Embernek, vagy Királynak óltalmában vagynak, mondatnak azoknak ágain múlatozó madaraknak. Dán. IV. 9. Ezék. XXXI. 6.

MADARASZ. A' Madaráſz az ö hálóját álnókul veti-meg. Péld. I. 17. Szorgalmatoſon meg-viſgálja a' leſelkedéſre való helyet és alkal-

alkalmatoſságot. Jér. v. 26. *Abrázolja* ez az Ördögöt, és a' Híveknek akármelly alattomban való tsalárd ellenségeket. 'Sólt. XCI. 3. CXXIV. 7.

MAG. A' mellyből a' Fák, Füvek, és állatok ki-nevekednek. Ez jelenti I. A' Meſsiáſt, ki a' maga Vére és Lelke által az ISTENnek ſok Fiakat ſzül 's nevel. Aſszonyi-Állat' Magvának mondatik, 1 Móſ. III. 15. Ábrahám' Magvának, 1 Móſ. XXI. 12. XXII. 18. *A' te Magodban* (: ki a' KRISTUS. Gal. III. 16. :) *áldatnak-meg a' Földnek minden Nemzetségei.* II. Az ISTENnek válaſztott Hivei, kik a' KRISTUS által meg-váltatnak, mondatnak *Szent Magnak.* Eſa. VI. 13. LIII. 10. Jér. II. 21. Mal. II. 15. Róm. IV. 16. Jel. XII. 17. III. Az ISTEN' Beſzéde-is mondatik Magnak, a' mellyből újjá ſzületnek az ISTENnek Válaſztottai. Mát. XIII. 18---23. 1 Pét. 2. 23. 1 Ján. III. 9. Luk. VIII. 11. *A' Mag az ISTEN' Beſzéde.*

MAGTALAN. Magtalan az, a' ki nem ſzül, és nem ſzaporit. Jegyzi az Ekléſiának azt az állapotját, a' mellyben vólt a' Móſes' Törvénye alatt, midön a' Pogányok el-rekeſztettek a' ſok tzéremóniák által az Ekléſiától. De végre bé-telvén a' tellyes idö, ſzülettek az igéretnek Fiai; az honnan a' Magtalan mondatott ſzülni. Gal. IV. 27. *Örülj Magtalan.* Eſa. LIV. 1.

MAG-VETÖ. A' Mag-vetö az, a' ki az ISTEN' Beſzédét prédikálja, hogy az Emberek azt bé-vévén, teremjék az Hitnek és Megtéréſnek jó gyümöltsét. Márk. IV. 14.

MAKULA. Motsok, Szeny. *Abrázolja* I. A' bünt, vétket, 's akármit, a' mivel valaki magát meg-fertézteti. Enek. IV. 7. *Nincs ſzeplö te benned.* Efés. V. 27. II. A' Bünösöket, a' kik a' Keresztyéni Gyülekezeteket meg-motskolják, 's az idegenek elött, mint a' ſzeplö a' teſtet, útálatoſokká tészik. 2 Pét. II. 13. Júd. ℣. 12. Jak. III. 6.

MALOM. A' Malom ollyan hely; az holott a' búzát liſzté örlik, 's örlötték régen a' Szolgák. Vétetik azért I. A' Szolgai állapotért. Eſa. XLVII. 2. *Eredj a' Malomba örölj liſztet*, az az, ſzolgaságra mégy úraságodból. Mát. XXIV. 41. *Két örlö Aſszonyi állatok léſznek a' Malomban, az egyik el-hagyattatik, a' máſik el-ragadtatik.* Régen a' rab ſzolgáló Aſszonyok vitték véghez a' kézi Malommal való örléſt: a' gonoſzság azért el-árad az alá-való nyomorúságos rab ſzolgálóságban élök között-is: az gonoſzban el-merült el-hagyatik, az Iſten-félö megtartatik. II. A' Malom ollyan ſzükséges eſzköz a' Városban; melly nélkül meg-élni nem lehet; azért a' *Malom zörgésének* nem hallattatni valamelly Városban, annyit téſzen, mint annak tellyeſséggel el-

pűſztittatni. Jér. xxv. 10. *El-véſzem tölök a' Malom' zörgését.* Jel. xviii. 22. *A' Malomnak zúgáſa többé nem hallattatik te benned.*

MALOM-KÖ. Régen az igen nagy tzégéres bünöſnek a' nyakára Malom-kö köttetett, 's úgy vettetett a' Tengerbe, hogy hirtelenséggel a' Tenger' mélységére le-vonná, hogy a' Levegö-Eget ne fertéztetné-meg. Ezzel azért elö adatik, valakinek hirtelen és tellyeséggel való veſzedelme. Márk. ix. 42. Jel. xviii. 21.

MAMMON. Téſzen Gazdagságot, kívánságot, nyereséget, melly kivált Penzböl áll. Luk. xvi. 13. *Nem ſolgálhattok az ISTENnek és a' Mammonnak.* ℣ 9. Mát. vi. 24.

MANNA. A' Manna vólt Mennyei Kenyér, mellyel a' pűſztában táplálta ISTEN az Izraelitákat. *Abrázolta* ez a' KRISTUSt, ki a' Mennyböl ſállott alá, a' kit Hittel el-fognak, és jó tételményeiben réſzesülnek az Hivek. Ján. vi. 35. Jel. ii. 17. *A' Gyözedelmeſnek enni adok az el-rejtetett Mannából*, az az, a' ki nem engedelmeskedik a' KRISTUS' és ö maga ellensegeinek; hanem azokon eröt véſzen, azt bé-fogadom az én velem való egyeſségre, és reſzeſitem az én jó tételményeimben. *El-rejtetett Mannának* onnan nevezttetik, mert annak emlekezetére egy Vederben a' Szentek' Szentiben el-tétetett vólt ISTEN Mannát, hogy az ISTEN' tsúda tselekedetéröl, és kegyelmes gondviſeléséröl, ſűntelen meg-emlekeznének. 'Sid. ix. 4.

MATKA. Mátkájának nevezi a' KRISTUS ſokſzor az Anyaſzentegyházat, a' mellyet ſzeretettel 's jó tételményivel maganak el-jegyzett. Ének. ii. 2, 13. iv. 1. Lásd *Meny-Aſſony.*

MEDDÖ. Lásd *Magtalan.*

MEDENTZE. A' Medentzék a' tzérémóniás ISTENi ſolgálatban, vóltak ollyan ezüſt es arany edények; mellyekben vettek az áldozatra való állatoknak vérét a' Papok. Zak. xiv. 20. *Leſznek az URnak Házában mint az Oltár elött való Medentzék*, az az, az ISTENnek ajánlják magokat áldozatúl, és a' KRISTUSnak Vérét az ö tsivekben, mint valami Medentzékben véttik.

MEDVE. Kegyetlen állat, melly el-ſaggatja a' mi eleibe akad. *Abrázolja* I. A' Perſiai Birodalmat. Dán vii. 5. *A' maſodik állat haſonlatos a' Medvéhez, és fel-kele egy óldalára; és három oldal tsont vala fogai között.* A' Perſiai Birodalom Tzirus alatt kezdödvén, maga alá hajtotta Perſiát, Médiát, Babilóniát, és ſok Nepeket gyözottmeg. Ámó. v. 19. II. A' meg-haragudott ISTENt, ki a' bünért meg-

ſaggat-

ſaggatja a' bünöſt. Sir. III. 10. *Ö ólálkodó Medve én utánnam rejtekben való Oroſzlán.* Hóſ XIII. 8. *Eleikbe fútok, mint a' Kölykeitöl meg-foſztatott Medve, meg-ſaggatom ſíveket.* III. A' kegyetlen vad természetü vérengezö Embert. Eſa. XI. 7. *A' fejös tehén, és a' Medve, együtt legeltettnek*, az az, a' vérengezö kegyetlen Emberek az Iſten-félökkel egy Gyülekezetben léſznek.

MÉH. A' Méhek apró állatotskák; mellyeknek Királyjok vagyon; az Emberre nagy ſereggel róhannak, 's mérgeſen meg-is ſértik. *Abrázoljak* az Ellenség' Seregét, a' melly hirtelenséggel boritjael a' Földet. Eſa. VII. 18. 'Sólt. CXVIII. 12. 5Móſ. I. 44.

MÉH. Az Ember' fogantatásának és ſületésének helyje. Az Anyaſzentegyháznak, melly a' KRISTUSnak ſok Fiakat ſül, túlajdonittatik Méh: a' melly jelenti az Ekléſiában az Hiveknek ſzaporodáſokat. 'Sólt. CX. 3. *A' te Néped ſzabad akarat ſzerént való, a' te vitézkedéſednek napján ſzensséges öltözetekben: a' Hajnalnak Méhétöl fogva, a' te Ifjaidnak harmatjok.* az az, Sokan követnek tégedet, kik vitézkednek a' te ellenségid ellen, fel-öltöztetvén Mennyei erövei, e' Világ' Fiai ellen. A' Hajnal, a' kegyelem ki-nyilatkoztatásának ideje, mikor a' KRISTUS meg-jelent, Eſa. VIII. 20 Róm. XII. 12. attól fogva a' Napkeleti Ekléſiaban, a' hol kezdödött a' KRISTUS' új Teſtamentomi Népe; ſok Fiai ſülettek néki, mint a' reggeli harmat a' Földön.

MELY. Embernek 's egyéb állatnak Melyje. A' Nabúgodonozor álló Képének Melyje, jelentette I. A' Mediai és Perſiai Birodalmat. Dan. II. 32, 39. II. Vétetik a' Szeretetért, minthogy az Anyák az ö ſzerelmes Gyermekeiket Melyjekhez ſoritjak. Jel. XV. 6. *Az Angyalok arany övekkel övedzettek vala bé a' Melyjeknél*, az az, nagy ſzeretettel kéſzen vóltanak az Hivek' ſzolgálatjokra. III. *Melyjét verni* valakinek, nagy keſerüségnek és bánatnak jele. Luk. XVIII. 13. XXIII. 48. Ugy keſergettek az Emberek, látván a' KRISTUSt meg-feſzittetni.

MÉLY. Vétetik a' tikos és el-rejtetett dologért. Jel. II. 24. *Nem jovalják a' Sátánnak Mélységes álnokságit*, az az, annak titkos tsalárdságit. Prédik. VII. 24. Róm. II. 33 1Kór. II. 9 Ezék. III. 5, 6. *Mély beſzédü Nép*, az az, mellynek nyelve nem értetik.

MÉLYSÉG. I. Vétetik a' nagy Nyomorúságokért, a' mellyjekböl ki-menekedni alig lehet. 'Sólt. XLII. 8. *A' nyomorúságoknak egyik Mélysége a' máſikat követi.* II. Az ellenséges Sokaságért, Hadakért, mellyek el ſokták boritani a' Foldet, mint valami Mélységbol hirtelen ki-

len ki-fokadt vizek. Ezék. xxvi. 19. III. A' Pokolért, a' hol az Ördög, és az ö Angyali gyötrödnek örökké. 2 Pét. ii. 4. *Ha az ISTEN nem kedvezett az Angyaloknak, hanem a' Mélységbe taſitván a' Setétség.*— Jel. ix. 1, 2. xi. 7.

MELKISÉDEK. Vólt Sálemnek, a' Kananéuſok között, Királyja: az ISTENnek Papja, 's Próféta-is: a' ki ſem Atyjára, ſem Anyjára nézve, Papi *Genealogiá*ból nem vólt. Életének kezdete meg nem iratott; vége-is annak nintsen; mert az ISTEN ötet halhatatlansággal meg-ajándékozta. Ezt ki lehet hozni, úgy tetſzik, helyjeſen Szent Pálnak ama' ſzavaiból, a' mellyekben elö adja, hogy az Izraeltöl dézmát vettenek az Áron' halandó Fiai; de az Ábrahámtól a' vett dézmát, *a' kiröl bizonyság vagyon hogy él*; a' ki meg nem hólt, 's *ſucceſſor* nélkül nem ſzükölködött. 'Sid. vii. 8. Ez haſonló vólt az ISTEN' Fiához, mert a' KRISTUSnak-is ſem Atyja ſem Anyja, Papi lineából való, nem vólt: azért nem-is az Áron' rendi ſzerént, hanem a' *Melkisédek' rendi ſzerént* való Fö Pap, 'Sid. vii. 11, 21. melly Papságot, halhatatlansággal meg-ajándékoztatván, Teſtére nézve-is minden meg-határozás nélkül, örökké bír. Róm. vi. 9, 10. viii. 34. Jel. i. 18.

MENY-ASZSZONY. A' maga Ekléſiáját így nevezi a' KRISTUS, a' mellyet a' kegyelemnek ſzövetsége által el-jegyzett ö magának. Hós. ii. 18, 19. *El jegyezlek tégedet magamnak, és meg-eſméred a' Jéhovát.* Eſa. lxii. 5. *Mint a' Meny-Aſſzonynak örül a' Vö-Legény, azonképen örül teneked a' te ISTENed.* Jel. xxii. 17. *A' Lélek-is, a' Meny-Aſſzony-is azt mondja: Jövel*, az az, a' Szent Lélek által meg-ſzentelteteti, Sz. indúlatokkal fel-ékeſittetett Gyülekezet várja a' KRISTUSt. Minthogy a' Menyegzöi *Solennitás*ban öröm ſzokott lenni, azért a' Meny-Aſſzonynak 's Vö-Legénynek ſzavának a' Városban való hallatáſa, vétetik a' bóldog állapotjáért a' Városnak; nem hallatáſa, elpúſztúlásáért. Jér. xxv. 10.

MENYEGZÖ. Lásd *Lakadalom.*

MENNY-DÖRGÉS. A' Menny-dörgés támad a' Levegö-Égben, a' Fellegeknek erös meg-mozdúláſok által. *Abrázolja* I. Az Evangyéliomnak beſzédét, a' mellyben vagynak a' fenyegetözéſek-is, az ISTEN' Törvénye által; mint régen-is ISTEN a' Törvényt Menny-dörgéſek között adta vala ki. Jel. xiv. 2. xix. 6. Erre nézve a' Jákóbot és Jánoſt nevezte vala a' KRISTUS *Boánerges*nek, Menny-dörgés' Fiainak. Márk. iii. 17. II. Az Ellenségnek nagy hirtelenséggel való meg-rontatását, a' melly lett ſokſzor a' Menny-dörgéſek és Menny-köhúllások által. Eſa. xxix. 6. Jóel. ii. 11. Jel. iv. 5. xi. 19. xvi. 18.

MÉREG. A' melly Halált okoz annak, a' ki bé-vette. Jelent 1. Ártalmas befzédet, rágalmazáft, hamis Tudományt, a' melly által könnyen el-véfz valaki. 'Sólt. LVIII. 5. 5Móſes. XXIX. 18. *Ne légyen ti köztetek Méreg és üröm termö gyökér.* II. Az ISTENnek kemény büntetését. Jób. VI. 4. *A' Mindenhatónak súlyjos nyílai vagynak én bennem; mellyeknek Mérge úgyan meg-emésztette az én Lelkemet.* Mint a' mérges nyíl halálos ſebet tsinál, úgy a' ſok nyomorúság már meg-emésztette az én életemet.

MÉRNI. Meg-mérni valamit. Vétetik I. Az épitésért, mert az Épitök méregetik az épületeket, hogy jobb rendbe rakják. Eſa. XLVIII. 13. Zak. II. 2. II. Az Itélet tételért, hogy meg-itélteſsék valaki hová tartozik, az ISTENnek igaz Eklésiájába-é, vagy pedig tſak az Emberek' külsö Társaságokba jár? Jel. XI. 1. *Kelj-fel, és mérd-meg az ISTEN' Templomát*, az az, vedd eſzedbe kik a' KRISTUSnak igaz Tagjai. Hab. III. 6. *El-oſztá a' Földet Méréſſel.* III. A' Hegyeket, és a' Földnek porát meg-mérni, vétetik a' Mindentúdóságért, és Mindenhatóságért. Eſa. XL. 12, 13.

MÉRTÉK. Métréta. Mértze; a' mellyel valamit meg-mérnek, hogy meg-tudhaſsák azt menyi légyen. Vétetik az Itéletért, a' melly által a' dolgok mérsékeltetnek. 'Sólt. LXII. 10. Dán. V. 27.

Vóltak a' 'Sidóknál régen, mint ſzintén moſt minálunk, ſok féle Mértékeknek nemeik 's neveik, mellyek a' Szent Irásban-is elö-fordúlnak. Azokat a' Magyar Forditó többire *Mértéknek* forditotta, mint más Nyelveken-is. De az olly közönséges ſzó a' mi Nyelvünkön, hogy meg-határozott Summát nem tészen. Azért helyjeínek itélem a' Szent Irásban elö forduló Mértékeket, a' mi Mértekeinkkel egyben vetvén le-irni, meg-tartván az eredeti Nyelven való Nevezeteket-is. A' Méréſnek pedig, és a' 'Sidók' Mértékének a' mi Mértékünkkel való egyben haſonlitásának Fundamentoma ez: mert a' 'Sidók mindent Tojás hajhoz mérnek: mennyi Tojás hajjal mégyen ez vagy amaz Mértékben? Már egy Erdélyi rendes, közönséges Ejtelben, fér 36. közönséges Tojás hajjal, akár *káraz*, akár *híg* Mérték ſzerént. Ezt így fel-tévén, ide lehet egyeztetni minden féle Mértéket.

A' SZÁRAZ MÉRTÉKEKRÖL.

(1.) Elsö a' 'Sidók' Mértékeik között, 's leg-kiſſebb a' *Káb.* Ebben fér annyi, mint 24. Tojásban. A' mi Mértekünk ſzerént tészen' két ſertályt, 's egy ſertálynak felét, $\frac{1}{2}$. Erröl vagyon emlekezet,

2 Kir.

2 Kir. VI. 25. *Lön azért igen nagy Éhség Samariában: mert ímé mind addig alatta valának a' Városnak, míg nem egy Szamár Fejet nyóltzvan ezüſt Sikluſon vennének, és egy Kábnak negyed réſze Galamb ganéjt, öt ezüſt Sikluſon.* Hallatlan Éhség vólt ez, 's innen lehet látni, mire viszi a' Szükség az Embert. Egy Kábnak *negyed réſze* annyi, a' menyi bé fér 6. tojásba. Ennyi Galamb ganéjt vettek Samariában öt Sikluſon, az. az, öt Német Forinton. De azt mondod: hogy lehetett az? Meg-lehetett úgy, mint egy alá való el-döglött Szamárnak fejét 80. Sikluſon, az az, 80. Német Forinton. Vagynak a' kik a' Galamb ganéjon akartanak érteni Galamb begyet, vagy valami alá-való ſemmire kelló borsót: de a' *Textus* ſemmiképen erre az értelemre nem botsát; hanem tsak meg-eſmérteti velünk azt, hogy az Éhség igen nagy vólt; a' Szükség pedig mindenre reá véſzi az Embert. A' *Káb*ról közbeſzédek a' 'Sidóknak: *Hogy tiz Káb nyelveskedés ſállott e' Világra, 's kilentz Kábbal el-ragadtak az Aſſonyok.*

(2) *Gómer* vólt azután való Mérték, a' mi Mértékünk ſerént tett egy Ejtelt, 's egy fertálynál valamivel keveſebbet. Erröl vagyon emlekezet 2Móſ. XVI. 16, 18, 32, 36.

(3.) Harmadik Mérték vólt a' *Séah* (: *Sátum.*:) Melly az Erdélyi Mérték ſerént tett négy Ejtelt. Erröl vagyon emlekezet 1 Móſ. XVIII. 6. *Hamar ſies, végy három Séah 'ſemlye liſztet, gyúrd-meg, és süs pogátsákat a' hamú alatt.* Ez a' három Séah vólt tizenkét Ejtel. 2 Kir. VII. 1. *Hólnap illyenkor egy Séah 'ſemlye liſztet véſznek egy Sikluſon, és két Séa árpát egy Sikluſon.* Hirtelen meg-ſállott azért a' nagy Ehség Samariában, midön négy Ejtel 'ſemlye liſztet lehetett venni egy Német Forinton, és nyóltz Ejtel árpát, iſmét egy Német Forinton. Mát. XIII. 33. *Egyelit három Séa liſztben.*

(4) Negyedik a' ſáraz Mértékek között az *Eſa*, ebbe fért három Séah, a' mi Mértékünk ſerént tizenkét Ejtel. Erröl ſok helyen vagyon emlekezet. 2Móſ. XVI. 36. *A' Gómer az Eſának tized réſze.* 3Móſ V. 11. XIX. 36. *Igaz Mérték, igaz Font, igaz Eſa, igaz Hin légyen ti köztetek.* 5Móſ XXV. *Ne légyen a' te Házadban két-féle Eſad.* 1Sám. XVII. 17. *Vedd-fel a' te Bátyáidnak ím ez egy Eſa darat.* Eſa. V. 10 *Egy Hómer vetés egy Eſát ád.* Zak. V. 7, 8, 9. *Egy Aſſonyi-állat ül vala az Eſának közepiben.*

(5.) Ötödik Mérték a' *Letek.* Ez a' mi Mértékünk ſerént tett három vékát, és tizenkét Ejtelt. Erröl tsak egy helyen vagyon emlekezet. Hoſ. III. 2. *És meg-ſerzém azt magamnak tizenöt ezüſt Sikluſon, és*

egy

egy Hómer 's egy Letek árpán. Fizetett hát érte, tizen-öt Német Forintot, tizen-egy Véka és négy Ejtel árpát.

(6.) Hatodik Mérték az *Hómer*, ez két annyi vólt mint a' Letek, tett azért a' mi Mértékünk szerént, hét Vékát nyóltz Ejtelt. Erröl vagyon emlekezet 3 Mós. XXVII. 16. (: Lásd *Kórus.* :) 4 Mós. XI. 32. *Gyüjtének magoknak fürjeket, a' ki kevesbet gyüjtött, gyüjtött tiz Hómereket.* Esa. V. 10. *Egy Hómer vetés egy Efát ád.* Ezék. XLV. 11, 14. Hós. III. 2. A' Hómerrel meg-egyezett a' *Kórus*, melly vólt mind Száraz Mérték, mind pediglen Híg Mérték. Ezék. XLV. 14. Lásd *Kórus.*

Ezeken kivül vagyon emlekezet a' *Kéniksröl.* Jel. VI. 6. *A' búzának Kénikse egy denár pénzen; és az árpának három Kénikse egy denár pénzen.* Ez nem a' 'Sidók', hanem a' Görögök' Mértékeknek neve. Vólt sok féle *Kéniks*: de úgy itélnek a' Szent Iráft Magyarázók, hogy itt a' leg kissebb értetnék; melly vólt egy Kábnak fele. Annyi a' mennyi tizenkét Tojásba férne; a' mi Mértékünk szerént egy Fertálynál többetske.

AZ HIG DOLGOKNAK MÉRTÉKEKRÖL.

(1.) Elsö a' Híg Mértékek között a' *Lóg*; mellybe annyi fért mint hat Tojásba: a' mi Mértékünk szerént vólt egy Ejtelnek hatod része, $\frac{1}{6}$. Vagyon erröl emlekezet 3 Mós. XIV. 10.

(2.) Második Mérték az *Hin.* Egy *Hin* tett a' mi Mértékünk szerént két Ejtelt. Erröl vagyon Emlekezet 2 Mós. XXX. 24. 3 Mós. XXX. 46. *Igaz Efa, igaz Hin* [itze, pint] *légyen köztetek.* 4 Mós. XXVIII. 14.

(3.) Harmadik Híg Mérték vólt a' *Bát*: ez meg-egyezett az *Efával.* A' mi Mértékünk szerént vólt tizenkét Ejtel. Erröl vagyon emlekezet 1 Kir. VI. 26. Esa. V. 10. Ezék. XLV. 14. Innen lehet észre venni, hogy nagy adósság feküdt ama' szegény Emberen, *a' ki száz Bátus Olajjal vala adós.* Luk. XVI. 6. Lásd *Bát.*

(4) Negyedik Mérték vólt az *Kórus*: melly tett a' mi Mértékünk szerént 120. Ejtelt, vagy 15. kis Vedret. Erröl vagyon emlekezet Ezék. XLV. 14. Luk. XVI. 6. Nagy Summa vólt hát az, a' menyi Olajt Salamon Hirámnak ád vala. 1 Kir. V. 11. *Húsz ezer Kórus*, tett három száz ezer Vedret.

Ezeken kivül vagyon emlekezet az új Testamentomban Ján. II. 6. *Métretárol.* *Valának pedig ott hat Kö-vedrek,-- mellyek közzül mindenikbe két*

be két két vagy három Métréta fér. Ez vólt a' Görögök' Mértékeknek neve, meg-egyezett a' Bátussal a' 'Sidóknál. Vólt hát egy Métréta tizenkét Erd. Ejtel. E' szerént ha az hat Vedrek közzül három Vederbe fért két két Métréta, más hármába három három Métréta, a' KRISTUS meg-ajándekozta a' Kánában lakodalmazokat, 22. Veder és 4. Ejtel finum jó Borral. Ján. 11. 10. A' Mértékekről itéletet lehet tenni ezek szerént a' Táblátskák szerént.

I. TÁBLA.

Száraz

Mértékletek szerént,								
Hómer v. Kórus	1							
Letek	2	1						
Efa	10	5	1					
Séa	30	15	3	1				
Gómer	100	50	10	$3\frac{1}{3}$	1			
Káb	180	90	18	6	$1\frac{1}{5}$	1		
Véka	$7\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{4}$	00	00	00	0	1	
Ejtel	120	60	12	4	$1\frac{1}{6}$	0	16	1
Tójás	4320	2160	432	144	43	24	576	36.

II. TABLA.

Híg

Mértékek.					
Batus	1				
Hin	6	1			
Log	72	12	1		
Veder	$1\frac{1}{2}$	0	0	1	
Ejtel	12	2	$\frac{1}{6}$	8	1
Tojás	432	72	6	288	36

MÉZ. A' Méz vétetik akármelly kedves dologért: így az ISTEN' Beſzéde, a' Böltseség-is a' Mézhez haſonlittatik. 'Sólt. XIX. 11. CXIX. 103. A' Méz a' régieknek kedves és rendes eledelek vólt; az ISTENnek Beſzéde a' Lélek' táplálására való. Enek. IV. 11. V. 1. Lásd *Lépes-Méz.* K. *Mi az oka hogy ISTEN tiltotta a' Mézet a' maga Oltáráról?* 3 Móſ. 11. 3. *Semmi Mézet nem áldozhattok az URnak.* F. Ugy itélnek, azért (1.) Mert a' Pogányok az ö Bálványaiknak Mézzel ſoktak vólt áldozni, kiváltképen pedig a' Baálimoknak, az Hóltaknak, (: mint az ö Iráſokból az világos. :) az ISTEN pedig mikor azt tiltotta, magát úgy akarta tiſztelteti, mint Élöt. (2.) *Hiéronymus* így gondolkodott, azért tselekedte az ISTEN, hogy az Emberek vennék éſzre, hogy útálja ISTEN a' Teſti gyönyörüséget. (3.) Talám helyeſebben azért, mert a' Méz könnyen meg-veſzvén, ollyan püffaſztó ſavanyúság vagyon benne, mint a' Kováſzban, melly *ábrázolja* az Embernek maga igazságát, a' melly az Embert fel-fújja, azt pedig az ISTEN útálja. Lásd *Kováſz.*

MEZITELEN. A' Mezitelen jelent I. Ollyat, a' ki minden jótól meg-foſztatott, ſegénységben és nyomorúságban eſett. Ezék. XVI. 39. *Mezítelen és rúhátlan hagynak téged*, az az, mindenedből ki-foſztanak. Ezék. XXIII. 29. Jel. XVIII. 16. Hóſ. II. 5. II. Ollyat a' ki az idveſségnek köntösében fel nem öltöztetett. Jel. III. 17. *Nem tudod hogy Mezitelen vagy.* Jel. XVI. 15. Ezék. XVI. 7.

MEZITELENSÉG. Vétetik akármelly Lelki Teſti ſegénységért, ſégyenért, nyomorúságért, erötelenségért. Eſa. XLVII. 3. Nah. III. 5. Jel. III. 18.

MEZÖ. Olly helly, a' melly a' Városnak ellenébe tétetik, gabonát terem. *Ábrázolja* azért ez az Ekkléſiát; melly ellenébe vagyon téve ama' nagy Városnak Babilonnak. Enek. VII. 11. *Mennyünk-ki a' Mezöre*, az az, hagyjuk-el azt a' nagy Várost, a' melly néked ſálláſt nem ád, ſem a' Hitnek gyümöltsét nem termi.

MIHALY Árkangyal annyit téſzen: *Kitsoda haſonlatós az ISTENhez.* 'Sólt. CXIII. 5. Az ISTEN' Fiának neve. Dán. X. 13, 21. Júd. ℣. 9. Jel. XII. 7.

MIRHA. A' Mirha jó illatú tsemete, mellynek nedveſsége igen keſerü: a' rothadás ellen meg-tartó erö vagyon benne, ezértis kentek azzal a' Régiek Halottakat: a' drága kenetbe-is az ISTEN ezt belé-elegyittette. 2 Móſ. XXX. 23. Ez jelenti I. A' Szent Lélek' Kegyelmét, a' melly által meg-ſenteltetvén, az Hivek a' bünben való

rothadás ellen meg-tartatnak: 's jó tselekedetekkel illatoznak. Enek. III. 6. II. A' keserü Szenvedéseket. Enek. I. 13. *Az én szerelmesem olyan nékem, mint egy kötés Mirha*, az az, a' KRISTUSsal való egyességem jóllehet sok szenvedéssel vagyon egybe köttetve; de mindazáltal nékem igen kedves és idvességes.

MIRTUS. Alatson de szüntelen zöldellö, és leveleit el nem húllató fa; mellynek gyümöltséböl igen kedves jó ital készittetik: virágja jó illatú. *Ábrázolja* az ISTENnek Hiveit, a' kik meg-vettettek úgyan e' Világ elött, de jó tselekedetekkel, mint az Hitnek gyümöltseivel, illatoznak az ISTEN elött. Esa. XLI. 19. *A' pusztában Mirtust nevelek.* Esa. LV. 13. *A' begáts-kóró helyében nevekedik Mirtus*, az az, a' gyümöltstelen ártalmas Ember helyett, légzen jó tselekedetekkel illatozó Isten-félö Ember. Zak. I. 8, 11. *Egy Férjfiú-áll vala a' Mirtus-Fák között, mellyek valának mély helyen*, az az, a' KRISTUS jelen vólt a' maga Hivei között a' 'Sidó Respublikában, annak meg-alázódott állapotjában-is.

MOLOK. Magyarúl tenne *Országló Királyt*: neve egy Bálványnak; mellynek nagy kegyetlenséggel meg-áldozták Gyermekeiket az Emberek: mellyet tselekedtek néha a' 'Sidók-is. 2Kir. XXIII. 10. 2Krón. VIII. 9.

MONDOLA. A' Mondola igen hamar ki-virágzik; söt legelsöben a' Fák között, úgymint *Januarius*ban. Ennek gyümöltse jó, 's azt termett vala az Áron' vesszeje-is. 4Mós. VII. 8. Ehez hasonlitja ISTEN I. A' maga tselekedeteit, a' mellyeket késedelem nélkül tselekesszik. Jér. I. 11, 12. II. A' Véneknek öszségek, kik az ö Életeknek telén, mint az Mondola-Fa *Januárius*ban meg-fejérednek. Prédik. XII. 7. *Mikor a' Mondola-Fa meg-virágzik.* III. *Abrázolhatja* az Hiveket-is, kik az ö nyomorúságoknak telén virágoznak és gyümöltsöznek. 'Sólt. XCII. 13, 14, 15. Jákób Mondolát-is küldött vala Jó'sefnek, 1 Mós. XLIII. 11.

MOSDO. A' Réz-Mosdó vólt a' Móses' Sátorának Tornátzában; úgy a' Réz-Tenger a' Salamon Templomában, mellyböl meg kellett mosdodni a' Papoknak, a' kik az ISTEN' Házában szolgáltak. 2 Mós. XXX. 18, 19. Ez példázolta a' Szent Lélek által való újjá születést és meg-tisztúlást, melly nélkül senki ISTENhez nem járúlhat a' Lelki áldozatoknak (1Pét. II. 5.) meg-áldozásokra. Ján. III. 5. Tit. III. 5. 'Sid. XII. 24.

MO'SES. Ki az Izrael' Népének Közben-járója vólt: Papi, Prófétai 's Királyi Tisztet viselvén; a' mellyre rendesen ISTENtöl hivatta-

tatott

katott, tsúdák által meg-erösíttetett, 2 Mós. III. és IV. Részekben. a' Sinai hegyen való szövetségben közben-járóskodott. 2 Mós. XIX. XXIV. *Példázolta* a' KRISTUSt, ki az ISTEN' kegyelembéli szövetségében Kezes. 'Sid. VII. 22. Királyi, Prófétai, Papi tisztet vállalt ö magára, a' maga Választottai között. Tsel. I. I. 22. 'Sólt. CX. 2, 4. 'Sid. IX. 11, 12. X. 10, 14.

MOSODNI. Tészen a' KRISTUS' Vére és Szent Lelke által meg-tisztúlni 's tisztittatni a' büntöl, mint a' Léleknek szennyétöl. 'Sólt. LI. 9. Esa. I. 16. IV. 3. *Mikor az UR el-mosándja a' Sión Leányinak undokságokat, és a' Jérusálem' vérét ki-mosándja ö belölök, az itéletnek és meg-emésztésnek Lelke által,* az az, mikor az ISTEN a' maga Ekkléziáját Szent Lelke által a' tévelygésektöl, vétkektöl, sok méltatlan vér ontásoktól meg-tisztitándja. Ezék. XVI. 9. Jel. VII. 14. 'Sid. X. 23.

MOTSOK. Jelent Bünt, a' mellyel meg-motskolja Ember az ö Lelkét. Péld. XXX. 12. *Vagyon ollyan Nemzet, ki az ö maga szemei elött tiszta, még ha az ö Motskából ki nem tisztittatott-is.* Jak. I. 21.

MOTSKOS. Szennyes, Fertelmes. Jelent bünnel meg-fertéztetettet. Zak. III. 3, 4. Jel. XXII. 11.

MUNKÁS. Mives. A' ki a' Szölöben vagy egyéb múnkán dolgozik. Igy neveztetnek az Evangyéliomot hirdetö szolgák. Mát. X. 10. *Méltó a' Munkás az ö táplálására.* 1 Tim. V. 18. 2 Tim. II. 15. Fil. III. 2. *Távoztassátok-el a' gonosz Múnkásokat.*

MUST. A' Múst, melly édes szokott lenni, *ábrázolja* az Evangyéliomi Tudományt, a' melly vígasztalással tellyes. Zak. IX. 17. *A' Bor* (Must) *a' Leányokat meg-vidámitja*, az az, az Evangyéliomi Tudomány az Isten-félö Hiveket. Lásd *Bor.*

MUSTÁR-MAG. Igen kitsiny Magotska, a' mellyböl Napkeleten nagy Fa nevekedett. *Ábrázolta* a' Menny-Országot, vagy az új Testamentomi Ekkléziát, a' melly kevés kezdetböl sokra nevekedett. Mát. XIII. 31, 32.

NA.

NÁD. A' Nád igen romlandó és töredékeny, a' mellyhez támaszkodni nem lehet. Jelent azért ez, gyenge, erötelen, és a' maga veszedelméhez közelitö dolgot. Esa. XLII. 3. Mát. XII. 20. *A' meg-repedezett Nádat meg nem rontja*, az az, a' Népet, melly a' veszede-

veſzedelemhez olly közel vagyon, mint a' meg-repedezett Nád a' romláshoz; mikor Emberi formában közötte járna, el nem veſzti. Ezék. xxix. 6. *Vóltanak az Izrael' Házának Nád páltzáúl*, az az, gyenge romlandó óltalmúl, mint a' ki a' Nádhoz támaſzkodik, 's azzal együtt el döl. II. Minthogy a' Nád termett az Egyiptomban folyó Nilus' vize mellett nagy böséggel: azért Egyiptom-is hivattatik Nádnak. Eſa. xix. 6. *A' Nád és a' Káka meg-lankadnak*, az az, az Egyiptomi Lakóſok el-halnak. III. Minthogy a' vizes helyen lévö Nád zöldelleni ſzokott, vétetik a' Szent Lélek' kegyelme által meg-nedveſitetett Emberért. Eſa. xxxv. 7. *A' Sárkányoknak barlangjokban Nád és Káka terem*, az az, a' kegyetlen mérges Tudományú Emberek közt-is ſokan léſznek a' Szent Lélek' kegyelmével ékeskedö Emberek. IV. Az ingadozó Nád, mellyet a' ſzél minden-felé hajtogat, jelenthet Vallásában tántorgó Embert-is; mellyet a' Tudománynak akármelly ſzele meg-indithat, mint Mát. xi. 7. Efés. iv. 14.

NAP. A' Nap az égen a' nagyobbik világoſító állat: mellynek világoſsága ſzerez az Emberekben örömet. I. *Abrázolója* az Eklésiában a' KRISTUSnak; a' ki fel-támadásával ſzerzi a' Hivekben az ISTENi eſméretnek világoſságát, és az abból folyó örömet, el-üzi pedig a' bünnek ſetétségét. Eſa. lx. 20. *Többé a' te Napod el nem enyéſzik*, az az, a' KRISTUS el nem rejtetik a' te ſzemeid elöl. Malak. iv. 2. Jel. viii. 12. *Meg vereték a' Napnak harmad réſze*, az az, meghomályoſittatott az igazság' Napjáról való Tudomány. Jel. x. 1. xii. 1. II. Az a' Gyülekezet-is, melly a' KRISTUS' Orſzága ellen tette ö magát, a' maga Elöljáróját nevezi Napnak; melly meg-homályoſittatik akkor, midön meg-mútogattatik, hogy nem igaz világoſság az, a' mellyet mútogat, és az Emberek-is nem kezdik tartani valóságos Napnak. Eſa. xxiv. 23. *Meg ſégyenül a' Nap.* Jel. vi. 12. III. A' Napnak kemény hévsége el ſzokta ſzáraztani és égetni a' Plántákat 's egyebeket. Ez jelenti a' nagy nyomorúságokat és üldözéſeket, a' mellyekkel az Emberek nyomorgattatnak. 'Sólt. cxxi. 6. Ének i. 6. Eſa. xlix. 10. Mát. xiii. 6. *A' Nap mikor fel-költ vólna, meg-süté és ki-ſzárada*, az az, üldözés támadván az ISTEN' Beſzédeért, meg botránkozott. IV. Valakinek Napjának fel-támadáſa, vagy el-enyéſzéſe, vétetik annak ſzerentséjéért, vagy ſzerentsétlenségéért; mint a' Magyarok is ſzokták mondani: *Fel támadott az ö Napja*, az az, Jól van dolga. *El enyéſzett az ö Napja*, az az, ſzerentsétlenségben eſett. Jer. xv. 9. *Az ö Napja el enyéſzik még mikor Nappal vólna.* Mik. iii. 6.

NAP KELET. Nap-nyúgot. Vétetik ſokſzor a' Nap-keleti és Nap-nyúgoti Népekért. Mát. viii. 11. Mal. i. 11. *Nár-*

NÁRDUS. Igen jó illatú tsemete; mellynek nedveſségéből léſen vala drága kenet, a' mellyel kenték-meg a' vendégeket. Márk. XIV. 3. Ján. XII. 3. *Abrázolja* az Evangyéliomnak hirdetését, melly életnek illatja az idvezülendöknek az életre. 2 Kór. II. 15. Enek. I. 12. *Mikor a' Király mellettem ül, Nárdusnak jó illatja ſármazik ö tőle*, az az, mikor a' KRISTUS én hozzám közelit, életet adó beſzédével engemet meg-újit. A' Nárdus, ha tiſzta edényben nem tartják, vagy Tengeren hordozzák, könnyen magához ſzívja a' Tengeri nedveſséget, meg-penéſzedik, meg-véſz, meg-rothad 's igen büdös: az honnan a' tiſzta Nárdus ditséretes: Ugy az ISTEN' Beſzéde, hanemha tiſzta ſzívben tartatik, a' melly e' Világ' ſzennyétől, penéſzétől meg-tiſztúlt; különben *halálnak illatja léſzen az halálra.* 2 Kórint. II. 15, 16. Enek. IV. 13, 14.

NAZIREUS. Neve vólt az olly Embereknek, a' kik az ISTENnek ſzenteltetnek vala: téſzen *Máſok közzül ki-válaſztatottat.* A' Naziréuſságról való Törvények le-iratnak 4 Mól. VI. 2--21. A' Naziréuſnak haját el-nyírni, réſzegitö italt innya; hólt Teſtet illetni ſzabad nem vólt. Két rendbéliek vóltak a' Naziréuſok. Némellyek bizonyos ideig tettek valami fogadáſt, 30. vagy 60. Napokig; máſok egéſz éltekben Naziréuſok vóltak. Ezek réſz ſzerént példázták a' KRISTUSt, ki a' bünösöktöl meg-válaſztattatott vólt. 'Sid. VII. 26. Réſz ſzerént az Iſten-félö Híveket, a' kik e' Világnak ſzerelmétöl magokat el-fogják, és az hólt tselekedetektöl meg-ſzünnek, ISTENnek ſzentelvén életeket. Ámós. II. 11.

NÉGY SZEGELETŰ. Négy ſzegeletü vólt a' Város a' mellyet látot János. Jel. XXI. 16. Mellyel az adatik elö, hogy az ISTENnek Anyaſzentegyháza egyben gyüjtetik, e' Világnak minden réſzeiről minden külömbség és ſzemély válogatás nélkül.

NÉMA. Némának mondatik az Emberek között a' ki nem ſólhat. Vétetik azért I. A' ki magát más elött menteni és óltalmazni nem tudja. Péld. XXXI. 8. *Nyisd-meg a' te ſádat a' mellett, a' ki Néma az ö dolgában.* 'Sólt. XXXVIII. 14. II. Nema az, a' ki az ISTENt ditsérni igazán nem tudja, a' minémü minden Ember az ö újjá ſzületéſe elött. Eſa. XXXV. 6. *Akkor a' Némának nyelve énekel.* 'Sólt. LI. 17. III. Némáknak mondatnak a' Tanitók: a' kik az Embereknek vagy hatalmoktól félnek, vagy nékik kedveskedni akarván, a' tévelygéſt és vétket ki nem mondják, hanem el-hallgatják. Eſa. LVI. 10.

NERGAL. Bálvány' neve; mellyet a' Kútéuſok Kakas képben tiſzteltek. 2 Kir. XVII. 30.

NIB-

NIBKAZ és Tarták. Az Hávéuſok' Bálványaik: mellyeket eb és ſzamár képben tiſzteltek. 2 Kir. XVII. 31.

NIKOLAITÁK. Kik vóltak a' Nikolaiták, kikröl vagyon emlekezet Jel. II. 6? Vagynak a' kik úgy értenek, hogy ama' hét Diákonúſok közzül (Tsel. VI. 5.) az egyik *Nikolaus* el-ſzakadott vólna a' Hittöl és az Apoſtoloktól, 's tévelygö Tudományt kezdett vólna tanitani: de ennek az értelemnek fundamentoma tsak az, hogy azt *Nikolaus*nak hívták, ezeket pedig Nikolaitáknak. Máſok iſmét úgy értenek, hogy lett vólna valami feslett életü *Nikolaus*, a' ki azt tanitotta vólna, hogy a' Férjfi bizonyos Aſſzonyhoz nem köttetett, ſem az Aſſzony bizonyos Férjfihoz, hanem ſzabad akárkinek, akárkivel egyesülni; ennek-is bizonyos fundamentoma a' Szent Irásban, vagy az Hiſtoriában nintſen. Helyeſebb értelem az; a' melly ſzerént ezzel a' névei elö akarta adni a' Szent Lélek az ollyan Tanitókat, a' kik a' Népnek ſzabadságának titulusſa alatt, minden fertelmes teſti kivánságoknak gyakorlásokra adták magokat, a' külsö Magiſtrátuſnak-is parantſolatját ſemminek tartották. A' minémüeket le-irt 2 Pét. II. 1--2, 3, 10. Jud. ℣. 10--12.

NOÉ. Vólt igaz Ember, és az igazságnak Prédikátora: ki az ISTEN' parantsolatjára Bárkát kéſzitett a' maga Háza Népének megtartatására. 1 Móſ. VI. VII. Példázolta a' KRISTUSt, a' ki igaz és az igazságnak Doktora: a' maga Hiveinek meg-tartója Eſés. V. 23. A' Bárka által való meg-tartatás, példázolta a' KRISTUS által való megtartatáſt az Ekléſiában, mellynek bizonyságát véſzszük a' Kereſztségben. 1 Pét. III. 20, 21.

NYAK. A' Nyak az a' réſze az Embernek, a' melly által a' Fövel a' több tagok egybe köttetnek. *Abrázolja* azt, a' mivel a' KRISTUSnak tagjai, a' Hivek a' KRISTUShoz köttetnek mint Föhöz; az a' Hit. Enek. IV. 4. *Haſonló a' Dávid' tornyához a' te Nyakad*, az az, erös a' te Hited. Régen a' Város' óltalmára a' Kapúkban épittettek Tornyok; mellyekböl a' Város óltalmaztatnék. Enek. VII. 4. Némellyek a' mint a' Fön értik az Elöljárókat és Igazgatókat; úgy a' *Nyakon* a' Szeretetet, melly vagyon az Ekléſia tagjai és Elöljárók között; a' melly által egy máshoz köttetnek, mint a' Nyak által a' Fö és több tagok.

NYÁJ. Sereg A' Nyáj jelent valami Gyülekezetet, akárminémü Emberekböl állót. Jér. VI. 3. *Ö hozzá jönek a' Páſztorok a' Nyájakkal egybe*, az az, a' Hadnagyok a' több ſereg Katonákkal. Luk. XII. 22. *Ne félj kitsin Sereg.*

NYÁR.

NYÁR. Az Esztendönek az a' része, a' mellyben a' Földnek gyümöltse egyben takarittatik: mellyben a' hadakozó Emberek-is alkalmason táborozhatnak. Vétetik az alkalmatos idöért, a' mellyben valamit véghez vinni kellene. Jér. VIII. 20. *El-végezödött a' Nyár, és mi meg nem szabadúltunk*, az az, el-múlt a' segitésre alkalmatos idö, 's minékünk segitségünk nem jött.

NYAVALYA. Betegség. Vétetik a' Bünért. Esa. LIII. 4. 'Sólt. CIII. 3. *Ki meg-gyógyitja minden te Betegségidet*, az az, meg-botsátja a' te büneidet.

NYELV. Az a' tagja az Embernek, a' melly által szól, és az ö gondolatját ki-jelenti. Vétetik I. A' Beszédért, Tudományértis. Dán. 1. 4. Esa. L. 4. *Az UR ISTEN adott nékem bölts Nyelvet.* II. Az egész Emberért. Esa. XLV. 23. Fil. II. 11. Jel. XIII. 5. III. *Nyelvét ki-nyújtani.* tészen tsúfolódni. 'Sólt. XXII. 8. *Nyelvét rágni*, nagy kínban lenni. Jel. XVI. 10. *Rágják vala Nyelveket a' bánatnak miatta.*

NYERESÉG. Préda. Vétetik azokért, a' kiket a' KRISTUS az Ördög' rabságából ki-szabaditott. 'Sólt. LXVIII. 13. *A' hon ülö Aszszony osztotta a' Nyereséget.* Az Ekléfia ISTEN' Háza, nem mégyen a' Világra, mint a' Királyok, hogy testi fegyverrel hartzoljon a' Sátán' tagjai ellen; hanem hon ül, maga tiszтét követvén, és az ISTEN hadakozik ö érette, és el-kergeti a' Királyokat. Az Ekléfia' Nyeresége azok, a' kik a' Sátán' rabjai vóltak; de az ö hatalmából megszabadúltak, minekutánna az ö nálánál erösebb, ötet *meg-gyözte, fegyverét el-vette*, Luk. XI. 22. akkor *vétetett-el az eröstöl a' préda, 's az igaznak foglyai meg-szabadúltak.* Esa. XLIX. 24.

NYIL. Mellyet régen a' Vitézek az Ellenségre ki-löttenek, annak vesztésére. Vétetik I. Akármelly ártalomra való eszközért. 'Sólt. XI. 2. *A' Hitlenek Nyilakat az idegbe vetették*, az az, ártásra való eszközeiket el-készitették. 'Sólt. LVIII. 8. II. A' Nyomorúságokért, Nyavalyákért, a' mellyeket az ISTEN botsát a' Hivekre, vagy Hitetlenekre. Jób. VI. 4. 'Sólt. XLV. 6. LXIV. 8. Siralm. III. 13. III. A' Menny-ütö köért. 'Sólt. XVIII. 15. *Ki-botsátá az ö Nyilait.* 'Sólt. LXXVII. 18. *A' te Nyilaid széllyel fútkoftak.*

NYOSZOLYA. Lásd *Ágy.*

O L.

OLAJ. Az Olaj édes, lágyitó és gyógyito erö vagyon benne. *Abrázolja* a' Szent Lélek' Kegyelmét, melly a' bünös

Lelket meg-lágyitja, tiſztitja, gyógyitja, 's hathatós vígaſztaláſſal bétölti. 'Sólt. xxiii. 5. Ezék. xvi. 9. Mát. xxv. 3, 4, 8.

OLAJ-FA. A' ſzép zöldellö és jó haſznos gyümöltsöt termö Olaj-fa *ábrázolja* I. Közönségeſen az ISTENnek Népét, az Ekléſiát. Róm. xi. 17--24. Jér. xi. 16. II. Az ISTENnek félelmével ékeskedö Hiveket, és kivált a' Tanitókat, kik a' Tudomány' kövérségével haſználnak máſoknak. Zak. iv. 3. *Két Olaj-fák a' gyertya-tartó mellett*, azaz, az Ekléſiában vagynak a' két tanúbizonyságok, az ô és új Teſtamentomban élö Próféták és Apoſtolok: vagy ezeknek iráſaik.

OLTÁR. Két Oltár vólt a' Móſes által fel-állittatott ISTENi ſzolgálatban. Egy az Áldozatoknak meg-égetésére *Réz Oltár*, a' Pitvarban, más a' mellyen jó illatú füſtöt tettek ben a' Sátorban, *Arany Oltár*. A' ki ezen füſtölni akart jó illattal, annak a' Réz Oltárról kellett tüzet venni. A' Réz Oltár, mellyen a' bünért való Áldozatok meg-égettetnek vala, elö adta az ISTENnek Igazságát, ki a' bünért elég-tételt kiván: és a' KRISTUSnak egyetlen egy áldozatja által való meg-engeſztelteteſt; úgy-hogy, a' ki az ISTENhez akar járúlni, a' KRISTUS' áldozatján kell annak fundálni a' maga bizodalmát; mert ez az, a' melly felett ſzövetséget tehetnek ISTENnel a' Szentek. 'Sólt. l. 5. Az Arany Oltár pedig elö adta a' KRISTUSnak érdemét, vagy a' KRISTUS' érdemében meg-engeſzteltetett ISTENnek kedves akaratját, jó kedvét és kegyelmét, a' ki *el-fogadja* a' Lelki Áldozatoknak meg-áldozását az ö Papjaitól a' KRISTUS által, 1 Pét. ii. 5. meg-hallgatja azoknak könyörgéſeket, és öket kegyelmeſen meg-tartja. 'Sid. xiii. 10. *Vagyon Oltárunk*, az az, a' KRISTUS' érdeme ez, a' mellyben nem réſzesülhetnek, a' kik ſzolgálnak a' régi Sátorban. Jel. vi. 9. *Látám egy Oltár alatt azoknak Lelkeket, a' kik megöletteк vala az ISTENnek Beſzédéért.* Vagyon itt tekintet a' Réz Oltárra, a' melly körül ſzoktak vala az áldozatra meg-öletett barmok heverni. Elö adódik pedig ezzel, hogy az Oltár alatt látta János Apl. a' Mártiromokat: (1.) Hogy azoknak réſzek vagyon a' KRISTUS' Áldozatjában. (2.) Hogy azoknak emlekezetek fen vagyon az Ekléſiában, mint régen mikor az Áldozatok' vérét az Oltárra kenték a' Papok, a' melly ſzemek elött forgott az Izraelitáknak.

ON. Az On alább való az értzek között. Ez jelenti a' bünben el-merült Hitetleneket; a' minémüek valának a' 'Sidók régen. Jér. vi. 29. *Meg-emésztetett az On, az olvaſztó Meſter hijába múnkálódik, mert az ö gonoſzságok meg nem tiſztittathatik.* Ezék. xxiv. 18. Zak. v. 7, 8. *Es ímé egy darab ſzéleſen ki vert On forog vala az Égen,-- és veté a*

darab

darab Onat a' mérték' Edjába. Az *On* nehéz, mellyel élnek a' mérésben-is, hogy a' fontot vagy mértéket le-nyomja: a' mellyel elö-adatik az ISTEN' itéletinek változhatatlansága a' büntetés iránt.

O R. Az Or nem tsak nagy ékességére vagyon az Embernek; hanem a' fagláſnak-is eszköze; a' mellyből a' dolgokról itéletet tehet. Ez azért jelenti I. Az Eklésiában az Hivekben az itélet tételt, a' mellyel meg-választ ják a' dolgokat. Enek. VII. 4. *A' te Orrod haſonlatos a' Libánus' Tornyához, melly néz Damaskus felé.* Erös állhatatos a' te itélet tételed az ISTEN' Beszédéből, melly szentségben vagyon, melly gyönyörüségnek illatjával tellyes: mellynek hirdetése 'Sidó Országban vagyon, 's mégyen az egész Világra. Enek. VII. 8. *A' te Orrodnak illatja, mint az almának illatja,* az az, kedves és hasznos a' te itélet tételed. II. Az erös fúváſnak, lehelléſnek-is eszköze az Or, melly szokott lenni a' nagy haragban: vétetik azért az haragért. 'Sólt. XVIII. 9, 16. 'Sólt. LXXIV. 1. III. *Az Embernek Orrában vagyon az ö Lelke:* annyit tészen ez a' szóláſnak formája, hogy él, de magával jól-tehetetlen, erötelen. Jób. XXVII. 3. Esa. III. 1.

O R A. Az Ora jelent néha bizonyos és meg-határozott idöt, a' mellyben valamelly dolognak véghez kell menni. ján. XVI. 21. *Az Aszszonyi-állat mikor szül fájdalma vagyon, mert el-jött az ö Orája,* azaz, rendelt ideje. Luk. XXII. 53. *Ez ama' ti Orátok.* ján. VII. 30. *Még el nem jött vala amaz ö Orája.* ján. VIII. 20. XIII. 1.

A' Régiek, sem 'Sidók, sem pedig egyéb Nemzetek, a' magok Oráikat nem ott kezdették számlálni, az hol mi, a' mint ez meg-tetszik a' Szent Irásban elö-forduló Orákból. Mát. XX. meg-iratik, hogy minek utánna a' Gazda jó reggel Múnkáſokat vitt vólna szölejébe, iſmét három Orakor, hat, kilentz, 's tizen-egy Orakor-is vitt, 's az utólsók tsak egy Oráig múnkálodtak, minthogy bé-estveledvén, a' múnkára rendeltetett Nap el tölt. Tsel. II. 15. Péter Apoſtol-is azzal menti magát 's a' töb Tanitványokat, hogy nem részegek, mert *a' Napnak még három Orája vagyon:* A' mi Oránk szerént ennek a' mentségnek helyje nem vólna; mert reggeli három Orakor az Emberek nálunk nyúgosznak, az Isteni-tiszteletre nem mennek; Delleſti három Orakor pedig lehetnek részegek. Ezeket és haſonlókat könnyü el-igazitani ez ide tett *Táblátskáról*, mellyben egyben vettetik a' 'Sidók' Orájok a' mi Oránkkal: ök kezdették a' reggeli egy Orát számlálni, a' mi hat Oránkon, úgy hogy, mikor nékünk hét Oránk vagyon reggel, nékik akkor vólt egy Orájok; Estvéli hat Orakor, a' mi számláláſunk szerént, nékik vólt tizenkét Orájok: melly meg-tetszik a' KRISTUSnak ama szavaiból

vaiból-is, Ján. XI. 9. *Nem de nem tizenkét Órája vagyon-é a' Napnak?* A' kit azért tizen-egy Orakor vitt a' Szölöbe a' Gazda, az tsak egy Orát múnkálódott, [Mát. XX. 12.] mert a' mi eſtvéli öt Oránktól fogva, hat Oráig vólt a' Szölöbe. Péter-is midön azt mondja, [Tſel. II. 15.] a' Napnak három Órája vagyon, az tett kilentz Orát a' mi Számlálásunk Szerént. Ennek felette a' 'Sidók a' Nappali tizenkét Orákat oſztották-el négy felé, melly négy részt neveztek *Nagy* vagy *Hoſſú* Oráknak, minthogy három három rövid Orákat foglaltak magokban, nevezték pedig mindenik fertályt az útólsó Oráról. Az elsöt, melly végezödött az három Orán, hívták *három Orá*nak; a' másodikat, melly végezödött az hat Orán, *hat Orá*nak, az harmadikat, *kilentz Orá*nak, a' negyediket, *tizenkét Orá*nak. Ez hogy úgy lett légyen, már a' 'Sidók' irásiból meg-mútogattatott, 's kétség kivül vagyon a' Tudósok elött. Az Éjtszakai Orákat hasonlóképen oſztották négy részekre; mellyeket neveztek *Vigyázás*oknak, mert négy rendbéli ör állók vigyáztak azokban. Az elsö *Vigyázás* kezdödött a' mi Számlálásunk Szerént, eſtvéli hat Orakor, tartott kilentz Oráig: erröl vagyon emlekezet Siral. II. 19. *Kelj-fel, kiálts elsö Vigyázáskor*, (álomkor,) *öntsd-ki Szívedet*. A' második kezdödött kilentz Orakor, tartott tizenkettöig: erröl vagyon emlekezet Bír. VII. 19. Luk. XII. 3, 8. Az harmadik kezdödött tizenkét Orakor, tartott háromig: erröl vagyon emlekezet Luk. XII. 38. A' negyedik kezdödött három Orakor, tartott hat Oráig: erröl vagyon emlékezet 2 Mól. XIV. 24. Mát. XIV. 25. Mind a' négyröl emlekezik az Idvezítö Márk. XIII. 35. az holott az elsöt *Estvé*nek, a' másodikat *Éjfélkor*nak, az harmadikat *Kakas-Szókor*nak, a' negyediket *Reggel*nek nevezi.

Az Táblátskán a' belsö Abrontsban vagynak *a' mi Oráink*; a' középsö Abrontsban vagynak *a' 'Sidóknak Oráik*; a' külsö Abrontsban pedig vagynak *az Hoſſú Orák*.

OROSZLÁN. Az Oroszlán erös, serény, de kegyetlen állat-is. Ehez hasonlitja magát 1. Az ISTEN, midön a' Bünösöket keményen meg-bünteti. Hól. V. 14. *Én az Efraim ellen ollyan lészek, mint a' kegyetlen Oroszlán, és a' Júda Háza ellen, mint az Oroszlán kölyök.* Hós. XIII. 7. Sir. III. 5. II. A' KRISTUS így neveztetik. Jel. V. 5. III. A' melly Nép hatalmas, hogy másokat-is maga alá vethet: így abrázoltatik a' Babilóniai Birodalom. Dán. VII. 4. *Az elsö Fene-vad mint az Oroszlán*, az az, a' körül való helységeket mind maga alá hodoltatta. Jel. XIII. 2. Ezék. XXXII. 2. IV. Az Ellenség-is így neveztetik.

Foly az Ora

Ama' Jóra

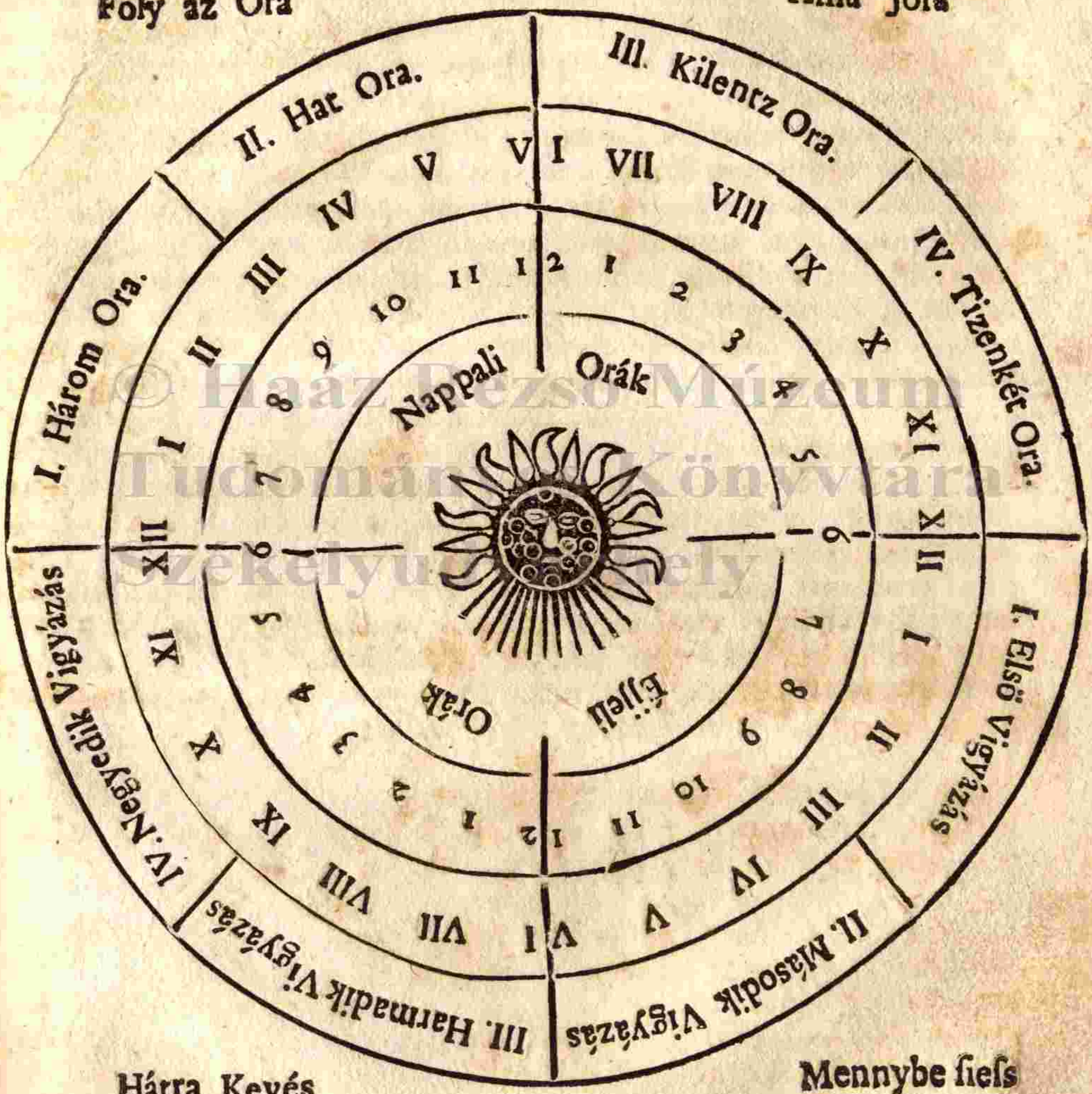

Hátra Kevés

Mennybe fiefs

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

tik Ezék. xxxviii. 13. Nah. ii. 11, 13. 'Sólt. xxii. 22. lvii. 5. V. A' Keresztyéni Valláſt nagy bátorsággal követö Embert. Ezék. i. 10. Jel. iv. 7. VI. Mikor a' Báránynak ellenébe tétetik, akkor jelent újjá-ſületetlen gonosz Embert, a' ki a' KRISTUS' Országát prédálja. 'Sólt. xci. 13. Eſa. xi. 6, 7. *Az Oroſzlán kölyök és a' kövér barom együtt léſznek. Az Oroſzlán mint az ökör ſalmát éſik*, az az, az Iſten-félök a' Hitetlenekkel együtt léſznek, és ö magokat tápláljak alá-való 's a' Lelket nem tápláló eledellel.

ORSZÁG. Az Ország, a' Menny-Ország-is, vétetik sokſor I. Az ISTEN' Uj Teſtamentomi Ekleſiájának ſzabados állapotjáért; a' mellyben meg-ſzabadúlván az ö Törvénybéli terhes ſzolgálattól, senki rajta nem uralkodik, az ISTENen kivül. Mát. iii. 2. iv. 17. *Térjetek-meg, mert el-közelitett az ISTENnek Országa.* Luk. xvii. 20. *Nem jö úgy el az ISTENnek Országa, hogy Ember eſébe vehetné*, az az, nem jö az ſzemben ötlö pompával. Ján. iii 5. Róm. xiv. 17. II. Azért a' Hatalomért, mellyel a' KRISTUS és a' Szentek győzedelmeskednek az ö ellenségeiken. Dán. ii. 44. vii. 14, 27. Jelen. xi. 17. xx. 4. III. Azért a' Hatalomért, a' mellyel a' KRISTUS adminiſtralja az Ekléſiáját, el-végezvén a' Földön a' váltság' múnkáját: melly ſzerént ki-küldi a' Szent Lelket a' maga Beſzédével, az Embereknek meg-téritetésekre, e' Világot meg-győzi 's meg-ítéli. 1 Kór. xv. 24. *Azután vég lészen mikor kezéhez adja az Országot az ISTENnek és az Atyának*, az-az, Közbenjárói hatalmával, juſsával, többé nem él az Emberek' meg-téritteteſekre, a' Szent Lelket ki nem küldözi; mert az Ekléſia az Egben gyüjtetvén meg-ditsöittetett léſzen. IV. A' Mennyben lejendö ditsöségért, a' mellyben országolnak az ISTENnek Hivei. 1 Kór. vi. 9, 10. Eſés. v. 5.

ORTZA. Az Ortzája nevezetes réſze az Embernek; mellyel ahoz fordúl, a' kit kedvell; de a' kit útál, attól el-fordítja Ortzáját. Ez vétetik I. Az ISTENnek jelen-léréért és meg-jelenéséért, 's azért az helyért-is, a' hol az ISTEN tiſzteltetik: így 1 Móſ. iv. 16. *Kiméne Kain az UR' Ortzája elöl*, az az, arról a' helyröl, a' hól az ISTEN tiſzteltetett, és a' maga jelen-létét mútogatta. Igy futott *Jónás*-is az UR' Ortzája elött. Jón. i. 10. 'Sólt. cxxxix. 7. II. A' kiket kedvellünk, azokhoz ábrázatunkkal fordúlunk, hogy jó kedvünket mútaſſuk hozzájok: de a' kiket nem ſzeretünk, el-fordítjuk rólok Ortzánkat, hogy kedvetlenségünket 's haragúnkat ki-jelentsük: azért ez vétetik az jó-akaratért 's Haragért-is. 'Sólt. iv. 7. *Uram mútasd-meg nékünk a' te Ortzádnak világát.* 'Sólt. xxxiv. 17. III. Minthogy

pedig az ISTEN a' Kegyelemben kiváltképen a' KRISTUS által esmértetik, a' kiben közli mi velünk minden kegyelmeſségét, azért a' Meſſiás hivattatik ISTEN' *Ortzájának*, és ISTEN' *Ortzája' Angyalának*. 2 Mól. XXXIII. 14, 15. *An én Ortzám mennyen-é el veletek?* Eſa. LXIII. 9. *Az ö Ortzájának Angyala meg-ſzabaditotta öket.* Mal. III. 1. Kol. I. 15. *Ki a' láthatatlan ISTENnek Abrázatja.* 'Sid. 1. 3. Ján. XIV. 9, 10. Szüntelen ISTEN elött vagyon mi érettünk, ezért-is ISTEN' Ortzája Angyalának mondathatik. Róm. VIII. 34. Lásd *Ábrázat.*

ORVOS. A' ki magát, vagy máſt, a' betegségböl ki-gyógyithatja. Vétetik azért, a' ki máſt a' nyomorúságból ki-ſzabadithat, hathatóſon vigaſztalhat. Jób. XIII. 4. *Minnyájan ſemmire kellö Orvoſok vagytok.* Jér. VIII. 22. *Nintsen-é Balſamom olaj Gileádban, nintsen-é ott Orvos?* Hóſ. V. 13.

ORVOSLÁS. Orvoſság. I. Minthogy a' betegség a' bünt ábrázolja; azért a' nyavalyából való fel-gyógyúlás, a' bün botsánatot. Luk. IV. 18. 'Sólt. CIII. 3. *Meg gyógyitja minden te betegségidet*, az az, meg-botsátja büneidet. II. Akármi haſznos dolgot, vigaſztaláſt. Péld. XII. 17. *A' Böltseknek nyelvek Orvoſság.* Péld. XVII. 22.

OSZLOP Gyámol. A' mellyel valamit meg-erösitnek, hogy meg-álljon. Ez *ábrázolja* I. Az Iſten-félö kegyes Embert; nevezeteſen pedig az Hitben állhatatos jó Tanitót, a' ki a' maga jó példájával máſokat-is mint valami Oſzlop meg-tart. Gal. II. 9. *Jakab, Kéfás, és János, kik Oſzlopok gyanánt tartatnak.* Jel. III. 12. Jér. I. 18. *Tetſzelek téged vas Oſzloppá.* Ének. III. 10. *Mellynek Oſzlopait ezüſtböl tsinálta*, az az, az ö Házában ſzolgáló Tanitókat a' maga beſzéde' fényével meg-ékeſitette. Máſok az ezüſt Oſzlopon értik a' KRISTUS' engedelmeſségét. II. Mondathatik az Anyaſzentegyház-is Oſzlopnak, a' menyiben az igaz Tudomány az Anyaſzentegyházban marad-meg: az Igazság-is, a' mellyen áll az Anyaſzentegyház. 1 Tim. III. 15. Péld. IX. 1. Az Oſzlopnak az a' haſzna-is vólt a' Régieknél, hogy arra a' Törvényeket és a' Parantsolatokat fel-irták, hogy láſsák mindenek: az Anyaſzentegyházban-is az ISTENi Igazságoknak vagyon fel-iratáſa 's meg-maradáſa.

ÖKÖR. Az Ökör múnkára termett erös állat, a' mellyet megis áldoztak régen az ISTENnek. Jelent hát ollyan Embert, a' ki a' Kereſztyén Hitért ſok múnkát vállal magára, söt meg-is áldoztatik a' JESUS' Nevéért, a' minémü a' hüséges Tanitó. Eſa. XXXII. 20. Ezék. I. 10. *Ökör Ortza mind a' négynek jobja felöl.* Boldogok a' kik azt

mivelik

mivelik, hogy az ISTEN' Beſzéde által ſzántaſsék, vetteſsék az Ekléſia' Földe; miveltesſék az ISTENnek ſzolgai által. Azt a' Törvényt-is, hogy a' nyomtató Ökörnek ſzáját nem kell fel-kötni, az Apoſtol az ISTEN' Beſzédét hirdetö ſzolgákra magyarázza. 1Kór. IX. 9.

ÖLTÖZET. Rúha. Köntös. Mellyet az Ember magára véſzen, hogy mezitelenségét el-fedezze. Jelenti ez a' KRISTUSnak igazságát, mellyet az Ember Hit által magára öltözik: a' ſzentséget és egyéb jó tſelekedeteket, mellyekkel a' Léleknek mezitelensége elfedeztetik. Eſa. LXI. 10. *Iaveſségnek rúháival Öltöztetett-fel engem, igazságnak Paláſtjával vett engem környül.* 'Sólt. XLV. 14, 15. Enek. IV. 11. Mát. XXII. 11. Jel. III. 5, 18. XVI. 15. A' KRISTUS' Teſte-is mondatik rúhának 's öltözetnek. 'Sólt. XLV. 9. Eſa. LXIII. 1, 2, 3.

ÖR-ÁLLO. Ör-Álló az, a' ki vigyáz a' Városban, hogy kár ne légyen, a' ki meg-inti az Embereket, mikor az Ellenség jö, hogy ki-ki magára gondot tartſon. Jelenti az *Elöl-járókat*, nevezeteſsen pedig a' kik a' Lélek' dolgára vigyáznak. Eſa. LVI 10. *Az ö Ör-állói vakok.* Ezék. III. 17. Jér. VI. 17. Mik. VII. 4. Eſa. LII. 8.

ÖRDÖGÖK. Azok a' tiſztátalan Lelkek, a' kik az ISTENtöl el-ſzakadtak, és a' kárhozatra vettettek. 2Pét. II. 4. Júd. ℣. 6. Igy nevezetnek a' Bálvány Iſtenek-is; mellyekben az Ördög tiſztelteite ö magát. 5 Móſ. XXXII. 17. *Áldoztanak az Ördögöknek, nem az ISTENnek.* 2 Krón. XI. 15. *Rendele magának Papokat az Ördögökhöz.* 'Sólt. CVI. 37. 1 Kór. X. 20, 21.

ÖRDÖNGÖS. Téſzen ollyat, a' kit el-foglalt a' tiſztátalan Lélek, hogy azt gyötörje: a' minémüek ſokan valának a' KRISTUSnak Teſtben meg-jelenéſekor. Mát. IV. 24. VIII. 16, 28, 33. IX. 32, 33.

ÖRIZÖ. A' ki vigyáz, mi eſik a' Városban, kivált éjtſzaka. Vétetik azokért, a' kik Elöljárók az Ekléſiában. Enek. V. 7. *Meg-találának engem az Örizök, kik a' Városſt kerülik, meg-verének engemet, megſebeſítének engemet: el-vévék az én Fedelemet tölem a' kö-falnak Örizöi*, az az, a' kik az Ekléſiában Elöl-járók vóltanak, azok rotſzúl bántak az Ekléſiával; el-verték annak fejéröl azt a' *Ditsöséget*, Jelt, a' mellyel az ö Férjéhez való engedelmeſségét mútatta-meg: úgy-hogy, KRISTUS' Mátkájának immár ne eſmértethetnék. II. Az ISTEN Izrael' Örizöjének neveztetik. 'Sólt. CXXI. 4. III. A' Háznak Örzöi a' kezek. Préd. XII. 5.

ÖRLENI. Minthogy azt a' rab ſzolgák, ſzolgálók vitték végben,

ben, a' mint láthatni a' Sámſon' példájából. Bir. XVI. 21. Vétetik az alá-való ſzolgai állapotért. Eſa. XLVII. 2. *Eredj a' malomba és Örölj liſ-ſet.* Jób. XXXI. 10. *Az én Feleségem máſnak Öröljön*, az az, mint rab Aſſzony máſnak ſzolgáljon. Mát. XXIV. 40. *Két Örlö Aſſzonyi-állatok léſ-nek a' malomban*, az az, két egyenlö állapotban való ſzólgálók közöttis léſſzen valami külömbség abban a' veſzedelemben, mert az egyik meg-tartatik, a' máſik pedig el-véſz.

ÖSVÉNY. Ut. A' mellyen járnak, és bizonyos tzél felé mennek az Emberek. Vétetik az élet' módjáért, tanátskozáſokért, tſelekedetekért, ſzokáſokért, mellyek ſzerént életét rendeli valaki. Péld. IV. 14. *Ne járj a' gonoſzoknak Ösvényeken.* Jér. XVIII. 15.

ÖSZTÖN. Olly eſzköz, a' mellyel az ökröt meg-sértik, hogy ſzerényebben mozogjon. Vétetik azért, a' mivel máſt fel-lehet ſzerkenteni valamire: így a' Böltſek' beſzéde haſonlitatik az Öſztönhöz. Préd. XII. 13. Vétetik az ártáſra való eſzközért-is. 1 Kórint. XV. 55. Lásd *Fúlák.*

ÖSZTÖVÉRSÉG. Vétetik a' nyomorúságért, nyavalyákért. 'Sólt. CVI. 15. *Botsáta ö reájok Öſztövérséget.* Eſa. X. 16. XXIV. 16.

ÖZVEGY. Olyan Aſſzony a' ki Férjétöl el-maradott. A' 'Sidók a' magok nyelveken hivták *Almanának*, melly ſzó téſzen ollyat, a' kinek nyelve a' ſzólásra meg-köttetett, úgy-hogy ſzájával ſem tudja magát óltalmazni, hogy a' maga baját ki-panaſzolhatná; hanem csak ſzívbéli titkos ſoháſzkodáſaival terjeſzti ISTEN' eleibe a' maga ügyét. *Abrázol* ollyan Társaságot, Gyülekezetet, a' melly minden Emberi ſegitségtöl meg-foztatott. Eſa. XLVII. 8, 9. Jel. XVIII. 7. *Nem vagyok Özvegy*, az az, gyámoltalan. 'Sólt. LXVIII. 6. Péld. XV. 25.

ÖV. A' Papi öltözetek között vólt *Párta-Öv*-is, mellyel több köntöſeit magához ſzoritotta. 2 Móſ. XXVIII. 39, 40. Ez *példázolta* a' KRISTUSnak *Kéſzségét*; a' melly ſzerént véghez vitte Papi tiſztit, 's egéſz Közbenjárói hivatalját. Jel. I. 13. *Be-övedzett vala tsetseinél arany Övel*, az az, kéſz a' KRISTUS, hogy hozzánk való ſzerelmét hatalma által ki-mútaſſa Eſa. XI. 5. Jelen. XV. 6. *Ki-jövének a' Templomból hét Angyalok, kik arany Övekkel övedzettek vala bé a' melyjeknél*, az az, kétſzer vóltanak az ISTEN' iteleteinek véghez vitelére: a' haſonlatoſság vétettetett a' Nap-keleti Népektöl, a' kik hoſſzú köntösökben járnak; mellyet, mikor útra, vagy hartzra mentek, fel-övedzettenek, hogy annál jobban forgolódhatnának.

PA-

PA.

PAI'S. Vólt olly Hadi eſzköz, mellyel magokat óltalmaz-
ták az Ellenség' fegyvere ellen. Ez *ábrázolja* az óltalmazót és gondviſelöt. 1 Mól. xv. 1. *En Pai'sod vagyok tenéked.* 'Sólt. vii. 11. lxxxix. 19. Enek. iv. 4. *Haſonló a' Dávid' Tornyához a' te nyakad,-- mellyben ezer Pai'sok függeſztettek-fel, mind az erös Vitézeknek Pai'sai,* azaz, erös a' te Hited, a' mellyet meg-győzhetetlen erövel óltalmaz az ISTEN, mint a' melly Tornyot ezer jól fel-kéſzült Vitézek öriznek. Efés. vi. 16.

PALÁST. Felsö-rúha. Böv köntös. Mellyet nem tsak a' mezitelenség' el-fedezésére, hanem az ékeſségért-is viſelnek vala. I. Jelenti a' Szent Lélek által való meg-ſzenteltetéſt, melly léſzen a' KRISTUS' Igazságáért. Eſa. lxi. 10. *Igazságnak Paláſtjával vett engemet környül.* 'Sólt. xlv. 15. II. A' Fö Papnak kék ſelyemböl tsinált Paláſtja, vagy Böv felsö rúhája, mellynek allyán körül tſengetjütskék és Pomagránátotskák vóltanak; *példázolta* a' KRISTUSnak Prófétai tiſztit, ki az ö ſzentséges beſzédének hathatós zengésével a' maga eſméretére hív.

PÁLYA-FUTÁS. A' Görögöknél ſzokás vólt, hogy bizonyos Napokon, arra rendeltetett helyen gyakorlanák Teſteket, küſzködéſſel, futáſſal, *'s a' t.* az holott a' ki győzedelmeskedhetett, hamarább el-érvén a' tzélt, el-nyerte a' Koronát, melly valami zöld ágból, vagy füböl vólt kéſzitve. Erre néz az Apoſtol, 1Kór. ix. 24, 25, 26. 2Tim. iv. 7, 8. 1Pét. v. 4.

PÁLMA. A' Pálma erös, zöldellö fa, a' melly nem könnyen hajol-meg, hanem ellene áll a' kemény ſzeleknek-is: az honnan a' győzedelmeſeket Pálma ággal koronázták-meg. *Abrázolja* az ISTENnek Hiveit; a' kik ez Világnak nyomorúságos ſzélvéſzeiben-is meg nem győzettetnek; hanem Hittel és jó tselekedetekkel zöldellenek. 'Sólt. xcii. 13. *Az Igaz virágozik mint a' Pálma-fa.* Enek. vii. 7, 8. A' *te magoſságod haſonlatos a' Pálma fához,--- Fel hágok a' Pálma-fára,* azaz, állhatatos meg-győzhetetlen az Hiveknek bizodalmok, bátorságok, mellyet az ISTENen fundáltak. Jel. vii. 9. *Az ö Kezekben Pálma-fa ágak,* az az, a' Pálmát a' győzedelmeſek hordozták, ezekis azzal azt mútatják, hogy ök győzedelmeskedtek e' Világon 's az Ördögön. Kol. i. 18. *Senki töletek a' Pálmát el ne tſalja,* az az, a' győzedelmeſséget, állhatatoſságot 's annak jútalmát.

PALOTA. Ház. A' mellyben régen az ISTEN lakozott az

Izrael' Népe között, jelen-létének látható jeleit mútogatta. *Abrázolja* I. Az Anyaszentegyházat, a' mellyben lakozik 's tiszteltetik az ISTEN. 'Sólt. XLVIII. 4. *Az ISTEN az ö Palotáiban vagyon, és ö esmértetik erös óltalomnak.* 'Sólt. XLV. 9. Enek. VIII. 9. *Ha kö-fal, épitsünk azon ezüstből Palotát.* Ha erössek azok a' Gyülekezetek, közöljünk vélek több 's méllyebb igazságokat az ISTEN' bessédéből, hogy ök légyenek az ISTENnek fényes és ditsöséges lako helyje, Lelki Ház a' Lelki Áldozatoknak meg-áldoztatásokra. 1Pét. II. 5. Az honnan a' kik az a'féle igazságokat közlik, azok *Épitö-Mesztereknek* mondatnak. 1Kór. III. 10, 11, 12.

PÁLTZA. Bot. A' mellyel támaszkodik az úton járó, hogy el ne essék. Jelenti a' Segitséget, Erösséget, Oltalmat, a' mellyel támogattatik. Sólt. XXIII. 4. *A' te veszsöd és a' te Botod meg-vigasztalnak engemet.* Ezék. IV. 16. *El-töröm a' kenyérnek Botját*, az az, el-vészem tápláló erejét. Ezék. XXIX. 6. *Vóltanak az Izrael' Házának Nád-pálzáúl*, a' melly ha valaki reá támaszkodik, el-törik és meg-sérti kezét. 2Kir. XVIII. 21.

PANTZÉL. Vas derék. Mely vas. Hadi öltözet, a' mellyel a' Vitézek magokat meg-erösitik a' lövés ellen. *Abrázolja* az Oltalmat, Erösséget, a' mellyel valaki óltalmaztatik ellensége ellen. Esés. VI. 14. 1Tess. V. 8. Jel. IX. 9. *Vala Pántzélok-is mint a' vas Pántzélok*, az az, meg-erösitették az ö szíveket szemérmetlenséggel és megátalkodással, az igazságnak meg-vetésére, és az ISTEN' bessédének két élü töre ellen.

PAP. Pap vólt az, a' ki szabadoson az ISTENnek Oltárához járúlhatott, az Áldozatoknak meg-áldozásokra. Az új Testamentomban minden Isten-félö kegyes Ember illyen Lelki Pap, *a' Lelki Áldozatoknak meg-áldozásokra, mellyek ISTEN elött kedvesek a' KRIRTUS által.* 1Pét. II. 5. Jel. I. 6. V. 10. Esa. LXI. 6. Jér. XXXIII. 18. Lészsnek mindenkor az Eklésiában, a' kik töredelmes szívet, háládást, ditséretet áldozzanak az ISTENnek.

PARAZNA. Parázna Aszszony. Vétetik ollyan Társaságért, Gyülekezetért, a' melly az ö Teremtö ISTENe hellyet más Istent tiszstel. Esa. I. 21. *Mi módon lett Paráznává a' hív város?* Esa. XXIII. 16. Jel. XVII. 1-- *Jövel, és meg-mútatom néked a' nagy Paráznának kárhoztatását, melly a' sok vizeken ül.* Az Ántikristusnak gyülekezetét, a' melly maga-is az ISTENtöl el-szakadott, 's másokat-is a' Bálványokhoz hajt, parantsolván sok Népeknek. Jel. XIX. 2. A' Parázna, idegen és balgatag Aszszonyi-allaton, ki az Ifjakat a' jó útról magához igyekezi

igyekezi tſalni: kiröl ſokſzor emlekezik bölts Salamon a' Példabeſzédes Könyvben, némelly Szent Iráſt Tanitók értik az hitetlen Társaságot, a' melly nem az ISTEN' Beſzéde magvából ſzületett: nem tartozik az ISTEN' familiájához, hanem idegen, az Ördög magvából való. Péld. VII. 5, 10, 11. IX. 13.

PÁRDUTZ. Gyors, kegyetlen, tarka állat. Ez I. példázolta a' Görög Birodalmat, a' melly a' Nagy Sándor' Halála után négy részre ſzakadt. Dán. VII. 6. II. *Abrázolja* az újjáſzületetlen Embert; ki nem tſak a' bünnek tſelekedésére ſzokott, hanem abban meg-átalkodott-is. Eſa. XI. 6. *A' Párdutz a' ketskével együtt fekſzik.* Jér. XIII. 23.

PARITYA. Ollyan ſzerſzám, a' mellyböl nagy ſebeséggel hirtelen hajittatott-el a' kö. Vétetik az hirtelen el-jövö veſzedelemért, melly által tellyeséggel el-véſz valaki. 1Sám. XXV. 29. Jér. X. 18.

PASKA. Ez a' Név téſzen óltalmat, *Protectiot.* Fel-állitotta vala az ISTEN a' Páska Báránynak meg-ételét Egyiptomban; mellynek vérével az Izraéliták meg-hintették az ö küſzöbeiket, hogy a' veſzedelem ellen meg-tartatnának, mikor az öldöklö Angyal által-menne Egyiptomon: melly örök rendtartáſsá vált a' 'Sidóknál: Erröl való parantsolat meg-iratik 2Mól. XII. 1--20. Példázolta ez a' KRISTUS JÉSUSt, a' kinek vére ſzerzett nékünk ſzabadúláſt. 1Kór. V. 7. *A' mi Páska Bárányunk a' KRISTUS meg-áldoztatott mi érettünk.*

PÁSZTOR. Páſztor az, a' ki valamelly nyáját öriz. Igy neveztetik I. A' KRISTUS, a' ki a' maga nyáját örzi és igazgatja. 'Sólt. XXIII. 1. *A' Jéhova az én Páſztorom.* Ezék. XXXIV. 23. *Támaſztok egy Páſztort.* Zak. XIII. 7. Ján. X. 11, 14. *En vagyok a' jó Páſztor.* 'Sid. XIII. 20. 1Pét. II. 25. V. 4. II. A' Fejedelmek, Hadi 's Polgári rendben való Tiſztviſelök, kik a' Népre gondot viſelnek. Eſa. XLIV. 28. *A' ki Tzirusnak azt mondja: Én Páſztorom.* Jér. XII. 10. Mik. V. 5. III. A' Tanitók, kik a' Nép között elöl-járnak a' belsö dolgokban. Zak. XI. 8, 15, 16, 17.

PATAK. Folyó-viz. I. *Abrázolja* az ISTEN' kegyelmeſségének, és a' Szent Lélek' múnkáinak-is bövségét. 'Sólt. I. 3. *Ollyan mint a' Folyó-vizek mellett plántáltatott termö-fa.* 'Sólt. XLVI. 5. LXV. 10. Eſa. XXX. 25. *Es léſznek minden magas hegyen, és magas halmon Patakok, vizeknek folyáſi, a' nagy öldökléſnek napján.* Mikoron az ISTEN' Evangyéliomának ellenségi el töröltetnek, a' Szent Léleknek kegyelme bövséges léſzen a' nagy és alább való Népek között-is. Ezék. XXXIV. 13. II. A' Könyvhúllatáſoknak bövségét. 'Sólt. CXIX. 136. Sir. III. 48. III. Akármi-

minémű bövséget. Jób. xx. 17. Péld. v. 16. IV. Valami terhes nyomorúságot, a' melly mint a' meg-áradott Patak hirtelen el-ſepri a' Lakóſokat. 'Sólt. cxxiv. 4. *A' Patak által ment vólna a' mi Lelkünkön.* Amós. viii. 8.

PÉNZ. Minthogy a' Szent Irásban ſok féle Pénznek Nemei fordúlnak elö: mellyek közönségeſen *Pénzeknek* fordittattak; a' *Pénzi* nevezet pedig a' mi Nyelvünkön olly közönséges szó, hogy ritkán tészen meg-határozott bizonyos ſummát. Azért a' Szent Irásban elöfordúló Pénzeknek Nemeit itt elö-számlálni, és a' mi Pénzünk szerént le-irni, meg-tartván az Eredeti Nyelveken való Neveket-is, hogy a' ki azokat olvaſſa, értſe az olvaſott ſummát, hellyeſnek itélem. Kezdem-el a' leg-kiſſebb árrú Pénzen, melly a' Szent Irásban neveztetik.

(1.) *Lepton.* (M. igen vékony,) a' mi Pénzünk szerént egy kis Magyar Pénznek fele, egy *Fillér.* Márk. xii. 42. Luk. xxi. 2.

(2.) *Kvadráns.* (M. negyed-rész,) a' mi Pénzünk szerént tészen egy kis Magyar Pénzt. Márk. xii. 42. *Vete a' ládába két Fillért, melly negyed rész.*

(3.) *Assarius,* tett a' mi Pénzünk szerént, Négy kis M. Pénzt. Ennyin mondja a' KRISTUS Mát. x. 29. *Nem de nem meg-vehetnek-é két verebetskéket egy Assariuſon,* az az, két Krajtzáron. Ez külömben köz beszéd, melly annyit tészen: A' madár alá-való állat, még-is arra az ISTEN gondot viſel, hát ti reátok hogy ne viſelne?

(4.) *Géra,* a' mi Pénzünk szerént tészen három Krajtzárt, vagy hat kis Pénzt. 2 Móſ. xxx. 13. *A' Siklus húsz Géra,* az az, húsz Géra tészen egy Sikluſt. Már pedig bizonyos az, hogy egy Siklusban vólt 60. Krajtzár, vagy 120. kis Pénz.

(5.) *Agora,* épen meg-egyez a' Gérával, tett hat kis Pénzt. Ennyiért mondja ISTEN Élinek: *A' ki meg-marad a' te Házadban eljö, 's térdet fejet hajt egy Agoráért,* az az, három Krajtzárért. 1 Sám. ii. 36.

(6.) *Készita.* Bárányt tészen, 's úgy itélnek erröl a' Pénzröl, hogy Bárány kép lett vólna reá verve. A' mi Pénzünk szerént tett ez-is három Krajtzárt. 1 Móſ. xxxiii. 19. *Meg-vévé Jákób a' Mezönek részét száz Késitán,* [: *Garas*nak hellyeſen van forditva, :] melly tett hat M. Forintot. Jóbnak-is ennyit ajándékozának az ö rokonsági, ki-ki egy *Késitát,* az az, egy Garaſt. Jób. xlii. 11.

(7.) *Drakma.* Vólt a' Görögök' Pénzek neve: a' mi Pénzünk szerént tett 15. Krajtzárt, vagy 30. kis Pénzt. Vólt hát amaz Aszszonynak,

nak, Luk. xv. 8, 9, 10. három Magy. Forintja: a' mellyből harmintz Pénzt veſztett vólt el, mellynek meg-találásán felette nagy öröme vólt, mint ſzegény Aſſzonynak.

(8.) *Didrakma.* Két Drakma; a' mi Pénzünk ſzerént téſzen 60. M. kis Pénzt. Ennyit kellett fizetni húſz Eſztendöſtöl fogva, ötven Eſztendöſig, minden 'Sidó Férjfiúnak. 2 Moſ. xxx. 13. Ennyit kérnek vala Pétertöl az adó ſzedök, Mát. xvii. 24, 27.

(9.) *Státer.* A' Státer annyit tett, mint két *Didrakma*, a' mi Pénzünk ſzerént 60. Krajtzárt, vagy 120. kis Pénzt, mert egy Státert adott Péter a' KRISTUSért, 's magáért, már pedig egy Fötöl kellett adni 30. Krajtzárt. Mát. xvii. 24, 27.

(10.) *Denár.* Denárius. Rómaiak' Pénzek, mellyröl az új Testamentomban ſokſzor vagyon emlekezet: a' mi Pénzünk ſzerént tett 30. kis Pénzt, vagy 15. Krajtzárt. Adós vólt hát ama' ſzolga az ö ſzolga társának, ſzáz *Dénár*ral, [Mát. xviii. 28.) az az, 30. M. Forintokkal. A' Szölös Gazda fizetett az ö Múnkáſinak Napjára 15. Krajtzárt. Mát. xx. 2, 9, 10. Jelen. vi. 6. *A' Búzának Kénikse egy Dénáron*, az az, 15. Krajtzáron.

(11.) *Siklus.* A' 'Sidóknak igen közönséges Pénzek vólt, a' mellyel vásárlottak; a' mi Pénzünk ſzerént ez tett egy Német Forintot. Sok hellyen vagyon erröl emlekezet a' Szent Irásban.

(12.) *Darkémon.* Adárkon. Perſiai Pénz: melly a' mi Pénzünk ſzerént tett egy Aranyat, vagy öt M. Forintot. Esd. ii. 69. *Es az ö tehetségek ſzerént adának hatvan egy ezer Darkémon aranyat*, (Mindenik Darkémon tett egy M. Aranyat.) *öt ezer Mina Ezüſtöt.* Esdr. viii. 27. *Ezer Adarkont érnek vala.* 1 Krón. xxix. 7. *Ada az ISTEN' Háza ſükségére öt ezer Tálentom Aranyat, és tiz ezer Arany Adarkont.* Némellyek ezt a' Pénzt tartják tſak egy Német Forint érönek.

(13.) *Mina* vólt a' Görögök' 's 'Sidók' Pénzeknek neve: vólt ez két féle, aranyból és ezüſtböl való. Az arany Mina ért ſzáz Sikluſt, az az, ſzáz Német Forintot. Ez meg-tetſzik, mert az mondatik 1 Kir. x. 17. hogy a' *Salamon tsinált* 300. *kerekded Pai'sokat vert aranyból, három Mina* (:Font,:) *aranyat költe mindenik Paisra*, az 2 Krón. ix. 16. az mondatik, hogy mindenik Paiſra 300. arany Siklus ment. Egy Pai's hát 360. Magyar Forintba került. Az ezüſt Mina felit érte a' máſiknak, úgy-mint 50. Sikluſt, 60. Magy. Forintot. Erröl vagyon emlekezet, Ezék. xlv. 12. *Húſz Siklus, huſzon-öt Siklus, tizenöt Siklus, légyen ez néktek a' Mina.* Az honnan úgy-is itélnek, hogy

hogy 60. Német Forintot tett egy Mina. Luk. XIX. 13. *Szólitván tiz ſolgait, ada nékiek tiz Minát.* (: Girának van forditva, de a' Textusban Mina vagyon. :)

(14.) *Tálentom.* A' Tálentom-is két féle vólt. [1.] Az ezüſt Tálentomban vólt 3000. Siklus, a' mi Penzünk ſerént annyi Német Forint: melly meg-tetſik 2 Mól. XXXVIII. 25, 26. az holott a' megſámláltattak, fél fél Sikluſt adtak vala fejekröl. *Náman* Eliséushoz indúlván, vitt vólt el magával [2 Kir. V. 5.] *tiz Tálentom ezüſtöt*, azaz, harmintz ezer Német Forintot, és *hat ezer aranyat*, az az, hat ezer Német Forintot. [2.] Az arany Tálentomban tizenkétſer vólt több, mint az ezüſtben, a' mint fel-ſámlálták a' kik arról irtak. Vólt hát egy arany Tálentomban 36000. Német Forint. Nagy Summa vólt hát az, a' mellyet Dávid kéſzitett vólt az ö ſegénysége ſerént az UR' Háza' épitésére, a' ki adott a' Salamon' kezébe *ſáz ezer Tálentom aranyat, és ezerſer való ezer Tálentom ezüſtöt.* 1Krón. XXII. 14.

(15) Azt meg kell még jegyzenünk a' Pénzekröl, hogy mikor a' Sz. Irásban tsak *Arany* vagy *Ezüſt* emlittetik, alatta kell értenünk a' Sikluſt. P. O. Mikor mondatik Mát. XXVI. 15. hogy a' *Papi Fejedelmek rendeltek* 30. *Ezüſtöt* Júdáſnak, értetik harmintz Siklus.

PETSÉT. Ollyan eſköz, a' mellyel meg-eröſitjük és jegyezzük a' mi hozzánk tartozó dolgokat, mellyekre nagy gondot tartunk, és el-idegenedni nem akarjuk. Vétetik azért ez I. Az Eröſségért, valamelly dolognak meg-eröſittetéséért. Igy a' környül-metélkedés, mondatik az Hitböl való *Meg-igazúlás' Petsétjének.* Róm. IV. 11. Mert ez meg-eröſiti vala az ISTEN' Ábrahámnak tett igéretét, a' Mesſiáſnak igazsága iránt; mellyet Hittel fogott-el, és tett magájévá. 1Kór. IX 2. *Az én Apoſtolságomnak Petsétje ti vagytok az URban*, azaz, a' ti én általam való meg-téréſtek meg-eröſiti azt, hogy én ISTENtöl hivattattam az Apoſtolságra, a' KRISTUS' Orſágának terjeſztésére. 2 Tim. II. 19. II. A' mi Petsét alatt vagyon a' titkos dolog, azt meg-nézni nem lehet, 's meg ſem tudathatik, míg a' Petsét fel nem ſakaſtatik. Vétetik azért, az el-rendelt de titkos és változhatatlan dologért. Jel. V. 1, 2. Mikor valaki az illyen dolgokat ki-magyarázza, akkor ſakaſtatik-fel a' Petsét.

PETSÉTELNI. Meg-petsétlünk valamit, hogy azt meg-örizzük, el rejtsük, titkoljuk, meg-eröſitsük. *Petsételni* azért, I. Vétetik az örizetért: meg-petsétli azt az ISTEN, a' kit meg-öriz. Jel. VII. 3, 4.

Efés.

Ara

Ezü

Arai

Ezüi

Nén

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

Mag

						P. M E I R o L.
1						
2	1					
10	5	1				
15	7 1/2	1 1/2	1			
30	15	3	2	1		
60	30	6	4	2	1	

TABLA

A PENZEKNEK NEMEIRŐL.

Arany Tálentom	-	1										
Ezüſt Tálentom	-	12	1									
Arany Mina / Gira	-	360	30	1								
Ezüſt Mina	- -	720	60	2	1							
Siklus / Ném. Forint / Stater	-	36000	3000	100	50	1						
Magy. Forint	-	43200	3600	120	60	1,,20	1					
Didrakma	-	72000	6000	200	100	2	1,,40	1				
Denár / Drakma	-	144000	12000	400	200	4	3,,10	2	1			
Géra / Agora / Kéſzita	-	720000	60000	2000	1000	20	16,,4	10	5	1		
Assarius	- -	1080000	90000	3000	1500	30	25	15	7,,2	1,,2	1	
Krajtzár		2160000	180000	6000	3000	60	50	30	15	3	2	1
Pénz		4320000	360000	12000	6000	120	100	60	30	6	4	2	1

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

Efés. IV. 3. *Keserüséggel ne illessétek az ISTENnek Lelkét, mellynek által Meg-petsételtettetek a' váltságnak Napjára*, az az, a' ki titeket öriz mind addig, míg minden gonosztól meg-szabadúltok, hogy az ISTEN mellett meg-maradhassatok: Dán. VI. 17. Mát. XXVII. 66. Ének. VI. 12. *Az én Húgom Bé-petsételtetett kút-fö*, az az, szorgalmatoson meg-öriztetik az Eklésia, hogy senki annak vizét, *az-az*, Tudományát meg ne lopja, vagy meg ne vestegesse. Ezék. IX. 4. II. Vétetik az dolgoknak el-titkolásokért, hogy azok nyilvánvalók ne légyenek mindenek elött. Dán. XII. 4, 9. Jel. XXII. 10. Jób. IX. 7. *A' Tsillagokat Bé-petsétli*, az az, el-rejti, hogy ne fényeskedjenek. III. Valamelly dolognak tsalhatatlanúl való meg-erösittetéséért. Ján. VI. 27. *Mert ezt petsétlette-el az Atya ISTEN*, az az, az Atya ISTEN megerösitette azt, hogy a' KRISTUS az ö Fia, és Szabaditó. Esa. VIII. 16. *Petsételd-bé a' Törvényt az én Tanitványim között*, az az, erösitsd-meg, hogy el ne távozzék tölök. Dán. IX. 24.

PIROS. Veres, Veresség: melly a' vértöl vagyon az Emberben. Ez jelent I. Szégyent 's büntetést-is, mert a' kik meg-szégyenülnek, meg-pirúlnak, 's a' büntetés néha vérrel vagyon egybe köttetve. Esa. I. 18. II. Szenvedést, a' melly a' vérnek húllásával-is vagyon egybe köttetve. Enek. V. 10. *Az én szerelmesem fejér és Piros, tiz ezernél-is szebb*, az az, szent, ártatlan, a' ki sokat szenvedett. 1Mós. XLIX. 12.

PLANTA. Mint a' kert vétetik az Eklésiáért, úgy a' kertben való Plánta az Hivekért, kik az Eklésiában vagynak. Esa. LXI. 3. *Neveztessenek az Urnak Plántáinak az én ditsöségemre.* Mát. XV. 13. *Minden Plánta valamellyet az én Mennyei Atyám nem plántált, ki-szaggattatik.* Ezék. XXXIV. 29.

PLANTÁLÁS. A' Plántálás jegyzi ISTENnek azt a' kegyelmes tselekedetit: a' melly szerént a' Világ' púsztájáról az Eklésiának gyönyörüséges kertébe által tétetnek az Emberek, a' meg-térés, újjá születés, és meg-szenteltetés által. Esa. LX. 21. Esa. V. 7. *Az ö gyönyörüséges Ültetése a' Júda' Férjfiai*, az az, az ISTEN tette a' Júdát a' maga Népének, hogy abban gyönyörködtesse ö-magát.

PLANTÁLNI. Vétetik I. Az ISTENnek kegyelmes tselekedetiért, a' mellyel minket a' maga Házába, vagy bizonyos Országba helyheztet. 'Sólt. LXXX. 9. *Egyiptomból fölöt hozál-ki, és El-plántálád.* 'Sólt. XCII. 14. Esa. V. 2. Ezék. XVII. 23. II. Az ISTEN' Beszédét hirdetö szolgáknak tselekedetékért, kik az ISTEN' Beszéde' hirdetése ál-

ſe által plántálják az Hiveket az Ekléſiába. Jér. 1. 10. *Imé én ma téged téſſlek,--- hogy törj és épits.* 1Kór. 111. 6, 7, 8.

POGATSA. Vétetik valamelly Népért, Társaságért. Hós. VII. 8. *Az Efraim ollyan mint a' tüz elött meg nem fordittatott pogátsa*, az az, mint az erös tüz eleibe tétetett Pogátsa, ha meg nem fordittatik, meg ég, és meg-ſenesedik; úgy a' nép az ISTEN' haragjának tüze által meg-égettetik.

POGÁTSAS Innep: mellyröl vagyon emlekezet Mát. XXVI. 17. Igy neveztetett, mert azokon a' Napokon kovátſos kenyeret enni ſabad nem vala 2Mól. XII. 15. Ezeken kéſzültek az Huſvéti Báránynak meg-ételére. Melly Húſvét Innepe elö adta a' Bün' Kovátſának a' KRISTUS által való el-tiſztittatását, a' kit példázolt az Huſvéti Bárány. 1Kór. V. 7, 8.

POHÁR. A' Pohárban a' Tſelédes Gazda az ö tſelédeinek adott bizonyos mértékü italt. Innen a' Pohár vétetik I. Bizonyoson meg-határozott jóért, bóldogságért, vígaſztalásért. 'Sólt. XVI. 5. *A' Jéhova az én Poháromnak réſze.* 'Sólt. XXIII. 5. *Az én Poharom tellyes*, az az, a' jót velem bövséggel közlöd. Jér. XVI. 7. II. A' ſenvedéſekért, büntetéſekért és nyomorúságokért. 'Sólt. XI. 6. *Botsát az hitetlenekre eleven ſeneket,--- melly az ö Poharoknak réſze*, az az, meg-határozott büntetés, a' mellyet el nem kerülnek. Eſa. LI. 17. Ezék. XXIV. 31, 32. *A' te Néned utján jártál, és adom az ö Pohárát a' te kezedbe,--a' te Néned Poharát meg-iſſod*, az az, úgy büntettetel-meg, mint az Izrael' Orſzága. Mát. XX. 22. XXVI. 29. III. Vétetik az háláadásértis, mint 'Sólt. CXVI. 13. *A' ſzabadúlásért való háláadáſnak Pohárát véſſem.* Melly ſzólás' formája onnan vétettetett, mert midön ISTEN a' Régieket nagy nyomorúságból ſzabaditotta-ki, ök azért az ISTENnek áldozatot vittek; mellyet el-végezvén, vendégséget-is ſzerzettek, mellyben az ISTEN' jó-téteményét háláadáſſal emlegették.

POK-HÁLÓ. A' mellyet a' Pók nagy meſterséggel ſzödögel egybe. Péld. XXX. 28. de a'felöl annak haſznát venni nem lehet. Ez *ábrázolja* amaz elme fúttatásból ſzármazott Vallás' dolgában való vetélkedéſeket. Eſa. LIX. 56. *Pók-hálót ſzönek; a' Póknak hálójából nem léſſen ruha, és ſenki a' Póknak munkájával bé nem fedezi magát.* Ha munkáſokis az a'féle vetélkedéſek, de a'felöl azokkal a' Laódiczeabéli Gyülekezet' Angyalának mezitelensége el nem fedeztetik. Jel. III. 17.

POKOL. Pokolnak hívjuk azt a' helyet, az holott a' gonoſz Angyalok, és Iſtentelen gonoſz Emberek örökké kínoztatnak. Luk. XVI. 23. A'

23. *A' Pokolban fel-emelvén a' Gazdag az ö ſzemeit, mikor vólna a' kínokban*, ℣. 28. Jel. I. 18. VI. 8. Vetetik ez, az igen nagy *nyomorúságokért, fájdalmakért, gyötrelmekért.* 'Sólt. XVIII. 6. *A' Pokolnak kötelei környül vettenek vólt engemet.* 'Sólt. CXVI. 3.

POLYVA. Abrázol I. ollyan Tudományt, a' melly a' Lelket nem táplálja, a' bün sérelmei ellen nem vígaſztalja. Jér. XXIII. 28. *Mitsoda egyeſsége a' Pólyvának a' búzával?* az az, az ISTEN' Beſzédének az Emberi találmánnyal. II. Az hitetlen Embert, a' ki ſemmi gyönyörüséget nem ſzerez a' KRISTUSnak. Mát. III. 12. *A' Polyvát meg-égeti.*

POMAGRANÁT. Melly igen kedves jó izü gyümöltsöt termett: mellyben jó ízü, veres, egéſséges nedveſség vólt. Ez az Hivekben jegyezheti a' Hitnek gyümöltsét, a' ſzeretetet, örömet, békeſséget, alázatoſságot, mértékleteſséget, Gál. V. 22. a' mellyek az ö egéſségeket ki-mútatják, mint a' piroſság ki-mútatja a' teſtnek egéſségét. Ugyan ezek jó illatú gyümöltsök-is az ISTEN elött, mellyekben igen gyönyörködik. Enek. IV. 13. VI. 8. VII. 12.

POR. A' Por vétetik néha I. A' Földhöz ragadt hitetlen gonoſz Emberért. Eſa. LXV. 25. *A' kigyónak kenyere léſzen a' Por.* 1 Móſ. III. 14. *Minden életednek rendiben a' Port égyed.* Az ördög nem teheti magájévá az ISTENnek Fiait, hanem birodalma léſzen a' Földhöz ragadt nagy bünösökön. II. Az halandó, romlando, erötelen Emberekért. 'Sólt. CIII. 14. III. Az meg-hólt Földdé lett Emberekért. 'Sólt. XXX. 10. XXII. 30. IV. Sokaságért, minthogy az apró por ſzemetskéket meg-ſzámlálni nem lehet. 1 Móſ XIII. 16. V. *Port nyalni*, téſzen valakinek birodalma alá eſni, mint mikor az erötelenebbet az erös lábához le-nyomja. 'Sólt. LXXII. 10. Eſa. XLIX. 23. Mik. VII. 17. VI. *Port lábáról le-verni.* Ezt parantſolta a' KRISTUS. Mát. X. 14. Luk. IX. 5. Véghez-is vitték az Apoſtolok, Tſel. XIII. 51. XVIII. 6. XX. 26. Mellyel az adódhatott elö, hogy a' kik öket bé nem fogadják, meg-büntettetnek, és az ISTEN itéletei által ſzéllyel el-hintetnek, mint a' Por: vagy hogy ök már vélek társalkodni nem akarnak, mint a' KRISTUS' Evangyélioma ellenségivel.

POZDORJA. Alávaló, aſzſzú, és a' tüztöl könnyen meg-emésztetherö dolog. *Abrázolja* az alávaló, és haſzontalan Tudományt, a' melly az itéletnek tüze elött meg nem maradhat. Eſa. XXXIII. 11. *Fogadtatok Polyvát, ſzültetek Pozdorját, a' ti gondólatotoknak tüze emésztmeg titeket.* 1 Kór. III. 12. II. Az alávaló, és hamar el-vészendö dol-

got, a' minémü a' nyavalyás erötelen Ember-is. Jób. XIII. 25. Eſa. XLVII. 14. *Ollyanok léſznek, mint a' Pozdorja.* Jér. XIII. 24.

PROFÉTA. A' Próféták nem tſak jövendöt mondottanak, hanem tanitottak-is, az ISTEN' Törvényét magyarázták: Oskolákat tartottak, mellyekben az Ifjúságot az ISTEN' útaiban vezérlették. 1Sám. X. 5, 12. 2Kór. II. 3. Igy hivattatik I. A' Mesſiás 5Móſ. XVIII. 18. Luk. VII. 16. Ján. IV. 19. II. Az Iſtent-félö, Iráſt magyarázó Tanitó. Tsel. XIII. 1. 1Kór. XII. 28. XIV. 32. Luk. I. 76. III. Az hamis Tanitók, kik az Iráſnak nem igaz értelmét adják, mondatnak hamis Prófétáknak. Jér. V. 31. XIV. 14. Mát. XXIV. 24. Jel. XX. 10.

PROFÉTÁLNI. Jelent Iráſt magyarázni; az ISTEN' Népét az ISTEN' Beſzédéböl tanitani. 1Sám. X. 12. *Saul Prófétála ö közöttök,* az az, az ISTEN' Törvényéböl a' Néphez ſzólott, azt tanitotta. 1Kór. XIV. 1, 3, 5, 31.

PROFÉTZIA. Jelent Tudományt, Iráſt magyarázáſt. Róm. XII. 6. 1Kór. XIII. 10. 1Tim. IV. 14. Jövendöléſt. Jel. XXII. 7, 10, 18. 2Pét. I. 20.

PUBLIKÁNUS. 'Sidó Orſzágban olly Személlyek vóltak, kik az *Adót*, *Vámot* meg-árendálták; 's azt a' Föld' Népétöl ſok húzásſal, vonáſſal, Iſtentelenséggel ſzedték, azért felette nagy bünösöknek tartattak, mint meg-tetſzik Mát. V. 46. IX. 11--. XVIII. 17. Luk. VI. 32. XIX. 7. Ezek nem mindenkor Pogány ok vólták, hanem néha 'Sidók-is, mint *Zákéus.* Luk. XIX. 2, 9. *Máté*, a' ki a' KRISTUS' Tanitványa lön. Mát. IX. 9.

PUSZPANG. A' Libánuſon termö, ſzüntelen zöldellö Fa. *Ábrázolja* a' Hitben állhatatoſon meg-maradó hivö Embert. Eſa. LX. 13.

PUSZTA. A' Púſzta olly hely, a' mellyet nem ſzántnak, vetnek, nem mivelnek. *Abrázolja* az ollyan helyeket, az hol az ISTEN' Beſzéde nem hirdettetik, a' minémüek a' Pogányoknak Orſzágaik. Enek. III. 6. *Kitsoda amaz a' ki fel-jö a' Púſztából*, az az, az Eklésia a' Pogányok között, ſok üldözések, ſzenvedéſek alá vólt vetve; de el-terjedett annak Tudománya minden-felé, mint a' jó illat. Eſa. XXXII. 15. *Míglen ki-ontatik a' Lélek mi reánk onnét fellyül, hogy légyen a' Púſzta ollyan mint a' Kármel.* Eſa. XXXV. 1. Ezék. XZXIV, 25. Jel. XII. 6. XVII. 3.

PÖRÖLY. Olly eſzköz, a' mellyel a' vaſat verik, lágyitják, nyújtják. *Abrázolja* I. Az olly Népet, vagy Királyt, a' melly minden öſzve ront. Jér. L. 23. LI. 20. *Pörölyöm vagy te nékem.* II. Az ISTEN

TEN' Beſzédét, a' melly az Embereknek kemény Szíveket meg-lágyitja. Jér. XXIII. 29. *Nem ollyan-é az én Igém mint a' Pöröly, melly meg-rontja a' Köſziklát?*

PÜNKÖST. Ez vólt a' 'Sidók' Innepjek, Tſelek. II. 1. melly eſett Huſvét után ötven Napokkal. (: Az ötvent a' Görögök hívják *Pentekoſte*, innen a' Magyarok nevezték *Penkoſt*, *Pünköſt*nek, a' magok nyelvek ſzerént. :) Erről adott az ISTEN Parantſolatot 3 Móſ. XXIII. 15, 16. Úgy ítéltek eleitöl fogva, hogy ezen a' Napon adta vólna ki ISTEN a' Törvényt a' Sinai Hegyröl, mint amaz Énekünk-is arra mútat: *Régi Pünköſtnek idején, Jöve Sinából a' Törvény.* Ezt az értelmet kezdette Mó'ſes Majmonides 'Sidó Meſter, 's az után követték ſokan mind 'Sidók, mind Kereſztyének. De itt meg kell gondolni (1.) Hogy ezt az Irás ſohol nem tanitja, hogy Pünköſtöt a' végre adta vólna ISTEN, hogy az ISTEN' Törvény ki-adásáról megemlékezzenek, söt a' Sz. Irásban arra tzélozás-is nintſen. (2.) Hogy az ISTEN az Egyiptomban meg-ett Páskának utánna 48. nappal adta-ki a' Törvényt a' Sinai Hegyen, nem ötvenedikkel. (3.) Megmondja az ISTEN maga, mi végre adta ezt a' Tzéremóniás Innepet, 5 Móſ. XVI. 9, 10, 11, 16. 3 Móſ. XXIII. 15-18. 2 Móſ. XXIII. 16. 4 Móſ. XXVIII. 26. Ezen mútattatott bé ISTENnek a' Föld terméſéért való áldozat: ezen a' 'ſenge, a' mellyben meg-ſzenteltetett az egéſz aratás: ezen ama' két kováſzos kenyér. Melly Nap, az rajta való tzéréméniákkal egybe, elö adta azt, hogy a' valóságos Páska Báránynak megáldozáſa után [mert azzal az Inneppel ez egybe vólt kötve; ezt onnan kezdették ſzámlálni,] léſzen egy nevezetes Nap, a' mellyen az új Teſtámentomi Ekléſiának 'ſengéje az ISTENnek bé-mútattatik, és abban az egéſz Ekléſia meg-ſzenteltetik; a' mint úgy-is lett ez Tſel. II. 1--42. mert a' Szent Lélek külsö jelekkel-is meg-jelenvén, 's Mennyei erövek a' Tanitványokat fel-öltöztetvén, azok nagy hatalommal ſzólották az ISTENnek tſudálatos dolgait, mellyet halván a' 'Sidók és Próſelituſok, a' JESUS Vallására tértek, 's e' végre meg-is kereſztelkedtek három ezeren azon Napon, 's mint az új Teſtamentomi Ekléſia 'ſengéji bé-mútattattak ISTENnek. Tſel. II. 1-- Eſa. II. 3.

RA.

RAB. Rabság. Lásd Fogoly.

RÁKA. Téſzen ollyat, a' ki pökedelemre méltó, útálatos, a' ki az emberséges Emberek' gyülekezetiben nem illö, hogy bolsáttaſsek. Már. V. 22.

RÁKEL. Vólt az Jákób' Felesége, Jó'sefnek és Benjáminnak Anyjok: az útban meg-halván, el-temettetett Bethlehemben. 1 Mós. XXXV. 19. XLVIII. 7. Vétetik közönségesen a' Bethlehemi Anyákért. Mát. II. 18. Jér. XXXI. 15. Vagy talám az Isten-félö' Társaságokért, mint Jó'sef-is a' Rákel Fia, néha az ISTEN' Népéért. 'Sólt. LXXVII. 16. LXXX. 2.

REGGEL. Az idönek az a' része, a' mellyben a' Nap fel-támadván, kedves világosságával meg-örvendeztetett mindeneket. Vétetik azért az idöért 1. A' mellyben a' KRISTUS ſzületett e' Világra, és mint az igazságnak régen várt Napja meg-örvendeztette a' Hiveket. Esa. XXI. 12. *El-jött a' Reggel, az éjtſzaka-is*, az az, El-jött a' Mesſiás, de ti még-is ſetétben vagytok, mert neki hinni nem akartok. 2 Sám. XXIII. 4. *Mint a' világosság Reggel a' Nap fel-támad, a' homállyosság nélkül való Reggeli idö*, az az, Fel-támad az Igazság' Napja, és az Evangyéliomnak nagy világosága el-üzi a' tudatlanságnak homállyát, annyira, hogy a' Szent Lélek' múnkája által a' Hitnek és megtéréſnek az Emberek teremjék jó gyümöltsét. II. Az Ember' ISTENhez térésének idejéért, midön a' bünnek éjtſzakájából a' kegyelem' Reggelére tér. III. A' Fel-támadáſnak idejéért. Sólt. XLIX. 15. IV. Az alkalmatos Idöért a' ſegitségre. 'Sólt. XLVI. 6. 'Sof. III. 5. V. A' ſzüntelen való áldozatért, a' mellyet eſtve 's reggel áldoztak ISTENnek. Dán. VIII. 14. *Két ezer és háromſzáz eſtvéig és reggelig, és az után megtiſztittatik a' ſzent hely*, az az, a' ſzüntelen való áldozat el-hagyatik, el-múlik, 2300-*ſor*, vagy ezer ſzáz ötven Napokon, a' mellyek bé-foglalnak három Eſztendöt, két Hónapot és tiz napokat; az az idö el-múlván, a' ſzent Hely iſmét meg-ſzenteltetik az ISTENi Tiſztelletre. Ez bé-tölt mikor Antiókus Epifánes az Jupiter' Bálvány Isten' képét a' Jérusálemi Templomba iſmét fel-állittatta. mellynek fel-állittatásától fogva, a' Templom' meg-tiſztittatásáig töltek-el három Eſztendök, tiz napok, 1 Makh. I. 57. egybe vetvén 1 Makh. IV. 52, 53. a' két Hónapokat, kell a' Város meg-vételétöl fogva ſzámlálni, míg fel-állittatott a' Bálvány. 1 Mak. I. 30. Dán. VIII. 13.

REMFÁN. Egyiptomi Bálványnak Egyiptomi neve: mellyel a' Saturnuſt tiſztelték. Tsel. VII. 43 Amós. V. 26.

RÉS. Romlás. Törés. Midön a' kö-falnak, vagy akármi erösségnek egy része ki-döl, vagy el-romlik; a' mellyen az ellenség a' kár tételre könnyen bé-mehet. Vétetik I. azért a' nagy büntetésért. Bir. XXI. 15. *A' Nép pedig bánkodik a' Benjáminon, hogy az Ur Romlaſt tett az Izrael' Nemzetségiben.* 'Sólt. CVI. 23. *Ha Mó ſes nem állott vólna a'*

na a' Romláſon az ö ortzája előtt. II. Az alkalmatoſságért, útért, módért. 1 Móſ. XXXVIII. 29. III. Akármelly nyomorúságos állapotért. Amós. IX 11. Tſel. XV. 16.

RÉSZEG. A' ki borral annyira meg-töltötte magát, hogy elveſztette a' rendes érzékenységet és itéletet. Vétetik I. azért, a' ki a' teſti gyönyörüségben annyira el-merült, hogy a' Mennyeiekre érzékenysége ne légyen. Eſa. XXIX. 9. *Meg-réſzegedtek, de nem bortól.* 5Móſ. XXIX. 19. *A' ſomjúhozóból Réſzegeſsé léſzen*, az az, újjab matériát keres a' bünben való búborékolásra. Efés. IV. 19. II. A' ki az ISTENnek kemény büntetéſei alá rekeſztetett. Eſa. LI. 21. *Hald-meg moſt--meg-réſzegittetett,-de nem borral.* Jér. XIII. 13. XXIII. 9. III. A' kegyetlen vér ontásért, a' mellyet az Iſtentelenek gyakorlanak. Jel. XVII. 6.

RÉSZEGEDNI. Meg-réſzegedni. Vétetik I. az igen nagy böségért: érzeni az ISTENnek igen nagy mértékben akár kegyelmét, akár haragját, vagy büntetését. Enek. V. 1. *Egyetek barátim, igyatok és Réſzegedjetek-meg ſzerelmeſim*, az. az, igen nagy mértékben érezzétek az ISTEN' jó-tétemányeiből ſzármazandó gyönyörködéſt. Eſa. LXIII. 6. *Meg-réſzegítem az én búsúlásomban*, az az, az én haragom pohárából meg-büntetem, hogy meg-érzi. Siral. IV. 21. Nah. III. 11. II. Valami hamis Tudományt, mint a' réſzegítö italt bé-venni, és azt követvén, az ISTENtöl el-tántorodni. Jér. LI. 7. Jel. XVII. 3. XVIII. 3. III. Tékozlani, pazérlani, mint a' Réſzeg ſzokott. Luk. XII. 45.

RÉV-PART. Olly hely, az hová a' Hajóſok érkezvén, kikötnek, és a' Tengeri hányattatáſok után meg-nyúgoſznak. Vétetik a' mi életünknek határáért, mikor el-érkezünk ez élet után a' nyúgodalomra. 'Sólt. CVII. 30. *Örülnek ök, mert meg-tſendeſedtek, és vezérli öket a' Partra, a' mellyre igyekeztek menni.*

RÉVÉSZ. Ki a' hajót kormányozza: jegyzi valamelly Társaságnak Igazgatóját. Ezek. XXVII. 8. XXVI. 29.

RÉZ. Erös, kemény, tsengö, pengö, az aranynál 's ezüſtnél alább való értz. I. *Példázoljа* a' Görög Monárkiát. Dán. II. 32. *A' baſa és az ö óldalai Rézből*; mert a' Görög Birodalom ditsöséggel el nem érte a' Babilóniait, melly aranyhoz, ſem a' Mediait, melly ezüſthöz haſonlittatik. II. A' ſzeretet és Hit nélkül való kétſzín Ember-is haſonlittatik Rézhez. 1Kór. XIII. 1.

ROKA. Igen ravaſz állat, melly álnoksággal keresi magának a' prédát. Vétetik a' hamis Prófétákért, és az Ekléſiának akármelly

tsalárd ellenségeiért, kik, mint a' Rókák a' szölöt, az ISTEN' Ekléſiáját veſztegetik. Enek. II. 15. *Fogjátok-meg nékünk a' Rókákat, a' Róka-fiakat, kik a' ſzölöket puſztitják.* Ezék. XIII. 4. Luk. XIII. 32. Sámſon az Izraelnek Birája, a' Rókákat vette vólt fel büntetéſre Bir. XV. 4. De az a' Kérdés, hogy és hol tudott fogni három ſzáz Rókát? A' mi Földünkben ez igen nehéz dolog vólna; de 'Sidó Orſzágban ez meg-lehetett, mert ott igen ſok Róka termett, mint meg-tetſzik onnan, hogy ſok helyeket neveztek a' Rókákról. Nem egy nap fogta, hanem fokáig: Nem-is egyedül, hanem ſokad magával, mint Izrael' Birája.

RÓ'SA. A' Ró'ſa ſzép mezei virág, vereslö 's ſejér ſzínü-is, melly ki-nyilik a' zöld tokotskájából. Ez *ábrázolja* az Ekléſiát, melly a' KRISTUS' ſok ſzenvedéſei által piros; ſzentsége és ártatlansága által ſejér, a' Szent Lélek' kegyelme által jó illatú, egéſséges, vidám a' jóban: e' Világ' mezején mint a' Ró'ſa, a' tapodtatáſra ki-tétetett. Enek. II. 1. *En Sáronnak Ró'sája.* Eſa. XXXV. 1. *Virágózni fog mint a' Ró'sa.*

ROTHATT. Akármi a' mi meg-veſzett, büdösödött; mellyet ſzenvedni nem lehet. Ez *ábrázol* bünt, a' mellyben ſohol ſemmi haſzon nintſen, hanem meg-dögleltet mindent. Mát. XII. 33. Luk. VI. 43. Eſés. IV. 29.

SA.

SADDUTZÉUS. Vólt egy igen el-terjedt Szerzetnek neve a' 'Sidók között, a' KRISTUS' idejében: melly nevezte magát a' Szerzöjéröl *Sádok*ról. Melly ſzerzetnek eredetit így irják, hogy mikor *Antigonus Sokéus* tanitaná a' maga Tanitványit erre: *Az ISTENt nem a' Jútalomért, hanem tsak Szeretetből kell ſzolgálni.* Jól azt 'Sádok nem értvén, onnan azt hozta-ki, hogy tehát nem léſzen Fel-támadás, örök élet, ha a' tselekedetekben a' Jútalomra nem kell nézni. A' Saddutzéuſok ezeket hitték: I. A' Szent Iráſon kivül ſemmi Traditiónak helyt nem adtak, ott-is tſak a' Mó'ſes' öt Könyveit tartották (: némellyek ſzerént) igaz Szent Iráſnak. II. Sem a' Jó-tſelekedetek ſzerént jútalmat nem vártak: ſem a' gonoſz tſelekedetekért büntetéſtöl nem féltek. III. Tagadták a' Halottaknak fel-támadáſokat. Tſel. XXII. 8. Mát. XXII. 23. Luk. XX. 27. IV. Az Ember' Lelkéröl azt álitották, hogy az ſemmivé léſzen. *Jóſef.* V. Tagadták az Angyalokat 's a' Lelkeket. Tſel. XXII. 8. VI. Tagadták az ISTENi végezéſt,

zéſt, gondviſeléſt, hanem minden jót és gonoſt az Ember ſzabad akaratjának túlajdonitottak. *Jó'sef.*

SAFFIR. Ég ſzínü, világos, fényes, erös drága kö. *Abrázolja* I. A' tiſztaságot, ſzentséget, állhatatoſságot. Enek. v. 14. *Az ö hasa* [belsö réſzei] *Saffiruſsal meg-rakott Eléfánt tetemnek fejérsége*, az az, a' KRISTUSnak irgalmaſsága, hozzánk való könyörülö indúlatja, tiſzta, ſzent, meg bánhatatlan, változhatatlan, erös, kívánatos, kegyelemmel tellyes. II. A' Mennyei Tudományt. Eſa. xxxiv. 11. *Saffirus köveken fundállak tégedet.* Jel. xxi. 19. Ezék. i. 6.

SÁFRÁNY. A' Sáfrány jó ízü, ſokra haſznos orvoſi erejü virág: de ha meg-törik, vagy áſztatják, úgy élhetnek véle. A' békeſséges türés által gyakoroltatott, 's a' ſok ſzenvedéſek közt máſoknak haſználó, Szeretetnek 's Hitnek gyümöltseivel illatozó Hivek, így neveztetnek. Enek. iv. 14.

SAJTO. Ollyan eſzköz, a' mellyel a' ſzölönek nedveſségét kinyomják, hogy az ki-folyjon. Vétetik I. A' nagy nyomorúságért, veſzedelemért, a' mellyel meg-ront az ISTEN valakit. Sir i. 15. *Sajtót nyomott az UR a' Júda' Szüz Leányának.* Eſa. lxiii. 3. Jóel. iii. 13. Birák. vii. 25. *Zeéb' Sajtója*, az az, a' hol ö meg-öletett. II. Vétetik a' múſtért, melly a' Sajtón ki-ſajtoltatik. Ugy 2 Kir. vi. 27. *A' Szerüröl-é, vagy a' Sajtóról ſegéljelek-meg*, az az, búzával-é vagy borral? Hóſ. ix. 2.

SALAK. Az értz nemekhez ragadott alá-való réſz; a' melly ha jónak látſzik-is, de mikor a' tüzbe vettetik, el-véſz. Ez *ábrázolja* a' ſzínes kegyeſséget, vétket, motskot. Eſa. i. 22, 25. *A' te Ezüſtöd Salakkal rakva*, az az, a' te jóságod ſok roſſzal vagyon egybe köttetve. Ezék. xxii. 18. Péld. xxv. 4.

SALOMON. Salomon vólt az Izraelnek igen ditsöséges, bölts, és békeſségben élö Királyja, a' ki Jérusálemet minden jóval el-gazdagitotta, a' Templomot meg-épitette, 's minden azokhoz tartozó eſzközökkel fel-ékeſitette. *Példázolta* ö a' KRISTUSt, a' ditsöségnek Királyját, a' ki az ISTENnek Anyaſzentegyházát meg-épitette, minden jóval el-gazdagitotta. Enek. i. 5. *Mint a' Sátorban lakozó Kedarenuſok, ollyan a' Salamon' Sátora*, az az, mint a' Kedarenuſok a' magok Sátoraikat helyböl helybe viſzik, úgy a' KRISTUS az ö Ekléſiáját egy Nemzetböl más Nemzetbe viſzi. Enek. iii. 7. *Imé ez a' Salamonnak ágya, mellynek környüle vagynak az Izraelnek erőſſei közzül hatvan erös Férjfiak*, az az, az Ekleſia, vagy az Iſten-félö Embernek ſzíve.

(Lásd

(Lásd *Agy.*) ℣. 11. Enek. VIII. 1. *Szöleje vólt Salomonnak*, az az, a' KRISTUSnak Eklésiája e' Világon.

SAMARITANUS. A' Samaritánusok vóltak sok Népekből egybe elegyedett Nemzetség, kiket az Assiriai Király az el-raboltatott 'Sidók helyett, ültetett, vagy telepitett vólt meg a' tiz Nemzetség' helyjein, kik Samariáról nevezték magokat Samaritánusoknak: tiszteltek ezek a' 'Sidók' Istenét-is, de úgy-hogy, a' Bálványoktól sem szakadtak-el tellyességgel: a' mellyért a' 'Sidókkal igen nagy gyülölségben éltek. Ján. IV. 6.

'SAMOLY. Ollyan kis széketske, a' mellyet a' Fö Emberek lábok alá tésznek, hogy azon meg-nyúgtassák lábokat. Vétetik ez I. Az ISTENnek az Eklésiaban való jelen-létéért, a' mellyet régen a' Frigy Láda felett mútogatott, 's azért-is mondatott az az ö lába 'Sámolyjának. 'Sólt. XCIX. 5. Sir. II. 1. II. 'Sámolyul láb alá vetni az Ellenséget, annyit tészen, mint azt meg-gyözni, és hódoltatni. 'Sólt. CX. 1. Mát. XXII. 45. III. Meg-hajtani magát a' 'Sámoly elött, tészen magát meg-alázni, 's ISTENt imádni.

SANTA. Sántálni. Vétetik az ollyanért, a' ki az igaz Vallásban állhatatlan, ragaszkodik az ISTENhez-is, a' nem Istenhez-is. 1 Kir. XVIII. 21. *Meddig Sántáltok két-felé*, az ISTENt-is, a' Bált-is tiszteltelvén. Mik. IV. 6, 7. *Hozzám fogadom a' Sántát.* Sofon. III. 19. *Megtartom a' Sántát*, az az, azt tselekszem, hogy az egy igaz ISTENt tiszteljé, 's meg-tartassék.

SÁR. Sár a' mellyböl a' Fazakas formálja a' romlandó edényeket, és a' mellyet a' lábával tapod az Ember. *Abrázolja* I. Az alávaló és romlando dolgot. Esa. LXIV. 8. *Te mi formálónk vagy, mi a' te kezednek múnkája*, (Sárja,) az az, romlandók. Dán. II. 41, 43. Jób. IV. 19. *Mennyivel inkább a' Földböl tsinált Házakban lakozókban, kiknek a' Föld az ö fundamentomok*, az az, halandó, romlandó Emberek. II. Jelent alávaló nyomorúlt és el-vettetett állapotot. Jób. XXX. 19. *A' Sárba vete engemet.* 'Sólt. XL. 3. XCVI. 15. Esa. XLI. 25.

SÁRA. Az Ábrahám' rendes Felesége, a' kitöl született I'sák, az igéretek szerént. *Példázolta* az ISTENnek minden idöbéli Eklésiáját. Gal. IV. 24. Lásd *Hágár.*

SÁRKANY. Kígyó. Igy neveztetik I. Az Ördög, a' ki a' KRISTUS ellen vitézkedik szüntelen: ez a' nevezet pedig ragadott az Ördögre, mert Kígyót vett vólt fel magának a' kisértetre, eszközül. 1 Mós. III. 1. Jelen. XII. 3. *Imé egy nagy veres Sárkány*, az az, a' Sátán,

Sátán, a' ki a' Pogány Római Imperátorok által, akkor fok vér ontással dühösködött. ℣. 4. *Álla a' Sárkány a' szülni akaró Aszszonyi-állat eleibe*, az az, azon igyekezett, sok üldözések által, hogy meg-gátolhatná a' KRISTUS' esmérete' terjedését a' Népek között. Jel. XIII. 2, 4, 11. *Ugy szól mint a' Sárkány*, az az, az ISTENt, és az ö Szenteit káromolja. II. Jegyzi az Egyiptomi Királyt, és akármelly Hatalmaságot, a' melly az Ördögnek szolgál. 'Sólt. XCI. 13. 'Sólt. LXXIV. 13, 14. Ésa. LI. 9. *El-vesté Egyiptomot, és fájdalommal meg-emésté a' Sárkányt.*

SARLO. Olly eszköz, mellyel a' meg-ért gabonát le-metszik a' lábárol. Ez jelent fegyvert, és akármi büntetését az ISTENnek, a' melly által el-töröltetnek a' bünben meg-átalkodott Emberek. Joel. III. 13. Jel. XIV. 14, 15, 16.

SARU. A' Sarut lábunkon szoktuk viselni, hogy nem tsak é-kességre, hanem erösségre-is szolgáljon az útazásban. *Abrázolja* az, I. Az Evangyéliom' prédikállását, mellyel az Ördög, és minden akadály ellen fel-kellett készülni az ISTEN' szolgainak. Efés. VI. 15. *A' ti lábaitokat a' békeség' Evangyéliomának készületivel meg Sarúzván.* Márk. VI. 9. II. Vétetik akármi alávaló dologért. Amós. II. 6. *El-adták a' nyomorúltat egy öltö Sarún.* VIII. 6. Innen vétettek holmi Példabeszédek. Mát. III. 11. Márk. I. 7. *Valakinek Sarúját hordozni. Sarújának kötöjét meg-öldani*, az az, alávaló szolgálatot tenni. Méltónak nem ítéli K. János magát arra-is, hogy az alább való szolgai közzé számláltassék a' KRISTUSnak. III. Sarú nélkül mezitelen lábbal járni, szokott vólt, nem tsak az alázatosságnak, szomorúságnak. Ésa. XX. 3. Ezék. XXIV. 17, 23 hanem még a' gyalázatnak-is. IV. A' Sarú, mellyel lábát meg-erösitvén, meg-tapod valamit, vétetik a' hatalomért, a' mellyel valaki valamit el-foglal, és a' jusért, a'hoz a' mit el-foglalt. Igy Dávid 'Sólt. LX 10. *Édomra vetem az én Sarumat*, az az, el-foglalom. Mikor azért az Izraelben az Atyafinak Özvegye le-vonta az örokonságának Saruját, (5 Mós. XXV. 5--10) azzal ábrázoltatott az, hogy már a'hoz az Aszszonyhoz nintsen semmi jussa annak a' Férjfinak; hanem a' már Férjhez mehet a' kihez tetszik; de a' Férjfinak gyalázatjára vólt az az ö Atyjafiához való idegensége. Ez az Atyjafiának magot támasztani nem akaró irigy Atyafi, kinek ortzájára pökött az Özvegy, *ábrázolja*, úgy tartják, a' 'Sidókat és hamis Tanitókat, a' kik az Anyaszentegyházban a' KRISTUSnak Fiakat nem szaporitnak; azért meg-is gyaláztatnak.

SAS. Sebessen és magassan repülö madár, melly a' Napra egyenesen

nesen nézhet, a' maga fiaira gondot viſel ſorgalmatoſon: hívattatik a' Madarak' Királyjának-is. *Abrázol* I. Nagy és hatalmas Királyt. Ezék. XVII. 3. *Egy nagy ſárnyú nagy Sas-keſelyü*, ez a' Babilóniai Király. ℣. 12. Ezék. XVII. 7. *Más Sas-keselyü, melly is nagy ſárnyú vala, és tollakkal bövölködik vala.* Ez az Egyiptomi Király, a' kitol a' 'Sidók ſegedelmet kértek, a' Babilóniai Király ellen. II. Ujjá-ſzületett Embert, a' ki el-hagyván a' Földet, a' Mennyeiekre ſiet: meg-világoſittatván a' Szent Lélektöl, látja az ISTENnek titkait, és az Igazság' Napjára vigyázván, az hozzá tartozókra gondot tart. Ezek. 1. 10. Jel. IV. 7. Eſa. XL. 31. III. Vétetik a' gyorſaságért, és méltóságért. Dán. VII. 4. *Az elsö állatnak Sas ſárnyai valanak*, az az, a' Babilóniai Birodalom hamar fel-emeltetett nagy ditsösegre. Jel. XII. 14. *Adatának az Aſſzonyi-állatnak két nagy Sas ſárnyak*, az az, gyorſan el-terjedt Nap-keletre és Nap-nyúgotra, a' Római Birodalomba, örizletvén a' Politiai és Eklésiai hatalom által. IV. *A' hol vagyon a' dög, oda gyülnek a' Sas-keſelyük.* Mát. XXIV. 28. A' hol vagyon a' bün, oda el-jö a' büntetés-is. Némellyek a' dögön a' 'Sidó Reſpublikát értik; melly meg-vetvén a' Meſſiaſt, Lelket el-veſztette, 's tſak dög vólt, a' Sas-keſelyükön, a' Római Katonákat, kiknek tzimerek Sas vólt. Máſok a' meg-ölettetett KRISTUSt, a' Saſokon a' Válaſztartakat; de lehet hogy e' Példabeſzédi ſzólás, melly tſak annyit tészen: a' hol bün vagyon, oda el érkezik a' büntetés-is. Jób. XXXIX. 33. V. A' Saſnak úta az Égbe, a' mellyet ébre nem vehetni, a' Meſſiasnak (ſokak ſzerént) az Égbe menetelit jegyzi.

SASKA. A' Sáskák igen ártalmas állatok: mellyek nagy ſeregel hirtelen el-repülnek, és meg-emésztik a' Földnek termését. *Abrázoljak* I. A' púztitó Hadi Sereget, a' melly hirtelen mindent megemészt. Jóel. 1. 6, 7. II. A' tſalárd, hamis Tanitok-is, Sáskák' haſonlatoſságában iratnak-meg, Jel. IX. 3. mellyek támadtak a' hamis és babonás Tudománynak füſtiböl; le-iratnak azok, mind ártalmas és veszedelmes vóltokról, kegyetlenségekrol; mind tſalárd álnokságokról, a' kik az Ördögnek múnkait követvén, néki engedelmeskednek, és magokat az igazság ellen meg-erösitették.

SARON. Vólt igen kövér marha legeltetö hely, a' Gád' Nemzetsége Határán. 1Krón. V. 16. ſelent Lelki jókkal bövölkodö helyet. Enek. II 1. *En Sáronnak ro'sája*, az az, én vagyok ugyan kövér helyen: de olly helyen, a' hol könnyen tapodnak a' vad ökrök. Eſa. XXXIII 9. XXXV. 2. LXV. 10. Tſel. IX. 35.

SÁTÁN. Az Ördögök' Fejedelmeknek neve; melly tészen Vádolót.

dolót, és ellenkezöt: így leg-elsöben neveztetik, mikor Jóbot akarná ISTEN elött vádolni. Jób. 1. 6, 7.

SÁTOR. A' Sátor kötelek által terjeßtetik-ki, a' ßegekhez, belöl és kivül rendes fedelekkel meg-ékeſittetik. A' Sátor az ISTENnek Anyaßentegyháza: mert (1.) Valamiképen a' Sátornak fundamentomi a' Sátor ßegeken állanak, mellyek fel-ßedetvén, a' Sátor meg nem állhat, úgy az ISTEN' Ekléſiája, az ISTEN' igéretein áll, mellyek a' KRISTUSban tellyeſedtenek-meg, Eſa. XXXIII. 20. LIV. 2. 2Kór. I. 20. Tſel. XIII. 32. úgy-hogy a' KRISTUS légyen az Ekléſiában egyetlen egy fundamentom. 1Kór. III. 11. (2.) A' Sátornak kötelei le-kötik a' Sátor ßegekhez azt: ezek elö adják a' mi KRISTUShoz való köteleſségünket; a' mellyek folynak a' kegyelemnek ßöverségéböl, a' Hitet, Szeretetet, Reménséget, több onnan folyó jó-tſelekedetekkel együtt. 1Kór. XIII. 13. 'Sid. III. 6. X. 23. (3.) A' Sátor' kárpitjai vóltak külömb külömb-féle ßínü ſelyemböl kéßitve: a' *Fejér-ßín* elö adja az Ekléſiának tißtaságát, 2Kór. XI. 2. Jelen. VII. 14. XIX. 8. A' *Veres-ßín* mútatja azon, a' KRISTUS' vérét, a' mellyel meg-hintetett. Eſa. LXIII. 1--5. Jel. XIX. 13. A' *Karma'ſin-ßín*, az ö Királyi méltóságát, mellyet vett a' KRISTUStól. 1Pét. II. 9. A' *kék Ég-ßín*, az ö Mennyei érdemét. Jel. I. 5, 6. v. 10. Mind ezek az Ekléſiában meg-kivántatnak, minthogy egyeſsége vagyon azzal, a' ki *fejér* és *piros*. Ének. V. 10.

SÁTOROS Innep. Vagy Leveles-Ágak' Innepe. Mellyet hét Napokon ßenteltek a' 'Sidók, kezdvén a' *Tisri* nevü Hónak tizenötödik Napján, az hetedik Napot illették kivált igen nagy örömmel, ditséret mondáſſal, Hosánna kiáltáſſal; mind az hét Napokon Leveles-ágakból tsinált Sátorokban laktanak, nem tsak annak emlekezetére, hogy régen Sátorban lakott az Izrael a' púßtában; hanem azért-is, hogy ISTENhez háládatoſságokat mútatnák, a' ki a' Fáknak gyümöltsét immár kezekbe adta. 3 Móſ. XXIII. 33-34. Ez az Innep *ábrázolta* az Ekléſiának azt az idejét, a' melly léßen az aratás' vége-felé, [mint ez-is olly idöre eſett,] az ISTEN' Hiveinek bé-gyüjtetéſekkor, Mát. XIII. 39. Zak. XIV. 16--19. hogy az ISTEN' hajlékába e' földi ſok nyomorúságok után egyben gyüjtetvén, örökké *Hallélujá*t kiáltsanak ISTENnek.

SEB. Az Ember' Teſtén való sérelem; melly ütés, vágás, 's ſok egyébképen léßen. *Ábrázolja* I. A' nagy tsapáſt, és nyomorúságot, mellyet az ISTEN a' bünért hoz az Emberekre. Jel. XVI. 2, 11. *Ki tölté az ö pohárát a' Földre, és támada gonoß és ártalmas Seb,*

az Emberek ellen; és káromlák a' Mennyei ISTENt, az ö Sebeiknek miatta. Eſa. 111. 26. Jel XIII. 3. II. A' Seb, ha reá gondot nem tartanak, meg-véſz, és rothad, 's az egéſz teſtet meg-veszti: vétetik a' bünben való meg-rothadásért. Eſa. 1. 6. *Tetétöl fogva talpáig nintſen ebben épség, hanem Seb, dagadás, eves kelevény.* III. A' kemeny dorgálásért, és feddésért. Péld. XXVII. 6. *Türhetök a' barátságos Embertöl vett Sebek.* 'Sólt. CXLI. 5.

SEBESITENI. Vagy Sebhetni. Valakin Sebet ejteni. Vétetik I. Annak nyomorgatásáért, veszedelmes állapotban való ejtéséért. Enek. v. 7. *Meg-találának engem az örizök, kik a' Városſt kerülik, meg-ſebeſítének engem,* az az, az Elöl-járók nyomorgatták az Ekleſiát, a' kiknek az ISTENnek Várossát kellett vólna örizni. Péld VII. 26. II. Meg-ſebeſiteni valakinek Lelkét, téſzen, abban háborúságot szerzeni, azt meg-botránkoztatni, vétekben ejteni 1Kór. VIII. 12.

'SENGE. Elsö 'Senge. A' Föld' termésének ISTENnek szenteltetett részetskéje: a' mellyben meg-szenteltetett az egéſz teremés. I. *Példázolta* a' KRISTUST; a' ki ISTENnek szenteltetvén; ö benne meg-szenteltetett az egéſz idvezülendöknek ſerege. 1Kór. XV. 20. *A' KRISTUS azoknak, a' kik el-aluttak, lett elsö 'Sengéjek.* Valamiképen a' gabonának elsö 'Sengéje Húſvét után bé-vitetvén ISTEN' eleibe, abban az egéſz aratás meg-szenteltetik vala; úgy a' kik el-alúttak, a' fel-támadott KRISTUSſal fel-támadnak, az Egbe helyheztettetnek, ISTENnek szenteltetnek, hogy véle éljenek. Efés. 11. 5, 6. II. A' Szent Lélek' múnkájinak kezdetét-is jegyzi. Róm. VIII. 23. III. Olly Embert, vagy Népet, a' ki más elött szenteltetett az ISTENnek. Jér. 11. 3. Amós, VI. 1, Róm. XI. 16. Jak. 1. 18. Jel. XIV. 4.

SEREG. Lásd *Nyáj.*

SETÉT. A' nagy Setétség, mellyben világoſságot látni nem lehet. Vétetik I. A' nyomorúságos szomorú állapotért. Jób. XIX. 8. *Az én ösvényemre Setétséget vetett az UR,* az az, az én Eletem' Napjait igen nyomorúságoſokká tette. Jób. XXIII. 27. 2Sám. XXII. 29. *Az UR meg-világoſitja az én Setétségemet,* az az, nyomorúságomban vigaſztal. 'Sólt. CXXII. 4. Eſa. VIII. 22. II. A' tudatlanságnak állapotjáért; a' mellyben a' kik vagynak, nem látják merre mennek; hanem a' bünt, baboraságot követik. Eſa. XLII. 7. Préd. II. 14. *Haſznosb a' világoſság a' Setétségnél.* Ján. XII. 35. Tſel. XXVII. 18. Róm. II. 19. 1Pet. II. ℣. 9.

'SIDO. Igy neveztetik az Izrael' maradéka Magyarúl: honnan vették pedig a' Magyarok ezt a' Nevezetet, nem könnyü fel találni.

Mond-

Mondják, hogy Sidon' Várossáról: melly *Sidó* Országg mellett vólt, az honnan kereskedtek széllyel, 's Magyar-Országra-is azok bé-jövén, úgy maradott vólna fen az a' nevezet rajtok: de bizonytalan.

SIDON. Fénitzeának nagy gazdag kereskedö Városſa; mellyet a' Kanaán' Fia épitett volt. A' Sidonbéliek példázzák az Antikriſtus' Országát, gyülekezetét, a' melly a' KRISTUS' ellen tette magát. Eſa. XXIII. 2, 4, 12. Ezék. XXVII. 8. Zak. IX. 2.

SIKET. A' ki nem hallja a' szózatot, Siketnek azt tartjuk. Vétetik azért I. A' ki nem akarja hallani az ISTENnek Beszédét; hanem arra szívét meg-keményiti. Eſa. XLII. 18. *Ob Siketek, halljatok.* XLIII. 8. XXIX. 18. II. A' ki nem szólhat a' maga mentségére, midön vádoltatik, nyomorgattatik, el kell titkolni, a' mik rajta esnek, mintha nem hallaná. 'Solt. XXXVIII. 14. *En pedig mint a' Siket, nem hallok vala.* III. Azért, a' ki más' kiáltására, könyörgésére, meg nem indúl, mintha azt meg nem hallaná, azzal jól tenni nem akar. 'Sólt. XXXIX. 13. *Az én könyvhullatáſimra ne veſztegelly, az én zokogáſimra ne légy Siket.*

SIKLUS. A' 'Sidók' Pénzeknek neve, mellyel éltek rend-szerént: a' mi Pénzünk szerént, tett egy Német Forintot. 2Móſ. XXI. 32. XXX. 13. 3Móſ. XXVII. 25. Haſonlatoſság-szerént vétetik, akármi haszonért, jutalomért, melly követi a' fáradtságot. Enek. VIII. 11, 12.

SINA. A' Sina Hegy vagyon az Arabiai púſztán, az holott Móſes által ISTEN ki-adta a' Törvényt. 2 Móſ. XX.

SINAGOGA. Görög szó. Egyben gyüléſt téſzen: Vétetik az Uj Teſtamentomi Iráſokban olly helyjért, a' hol a' 'Sidók minden ISTENi tiſzteletet véghez vittek, az áldozatokon kivül; mellyek vóltak köttetve Jérusálemhez. Sinagógák vóltak minden helységekben. Ezekben olvaſták a' Szent Iráſokat, Tsel. XIII. 14, 15. tanitották az Embereket; úgyhogy, Templom és Oskola helyett valók-is vóltak. Vóltak ugyan ezek mellé, a' gyermekekért, Oskolátskák-is ragaſztva. Ezekben tanitott JESUS, Mát. IV. 23. XXIII. 6. az Apoſtolok-is, Tsel. XVIII. 4. Jérusálem' Várossában, úgy irják a' 'Sidók, hogy vóltanak vólna 480. Sinagógák. Mikor kezdették a' Sinagógákat epiteni, az nem bizonyos, de régi dolog. Moſt-is valaholott laknak, a' feleket tartanak, mellyekben énekelnek, 's imádkoznak.

SION. A' Sión' Hegye vólt Jérusálemben: mellyre vólt épitve a' Vár, melly Dávid' Várossának hivattatott: itt vólt a' Templomnak-is valami része épitve. Mellyre nézve a 'Sión, I. vétetik ſokszor a' Templo-

Templomért, a' hol az ISTEN ditsöittetett. Jér. LI. 10. *Jertek-el, beſzéljük-meg Siónban, a' mi ISTENünknek dolgát*, az az, köſzönjük-meg ISTENnek, a' Templomban, hogy minket meg-ſzabaditott a' Tzirus által. Sir. v. 18. 'Sólt. CXXXVII. 3. II. Vétetik a' Jérusálem' Lakóſiért, és a' Júda' Orſzágáért. Jér. IV. 6. IX. 19. III. Az ISTENnek, 'Sidókból és Pogányokból álló Anyaſzentegyházáért. 'Sólt. II. 6. *Fel-kentem a' Sionon, az én ſzent Hegyemen.* 'Sólt. XLVIII. 3. XCVII. 8. Eſa. XXVIII. 16. Zak. IX. 9. Sof. III. 14, 16.

SIRO Aszszonyok. Vóltanak a' Rómaiaknál, 's a' 'Sidóknál-is ollyan Aſzſzonyok, a' kiket fizetéſſel meg-fogadtak, az Halottak mellé, hogy ott ſirjanak, és az oda gyült ſokaságot keſerüségre inditsák. Jér. IX. 17, 18. *Hijjátok-el a' Síró-Aſzſzonyokat.* E'félék vóltak a' Jairus' Leánya mellett, több keſerüségre inditó Muſikáſokkal együtt, kiknek nem igen tetſzett, hogy a' JESUS miatt meſterségeket nem igen gyakorolhattak. Mát. IX. 23, 24. Luk. VIII. 52, 53.

SISAK. A' Hadi öltözetek közzül való; mellyet a' Fejére tett a' Katona, hogy életét meg-tarthaſſa. Vétetik a' Hitért, és erös Reménségért, a' mellyel magát a' hivö Ember meg-erösitvén, vitézkedik a' Sátán ellen. Eſa. LIX. 17. Efés. VI. 17. 1 Teſſ. v. 8.

SKÁRLÁT. A' Skárlát vólt feſtéknek neme, mellyel ró'sa ſzínü vereſſen feſtettek: illyen ſzínü feſtékkel feſtett Paláſtot viſeltek a' Római *Imperátor*ok, és a' Római Tanáts. A' Skárlát ſzínü rúha azért, *ábrázolta* a' nagy méltóságot, és kegyetlenséget; melly vér ontáſſal mégyen véghez. Illyen ſzínü vala a' *Fene-vad*, az az, a' Római Pogány Birodalom. Jel. XVII. 3. Illyen ſzínben öltözött vólt ama' nagy *Parázna Aſzſzonyi-állat-is*, mellyet hordozott a' *Fene-vad*, az az, a' KRISTUS, és az ötet követök ellen magát fel-emelö Gyülekezet, melly *tellyes káromláſſal*, és az ö paráznaságival be-dögleltette a' Földet. Jel. XVII. 3, 4.

SKORPIO. Mérges állat, melly farkával sért erösſen. *Ábrázolja* a' hamis Tanitót, a' ki alattomban való titkos tſalárdságával ſzerez veſzedelmet. Jel. IX. 5, 10. Ezék. II. 6.

SO. A' Só az Ember' Életében igen haſznos: mellyben a' rothadás ellen meg-tartó erö vagyon. Az ISTEN azt meg-kivánta, hogy minden Áldozatban Só légyen. 3 Móſ. II. 13. *Minden te Áldozatodban Só légyen.* 1. Sóhoz haſonlitja a' KRISTUS az Evangyéliom hirdetöket, kik a' bünnek rothatságából igyekezik ki-tiſztitani az Embereket. Mát. V. 13. *Ti vagytok a' Földnek Savai, hogy-ha a' Só meg-ízetlenül, mivel Sóza-*

Sózatik, az az, azon kell igyekeznetek, hogy a' jó ti bennetek megmaradjon, 's a' bünnek ízetlensége meg ne veſztegeſſen. II. Vétetik a' ſzent és haſznos dologért, a' Mennyei böltſeségért, melly által az Hitnek ereje bennünk meg-tartatik, hogy az ISTEN elött meg ne ízetlenüljünk. Kol. IV 6. *A' ti beſzédetek kedvességgel, mint Sóval meg-sózatott légyen.* III. Akármelly dologért, a' melly a' rothadás és meg-veſzés ellen óltalmazhat. Mark IX. 48, 49. *Holott az ö férgek meg nem hal, és tüzök meg nem óltatik. Mert ki-ki tüzzel Sózatik-meg, és minden áldozat Sóval sózatik*, az az, azoknak Teſtek, a' kik az örök tüzre vettetnek, el nem veſznek, hanem ez a' tüz nékik léſzen Só gyanánt, a' mellyel a' romláſtól meg-tartatnak. IV. Vétetik az állandó, maradandó, változhatatlan dologért-is. 4Mól. XVIII. 19. *Sónak ſövetsége ez*, az az, erös, maradandó.

'SODOMA. Anya-Városa ama' tiz, vagy tizenhárom Városoknak; mellyekre az éktelen bünért, tüzet ſzállita ISTEN: mellyek' helyjén moſt a' *Holt-Sos* Tenger vagyon. 1Mól XIX. 24, 25. *Abrázol* bünnel meg-fertéztetett Társaságot. Jel. XI. 8. Eſa. I. 10. Jér. XIII. 14.

SOZNI. Sózni I. Annyit téſzen, mint a' rothadás ellen megtartani, a' roſz nedveſséget ki-vévén az által; melly jelenti a' bünből való ki-tiſztittatáſt. Ezék XVI. 4. *Sóval meg nem Sóztanak*, mint ſokták vólt Sós vizben fereſzteni az akkor ſzületett kis gyermeket, hogy a' roſz nedveſséget el-ſzívtatnák, és tiſztitanák rólla. II. Sóval hintették-meg a' Napkeletiek azt a' Várost, a' mellyet meg-vertek, és el-rontottak: mellyel azt *ábrázolták*, hogy az ö akaratjok és kivánságok az, hogy az a' hely örökké púſzta légyen, és haſzontalan, mint a' Sós Föld hogy terméketlen. Bir. IX. 45.

SUKKOT BENOT. Vólt Bálvány' neve, 2Kir. XVII. 30. mellyet a' Babilónbéliek tiſztelek; a' ſzó teſzen, *Leányok' Sátorát*: úgyis ítélnek erröl, hogy ennek a' Bálványnak tiſzteſsegére, a' magok Leányaikat fertelmeſségre ki-tették a' Pogányok: a' mellyel ellenkezöt paranſol az ISTEN. 3Mol. XIX. 29. *A' te Leányodat meg ne ronisad, masnak ki-adván azt paráznaságra.*

SZABAD VÁROS. Aſilum. Rendelt vólt az ISTEN az Izraéliták között, hat Városokat, (nem többet,) hogy oda fuſſon, a' ki történetből Embert öl, hogy légyen meg-maradáſa a' véréért boſzúálló ellen. Abban a' Városban kellett lakni, mind addig, míg a' Fö-Pap meg-hólt, azután ki ſzabadúlt. 4 Mól XXXV. 9--29. Ez *példázolta* az Emberi Nemzetnek azt a' bóldogtalan állapotját; a' mellyből kiſzabadúlni különben nem lehetett, hanem a' KRISTUS' Fö Papnak Halála

Halála által, meg-tartatott mindazáltal az ô Teſtamentomi *Oeconomiá*-ban, mint valami Aſilumban, mind addig, míg a' Fö-Pap meg-hólt, azután el-botsáttatott a' tellyes ſzabadságra. Zak. IX. 11. 'Sid. II. 14, 15. IX. 11, 12. Eſa. LXI. 1, 2.

Ma a' mint az *Aſilum*mal élnek, némelly Keresztyének, az nem fundáltatott a' *Szabad-Város*oknak adott Törvényén az ISTENnek. (1.) Mert ott az ISTEN Városokról ád Parantſolatot, de ma' a' Templomok, 's azoknak keritéſei az Aſilumok. (2.) Azokba, tſak a' ki történet ſzerént Embert ölt, a' futhatott, 2 Möſ. XXI. 13, 14. de ebbe akárki. Ez azért jött bé a' Keresztyének közzé, az elsöbb Sekulumokban, [*a*] A' Pogányok' ſzokáſokból, a' hollott az Oltárhoz fútottak a' Gonosz-tévök, mint-egy az ISTEN' ölébe, az honnan nem mérte el-húzni öket ſenki. [*b*.] A' Keresztyén Tsáſzárok, *Honorius*, *Teodosius*, *Valentinianus* adtak az Eklésiának ollyan ſzabadságot, hogy-ha valaki oda fút, ne lehesſen azt ott fegyveresen kergetni: mint-hogy a' Pogányok abban az idöben illetlenül tselekedtek az Eklésiákkal; de ez a' ſzabadság-is ſok-képen meg-vólt ſoritva, a' mint láthatni ezt bövön. *Codicis Juſt.* Lib. I. Tit. XII *De his, qui ad Eccleſiam confugiunt, vel ibi exclamant, et ne quis ab Eccleſia extrahatur.*

SZABLYA. Lásd Kard.

SZAG. Lásd Illat.

SZAGGATAS. Szaggatni. Vétetik a' kemény büntetésért, és nyomorgatásért. Hóſ. VI. 1. *Ö Szaggatott-meg, és ö gyógyit-meg minket.* Ámós. I. 11.

SZÁLKA. Igen kitsiny, és alá-való dolgotska, a' melly mindazáltal ha valakinek a' ſzemébe eſik, nyúgodalmat nem hágy addig, a' míg onnan ki nem veti. Vétetik a' kiſſebb bünért, mint a' *gerenda*, a' nagyobb bünért, ama köz beſzédben. Mát. VII. 3, 4, 5. *Miért nézed a' Szálkát, melly a' te Atyádfiának ſzemében; a' gerendát pedig, melly a' te ſzemedben, nem véſzed eſzedbe?* Miért kereſgéled-fel a' te Atyádfiának leg-kiſſebb bünét-is; a' magad nagy büneit pedig el-hallgatod, vagy észre nem vészed. A' *haſonlatoſság* onnan vétetett, mert mint a' kinek Szálka etik a' Szemibe, az nem nyúghatik, mind addig, míg azt onnan ki nem veti; úgy ezek olly nyúghatatlanok a' más Ember' dolgában. A' Pogányoknál-is meg-vólt ez a' köz-mondás: *Szálka a' ſzemiben*, az az, nyúghatatlansága vagyon. Lásd *Gerenda*.

SZALMA. A' Barmok' eledelek, melly a' ſzénánál alább való. *Abrázolja* az alávaló hitván Tudományt, melly a' Lelket nem táplálja.

Eſa.

Esa. XI. 7. *Az Oroslán, mint az Ökör, Szalmát eszik*, az az, az Hitetlenek, 's az Hivők-is, legeltetnek hazúgsággal, melly a' Lelket nem táplálja.

SZAMÁR. Késö, és igen ostoba Állat, külömben a' tereh hordozásra alkalmatos. *Abrázol* 1. késö és nehéz elméjü Embereket. Esa. XXXII. 20. *Bóldogok vagytok ti, kik a' ti ökrötök' és Szamártoknak lábát oda botsátottátok*, az az, azt tselekeszitek, hogy a' késö elméjü Emberek-is, az igazság' beszédének értelmében elébb menjenek, hogy azok a' kik az Eklésiában hordozzák a' terhet, az ö múnkájokat serénységgel vigyék véghez. II. 1Mós. XLIX. 11. *Köti az ö Szamárát a' szölö-töhöz, és az ö Szamárának vemhét, a' nemes szölö-töhöz.* A' *szölö-tö*, a' Messiás, Ján. XV. 1. *En vagyok amaz igaz szölö-tö.* A' *Szamár*, a' 'Sidóság, a' melly hordozta a' tzérémóniás Törvénynek terhét: *a' Szamárnak vemhe*, a' Pogányok, a' kik a' Törvényt nem hordozták. Ezek a' nemes szölö-töhöz köttettek, mikor a' KRISTUS' eímméretére jútottak. Mások ezt úgy magyarázzák, mint közbeszédet, tudniillik: A' Júda' Határiban a' szölö igen böv volt: úgy-hogy, még a' Szamárt-is a' szölö-veszszöhöz kellett kötni, mikor meg-kötötték: a' Szamárnak pedig mikor a' szölöhöz köttetik, jól van dolga, mert annak leveleivel táplálja magát. Ezt tenné azért? *A' Szamár, és a' Szamár vemhe köttetik a' szölöhöz*, az az, a' nyomorúlt, és bünnek terhe alatt el-fáradott bünösöket meg-vigasztalja a' Messiás.

SZANTANI. A' ki Szánt, az a' Földet fel-hasogatja, el-készíti, hogy a' magot bé-végye: a' terméstre alkalmatossá tégye. Vétetik 1. A' nyomorgatásért. 'Sólt. CXXIX. 3. *Az én hátamon Szántottak a' Szántók, és hosszú barázdát vontak*, az az, keménnyen nyomorgattak engem. II. Tészen magát el-készíteni valamire, akár jóra, akár rosztra. Jer. IV. 3. *Szántsatok magatoknak úgarat, és ne vessetek a' tövisekbe*, az-az, készítsétek-el sziveiteket a' kegyességre. Hós. X. 13. *Istentelenséget Szántottatok*, az az, gonosz dolgot igyekeztetek tselekedni.

SZÁNTO FÖLD. A' melly a' magnak bé-vételére el-készittetik, hogy gyümöltsöt teremjen. Ez jegyzi a' Világban lévö Eklésiát, a' melly az ISTEN' Beszéde' magvával bé-vettetik, hogy teremjen. Mát. XIII. 27, 28. *Uram nem tiszta magot vetettél vala-é a' te Földedbe. A' Mezö pedig a' Világ.* 'Sólt. XCVI. 12. *Örüljön a' mezö minden benne lévökkel.*

SZÁNTO-VETÖ EMBER. A' ki a' Szántó-Földet mivelí. Vétetik az ISTEN' Beszédét hirdetö Tanitóért, a' ki az ISTEN' Beszéde' magvát hinti a' jó Földbe. Esa. LXI. 5. *Az idegenek lésznek ti Szán-*

zóitók, és vintzeléritek, az az, a' Pogány Népek között kik most az ISTENtöl el távoztak, leznek Tanitók, a' kik a' 'Sidó Népnek ISTENhez való téritteteſe iránt múnkaſok leznek.

SZAR. A' Szárak az Emberi teſtben azok a' rézek, a' mellyek tartják és hordozzák az egéz Emberi teſtet, Ezeken, I. mikor az Ekleſiának tulajdonittatnak, kell érteni a' Hitet, és egyéb jó virtuſokat, a' mellyek által a' KRISTUShoz mégyünk. II. Mikor a' KRISTUSnak túlajdonittatnak Szárak, azok jegyzik az ö *Mindenre elégséges* vóltát. Enek v. 15. *Az ö Szárai tiſta arany fundamentomon álló márvány kövöl való oſzlopok.* Márvány-kö oſzlopok, mert erös az minden ellenségtes erö ellen; ennek fundamentoma *tiſta arany*: mert az ö Elégsége, az óltalmazáſra fundáltatott az ö tökéletes érdemin és eleg-tetelin; melly ſokſzor aranynyal ábrázoltatik. Jel. I. 15. III. A' Szárak, a' Dániel' látásában jegyzik a' Római Birodalmat. Dán. II. 33. *Az ö Szárai vasból*, melly annak erösségét fejezi ki. ℣. 40.

SZARNY. Szárnyakkal repülnek a' madarak nagy ſebeſséggel Vétetik azért az, I. A' *Sebeſségért*, mint a' madarak ſebeſſen mennek. 'Sólt CXXXIX. 9. *Ha ollyan Szárnyaim volnának-is mint a' Hajnalnak*, az az, ha olly ſebeſséggel mehetnék-is, mint a' Hajnalnak ſúgári Napkeletröl Nap-enyészetre. 'Sólt. CIV. 3. *Jár a' ſzelek' Szárnyain.* Jel. IX. 9. A' ſáskáknak Szárnyaik jelentik azoknak ſerenységeiket. II. Minthogy a' Szárnyas-állatok Szarnyaikkal óltalmazzák-is magokat, és fiaikat, a' Levegö-Égnek keménysége és a' ragadozó madarak ellen; Vétetik az Oltalomért. 'Sólt. XCI. 4. *Az ö Szárnyaival fedez-bé tégedet.* Mát. XXIII. 37. III. Az Erösségért, és Hatalomért. Dán. VII. 4. *Nézem vala, mig Szárnyait ki-ſaggatak*, az az, míg hatalmát és erejét el-vévék.

SZARV. Az oktalan állatoknak vagynak némellyeknek Szarvaik; a' mellyekkel keményen óltalmazzák magokat. A' Szarv *ábrázolja* I. Az eröt, és hatalmat, a' melly által valaki öriztetik. 'Sólt. XVIII. 3. *Az UR az én ſabadulásomnak Szarva.* Mik. IV. 13. *A' te Szarvadat vaſsá téſzem*, az az, meg-erösítem a' te hatalmadat Sion. Luk. I. 69. 'Sólt. LXXV. 11. A' *Szarvat fel-emelni*, tészen, kegyetlenkedni, és kevéllyen viſelni magát. 'Sólt. LXXVI. 1. 5, 6. II. Valami hatalmas Orſzágot. Dán. VII. 7, 8. *Tiz Szarva vala a' negyedik állatnak. Figyelmetes valék a' Szarvakra, és ímé más kis Szarv nevekedék-ki a' többi közöt, és három az elébbi Szarvak közzül ki-romla, a' kis Szaru elött* ℣. 24. *A' tiz Szarvak jegyzik, hogy ebből az Orſzágból tiz Király támad, és más támad ezek után, és az nagyobb leſzen az elébbenieknél, es három Királyt aláz-meg.* Dan. VIII. 3. A' Kos, a' Mediának és Perſiának Királyjait példáz-

példázza, V. 20. a' két Szarvak, Média és Perſia Országok. Zak. I. 18, 19. *Imé négy Szarvak*, az az, a' Babilóniai, Perſiai, Görög és Római Birodalmak. Jel. XIII. 1. XVII. 3, 12.

SZARVAS. A' Szarvas a' hegyeken ſebeſſen járó állat: melly a' Vadászoktól ſokott háborgattatni *Abrázolja* I. A' KRISTUSt, a' ki az ellenségtöl üldöztetvén a' nagy hegyeken, az az, a' hatalmas Országokon ſebeſſen el-ment, a' maga eſmeretét el-terjeſztette. Enek. II. 9, 17. *Haſonlatos az én ſzerelmeſem a' Szarvasnak fiához.* VIII. 14. A' XXII-*dik* 'Soltárban-is Szarvasnak haſonlatoſságában iratik-le. II. A' KRISTUSt követö Hiveket, kik el-széledtek a' ſok Népek közzé. Enek. II. 7. IV. 5. 'Sólt. XLII. 2. III. Minthogy a' Szarvas igen gyorſan el-futó állat, vétetik a' gyorſaságért. Hab. III. 19. *Az Ur ISTEN az én lábaimat ollyanokká téſzi, mint a' Nöſtény Szarvaſoké*, az az, gyorſan e' Világon vezérel. 'Sólt XVIII. 34. Az honnan a' maga dolgaiban való ſerénységért, a' Naftali-is haſonlittatik a' Szarvashoz. 1 Móſ. XLIX. 21.

SZÁJ. A' Száj az a' réſze az Embernek, a' mellyel az ö elméjének gondolatját máſſal közölheti. Innen I. Száját meg-nyitni, véterik a' bizodalomért, 2Kór. VI. 11. Efés. VI. 19. a' Száját pedig meg nem nyitni, a' félelemért és keſerüségért. 'Sólt. XXXVIII. 14. XXXIX. 10. Eſa. LIII. 7. II. Minthogy az Ember a' Szájával jelenti-ki a' mit ſzivében gondolt, de ſokſzor a' Száj egyebet ſól, mint-ſem a' tſelekedetek mútatnak; azért vétetik a' keſerüségért, ISTENhez Szájjal közeliteni. Ezek. XXXIII. 31. Mát. XV. 8.

SZEG. A' Szeget, a' földbe, falba, ſokták fel-verni: mellyre holmit fel függeſztenek. Innen I. Szegnek mondatik az, a' kitöl ſok dolgok függenek. Eſa. XXII. 23, 24, 25. *Fel-függeſztem ötet mint egy Szeget erös helyre, és léſzen tiſzteſségére a' Király' ſzékinek.* Zak. X. 4. *Ö Szeget erös helyre, és léſzen tiſzteſségére a' Király' ſzékinek. közzülök Szeg támad.* II. A' sátor Szeget ha jól bé-verik a' Földbe, úgy áll erösſen; vétetik azért a' bölts beſzédekért, mellyek meg-hajtják az Embernek Lelkét. Eſa. LIV. 2. *Erösits-meg a' te Szegeidet*, azaz, a' böltseség' beſzédét hathatóſon érezteſſed a' Kereſztyénekkel, hogy az Ekléſiának Sátora erösſen fen-állhaſſon. Préd. XII. 13. *A' Böltseknek beſzédek haſonlatoſok az erösſen le-vert Szegekhez.*

SZEGELET. A' Szegelet, melly két falt foglal egybe, erősségére vagyon az épületnek. Igy neveztetik a' KRISTUS, a' ki igaz és valóságos *Szegelet-kö*: mellyen egybe foglaltatik a' két külömbözö fal, a Pogányokból és 'Sidókból álló Nép, hogy légyen ISTENnek egy Lelki-ház. 'Sólt. CXVIII. 22. Efés. II. 20. *Kik fel-épittettek a' Próſé-*

Próféták és Apoſtoloknak fundamentomokon, mellynek belsö Szegelet-köve, a' KRISTUS. A' KRISTUSnak ellenébe téfzi magát, a' ki az Eklésiában Szegelernek tartatni kiván. Zak. x. 4. *Ö közzülök támad Szegelet.*

SZEGÉNY. Szegény az, a' kinek teſtének táplálására, és elfedezésére való javai nintſenek, hanem azt máſtól kell kereſni és várni. Vetetik 1. azért, a' ki ISTEN elött való mezitelenséget a' bun miatt eſméri; ö magánál ſemmit nem talál, a' mivel azt el-fedezhesſe, Lelkét meg vidámithaſſa, hanem Hittel el-fogja, és magára öltözi a' KRISTUS' igazságát, az ISTENnek ígéretével, beſzédevel 's kegyelmével tápláltatik az életre. Ezekröl mondja a' KRISTUS, Mát. v. 3. *Boldogok a' Lelki Szegények, mert övék a' Mennyeknek Orſzága.* Az illyenek ISTEN elött gazdagok a' KRISTUSban, 2 Kór. VIII. 12 de a' kik a' magok ſzemek elött igy ſemmiségeket meg nem eſmérik, azok a' magok ſzemeik elött gazdagok, igazsággal, jó-tſelekedettel, az ISTEN elött mezitelenek és Szegények. Jelen. III. 17. *Te azt mondod, gazdag vagyok, meg-gazdagodtam, és ſemmi nélkül nem ſzükölködöm, és nem tudod, hogy nyomorúlt, nyavalyás, Szegény, vak és mezitelen vagy.* II. A' Szegénység vétetik a' meg alázodott állapotért-is. 2 Kór. VIII. 2. *Az ö nagy Szegénységekből, nékiek nagy gazdagságok áradott.* Igy a' KRISTUS is mondatik Szegénynek, ℣. 9 *A mi URunk JÉSUS KRISTUS ti érettetek Szegénnyé lett, mikor gazdag vólna, hogy ti az ö Szegenységével meg-gazdagodnátok.*

SZEKÉR. Szekeren mégyünk egy helyből más helybe. I. Az Hivek, a' KRISTUS' Szekerei, kiken hordoztatik a' Világon egy helyből más helybe. Ének. I. 9. *A' Farahó' Szekereiben való lovakhoz hasonlítlak téged én Mátkám.* Vagyon itt tekintet a' Jo'set' Hiſtoriájara, ki a' Farahó Szekereben ültettetvén, meg hordoztattatott Egyiptom' Földén. 1 Moſ. XLI. 43, 46. II. Minthogy a' Régiek Szekereken hadakoztak; azért a' Szekerek véretnek, ſokszor a' Mennyei, vagy Földi Seregekért: mellyek óltalmazzak, vagy rontjak az Ekleſiát. Zsólt. LXVIII. 18. *Az ISTENnek Szekerei húſz ezerek, ſok ezer Angyalok.* Ének. VI. 9. 2 Kir. II. 12. *Izraelnek mind Szekere és lovagja*, az az, minden erőſsége. Jel. IX 9. Mik. V. 10. *El-veſztem a' te Szekereidet.* III. Jelent Országotis; mellyben a' Királyok' dicsöségek, erejek látſzik. Zak. VI. 1, 2, 3 *Imé négy Szekerek jönek vala ki, két Hegyek közzül.* A' két Hegyek, az Izraél, és Meſſias' Országa, a' Babilóniai fogság után, a' negy Szekerek, negy nagy Országok, az elsö, a' Persáké, második, Görögöké: a' harmadik, a' Görög *Imperium*ból támadott Siriai és Egyiptomi Királyoké; negyedik, a' Romaiaké, a' kik ſokképen alkalmaztatták magokat

kat a' 'Sidókhoz; de végre a' Rómaiak öket igen meg-nyomorgatták, 's el-is törlötték. Lásd *LO.*

SZÉL. A' Szélnek eredetit és útját az Ember nem tudja. *Abrázolja* I. A' Szent Lelket, ki az Ember' szívében múnkálódik megfoghatatlanúl. Ján. III. 8. *A' Szél, a' hová akar fú, és annak zúgását hallod; de nem tudod honnét jö, és hová megyen.* Igy vagyon minden, a' ki a' Szent Lélektöl születik Ján. XX. 22. Thel. II. 2. II. A' hamis Tudományt, és babonás Isteni-tiszteletet, a' mellynek semmi haszna nintsen. Hós. VIII. 7. *Bizony tsak Szelet vetnek, és forgó Szelet aratnak.* Hós. XII. 1 *Széllel táplältatik az Efraim.* Jób. XV. 2. III. Vétetik akármelly hasznotalan és gyümöltstelen dologért. Peld. XI. 29. *A' ki meg-háborittja a' házat, annak öröksége Szél lészen.* Esa. XLI. 29. *Szél, és hijjábavalóság az ö öntött Bálványok.* Jér. V. 13. IV Vétetik a' hirtelen el-következö nyomorú ágért, üldözteteésekért, a' melly a' Földet meg-püszkitja. 'Sólt. LV. 9. *Sietnek ki szabadúlni a' sebes Szélböl, a' forgó Szélból.* Esa. LVII. 13. Jér LI. 1 Mát. VII 25. *El-jöttek a' Szelek,* az az, a' nyomorúságok. Jel. VII 1.

SZÉLVÉSZ. Sebességgel 's nagy erövel járó Szél, melly romlást tsinál az Elö fák és Epületek között. *Abrazolja* a' hirtelen el-jövö nagy nyomorúságokat, és veszedelmeket. 'Solt XI. 6. LXXXIII. 16. Nah. I. 13. Ezek. XIII. 11.

SZEM. A' Szem az a' drága része az Emberi testnek; és világos ablaka az Ember Lelkének; a' mellyen nem tsak maga látja azt, a' mi ö rajta kivül esik; hanem mások-is ötet meg-esmérhetik. Innen a' Szem vétetik I. A' dolgoknak meg-esmerésekért, azokból folyó ítélet tételért, értelemért. 'Sólt. LXIX 24. *Setétüljenek-meg az ö Szemeik.* 'Sólt CXIX 18 *Nyisd-meg az én Szemeimet.* Thel. XXVI. 18 Efes. I. 18. Jel. III. 18. II. Draga es igen kedves dolgot, a' melly nélkül a' magunk iteleti szerint el nem elhetünk. Mát. XVIII 9. *Ha a' te Szemed azt miveli, hogy meg botránkozzál, vájd-ki azt,* az az, a' leg-kedvesebb dologtól-is meg-válj al, ha az a' KRISTUstól el-szakasztana. Galat. IV. 15. *Ha lehetséges vólt vólna, a' ti Szemeiteket ki-vájtátok vólna, és nékem adtatok volna,* az az, azt is nékem adtátok vólna, a' mit annyira szerettek, mint a' ti Szemeiteket. III. Az ISTENnek és a' KRISTUSnak midön Szem tulajdonittatik, az vétetik, az ö *Mindentudóságáért,* és mindenekre ki terjedö *Gondviseléséért.* 'Sólt XXXV. 16. *Az ÚRnak Szemei az Igazakon.* Péld. XV. 3. Ének. V. 12. *A' Vö-legénynek Szemei, mint a' viz-folyás mellett való galambolnak, mellyek tejben mosattatak meg, és be-foglaltattak,* az az, a' KRISTUSnak boltsesége mellységes, mellyel

mellyel a' mély dolgokat által látja, gondviselése, szeretete szent, tiszta, ártatlanságban való, melly a' galambokban ditsértetik, és változhatatlan, maradandó, mint a' mit erősségben foglalnak, az meg-marad. Jel. 1. 14. IV. Midön az Anyaszentegyháznak, a' KRISTUS' Mátkájának tulajdonittatik, az jelenti, az ö Vőlegényéhez való Szeretetét, Hitit, a' KRISTUS' érdemén fundált bizodalmát, az Ekléſiában Elől járóknak az Ekléſiában való gondoſságokat: melly szerént a' dolgokról itéletet tésznek a' Jéru'ſalem' kapúiban. Jel. XXI. 12. Enek. IV. 1. *A' te Szemeid a' te hajad között, mint a' galambok*, az az, szép vagy Hittel, szeretettel, ártatlansággal, mellyekkel ki-jelented a' KRISTUStól való függéſedet. Enek. VII. 4. *A' te Szemeid Hesbonbéli halas-tók, a' ſok népü kapúnál*, az az, mint a' tiszta vizek el-moſsák a' szennyet, és a' mi bennek vagyon, ki-mútatják; te el-látod, a' mit kell látni, és a' szennyet nem szenveded-el magadon, tudsz itéletet tenni, még a' Népes helyeken-is, az illendöségről. V. Vétetik a Szent Lélekért-is, a' ki által az ISTENt látjuk. Jel. v. 6. *Egy meg-öletett Bárány áll vala, kinek hét Szemei valának, mellyek az ISTENi hét Lelkek.* Zak. IV. 10. *Ezek az URnak hét Szemei; mellyek bé-kerülik az egéſz Földet.* A' hét Szemek egyeznek amaz hét lámpáſokkal, Jel. IV. 5. mellyek az Ekléſiában mindenkor világoſságot nyújtnak.

SZEM-FÉNY. A' Szemben lévö kis feketétske, melly nélkül a' Szem semmit nem érne; azért arra igen nagy gondviselés kivántatik, hogy meg ne sértödjék: vétetik igen kedves és féltö dológért, a' mellyre nagy gondviselés tartatik. 5 Móſ. XXXII. 10. *Örizze ötet, mint az ö Szemének-Fényét.* Zak. II. 8. 'Sólt. XVII. 8. *Öriz-meg engemet, mint a' te Szemed-Fényét.*

SZEMFÉNY VESZTÉS. Varáslás. Vétetik akármelly tsalárdságért, gonosz mesterségért, a' mellyel az Ember meg-vakittatik, hogy az igazat ne láthaſsa. 2 Kir. IX. 22. Esa. LVII. 3. Mal. III. 5.

SZEM-GYOGYITO IR. Mellyel a' Szemet meg-kenték, hogy a' Szem láſsa a' világoſságot. Az Elménck Szeme, az értelem; ennek meg-világoſitója, gyógyitója, a' Szent Lélek. Jelen. III. 18. *Szem-gyógyitó Irrel kend-meg a' te Szemeidet, hogy láſs.* Efés. I. 17, 18. *Adja néktek a' böltseségnek és jelentésnek Lelkét, az ö eſméretében, és a' ti elméiteknek meg-világoſittatott Szemeit.*

SZÉN. Eleven Szén. *Abrázolja* I. A' Szent Lelket, melly a' KRISTUS' érdeméért adatik. Esa. VI. 6, 7.. II. Az ISTENnek kemény büntetései Eleven-Szénhez hasonlittatnak, a' mellyekkel meg-bünteti az Is-

az Istenteleneket, a' mint nagy kínnal kell annak kínlódni, a' kinek Fejére Eleven-Szenet tészsz nek. Péld. VI. 28, 29.

SZENY. Lásd *Motsok.*

SZENT HELY. Vétetik I. Az Egekért, a' hol az ISTEN mondatik lakozni. 'Sólt. XX. 3. *Küldjön néked segedelmet az ö Szentségéből*, az az, az Egből- 'Sólt. XXIX. 2. 'Sólt. CXXXIV. 2. II. Az Ekléſiaért, 'Sólt. LXXIII. 25. *Láttak a' te járáſidat ISTEN, a' Szent Helyben.*

SZENTEKNEK SZENTE. Vólt a' Templomnak az a' réſze, a' hová minden Esztendöben bé-ment egyszer a' Fö Pap, az áldozatnak vérével, és a' jó illatú füſtel. Melly *példázolta* a' Menny-Országnak vérével, és a' jó illatú füſtel. Melly *példázolta* a' Menny-Országban ISTENnel való szoroſsabb ſágot, és a' Hiveknek Menny-Országban ISTENnel való szoroſsabb ſágot, és a' Hiveknek Menny-Országban ISTENnel való szoroſsabb ſágot, és a' Hiveknek Menny-Országban ISTENnel való szoroſsabb ſágot, és a' Hiveknek Menny-Országban ISTENnel való szoroſsabb ſágot, és a' Hiveknek Menny-Országban ISTENnel való szoroſsabb egyeſségeket, a' KRISTUS' érdeme által. 'Sid. IX. 8, 12. Az ö tulajdon vére által ment be egyszer a' Szentseges Helybe, minekutánna örök váltságot talált vólna. 'Sid. X. 19. XCVI. 6.

SZERETSEN. A' Szeretsennek úgy börihez ragadt a' feketeség, hogy azt onnan le-moſni ſohia nem lehet. Ehez haſonlitja ISTEN, a' bünben meg-átalkodott Embert, a' ki jóra nem tud térni. Jér. XIII. 23. *Ha el-változtathatja a' Szeretsen a' börit,-- ti-is jót tselekedhettek.* Amós. IX. 7.

SZÉRÜ. Tsür. Olly hely, a' hol a' gabonát ki-tapodtatják, ki-nyomatják, v gy ki-tséplik az Emberek. *Abrázolja* az, 1. Az ISTENnek kemény büntetését, a' melly által meg-tapodtatnak a' Bünösök. Jér LI. 33. *A' Babilon' Leánya ollyan mint a' Szérü, jelen vagyon az ö meg nyomattatatásának ideje.* II. Vétetik az Ekléſiaert is, a' mellynek külsö Társaságában jók és gonoszok bé gyüjtetnek: de ugyan ott a' Hivek meg is valaſztratnak a' Hitetlenektöl. Luk. III. 17. *Kiszórt a' Hivek meg is valaſztratnak a' Hitetlenektöl. Luk. III. 17. Kiszórt a' Hivek meg is valaſztratnak a' Hitetlenektöl. Luk. III. 17. Kiszórt a' Hivek meg is valaſztratnak a' Hitetlenektöl. Luk. III. 17. Kiszórt a' Hivek meg is valaſztratnak a' Hitetlenektöl. Luk. III. 17. Kiszórt a' Hivek meg is valaſztratnak a' Hitetlenektöl. Luk. III. 17. Kiszórt meg-tiſztitja az ö Szérüjét, és a' gabonát az ö Tsüribe takaritja.* Jóel. II. 24.

SZIGET. A' Szigetek, a' száraz Földtöl él ſzakadt, és a' Tengeren közzé ſzorult helyek: mellyek a' Tengeri háborgáſtól ſok veszedelmet látnak. *Abrázolnak* ezek, az Ekléſiatól külön lévö Társaságokat, és Országokat; mellyek a' Poganyi Tudományt követtek, a' miatt vólt veszedelmek: de a' Meſſiás' Országlásának idején, ezekhez is az öröm mondás el-érkezik. Esa. XLII. 4, 12. LI. 5. LX. 9.

SZÍV. A' Szív az Ember' Teſtében vagyon, mellyben kezdödik az Emberi Teſtnek élete: a' honnan a' vér fel-indúlván, az egész Teſtben mozgáſt indit. Vétetik I. Akármelly dolognak belsö

és titkosabb részíért. 'Sólt. XLVI. 3. II. A' Lélekben való gondolatókért, akár jók, akár gonoszok légyenek azok. Mát. XII. 34. *A' Szivnek tellyességéből szól a' száj.* III. Az ISTENnek el-rendelt végezéséért. Jér. VII. 31. XXX. 24. *Meg nem tér az URnak haragja, míg az ö Szívének gondolatait meg nem erösíti.* IV. Jelent értelmet, akaratot, Lelkiesméretet, bátorságot, engedelmeséget, vakmeröséget, szeretetet, kedveséget, 's egyebeket, a' mellyeket a' környül való dolgokból lehet meg-tudni. K. *Miért hogy az ISTEN az áldozatokban a' Szivet nem parantsolta meg-áldoztatni?* F. Ugy tartják azt a' 'Sidók, 's némelly Keresztyének-is, hogy a' Szivet nem engedte ISTEN, a' maga Oltárára vinni: mellynek ezt az okát adják, mert az ISTEN ezzel meg akarja mútatni azt, hogy azok az áldozatok nem ollyanok, a' mellyekben az ISTEN gyönyörködhetnék, ('Sólt. XL. 7. L. 8, 9.) mint a' mellyekben nem vólna az, a' mi leg-kedvesebb az egész Testben, a' Szív. Minhogy azért Szív nélkül valók vóltak az ô Testamentomi áldozatok, azok tökéletesekké nem tehették az áldozókat. 'Sid. X. 1-4. Helyjesebbnek itélem, hogy ha különös parantsolatot nem adott-is a' Szív' meg-áldozásáról az ISTEN; de midön a' belsö részekről közönségesen parantsol ISTEN, (Mós. 1. 9, 13. *A' belsö részeit-is mossa-meg vizzel, 's akképen áldozza-meg.*) ott bé-foglaltatik a' Szív, más 's egyéb belsö részetskék. A' Szivet ISTEN magának kivánta. Péld. XXIII. 26. *Adjad nékem a' te Szivedet.* Ez noha minden gonosz kivánságoknak motskos fészke, magának kivánja mindazáltal a' Szenteknek Szente, hogy meg-tiztitván magának, ott lakozzék.

SZIVÁRVÁNY. A' Szivárvány tsak-meg a' Felhökben, esösödökben a' Napnak ellenébe téve, és annak sugárait kedves színnel szemlélteti mi velünk. Ez jegyzi a' békeségnek szövetségét. 1 Mós. IX. 13. *Az én Ivemet* (a' Szivárványt) *helybeztetem a' Felhökben, melly az én közöttem, és e' Föld között való szövetségnek jele lészen,* a' mellyet hirdetni és prédikálni tartoznak a' Tanitók, melly a' KRISTUSon, mint Igazságnak fényes Napján, fundálódott: mellyben a' veres szín jegyzi az ISTEN' haragjának a' KRISTUS' Vérében való meg-engesztelteté-sét: a' *zöld szín* pedig, az ISTEN' kegyelmének hozzánk a' KRISTUSban való ki-jelentetését. Innen vagyon az, hogy az ISTEN' Ditsöségének Királyi Székét Szivárvány vette környül. Jel. IV. 3. *A' Szék környül vala Szivárvány.* Ezék. I. 28. Jel. X. 1.

SZO. Szózat. Beszéd. Olly tselekedet, a' mellyel ki-jelentjük a' mi Szivünknek gondolatit, és másoknak-is mit akarjanak, meg-tudjuk.

Véte-

Vétetik azért ez, a' Tudományért, Parantsolatért, Örömért, Fájdalomért, Vallás-tételért, Haragért, a' mellyeket a' Szózatból lehet megesmérni.

SZOLGA. Szolga az, a' kinek Ura vagyon, kinek akaratjától függ. Igy neveztetik a' Messiás, az ö kezességére és meg-alázódott állapotjára nézve, a' mellyben szolgált az Atyának. Esa. XLII. 1. *Imé az én Szolgám.* XLIX. 6. LIII. 11. Ezék. XXXIV. 23. 'Sólt. XL. Fil. II. 7. *Szolgai formát vett magára*, az az, Szolgai állapotra alázta magát, mikor ISTENi ditsöségben vólna.

SZOMBAT. Hetedik Nap a' Hétben, a' mellyen parantsolta az ISTEN, hogy az Izraéliták minden munkától meg-szünjenek, és nyúgodjanak. Ez *példázolta* azt a' nyúgodalmat, a' melly szerént a' Mósés' Törvényének tselekedetétöl meg-nyúgodnék az ISTEN' Népe, akkor, midön a' Messiást az ISTEN meg-adná néki, és a' Szentségnek, Hitnek, örömnek Lelke, szabadon vihetné véghez bennek a' maga tselekedeteit, meg-szünvén a' büntöl. Esa. LVI. 2. *Bóldóg Ember a' ki meg-örzi a' Szombatot, hogy azt meg ne fertézteſſe, és meg örizi az ö kezét, hogy ſemmi gonoſt ne tselekedjék.* Esa. LVIII. 13. Ezék. XX. 12, 20. Esa. LXVI. 23. *Minden Szombatról Szombatra el-jö minden Teſt, hogy engem imádjon*, az az, szüntelen ISTEN' ditsöségére szenteltetett idö légyen. 'Sid. IV. 9. *Vagyon még valami Szombatja az ISTEN' Népének*, az az, a' KRISTUSban nyúgodalom szereztetett az ISTEN' Népének az Uj Testamentomban. Ez a' Szombat kezdödik ez életben, 's soha vége nem légyen.

SZOMJU. Szomjúhozó. Ollyan a' ki itál nélkül szükölködvén, azt kivánja. *Abrázol* olly Földet, Népet, a' melly még az Evangyéliom' folyamatjával nem öntöztetik: és a' Szent Lélek' kegyelmeivel még nem nedvesittetik. Esa. XXXV. 7. *A' Szomjúhozó Föld vizeknek forrásivá légyen.* 'Sólt. LXIII. 2. CVII. 33.

SZOMJUHOZNI. Tégyen, I. valamit erössen kivánni. 'Sólt. LXII. 4. Esa. LV. 1. Mát. V. 6. Ján. VI. 37. Jel. XXI. 6. II. Az Evangyéliom' édes folyamatja nélkül, és a' Szent Lélek' kegyelmei nélkül szükölködni. Ján. IV. 14. *A' ki iſzik a' vizben, mellyet én adok néki, meg nem Szomjúhozik örökké.* Ján. VI. 35. Jelen. VII. 16. Esa. XLIX. 10. *Meg nem éhesznek, meg ſem Szomjúhoznak.*

SZOMJUSÁG. Vétetik az ISTEN' Szerétének, vigasztalásnak, és egyéb idvességes jóknak szükségéért. Amós. VIII. 11, 12. *Botsátok éhséget a' Földre; nem kenyérnek éhségét, ſem vizeknek Szomjúságát,*

ságát, hanem az ISTEN' Beſzéde hallgatásának. ℣. 13. Az Napon el-epednek a' ſzép Szüzek, és az Ifjak, a' Szomjúság miatt. Eſa. v. 11. Hóſ. 11. 2.

SZORO-LAPÁT. Ollyan eſzköz, a' mellyel a' gabona el-válaſztatik a' polyvától. *Abrázolja* az ISTENnek ítéleteit, a' mellyek által meg-tiſztitja az ISTEN a' maga Népét a' Hitetlenektöl, az Igazságot a' hazúgságtól. Mát. 111. 12. *Kinek kezében vagyon Szóró-Lapátja.* Jér. xv. 7. Eſa. xxx. 24, 28.

SZORNI. Meg-ſzórni a' ſzórók által, téſzen meg-nyomorgatni a' nyomorgatók által. Jér. L1. 2.

SZO-SZOLO. A' ki más' ügyét forgatja, óltalmazza, és eleibe adja, mit kellene tſelekedni a' maga javára. Igy hivattatik a KRISTUS, 1Ján. 11. 1. a' Szent Lélek-is, Ján. XIV. 16; mert a' KRISTUS forgatja a' mi ügyünket, az Atya előtt: a' Szent Lélek iſmet tanit tudatlanságunkban.

SZÖLÖ. Vétetik I. A' KRISTUSért, kiből mint Szölö-töből véſzik a' Szölö-veſzſzök a' tápláló nedveſséget, és onnan függenek. Ján. XV. 1, 5. *En vagyok a' Szölö tö; ti Szölö veſzſzök vagytok.* II. Az Emberért, a' ki a' Hitnek 's meg-téréſnek jó gyümöltsét termi. Enek. VI. 10. VII. 12. Jér. 11. 21. III. Valamelly Familiáért, Nemzetért. 'Sólt. LXXX. 9. *Egyiptombol fel hozád a' Szölöt.* Ezék. XVII. 6. XIX. 10. IV. Az Hitetlenekért. 5 Moſ. XXXII. 32.

SZÖLÖ-GEREZD. Lásd *Gerezd.*

SZÖLÖ-HEGY Szölös Kert, melly ſzölöt terem. Vétetik I. Az ISTEN' Népéert, az Hivek' társaságokért, a' mellyben múnkálódnak az ISTENnek ſzolgai, hogy az Hitnek és meg-téréſnek jó gyümöltsét teremje. Enek. 11. 15. *Fogjátok-meg nekünk a' Rókákat, kik a' Szölöket el púſztitjak,* az az, az álnok Tanitókat, a' kik a' gyenge Keresztyéneket meg-botránkoztatják. Enek. VII. 12. VIII. 11. Eſa. V. 1. Jér. XII. 10. II. A' KRISTUS' Orſzága ellen támadott Gyülekezetért, melly a' 'Sodomának Szőlejét termi. 5 Móſ. XXXII. 32. Jel. XIV. 18, 19.

SZÖLÖ-MUNKAS. A' kit a' Szölös-Gazda el-botsát az ö Szőlejebe, hogy azt mivelje, kéſzitſe a' gyümöltsözéſre. *Abrázolja* az Evangyélion hirdetö Szolgát, kire bizta ISTEN a' maga Beſzédének hirdetését, az Anyaſzentegyházban. Eſa. LXI. 5. Mát. XXI. 33, 41.

SZÖVETNEK. Lasd *Lámpás.*

SZÖ

SZÖVETSÉG. Az ISTENnek az Ember' eleibe adott útja, a' mellyen az Idvességre, 's a' Mennyei örökké való Ditsöségre mehet, mondatik Szövetségnek. Ha az ISTEN' Törvénye ellen az elsö Ember nem vétett vólna, a' maga jó-tselekedetei által idvezült vólna, mind maga, mind maradéka. Ez az idvezüléſnek módja, mondatik Tselekedetek Szövetségének, vagy Tudományjának. Róm. III. 27. *Tselekedeteknek.* Róm. IV. 2. Ebben Ádám vólt a' Fö, mint leg-elsö Ember, a' ki ezt meg nem tartotta, hanem által-hágta. Hós. VI. 7. *De ök mint Ádám, meg-ſegték a' Szövetséget.* Az honnan a' Halál minden Emberekre el-következett, valakik Ádámtól terméſzet' rendi ſerént ſármaztak. Róm. V. 12. 1 Kór. XV. 22. *Az Ádámban mindnyájan meg-halnak.* Vagyon Kegyelemnek Szövetsége-is, melly neveztetik *Hitnek Tudományjának.* Róm. III. 27. Mellyben a' KRISTUS a' Fö, a' ki által ſármazik valami idveſséges jó ſármazik az ISTENtöl az Emberekre. Ez által lehet egyedül idvezülni; mert valakik meg-elevenittetnek az idveſségre, azok a' *KRISTUS által elevenittetnek-meg.* 1Kor. XV. 22. E' két Szövetségeket, és ezeknek Fejeit egybe veti az Apoſtol, Róm. V. 12--21. 1Kór. XV. 21, 22, 23. 45--49.

SZÜZ Olly Személy, a' ki Férjfiat nem eſmért. Ez vétetik I. Azért, a' ki magát idegen Iſtennek tiſzteletével meg nem motskolta. Enek. I. 3. *Szeretnek téged a' Leányzók.* Jel. XIV. 4. *Ezek, kik Aſſzonyi-állattal nem fertéztették-meg magokat; mert Szüzek,* az az, kik a' Bálvány imádókkal idegen Iſtent nem tiſzteltenek: mert tſak ISTENnek adták Lelkeiket. II. A' tiz Szüzek; kik közzül öte éſzes, öte bolond vólt, jegyzik az igaz és kétſzín Kereſztyéneket. Mát. XXV. 1. III. A' Hitetleneknek Társaságok-is mondatik Szüznek, nem azért, mintha a' vólna; hanem azért, mert azzal ditsekedik. Eſa. XLVIII. 1. IV. A' *Szüzön* ſoktuk érteni, a' Bóldogságos *Szüz Máriát*, a' mi Idvezitönknek Anyját. Mát. I. 23. Eſa. VII. 14. Magyarázzák a' régi Atyák, Péld. XXX. 19. *a' Férjfiúnak útját a' Szüzzel*, a' Meſſiásnak tsúdálatos és meg-foghatatlan foganratására, a' tiſzta Szüztöl. Mint amaztis, Jér. XXXI. 22. *Az Aſſzonyi-állat környül vészi a' Férjfiat*, az az, a' Szeplötelen Szüz fogadja és Szüli azt, ki ISTEN' Fia. Luk. I. 31, 32, 35. Lásd *Leány.*

TA.

TALENTOM. A' Görögöknél Pénznek neve, melly tett Kilentz-száz Tallért, a' mi Pénzünk ſerént. De a' Sidóknál külömbözött a' Tálentom' betseſsége, az holott egy Ezüſt Tálentom tett

tett 3000. *Sikluſt*, a' mi Pénzünk ſzerént, annyi Német Forintot: az *Arany Tálentom* iſmét, tizenkétſzer betsesb vólt az Ezüſt Tálentomnál. (Lásd *Pénz* 14.) *Haſonlatoſság ſzerént* I. Vétetik, ISTENnek az Embereknél le-tett kegyelméért, a' mellyel mint valami Pénzel kereskedni kell az Embernek. Mát. XXV. 15, 16. II. Mikor a' Tálentom úgy gondoltatik, mint a' mellyel adós valaki, akkor vétetik a' bünökért, mellyek mondatnak adóſságnak. Luk. XI. 4. Mát. XVIII. 25. *Es mikor ſámot kezdettek vólna vetni, hozának ö eleibe egy ſolgát, ki adós vala tiz ezer Tálentommal*, az az, meg-ſzámlálhatatlan bune vólt. III. Vétetik az igen nagy és nehéz dologért. Jel. XVI. 21.

TALP. A' Talp az Ember' Teſtében leg-alsóbb réſz; mellyen áll az egéſz Teſt. Innen I. Talpa alá vettetni valakinek; vétetik annak hatalma alá való esésért. Eſa. LX. 14. 1Kir. V. 3. II. Talpától fogva tetejéig, vétetik az egéſz Emberi Teſtért, mint 5 Móſ. XXVIII. 35. Eſa. I. 6. 2 Sám. XIV. 25.

TAMMUZ. Vólt valami útálatos Bálvány, mellynek tiſztelettivel a' 'Sidók-is meg-fertéztették magokat. Ezék. VIII. 14. *Vive engem az UR' Háza ajtajához,-- és imé ott Aſſzonyi-állatok ülnek vala, ſiratván a' Tammuzt.* Mi vólt ez a' Tammuz? A' 'Sidok úgy irnak, hogy vólt valami réz Bálvány, mellynek a' fejébe ónat tettek, mellyet meg-melegitvén belöl, az a' ſzemein le-tſepegett, 's így ſirni látatott vólna. A' külsö Irókból pedig úgy tettik-ki, hogy vólt az, a' *Vénus' Templomá*ban való Bálvány, Biblusban 's Alexandriában-is, (melly Városokból a' 'Sidókhoz-is bé-férkezett az a' fertelmeſség,) mellynek emlekezetére az Aſſzonyok Eſztendönként Innepet ſzenteltek; a' mellyen igen nagy keſervés ſiráſt tettek, hajokat el-beretválták: vagy a' ki azt tſelekedni nem akarta, egy Napon tartozott magát közönségeſsé tenni akárkinek, hogy a' melly Pénzt e'képen ſzerez, azt ſzentelné a' *Biblis Vénus'* Kápólnájához. Ezt a' ſiráſt pedig annak emlekezetére tselekedtek, hogy ſiratnák az *Adonis*t, a' Vénus Aſſzony Iſten Férjét, kit a' Vad kan meg-ölt vólt; de másod Nap nagy örömben vóltanak annak emlekezetére, hogy az *Adonis* fel-támadott. Erre a' Siráſra néz ſokaknak értelmek ſzerént, az Ezékiel. Igy a' Tammuz tenné, az *Adonis*t, az *Adonis*on pedig értették vólna a' Napot, melly el-enyéſzik, és fel-támad; mellyet Égnek Királyjának-is hivtak a' Pogányok; a' Holdat nevezvén Égnek Királynéjának. Jér. XLIV. 17. Az Ördög 's a' babonás tudatlanság e'féle Iſteni tiſztelétet vül.

TAPLÁLNI. Annyit téſzen, mint mikor a' Dajka téjjel 's egyéb

egyéb eledelekkel táplálja a' gyermeket, hogy nevekedjék. Ez vétetik az Isten' Beszéde által való tanittatásért, mikor a' Tanitók a' Hitben gyengeket az Isten' Beszédével erösitik. Efés. VI. 4. *Ti Atyák, Magzatitokat neveljétek a' Tudományban, és az URnak Beszédének intésiben.* 1Tim. IV. 6. Tiel. XXII. 3.

TAJTÉK. A' Tajték *ábrázolja* az úndok fertelmes bünt, melly a' bünnek szerelmétöl fel forrott szivből származik. Ezék. VI. 11, 12. *Jaj a' fazéknak, mellynek Tajtékja benne vagyon, és belöle a' Tajtékja ki nem ment.* Jud. ℣. 13.

TEGEZ. Olly eszköz vólt a' Régieknél, a' mellyben tartották a' nyilakat, mellyeket a' Tegezböl ki-vévén, az idegbe tették, és úgy lötték-ki az ellenségre. A' Tegez azért vétetik I. A' Tselédes Gazdának Házáért, Familiáért, a' mellyben feles jól nevelt és tanitott Gyermekek vagynak. 'Sólt. CXXVII. 5. *Bóldog Ember a' ki meg töltí az ö Tegzét azokkal,* az az, a' kinek Háza bövölködik jó fiakkal II. Vétetik az ISTENnek szorgalmatos gondviseléséért, mint a' Tegezre szoros gondot szoktak tartani. Esa. XLIX. 2. *Az ö Tegzében rejtett-el engemet.* III. A' Hadi szerszámokért, és az ISTENnek büntetéseiért. Jób. XXXIX. 26. Jér. V. 16. Siral. III. 13.

TEGNAP. Vétetik rövid idöért, a' melly hirtelen el-telik. 'Sólt. XC. 4. *Ezer Esztendö te elötted, mint a' Tegnapi nap, melly el-múlt, és az Éjszakának negyed része.* II. Vétetik az el-múlt idöért-is. 'Sid. XIII. 8. *A' KRISTUS Tegnap és ma úgyan az, 's mind örökké-is úgyan azon lésen.* Tegnap, az el-múlt idökben, az ô Testamentomban; *Ma,* az Uj Testamentomban, 's mind örökké.

TÉJ. A' Téj gyenge eledel, mellyel a' Gyermekek tápláltatnak, mind addig, a' mig meg-erösödnek a' keményebb eledelnek-is el-fogására. Ez vétetik I. A' KRISTUSnak Beszédéért, mellyel a' Lélek tápláltatik az örök életre. Esa. LV. 1. *Vegyetek pénz nélkül bort és Tejet.* Enek IV. 11. Jóel. III. 18. Esa. LX. 16. 1Pét II. 2. II. A' Keresztyéni Tudománynak kezdetiért, és elsö Fundamentomáért, a' mellyel a' gyenge Keresztyének tápláltatnak. Esa XI 8. *A' Téjtöl el választatott Gyermek a' Basiliskus' lyúkába nyújtja kezét,* meg erösittetvén a' Keresztyéni Tudományban, hogy már keményebb eledellel tápláltatnak. 'Sid. V. 12, 13. III. A' Keresztyéni jó-tselekedetekben való bövölködésért, melly a' Szentséggel vagyon egybe köttetve; mellynek fejérségét kedvelli ISTEN. Enek V. 1. *Iszom az én boromat az en Tejemmel.* IV. Akármelly jóért, a' mellyel ISTEN meg-áldja az Embert ez élet-

ez életben. Jóel. III. 18. *A' halmok Téjjel folynak.* Ezék. XXV. 4. *Ök iſſák a' te Tejedet*, az az, meg-emészтik a' te javaidat.

TÉL. Az Esztendönek leg-hidegebb és alkalmatlanabb része. Az honnan vétetik a' nyomorúságos idöért, mellyben szenvedések alá vettetett valaki. Péld. XX. 4. Mát. XXIV. 20. *Imádkozzatok hogy Télben ne légyen futáſtok.* Vétetik az Embernek meg-térése elött való idejéért-is, a' mellyben szíve a' bün hidege miatt bé-fagy, míg az ISTEN' Lelke azt meg engeszteli. Enek. II. 11. *Imé a' Tél el-múlt.*

TEMJÉN. Drága jó illatú *Aroma*, a' mellyet az ISTEN elött meg-szoktak vólt gyújtani, 's abból jó illatú füstöt gerjeszteni az ISTENi tiszteletben. Hasonlatosság szerént *ábrázolja* az ISTENi tiszteletet, és ISTENi tiszteletben való Könyörgést. Esa. LX. 6. *Mindnyájan Sébából el-jönek, aranyat és Temjént hoznak.* Enek. IV. 6, 14. Jelen. V. 8. Meg-találtatik ez az Antikristus árúi közötr-is, a' hol könyörgésekkel-is kereskednek. Jél. XVIII. 13.

TEMJÉNEZÖ. Vólt ez az ISTENi szolgálathoz tartozó arany edény; a' mellyel mind a' Papok, mind a' Fö Pap ISTENnek jó illatú füstöt tettenek. *Példázolta* ez a' KRISTUSnak szentséges akaratját, a' mellyben fel-vévén és el-fogadván a' mi könyörgésünket, az ö Atyjának ajánlja. Jel. VIII. 3. *Más Angyal is jöve elö, és meg-álla az Oltár elött, kinek kezében vala arany Temjénezö, és adának annak ſok jó illatokat, hogy azokkal áldoznék minden Szenteknek könyörgéſekkel egybe az arany Oltáron.*

TEMPLOM. Olly hely, a' hol az ISTEN tiszteltetik. Az ö Testamentomban csak egy Templom vólt; a' mellyben lehetett áldozni. Az Uj Testamentomi Keresztyének-is e'féle szemben ötlö nagy Házakat az ISTENi tiszteletre, a' negyedik Százban kezdettenek épiteni, Konstantinus Tsászár ideje után. A' Templom *ábrázolta* I. az ISTEN' Eklésiáját, a' hol tiszteltetik. 'Sólt. XLVIII. 10. *Vártuk óh ISTEN, a' Te irgalmaſságodat, a' te Templomodnak közepette.* Zak. VI. 12. Hab. II. 20. 2 Tess. II. 4. Jel. XI. 19. *Es meg-nyilatkozék az ISTEN' Temploma Mennyben, 's meg-láttaték a' Szövetségnek Ládája, az ö Templomában*, az az, meg-győzvén az ellenséget, mindeneknek szabados menetelek légyen a' KRISTUShoz. II. A' KRISTUSnak Emberi természetét. Ján. II. 19, 21. III. Az újjá született Hiveknek Testeiket, a' mellyekben lakozik és ditsértetik a' Szent Lélek. 1Kór. III. 16, 17. VI. 19. IV. A' Menny-Országot, a' hol az ISTEN kiváltképen ditsértetik. 2 Sám. XXII. 7. 'Sólt. XI. 4. Jel. VII. 15. *Szolgálnak néki éjjel és nappal, az ö Templomában.*

TEN-

TENGER. A' Tenger ſok vizekböl áll; mellyen nintſen Szántás, vetes, és aratás, mint a' Szántó-földeken. *Abrázolja* I. A' Pogány Népeket, a' mellyek között nem vólt még az ISTEN' Beſzédének el-vetetéſe. Jel. XIII. 1. *Láték egy Fene-vadat fel-jöni a' Tengerböl*, azaz, a' Római Birodalmat, a' melly állott a' ſok Pogány Népekböl. 'Sólt. XLVI. 3. Jel. XXI. 1. *A' Tenger többé nem vala*, az az, nints már olly hely, a' hol az ISTEN' Beſzéde ne hallattaſsék. II. Az ISTEN' Kegyelmeſségének, Jóságának, Igaz-mondásának, Igazságának, Szentségének gazdagsagat, a' mellyet az ISTEN a' KRISTUS által mútatott-ki az ö Választottihoz, az Evangyéliomban. Jel. XV. 2. *Es láték úgymint üveg Tengert, tüzzel elegyitve*, az az, az üveg Tenger, az Evangyéliomi Tudomány, a' mellyben mint valami világos üvegben szemléljük az ISTEN' jóságát, kegyelmeſségét, melly fénylik az ISTENnek Igazságával, és Igaz-mondóságával is, mint valami fényes tüzzel.

TERAFIM. A' Terafimok vóltak valami Emberi ábrázatra formált Képek, mellyek által a' jövendöröl tudakoztak a' babonás Emberek; de ezt a' mi M. Fordítónk forditotta mindenütt Bálványnak, vagy Bálvány Iſtennek, mint 1Móſ. XXXI. 30. 1Sám. XIX. 13. Zak. X. 2.

TÉRD. A' Térd az a' tagja az Embernek, mellyen az egész Teſt hordoztatik. I. Az erös Térd azért vétetik, az erösségért, állhatatoſságért: a' reſzketö Térd, a' felelemért, és rettegésért. 'Sid. XII. 12. *A' reſzketö Térdeket meg-erösitsétek*, az az, a' félelmes szíveket bátoritsátok-meg. Eſa. XXXV. 3. II. Valakinek Térdet hajtani, vétetik annak tiszteletiért. Eſa. XLV. 23. Róm. XIV. 11. Fil. II. 10.

TEREH. Iga. A' Tereh viſelés tſak a' közönséges beſzédben-is vétetik I. A' szolgálatért, a' mellyel valaki terheltetik. 2 Móſ. VI. 7. *Egyiptomnak Igájától meg mentettelek titeket.* 'Sólt. LXXXI. 7. *Meg-ſzabaditotta a' Terhtöl a' te Válladat.* Eſa X. 27. II. A' Parantsolatért, a' mellyet kell tselekedni. Mát. XI. 30. *Az én Igám gyönyörüséges, az én Terhem könnyü.* Iſel. XV. 28. Jel. II. 24. III. Nehéz és únalmas dologért. Jób. VII. 20. *Az én életem énnékem Terhemre vagyon.* 2Sám. XIX. 35. IV. Valamelly nehéz hivatalért, tiszteſségért. 4Móſ. XI. 11, 17. Gal. VI. 2, 5.

TEST. A' Teſt *haſonlatoſság szerént* ſokat jelent: ezek a' jelentéſek pedig meg-eſmértethetnek a' környül-álló dolgokból. Vétetik I. A' bünre való hajlandoságért, a' melly természet szerént bennek vagyon az Emberekben: a' vétkes indúlatokért, mellyek a' jóban ellent állanak. Róm. VII. 18. VIII. 13. Gal. V. 17. Kol. II. 11. II. Veszendö erötelen dologért. Eſa. XXXI. 3. *Az Egyiptombéliek' lovaik, Teſt és nem Lélek,*

lek. III. Az ô Teſtamentombéli tzérémóniák által ábrázoltatott dolgért, valóságért, mint az árnyék a' Teſtre mútat. Kól. II. 17. *Mellyek a' következendö dolognak árnyéki, de a' valóság* (betü ſzerént a' Teſt,) *a' KRISTUSé.* Kol. II. 9. *Mert ö benne lakozik az ISTENségnek minden tellyeſsége, állatja ſzerént;* a' Textusban vagyon *Teſt ſzerént*, melly annyit tészen: nem árnyéki módon, mint az ô Teſtamentomban a' tüzes Oſzlopban, és a' Templomban-is, hanem valósággal, a' melly megárnyékoztatott vólt.

TESTAMENTOM. Azt ſzoktuk Teſtamentomnak mondani, mikor valaki útolsó végezéſt és rendeléſt tészen a' maga javairól, kiké és miképen légyenek. A' Teſtamentom vétetik az ISTENnek bölts rendeléséért; mellyet tett az Atya az Idvezülendökröl, és az idvesség' Fundamentomáról, a' Kezes JÉSUS KRISTUSról. Luk. XXII. 29. *Én azért Teſtamentom ſzerént adok nektek Orſzágot, miképen az én Atyám-is Teſtamentom ſzerént adott nékem Orſzágot.* Kettös azért ez a' Teſtamentom: I. Vagyon az Atya és a' Fiú között: itt a' Teſtáló az Atya; a' kinek teſtál a' Fiú: az örökség az idvezülendöknek Serege. 'Sólt. II. 7, 8. A' *Conditio*, hogy azokért tégye-le életét váltságúl. Eſa. LIII. 10. *Hogy minekutánna tészendi az ö Lelkét áldozatúl, meg-láſſa a' Magot.* Erre nézve mondja az Apoſtol, 'Sid. XIII. 20. *Ki a' halálból ki-hozta a' Júhoknak az örökké való Teſtamentomnak vére által való nagy Páſztorokat, a' mi URunk JÉSUSt.* 'Sid. IX. 15. A' Teſtamentom a' teſtáló Személynek halálával erös, mert az Embernek akaratja igen változo, de mintsem hogy az ISTEN változhatatlan, azért ennek erösségére halál nem kivántatott. 'Sid. VI. 17, 18. II. Vagyon az ISTEN' Fia, és az Idvezülendök között. Ennyiben a' KRISTUS teſtáljá nékik a' Menny-Országot, Luk. XXII. 29. 's az Idveſségnek minden eſzközeit *Inſtrumentum*-it: a' Szent Lélek által való hathatós El-hivattatáſt, Meg-igazúláſt, Meg-ſzenteltetéſt, 's ezek által az örökségbe való bé-menetelt, hogy ISTENnek Fiai lévén, *légyenek örökösök, a' KRISTUSnak örökös Társai.* Róm. VIII. 17. Itt a' Teſtáló meg-hólt. 'Sid. IX. 14--16. *Az új Teſtamentomnak Közbenjárója meg-halván, azoknak a' bünöknek váltságáért, mellyek vóltanak az elsö Teſtamentom alatt, a' hivataloſok az örökké való örökségnek igéretét vennék.*

Teſtamentomnak neveztetik az ISTEN' Ekléſiája' igazgattatásának Ideje-is: a' melly a' KRISTUS elött Elsö vagy ô Teſtamentomnak; a' KRISTUS után Uj Teſtamentomnak mondatik. 'Sid. IX. 15. Mert az ISTEN a' maga Teſtamentomát ott nyilatkoztatta-ki, és tellyeſitette-bé, a' maga Fiának Halála által, és az Idvezülendöknek a' Mennyei ditsöségre való el-hivattatáſok által.

TEVE. Vólt nagy állat: a' mellyröl vettek holmi közbeſzédeket a' 'Sidók, mint Mát. XXIII. 24. *Meg ſürni a' ſúnyogot, 's el-nyelni a' Tevét*, annyit téſzen, mint az ISTENnek nagy és ſzemben ötlö Parantſolatai ellen nyilván véteni, 's egyéb apróságban ſzentséget tettetni. Mát. XIX. 24. *Könnyebb a' Tevének által menni a' tö' fokán, hogy-nem a' Gazdagnak ISTEN' Orſzágába menni.* Köz-beſzéd ez-is, melly annyit téſzen, Hogy a' ki (1) földi gazdagságához ragaſzkodik inkább, mint ISTENhez, (2) A' ki magát ISTEN elött *gazdagnak*, azaz, igaznak ítéli, a' mint ſzintén hogy a' Teve a' tö fokán által nem búhatik, úgy a' Menny-Orſzág' kapúján bé nem fér, míg gazdagságát 's igazságát le nem téſzi, az az, míg magát nyomorúltnak nem eſméri.

TISZTA. Motſok nélkül való. Vétetik a' Szent és Igazért. Jób. XIV. 4. *Vallyon kitsoda tehet Tiſztát a' Tiſztátalanból?* az az, Szentet, Igazat. 'Sólt. LI. 12. Hab. I. 13. Ezék. XXXVI. 25. 1 Tim. V. 22.

TISZTITANI. Meg-tiſztitani. Vétetik a' meg-igazitásért, és meg ſzentelésért. Ezék. XXIV. 13. *Tiſztogattalak tégedet*, az az, Szentségre hivtalak ſzent Törvényimet adván elödben. 2 Kór. VII. 1. *Tiſztitſuk-meg magunkat a' Teſtnek és Léleknek minden tiſztátalanságától.* Efés. I. 20. 1 Ján. I. 7.

TITOK. Olly dolog, a' mellyet által látni tökéletesen, máſnak magyarázatja nélkül, nem lehet. Vétetik I. A' Keresztyén Vallásért, mellyet ſenki a' terméſzeti okoskodás által ki nem tanulhat. Igy neveztetik a' Szent Háromságról való Tudomány Kol. II. 2, 3. *A' Szeretetnek általa --- egybe köttettek az ISTENnek, és az Atyának és a' KRISTUSnak Titkainak meg-értéſekre. Mellyben vagynak a' Böltseségnek és Esméretnek tellyes kintsei el-rejtetve.* Igy az ISTEN' Fiának meg teſtesüléſe, 1 Tim. III, 16. *Minden verſengés nélkül a' kegyeſségnek nagy Titka ez: ISTEN jelent-meg a' Teſtben.* Igy a' 'Sidók' meg-vettetéſek, Róm. XI. 25. Az ISTEN' rendeléſe, Jel. X. 7. II. Vétetik az Antikriſtusnak Tudományjáért, mellyel mélységeſen tudja el-fedezni álnokságát, hogy az Emberek éſzre ne veheſsék. 2 Teſſ. II. 7. *Alnokságnak Titka.* Jel. XVII 5, 7. *Homlokán illy Név vala meg-irva: Titok. En megmagyarázom tenéked az Aſſonyi-állatnak titkát.*

TIZ. A' Tizes ſzám néha vétetik a' Sokaságért, hanem-ha a' környül álló dolgok egyébre mútatnak. 1 Móſ. XXXI. 7. *Az én ſolgálatomnak jútalmát Tizſer változtatta-el*, az az, ſokſzor. 1 Sám. I. 8. *Nemde nem jobb vagyok-é én néked Tiz Fiaidnál-is*, az az, ſok Fiaid-

nál.

nál. Jel. 11. 10. *Lészen Tiz napig való nyomorúságtok*, az az, sokáig tartó nyomorúságtok.

TIZED. Tized-rész ellenébe téve az egész Summának, vétetik a' kevésért. Esa. VI. 13. *A' Népnek tized része marad, a' melly meg-tér*, az az, némellyek meg-térnek a' 'Sidók közzül, és mint régen a' Tized, ISTENnek szenteltetnek.

TIZEN-KETTÖ. A' Tizen-kettös Szám igen nevezetes a' Szent Irásban: Tizen-ketten vóltak a' Jákób' Fiai, kik tizenkét Pátriárkák, az az, Tizenkét Nemzetségnek Fejei vóltak: Tizen-ketten az Apostolok-is, kik az Uj Testamentomi Ekléſiát a' KRISTUSon fundálták. Erre a' számra sokszor vagyon tekintet a' Jelenésekröl irt Könyvben.

TOLVAJ. Lator. Ollyan Ember, a' ki az útakon állván, vagy barlangokban lesselkedvén, az Uton-járókat javoktól 's életektöl-is megfoszt ja. *Abrázolja* a' hamis Tanitót, a' ki az Embereket az igaz útról el-tsalván, Lelki javoktól meg-foszt ja, 's az halálra vezeti. Jérém. VII. 11. *Vallyon Latroknak barlangjává lette a' Ház ti elöttetek.* Mát. XXI. 13. Luk. X. 30. Ján. X. 1. *A' ki nem ajtón mégyen-bé, Tolvaj az.* Hós. VI. 9.

TOMPORA. A' Tompora és Ágyék, a' Sz. Iróknál többire egy dologért vétetik: *ábrázolja* I. a' szaporodást. Enek. VII. 1. *A' te Tomporodnak kerületi, mint a' Mester Ember' kezétöl tsináltatott kösöntyük*, az az, te sok Fiakat szülsz a' KRISTUSnak, kik néked-is ékességedre lésznek, az ISTENnek-is ditsöségére. II. A' Messiásnak Tomporája jegyzi a' Tanitókat, a' kik által sok Fiai születnek a' KRISTUSnak. Jel. XIX. 16. *Az ö Tomporáján meg vala irva ez ö neve: Királyoknak Királyja, és Uraknak Ura*, az az, a' Tanitók hordozzák a' KRISTUS' Nevét széllyel, hogy ismértessék Királyok' Királyjának, és Uraknak Urának a' Föld' kerekségén.

TORONY. A' Régieknél nagy és magos Épület; mellyet a' Város' kapuja mellé épitettek, mind azért, hogy erösségére lenne a' Városnak; mind pedig, hogy azon a' Vigyázok vigyáznának. *Abrázolja* azt az Erösséget, a' mellyben meg-maradást találhatnak a' Hivek. 'Sólt. LXI. 4. *Lettél nékem erös Tornyom az Ellenség ellen.* Péld. XVIII. 10. Esa. V. 2.

TROMBITA Zengés. Mellyel a' Vitézek meg-intetnek az Ellenség ellen való Hartzra, készülésre. Ez *ábrázolja* az ISTEN' Beszédének hirdettetését, a' melly által az Emberek a' Lelki Hartzra felserken-

ſerkentetnek, hogy az Ellenségen gyözedelmeskedjenek. Jér. VI. 17. Jel. VIII. 2.

TSALAN. A' Tsalán mérgeſen tsíp, keſerveſen meg-sérti az Ember' Teſtét, Jób. XXX. 7. terem a' púſzta helyeken. *Abrázolja* a' bün' púſztájában termö Hitetlent. 'Sof. II. 9. *Az Ammon' Fiai mint a' Gomorra, Tsalán termö, ſovány és púſzta mind örökké.* Eſa. XXXIV. 13.

TSÁSZAR. Julius Tzésártól fogva, a' ki fundálta a' Római Birodalmat, Világ' teremtetéſe után 3941. Eſztendökkel, a' KRISTUS' Születéſe elött 43. Eſztendökkel, a' következett Imperátorok azt a' Nevet meg-tartották. Luk. II. I. III. I.

TSEMETE. A' Földböl nevekedö gyenge Plántátska. A' Meſſiás így neveztetik, Jér. XXIII. 5. Zak. VI. 12. *Imé egy Férjfi, kinek neve Tsemete.* Luk. I. 78.

TSÉP. Tsépleni. Vétetik a' nagy nyomorúságokért, a' mellyekkel az Emberek Meg-tsépletnek. Bir. VIII. 7. *Meg-tséplem a' ti Testeiteket, a' púſztának töviſſeivel.* Mik. IV. 12, 13.

TSETS. A' mellyekben való téjjel nevelik az Anyák a' magok Gyermekeiket. Vétetik a' tehetségért, melly által táplaltatik valaki. Eſa. LX. 16. *A' Királyoknak Tsetseket ſzopod*, az az, azoknak tehetségekkel 's gazdagságokkal táplaltatol. Jel. I. 13. *Az Embernek Fia bé-övedzett vala az ö Tsetseinél, arany övel*, az az, a' KRISTUSnak Kiralyi hatalma vagyon, hogy hozzánk való nagy Szerelmér ki jelentheſſe, 's minket, mint az Anya kis Gyermekét, az örök Elette táplálhaſſon.

TSETS-SZOPO Gyermek. A' kit még téjjel kell táplálni. Vétetik a' gyenge Kereſztyénért, ki még meg nem erösödött a' Hitben. 'Sid. V. 12, 13, 14. *Minden a' ki tejet eſik, tudatlan az, az Igazságnak beſzédében, mert kis Gyermek.* Eſa. LXV. 20. *Nem léſzen többé ott kis Gyermek idovel.*

TSILLAG. A' Tsillagok az Égen látſzanak; és azok reánk nézve kiſſebbeknek retſzenek, mind a' Napnál, mind a' Hóldnál. A' Tsillagok *ábrázolják* I. Az Anyaſzentegyházban a' Tanitokat, kik a' KRISTUSnál kiſſebbek, de mindazáltal világot ſzolgáltatnak. Jelen. I. 16, 20. *Jobb kezében valának hét Tsillagok. A' hét Tsillagok, hét Gyülekezetek' Angyali* Jel. VI. 13. Mint az Egen vagynak bújdosó Tsillagok, úgy az Ekleſiában tévelygö Tanitók. Jel. VIII. 10. *Le esék az Égröl egy nagy Tsillag.* Arius ki-rekeſztetett az Ekléſiából a' Nitzénumi Gyülés által, 325. Eſztendoben. Jelen. XII. 4. II. A' Hajnal-Tsillag más Tsillagok felett igen ſzép fényt mútat. Ez *ábrázolja* a' KRISTUS St.

Jelen. XXII. 16. 4 Móſ. XXIV. 17. III. Az Angyalok-is néha így nevezteinek. Jób. XXXVIII. 7.

TSOK. Tsókolni. I. Szeretetnek jele. Enek. I. 2. VIII. 1. 'Sólt. 11. 12. II. Vétetik a' Bálvány imádásért, minthogy a' Bálvány imádók tsókolgatják a' mit imádnak. Hóſ. XIII. 2 *Magok mondják, hogy a' melly Emberek áldoznak, Tsokolgaſsák a' borjúkat.* Jób. XXXI. 27. 1 Kir. XIX. 18.

TSUDA. Igaz és valóságos Tsudát teremtett állat nem tehet; hanem tsak az ISTENnek mindenható ereje.

TSÜR. Lásd *Szérü.*

TZEDRUS-FA. Nagy erös és a' ſzútól meg nem eméſzthetö Fa; melly a' Libánuſon termett, a' minémüböl épitette Salomon a' Templomot. 1 Krón. XXII. 4. 1 Kir. VI. 9. *Abrázolta* I. A' Királyokat, Fö rendeket, kik az Orſzágban máſok felett való hatalomban vagynak. 2 Kir. XIV. 9. *A' Libánuson való tövis küldött a' Tzedrushoz.* Eſa. 11. 13. Ezék. XVII. 3. *A' Tzedrus Fának tetejét el-ſzedé*, az az, a' Babilóniai Király a' Júdának Fö Rendeit, 's a' Királyi Magot-is el-rablá. II. A' KRISTUSt, mint a' ki az Ekléſiában leg nagyobb. Ezék XVII. 23. *Nagy Tzedrus-Fává nevekedék.* Enek. V. 15. *Tettetes mint a' Tzedrus fa.* III. Az Iſten-félö Embert, a' kiböl épittetik az ISTEN' ditsöségére jó Ház. 'Sólt. XCII. 13. *Az Igaz meg nö, mint a' Libánusnak Tzedruſsa.* Enek. I. 17. *A' mi Házaink' Gerendái Tzedrus-Fából valók*, az-az, a' Hivek a' mi Gyülekezeteinkben jó-tselekedetekkel illatoznak, és állhatatoſok. Enek. VIII. 9.

TZET-HAL. Igen nagy Tengeri Hal. *Abrázolja* a' Hatalmaſokat, a' kik meg-eméſztik a' magoknál gyengébbeket. 'Sólt. LXXIV. 14.

TZIPRUS. Jó illatú Fa, mellynek kedves jó ſzagú fejér virágja vagyon. Igy neveztetik I. A' KRISTUS. Enek. I. 14. *Mint a' Tziprus énnékem az én Szerelmeſem.* II. A' Jó-tselekedetekkel illatozó Hivek. Enek. IV. 13.

TZITERA. Hegedü. Muſikai Szerſzám, a' mellyel ditsérték az ISTENt, a' régi Lévitai ISTENi ſzolgálatban. Az jelenti azért az ISTENnek háládáſſal való ditséretét. Jel. V. 8. Lásd *Hegedü.*

TÖMLÖTZ. Ollyan hely, a' hol a' Rabok fogva tartatnak. *Abrázolja* I. A' Poklot, mellyben az Ördögök és a' vakmeröségnek Fiai meg-büntettetnek. 1 Pét III. 19. *El-menvén, a' Lelkeknek-is mellyek vagynak a' Tomlötzben, prédikállott*: a' Nóet fel-serkentette az ISTEN' Fia

Fia a' Szent Lélek által, hogy a' maga idejebéli Népnek prédikállana, melly meg nem térvén moſt már a' pokolban vagyon. Jel. XX. 3, 7. II. Vétetik a' nagy nyomorúságért. 'Sólt. CXLII. 8. *Szabaditsd-ki a' Tömlötzböl az én Lelkemet.* Eſa. XLII. 22. III. A' Fogságért, akár Lelki akár Teſti légyen az. Eſa. LXI. 1.

TÖR. A' Tört alattomban veti-meg a' Madaráſz, hogy a' madarakat el-foghaſſa. *Haſonlatoſság ſzerént* vétetik I. A' Sátánnak és annak tagjainak alattomban való tſalárdságáért, és meſterségiért, a' mellyekkel igyekezik el-fogni az Embereket. 'Sólt. XXXVIII. 13. *Tört vetettek, kik az én Lelkemet kereſik.* Eſa. XXIX. 21. Jér. L. 24. II. Jelenti a' veſzedelemnek okát. 'Sólt. LXIX. 23. *Légyen az ö aſztalok ö elöttök Tör gyanánt*, az az, az Aldozatok, mellyeket áldoznak, hogy az ISTENnel való egyeſségeket meg-mútaſsák, légyen nékik veſzedelmeknek oka. Eſa. XXIV. 17, 18. Hóſ. V. 1.

TÖR. Két élü Hegyes-Tör. Vétetik az ISTENnek Beſzédéért, a' melly meg ſebeſit, és meg-vigaſztal, mind a' két-képen bé-hatván a' tſontoknak egyben kötözéſekig. 'Sid. IV. 12. Jelen. I. 16. II. 12, 16. XIX. 15, 21.

TÖRÉS. Lásd *Rés.*

TÖVIS. A' Tövis nem tsak maga nem terem ſemmi jó gyümölcsöt; de annak felette meg-is sért, meg-ſebeſit, és a' gabonát meg-fójtja, hogy meg ne nevekedhetſsek. Ez azért *ábrázolja* I. Az Iſtentelen gonoſz Embereket, a' kik máſokat sértegetnek. Mik. VII. 4. *A' ki leg-jobb közöttök ollyan mint a' Tövis.* Ezék. II. 6. Eſa. LV. 3. II. A' Vétket, hamis Tudományt, 's akármi ártalmas dolgot. Mát. XIII. 7, 22. Enek. II. 2. Jér. IV. 3. Példa. XXII. 5.

TÜKÖR. A' Tükör olly eſzköz, a' melly által nem magokat a' dolgokat, hanem azoknak képjeiket lehet meg-látni. Vétetik *haſonlatoſság ſzerént*, ISTENnek azért az Eſmeretéért, melly ez Eletben nem tökéletes, hanem nagyobb tökéleteſségre vitetik ez Elet után. 1 Kór. XIII. 12.

TÜZ. A' Tüz terméſzete ſzerént meg-fokta emésteni a' melly dolgok eleibe akadnak. *Haſonlatoſság ſzerént* jegyzi I. Az ISTENnek Igazságát, a' melly ſzerént a' bünt büntetetlen nem hagyhatja, hanem a' Bünöſt meg-emészti. 5 Móſ. IV. 24. *A' te URad ISTENed meg-emésztö Tüz*, az honnan a' Törvényt-is a' Sinai Hegyen Tüznek közepéből adta-ki. II. Akármelly büntetéſt, a' mellyel az ISTEN megbünteti a' Hitetlent. 'Sólt. XXI. 10. *Meg-emészti öket a' Tüz.* Jób. XX. 26. Ezék.

Ezék. XXII. 21. Dán. VII. 9. Jelen. XI. 5. *Ha valaki akar nékik ártani, Tüz ſármazik az ö ſájokból, melly meg-öli az ö ellenségeket*, az az, ezeknek könyörgéſekre az ISTENnek haragja meg-eméſzi az Ellenséget. III. A' Nyomorúságokat, a' mellyekkel meg-próbáltatnak az Hivek, 's meg-is tiſztittatnak a' bünök ellen. 'Sólt. LXVI. 12. Eſa. XLIII. 2. Mát. III. 11. *Kereſztel titeket Tüzzel.* Innen *Tüzből ki-ragadni* Köz-beszéd, 's annyit tészen, mint nagy veszedelemből ki-szabaditani. Jud. ℣. 23. 1Pét. IV. 12. IV. A' Lelket meg-eméſztö gyötrelmet. Eſa. LXVI. 24. *Az ö Tüzök meg nem aluſzik.* Jér. XX. 9. V. Gyülölséget, Veszekedéſt, Hadakozáſt, a' melly meg-eméſzti a' Földet. Jel. XIV. 18. *Más Angyal jöve-ki az Oltártól, kinek hatalma vala a' Tüzön*, az az, vólt hatalma hogy Hadat inditſon. Jel. IX. 17. *Azoknak ſájokból Tüz, füſt, és kénkö jö vala ki*, az az, Hadakozáſt, Vér-ontaſt, Gyülölséget inditottanak Luk. XII. 49. Eſa. L. 11. VI. A' Szent Lélek is, ki az Embereknek Sziveket meg-gyújtja, mondatik Tüznek. Tüznek haſonlatoſságában jelent-meg, Tſel. II. 3. Jel. IV. 5. *Hét Tüz Lámpások égnek vala a' Szék előtt; mellyek a' hét ISTENi Lelkek.* Lásd *Lámpás.*

VA.

VADÁSZ. Vadászni. Jegyez ollyant, a' ki máſt üldöz, és veszedelembe igyekezik ejteni 1 Móſ. X. 9. Jér. XVI. 16. *El-küldök a' ſok Vadáſzokhoz, és ki Vadáſzák öket minden hegyből.* Sir. III. 52. Ezék. XIII. 20. 'Sólt. X. 8, 9.

VÁDOLO. Ez az Ördögnek Sátáni Neve; mivelhogy ellenkezik ſzüntelen az ISTEN' Válaſztottival, és azokat az ISTENnél gyülölségben igyekezi ejteni. Jel. XII. 10.

VAD-SZÖLÖ. Ennek gyümöltse keſerü ízetlen. *Abrázolja* a' hamis Tudományt, Hitetlenséget, és akármelly ISTENnek nem tetſző dolgot. Eſa. V. 4. 5 Móſ. XXXII. 32. *'Sodoma Szöleje, az ö Szölejek.*

VAJ. A' Vaj a' téjnek 'ſirjából való. Ez Vétetik I. A' Gazdagságért. Jób. XX. 17. *Hogy ne láſſa a' méznek és a' Vajnak folyáſit.* Jób. XXIX. 6. *Mikor az én útaimat Vajjal moſom vala*, az az, igen gazdag valék. II. Mikor a' Meſſiásról az mondatik Eſa. VII. 15. *Vajat és mézet eſzik*, az azt tészi, hogy mint más Gyermekek, úgy nevel-tetik-fel, kik Vajjal és mézzel tápláltatnak vala a' Kanaán' Földén, mind

mind azért, hogy ezek ott böven találtattak, mind pedig, mert édeſſek, és a' Gyermekek' tápláltatáſokra alkalmatoſok.

VAK. Vétetik ollyan Emberért, a' ki nem figyelmez azokra, a' mellyek eſnek magán kivül, 's azokat éſzre nem véſzi. Eſa. LVI. 10. *Az ö Ör-állói Vakok.* Jel. III. 17. *Nem tudod hogy Vak vagy.* II. Az Értetlen és Tudatlanért, a' ki a' Lelki dolgokban ſemmit nem lát. Eſa. XLII. 16. *Vezéreljem a' Vakokat, mellyet nem tudnak vala*, az az, az Idveſség' útjáról távol járó Pogányokat meg-világoſitom: mert a' 'Sidóság, melly én Népem, Vak, és a' Meſſiáſt látni nem akarja. ℣. 18, 19.

VÁLL. A' Vállainkon hordozzuk a' terhet. Valakinek azért *Vállát a' tereh alá vetni:* vétetik I. magát a' ſzolgálat alá botsátani. Neh. IX. 29. 'Sólt. LXXXI. 7. Sof. III. 9. II. Vétetik a' ſzorgalmatos Gondviſelésért-is, mint a' kit Vállainkra fel-véſzünk, hogy hordozzuk, 's arra ſzorgalmatos gondunk vagyon. Eſa. XLIX. 22. XXXIII. 12.

VAR. Ollyan eröſség, a' melly magas helyre ſzokott épittetni, és Vitézekkel öriztetni, hogy az Ellenségtöl el ne foglaltaſsék. *Haſonlatóſság ſzerént* vétetik az Oltalomért, és ISTENnek *Preſidiumáért.* 'Sólt. XXVI. LXI.

VÁROS. A' Város ſok Emberekböl alló Társaság: melly egy Törvénynyel köttetett egybe. *Abrázolja* az ISTEN Anyaſzentegyházát; mellynek azon egy Törvénye vagyon az ISTEN' Beſzéde, ez mondatik Városnak, 'Sólt. CI. 8. Eſa. XXVI. 1. 'Sid. XII. 22. Jelen. XI. 2. XX. 9. Az Antikriſtus Gyülekezete-is mondatik Városnak. Jel. XI. 8, 13. XVI. 19. XVII. 18. XVIII. 10, 16.

VARÁSLO. Lásd *Szemfény-veſztö.*

VAS. Kemény Értz, melly egyebeket el-ronthat, az Aranynál, Ezüſtnél óltsobb. *Abrázolja* I. A' kemény és nedveſség nélkül való dolgokat. 5Móſ. XXVIII. 23. 3Móſ. XXVI. 19. *Az Eget téſzem mint a' Vasat.* II. Ellene állhatatlan, és meg-győzhetetlen erös dolgot. Jér. I. 18. *Vas oſzlopúl adtalak téged.* Mik. IV. 13. III. Máſt meg-emléſztö, el-rontó Népért, és Orſzágért. Jér. XV. 12. Dán. II. 33. VII. 7, IV. Semmit érö dolgot. Eſa. LX. 17. Dán. V. 7, 23.

VAS-FAZÉK. Az URnak ſzenteltetett húſt Vas-fazakakban ſzokták vólt meg-főzni a' Papok: tartoztak azért a' Vas-fazakak a' ſzent edények közzé. Ezek *ábrázolják* I. A' Hiveket, kik magokat az URnak ſzentelték. Zak. XIV. 21. *Minden Vas-Fazék Jérusálemben a' Sere-*

Seregek' URának ſenteltetik. II. Jéru'sálemet, a' mellyben a' nyomorúságoknak tüze meg-emészttette a' Lakóſokat, mint a' Vas-Fazék megfözi a' húſt. Jér. I. 13.

VASBOL VALO. Vas Vessző, tészen kemény uralkodáſt, a' melly által egybe romlanak az Engedetlenek, mint a' Vas-vessző által a' tserép edény. 'Sólt. II. 9. Jel. XII. 5. *Vas inakból álló nyak.* Ésa. XLVIII. 4. Tészen engedetlent, a' ki ſemmit nem hajol az ISTEN' Parantſolatira, mint a' Vas.

VAS MATSKA. Nagy Vas eszköz, a' mellyet a' Hajóból lebotsátnak a' Tenger' mélységére, hogy a' Hajót inkább a' ſzélvészben-is meg-állithaſsák, 's a' veszedelmet el-kerülheſsék. Tsel. XXVII. 29. Ehez haſonlitja az Apoſtól 'Sid. VI. 18, 19. a' Keresztyéni Reménséget; a' melly épen az Egben bé-hatván, a' mi Lelkünket bátorságoſsá tészi, és meg-erösiti minden kisérteteknek ſzélvészei ellen.

VÁSÁRLANI. Venni. Valamit Pénz vagy egyéb árr által meg-szerzeni. Vétetik I. Akárminek nagy gondoſsággal szorgalmatoſsággal való meg szerzéſiért. Péld. XXIII. 23. *Jöjjetek vegyetek Pénz nélkül bort és tejet*, az az, Lelketeket tápláló Mennyei Tudományt Hóſ. III. 2. Mat. XIII. 44, 46. Jel. III. 18. *Végy tiſzta Aranyat.* II. Vétetik a' KRISTUS' Eſméretin kivül való Népnek azért a' tſelekedetiért, melly szerént Pénzen adja és vészi a' bün botsánatot. Jelen. XIII., 17. XVIII. 11.

VATSORA. Eſtvéli Vendégség. Melly *ábrázolta* I. AZ ISTEN' jó-tételményeinek az utólso idökben való közlését. Jel. XIX. 9. *Bóldogok a' kik a' Bárány' Menyegzöjének Vatsorájára hivattattak.* Mát. XXII. II. A' nagy vendégségre és Vatsorára barmokat szoktak meg-ölni: innen vétetik az utólso idökben léjendö nagy veszedelemért-is, a' mellyel el-vesztetnek az ISTEN' ellenségei. Jelen. XIX. 17. *Jöjjetek-el, és gyüjjetek egybe a' nagy ISTENnek Vatsorájára.* Ésa. XXV. 6. XXX. 25: Ezék. XXXIX. 17. III. A' Vatsora vétetik a' KRISTUStól szereztetett Sákramentomért-is: mellyben a' KRISTUStól szereztetett jó-tételményekben részesülünk: ez mondatik *UR Vatsorájának*, minthogy az URtól Vatsorának idején szereztetett. Mát. XXVI. 26, 27. 1Kór. XI. 20, 23.

VATSORALNI a' KRISTUSſal, annyit részen, mint az ö jótételményeiben részesülni: a' KRISTUS-is Vatsorál a' Hivekkel, midön azoknak Hitekben, Jó-tselekedetekben gyönyörködteti magát. Jel. III. 20. *En ö véle Vatsorálok, 's ö-is én velem.*

VEDER.

VEDER. Olly edény, mellyel vizet meritenek a' kútból. Vétetik az Ember' Testében való Erekért, a' mellyek a' Szívből, mint valami Forrásból, meritik a' vért, és hordozzák az Embernek minden tagjaira. Préd. XII. 8. *A' Veder el-törnék a' forrásnál*, az az, megszakadoznának az Erek, hogy magok tiszteket nem követhetnék.

VÉN. Vénnek azt hívják, a' ki sok idöt élvén, már az Ember' Életének utolsó idejére jutott. *Hasonlatosság szerént* vétetik I. Az okos és tanúlt bölts Emberért, minthogy a' Vén Ember a' sok idö alatt sokat tanúlt. Esa. III. 3. *A' Seregeknek Ura el-vészi Jérusálemből a' Vén Embert.* II. Az Eklésiában való Elöl-járók mondatnak Véneknek. Igy hetven két Vének itélik vala meg az aprólékosabb dolgokat az Izrael' Táborán. 4 Mós. XI. 16, 25. 'Sólt. CVII. 32. Esa. XXIV. 23. Jel. IV. 4. *A' székekben láték ülni huszon-négy Véneket*, az az, az Eklésiai Elöljárókat, kik huszon-négyen mondatnak lenni, lévén tekintet 1Krón. XXIV. és XXV. Részeire, az holott Dávid a' Papokat és az Éneklöket XXIV. Rendekre szabta, hogy szép móddal szolgálnának az ISTEN' Házában, ki ki a' maga hivatalját követvén. Ugy az Uj Testamentomi Anyaszentegyházban is az Elöl-járók' vigyázások alatt szolgálnak az Hivek, *mint Papok meg-áldozzák a' Lelki Áldozatokat, mellyek kedvesek ISTENnek a' KRISTUS által*, 1Pét. II. 5. mint Éneklök ditsérik az ISTENt haláadással. Ha pedig valaki a' húszon-négyes számmal néz az ô Testamentomi XII. Pátriárkákra, mint az akkori Eklésiának gyökereire és fundamentomira: és a' XII. Apostolok' számára, az Uj Testamentomi Eklésia' fundamentomira: kiket egyben foglalván, Huszon-négyre telnek: ez-is az igazság ellen nem vétkezik.

VÉR. A' Vér, melly régen az Áldozatokban ki-ontatik vala, vétetik I. Az Áldozatokért. Esa. I. 11. Ezék. XLIV. 7, 15. II. A' Krisrusnak Elég-tételéért, mellyet példázolt az Áldozatban való barmoknak Vére. 1 Ján. I. 7. *Az ISTEN' Fiának Vére tiszti-meg minket minden büneinkből.* Mát. XXVI. 28. Márk. XIV. 24. 'Sid. XIII. 20. III. A' Vér-ontásért, Gyilkosságért, midön erőszakosan valaki másnak életét elfogyatja. 1Mós. XXXVII. 26. Ezék. XXIV. 7. IV. A' Hadakozásokért, mellyek Vér-ontást okoznak. Jóel. II. 31. Jel. XVI. 3. *A' Hold Vérré válik.* V. Az Emberi Nemzetért. Tsel. XVII. 26. VI. A' természet szerént való Születésért, melly bünnel vagyon egybe köttetve; melly által a' bün ragad az Emberhez. Ezék. XVI. 6. Ján. I. 13. *Kik nem a' Vértöl születtek.*

VEREM. A' Verem jelenti néha 1. A' nagy Veſzedelmet, Nyomorúságot, a' mellyben valaki belé-esik. Igy a' mi Nyelvünkön-is ſoktuk mondani: *Más alá Vermet ás*, az az, Veſzedelmet készit. 'Sólt. VII. 16. *Vermet ásott mélyen*, az az, titkos nagy veſzedelmet készitett. 'Sólt. IX. 16. XXXV. 7. Jér. XVIII. 20. 'Sólt. CVII. 20. II. A' Halált és Koporsót. 'Sólt. XXX. 4. Esa. XXXVIII. 17. 'Sólt. XCIV. 13.

VERES. A' Veres-ſín jegyez Nyomorúságot, Vér-ontáſt, Hadakozáſt, a' mellyek ſok ſzenvedéſeket hoznak a' Földre. Zak. I. 8. *Egy Férjfiú ül vala Veres lovon*, az az, a' KRISTUS tartóztatta a' hadakozó Perſiai Birodalmat. Zak. VI. 2. *Veres Lovak.* (Lásd *Lo.*) Jelen. VI. 4. *Elö-jöve Veres Ló*, az az, hadakozó, vérengezö Népek, Hadi-ſeregek. Jelen. XII. 3. *Veres Sárkány*, az az, az Ördög, ki a' Pogány Római Birodalomban mindent bé-töltött Vérrel.

VESE. A' Vesék az Embernek belsö réſzei közzül valók. *Haſonlatoſság ſzerént* jelentik az Embernek belsö indúlatját, és titkos kivánságát, a' mellyet egyedül csak ISTEN tudhat, azért-is adja ISTEN magának azt a' Tituluſt: *Veséket visgáló ISTEN.* 'Sólt. VII 10. XVI. 7. CXXXIX. 13. Jér. XII. 2. Jel. II. 23.

VESZSZŐ. A' Veſzszővel élnek nem csak a' Páſztorok, mikor a' Nyájat legeltetik; hanem az Anyák-is, midön Gyermekeiket megfenyitik; az Urak midön Szolgaikat meg-büntetik: a' Királyok-is midön Székekben ültenek, kezekben tartották. Eſt. V. 2. Vétenk azért az, I. Az ISTENnek gondviſeléséért, a' melly ſzerént mint jó Páſztor meg-örizi a' maga Hiveit. 'Sólt. XXIII. 4. *A' te Veſzköd és botod vigaſztalnak engemet.* Ezék XX. 37. II. Az ISTENnek Atyai látogatáſáért, mellyel meg-fenyiti 's magához hívja a' maga Fiait. Jób. IX. 34. *Az ö Veſzszejét én rólam el-vehetné.* 'Sólt. LXXXIX. 33. *Meg-látogatom Veſzszővel.* III. Az ISTENnek kemény büntetéſeiért, a' mellyekkel a' Hitetleneket meg-bünteti. Jób. XXI. 9. Sólt. II. 9. Jel. XV. 5. IV. Emlekezetes az *Áronnak Veſzszeje*, melly immát meg-száradott vala, mindazaltal mikor az ö Papságáról vetélkedni kezdettek vólna, meg-újjult, meg-virágzott, Mondolával meg gyümöltsözött, és örök emlekezetre eltéretett, 4 Mos. XVII. 2--11. *Példázolta* ez a' JESUS KRISTUSt, a' ki Emberi eredetére nézve *Isai tör'sökéből való Veſzszö-ſálnak* mondatik, Esa. XI. 1. Zak. III. 8. a' ki az Élök közzül ki-vágatott, Esa. LIII. 8. és az ö Melkisédek rendi ſzerént való Fö Papságát az Halottaiból való fel-támadásával meg-erösitette: Mennybe menetelivel, melly a' Szentek'

tek' Szente által példáztatott, a' hová az Áron' Veſſeje le-téretett, magát az által példáztatottnak ki-mútatta.

VIGASZTALO. A' Szent Lélek ISTENnek kiváltképen való Tituluſſa; a' ki hathatóſon tudja Vigaſztalni az ISTENnek Válaſztottit. Ján. XVI. 7.

VIGYÁZO. Vétetik I. Az ISTENért, ki minden dolgokra gondot tart az egéſz Földön. Dán. IV. 10, 17. Az Elöl-járókért, Magiſtrátuſokért.

VILAG. A'. mellyben élünk. *Haſonlatoſság ſzerént* ſok dolgokért vétetik. I. Közönségeſen e' Világban való minden dolgokért. 1Kór. VI. 31. *A' kik e' Világgal élnek, mintha nem élnének.* 2 Pét. II. 5. II. A' látható Ekléſiáért, a' mellyben jók és gonoſzok vagynak. Mát. XIII. 38. *A' Mezö pedig e' Világ; a' jó Mag, az ISTEN' Orſzágának Fiai; a' konkoly pedig, ama' gonoſznak Fiai.* Mát. XVIII. 7. Ján. VIII. 26. XIV. 27, 31. III. Az idvezülendöknek sokaságáért, mellyet ISTEN magának ſzedeget e' Világbol. Ján. I. 29. III. 16, 17. VI. 33, 51. XVII. 21, 23. 2Kór. V. 19. 1 Ján. II. 2. *A' KRISTUS a' mi büneinkért engeſztelö Aldozat, nem csak a' mi büneinkért pedig, hanem az egéſz Világnak büneért-is.* A' KRISTUS nem csak a' mi büneinkért hólt-meg, kik 'Sidók vagyunk, hanem az egéſz Világon el-terjedett minden Nemzetségekben lévö Válaſztattaknak bünökért-is. IV. A' Hitetlenekért, ellenébe téve a' Hivöknek. Ján I. 10. *E' Világ ötet meg nem eſmére.* Ján. VII. 7. XII. 31. XIV. 17. XV. 18, 19. XVI. 20. *En ö érettek könyörgök, nem e' Világért könyörgök.* 1Kór. I. 27, 28. VI. 2. V. A' 'Sidó Nemzetért. Ján. VIII. 26. XIV. 19. XVI. 8. XVIII. 20. V. Az Embereknek gonoſz erköltsökért, bünös ſzokáſokért. Jak. I. 27. *Szeplö nélkül meg-tartani magát e' Világtól.* 1 Ján. II. 16, 17. 1 Ján. V. 4, 5.

VILLAMAS. Égi tüz, melly mindent el-tölt hirtelen világoſsággal. Ehez haſonlittatik az ISTENnek Beſzéde, a' melly el-terjed a' Világon hamar. Jel. IV. 5. XI. 19. 'Sólt. XCVII. 4.

VIRAG. Virágozni. Vétetik I. a' ſzerentsés állapotért, nagy méltóságért. 'Sólt. LXII. 7. XCII. 8. II. Vétetik az Embernek múlandóságáért-is. 'Sólt. CIII. 15. Eſa. XL. 7, 8. III. A' Reménségért. Enek. VII. 12.

VITÉZ. Vitézkedni. A' Vitéz annak alája vettetett, és ſzava után hallgat, a' kinek 'Sóldján vitézkedik. *Ábrázolja* az Evangyéliom hirdetö Szolgát, ki a' KRISTUSnak Ellensége ellen Vitézkedik.

2 Tim. II. 3. *Te azért a' múnkának terhét hordozzad, mint a' KRISTUS-nak jó Vitéze.* 1 Tim. I. 18. VI. 12. A' Fegyvert le-irja az Apoſtol Eſés. VI. 11--18. Az Embernek Élete-is Vitézség, a' melly tellyes fáradtsággal és nyomorúsággal. Jób. VII. 1. *Avagy nem Vitézség-é az Ember' Élete?*

VIZ. A' Viz el-tiſztitja a' ſennyet, meg-nedveſiti a' ſáraz Földet: el-óltja a' ſomjúságot: néha iſmét hirtelen ki-áradván, ſok kárt tészen a' réten, ſántó földen, *'s a' t.* I. Vétetik *haſonlatoſság ſerént* a' ſok Népekért. Jelen. XVII. 15. 'Sólt. XCIII. 4. Ezék. XXXI. 4. *A' Vizek nevelték-fel öket*, az az, a' ſok Népek vitték Királyi ditsöségre és méltóságra. II. A' Nyomorúságokért, mellyek az Embert meg-fójtják, mint a' mély Vizek. 'Sólt. XVIII. 17. LXIX. 3. III. A' KRISTUSnak Véréért, a' melly meg-tiſztit minket a' mi bünéinkböl. Ezék. XXXVI. 25. *Hintek ti reátok tiſzta Vizet.* 'Sid. X. 23. Eſa. XII. 3. IV. A' Szent Lélek' Kegyelméért. Eſa. XLIV. 3. 'Sólt. LXV. 10.. Ján. VII. 38, 39. Jelen. XXII. 1. *Meg-mútatá nékem az Élet' Vizének tiſzta folyását, melly ki-jö vala az ISTENnek és a' Báránynak Székitöl*, az az, a' Szent Lelket, ki az Atyától és Fiútól ſármazik. V. Az igaz Tudományért, melly meg-élesſti az el-ſáradt Lelkeket, a' bün botsánatról való örömmel. Eſa. XXIII. 2. Eſa. LV. 1. Ezék. XLVII. 1. Zak. IX. 11. *A' te veled való Szövetségemnek Vére által meg-ſabaditottam a' te foglyaidat a' kútból, mellyben Víz nem vala*, az az, Meg-ſabaditottam a' Válaſztattakat a' Móſes' Törvénye alól való ſolgálattól, a' hol nem hallatott hogy a' Meſſias Vérét érettek ki-ontotta vólna, mint már hallatik.

URIM és *TUMMIM.* Tartozott az a' Fö Pap' öltözetihez. Magyarúl mondanok *Világóſságok* és *Tökéleteſségek.* Erröl az ISTEN Parantſolatot adott 2 Móſ. XXVIII. 30 *Helybeziteſſed az itéletnek Hosennyébe az Urimot és Tummimot, hogy légyenek az Áronnak ſivén, mikor az UR' eleibe bé-mégyen.* 3 Móſ. VIII. 8. Kettöt ſoktak az Emberek kerdezni az Urimról és Tummimról. I. *Mi vólt az Urim és Tummim?* Sok képen értenek róla, (1.) Némelly 'Sidók úgy tartják, hogy az ISTEN' *Jéhova Neve* vólt az, mellyet a' Hóſenbe varrott vólna bé. (2.) Máſok, hogy azok a' drága kövek lettek vólna, a' mellyek a' Melyre-valón vóltak; mellyek élö ſámlálhatnak 2 Móſ. XXVIII. 17--22. (3) Némellyek, hogy valami Képerskek lettek vólna, mellyekből ſólott vólna az Angyal. (4.) Némellyek, hogy valami drága kövekből és drága gyöngyökből álló ékeſség lett vólna, mel-

lyet

lyet a' Pap Arany-lántz' módjára nyakára vévén, ſzivéig le-ereſztett vólna. (5.) Máſok iſmet tartják valami kis Arany Pléhetskének, vagy drága könek, mellyet az ISTEN maga adott a' Móſesnek, hogy tenné azt a' *Hósen*be, a' mellyben állana. Maga így nevezte *Urimnak* és *Tummimnak*, *Világoſságok*nak és *Tökéleteſségek*nek, hogy *ábrázolná* a' Szent Lelket, a' kinek világa által kellene ékeskedni a' Papnak, a' ki az ISTENi feleletekben ötet igazgatná. Melly a' Babiloniai fogságkor el-vétett, holmi egyéb öltözetekkel.

II. *Hogy tett ISTEN ez által Feleletet?* Sokképen mondják ezt-is. (1.) Nemellyek úgy itélnek, hogy-ha a' drága kövek rend kivül fénlettek, onnan tudta a' Pap hogy jó válaſzſza vagyon. (2.) Máſok úgy gondolkodnak, hogy a' Melyre-valón lévö drága kövekre metſzett betük közzül némellyek igen fenlettek, mellyeket egybe tévén a' Pap, Szó formáltatott belöllök, 's éſzre vette a' Feleletet. (3.) Máſok iſmét, hogy a' Pap ISTEN' eleibe vivén a' Kérdéſt, [: mellynek nem kellett lenni a' Hit' Ágazatiról; mert annak el-igazitására adta vólt ISTEN a' Szent Iráſt, *Eſa.* VIII. 20. ſem alávaló dologról, melly az ISTENt nem illette; ſem pedig tſak maga jovát nézö dologról,:] és a' Hóſent, mellybe vólt várva az *Urim* és *Tummim*, a' Szivére tévén, az ISTEN a' Szivébe adta a' Papnak a' mit feleljen. Úgy tetſzik ama' Szent Irásbéli helyekből, helyeſebben lehet úgy gondolkodni, hogy hallatos Szóval felelt az ISTEN. 1 Sám. XXIII. 12. XXX. 8. 1 Sám. VIII. 6. De úgy gondolom, hogy mi lett légyen az *Urim* és *Tummim*, és mint tett ISTEN az által feleletet, meg-határozni minden kétség nélkül nem lehet, *míg Pap nem támad az Urimmal és Tummimmal.* Néh. VII. 65.

UT. Ut az, a' mellyen jár, mégyen, valaki bizonyos végre. Az Ut mindenkor *ábrázolja* a' tſelekedetet, a' jó Ut, a' jó tſelekedetet, a' roſz út, roſz tſelekedetet. 2 Pét. II. 15. Rom. III. 16, 17.

UTSZA. Köz-hely a' Városban, a' mellyen ſzabad mindennek járni. Vétetik a' közönséges helyért. Enek. III. 2. *Az Utſzákon keresém azt, a' kit ſzeret az én Lelkem*, az az, közönséges helyen, nyilván. Eſa. LIX. 16. *Az igazság el-eſett az Utſzán*, az az, midennap erőſzakot ſzenved nyilván. Jel. XI. 8. *Az ö hólt Teſteik feküſznek ama' nagy Városnak Utſzáin.*

VÖ-LEGÉNY. Vö-Legény az, a' kinek Mátkája vagyon: a' KRISTUS így neveztetik ſokſzor, ki az Anyaſzentegyházat el-jegy-

zette a' maga Számára. Mát. IX. 15. *Vallyon ſomorkodhatnak-é a' Völegény' ágyas házának Fiai, míg vélek vagyon a' Vö-Legény?* Mát. XXV. 1, 5, 6, 10. Ján. III. 29. Hóſ. II. 19, 20. Jel. XIX. 7, 8.

VÖLGY. Hegyek között való alatſon hely. *Abrázol* I. olly Országot, vagy Embert, melly a' KRISTUSnak ellene magát fel nem emeli, hanem alája adja. Eſa. XL. 4. *Minden Völgy fel-magaſztaltatik, és minden hegy 's halom meg-aláztatik.* Ének. VI. 8. *A' meg-tiſztittatott kertekbe mentem vala, hogy a' Völgynek zöldségét látnám.* II. Minthogy Jérúsálem Hegyek között vólt, 's az ISTEN mind a' maga ditsőségét itt láttatta: mind a' Prófétákat itt támaſztotta, mondatik *Látásnak Völgyének.* Eſa. XXII. 1, 5. XXVIII. 4.

ül NÖ. Üſző. Tehén. A' Tehén tejével tápláló állat, melly az Áldozatra-is vitettethetett. *Abrázolhat* I. Ollyan Embert, a' ki ISTENnek ſzenteltetett, és az ISTEN' Beſzéde' édes tejével málokat táplál. Eſa. XI. 7. *A' fejös Tehén és a' medve együtt legelnek.* II. A' deltzeg Üſző *ábrázolja* az engedetlen és bünben meg-átalkodott Embert. Hóſ. IV. 16. *Mint a' déltzeg ülſző, ollyan déltzeg az Izrael.* Amós. IV. 1. *Básánnak ülnöi.* Jér. XLVI. 26. III. Vétetik a' Bálvány imádásnak eſzközeiért, a' mellyekkel az ISTENt tiſztelték. Hós. X. 5. *Bétávennek ülſzöi miatt meg-rémülnek Samariának Lakói.* Hós. XIII. 2. IV. A' régiek azt a' haſznát-is vették az Üſzönek, hogy azon ſántottak, 's egyéb a'féle dolgot tſelekedtek rajtok. Innen költ ama' Sámſon' Példabeſzéde, Bir. XIV. 18. *Ha nem ſántottatok vólna az én ülſzömön, el nem találtátok vólna az én mesémet*, az az, az én Feleségem' ſegitsége által találtátok-ki. Innen vagyon a' Deák Közbeſzéd is: *Alterius Vitula arare*, az az, Más' ereje által tſelekedni valamit. V. Adott az ISTEN Parantſolatot egy *Veres Tehén*nek meg-égettetéséről; melly vólna ép, ollyan mellynek nyakán ſoha iga nem vólt, hogy az által tiſztittatnának-meg, kik a' Táboron kivül vólnának, 4 Mós. XIX. 2---10. *Példázolta* ez, a' Közben-járó KRISTUSt, a' ki a' Teſtre nézve *erötelen.* (: Mát. XXVI. 41. a' Lélek kéſz, de a' Teſt *erötelen.*:) *Veres* vólt, mert a' mi büneinkért meg-pirúlt, [1 Pét. IV. 1.] gyalázattal, ſzégyennel ['Sólt. XXII. 7.] el-borittatott. *Ép* vólt, mert bün benne nem vólt. 'Sid. XI. 14. *Iga alatt nem vólt*, mert ſzabados vólt minden Törvénytöl, vólt hatalma a' maga Teſtén: a' ki *meg-égettetett*, midön meg-ölettetett: ki által vagyon meg-tiſztúláſok az igaz Izraélitáknak, valakik a' Szentek' Táborára bé botsáttatnak.

ül RÖM. Keſerü-Fü. Ez vétetik I. a' hamis Tanitóért, a' ki az ISTEN-

ISTENnek mézhez hasonló édes Beszédét méreggé változtatja: és az eretnek Embernek mérges Tudományáért. 5 Mós. XXIX. 18. *Ne légyen ti köztetek méreg és üröm termö göykér.* Jelen. VIII. 11. *A' Tsillagnak neve üröm, változék azért a' Vizeknek harmad része ürömmé.* Árius a' maga tévelygö Tudománya által meg-vesztegette az igaz Tudományt, és az Embereknek nagy részeket. II. Vétetik a' Bünért. Amós. VI. 12. III. A' Büntetésért, melly nékünk ízetlen, keserü. Jér. XXII. 15. *Imé én adok enniek ürmöt, és inniok mérget.* Sir. III. 15.

ÜSZÖG. Üszög, a' mellyet a' tüzböl ki-ragadnak; *Abrázol* I. Olly Embert, vagy Népet, a' melly a' veszedelemböl Emberi reménség felett szabadúlt-ki, hogy meg ne emésztettetnék. Zak. III. 2. *Avagy nem ollyan é Jérusálem, mint a' tüzböl ki-ragadott üszög?* Amós. IV. 11. II. A' füstölgo Üszög vétetik a hamar el-veszendö dologért, mint Ésa. VII. 4. *A' te Szived meg ne lágyúljon a' két füstölgö üszög darab elött;* mert valamikepen a' füstölgö Üszög közel vagyon hogy ki-aludjek: mikor erösebben füstölög, akkor vagyon abban kevesebb tüz; úgy ezeknek erejek nem sokára el-vész.

ÜVEG. Az Üveg világos, által látszó, de igen romlandó. *Abrázol* tiszta dolgot. Jelen. XXI. 18. *A' Varos pedig tiszta Arany, hasonlatos a' tiszta Üveghez*, az az, igen tiszta, mellyben nintsen semmi szemetesség. Jelen. IV. 6. XV. 2.

UJ. Az Uj az Embernek olly tagja, mellyel a' maga erejét ki-mútatja, múnkálódik. Vétetik azért ez I. Az Eröért, és Hatalomért, mellyel ISTEN valamit véghez visen. 'Sólt. VIII. 4. *Mikor látom a' te Egeidet, a' te Kezeidnek* (: Ujjaidnak:) *múnkáit.* II. A' Szent Lélekért, a' ki a' Kegyelemnek *Oeconomiája*, múnkája szerént, kiváltképen jelenti-ki az ISTENnek Erejét. Mát. XII. 28. *Hogyha az ISTEN' Lelke által üzöm-ki az Ördögöket.* Luk. XI. 20. *Ha pedig ISTENnek Ujjával üzöm-ki az Ördögoket.* A' mi itt ISTEN' Ujjának, amott ISTEN' Lelkének mondatik. 2 Kór. III. 3. Vagyon itt-is tekintet az ISTEN' Parantsolatinak a' Szent Lélek által való meg-iratására.

UJ dolog, ellenébe téve a' réginek: Vétetik néha a' szokatlan dologért, melly a' Természet' rendes útján kivül lészen, mint Jér. XXXI. *Az UR Uj dolgot tselekedik e' Földön: az Aszszony-állat környülvészi a' Férjfiat.*

ZA-

ZA.

ZABOLA. Fék. Arra való Szerszám, hogy a' Lónak Szájába vettetvén, a' rajta Ülönek akaratja szerént igazgattathassék, és meg tartóztathaſsék, hogy déltzeges indúlatja szerént ne járjon. 'Sólt. XXXII. 9. Vétetik I. Akármi akadályért, a' mellyel elfogatik valaki a' maga indúlati után való járáſtól. II. A' tereh hordozás alá vettetett Lóval együtt gondoltatván a' Szolgai állapotért. Zak. XIV. 20. *Az napon még a' Lovaknak Zabolájokon-is ez irás léſzen: Az Urnak Szentsége*, az az, az alá-való Szolgai rend-is, melly a' tereh hordozáſra rendeltetett, az ISTENnek engedelmeskedik, úgyhogy, szabadsága légyen, az UR' eleibe nagy bizodalommal való járúláſra, mint régen a' Fö Papnak, a' ki homlokán viſelvén ama' Tzimert: *Az Urnak Szentsége*, az Arany Pléhetskén, úgy mehet vala az ISTEN' eleibe. Ez-is az ö Aranynál drágább Hitiböl folyó jó-tſelekedeteivel nyilván valóvá téſzi azt, hogy ö *légyen Szent Papság a' Lelki Áldozatoknak meg-áldoztatáſokra, mellyek ISTENnek kedvesek, a' JESUS KRISTUS által.* 1 Pét. II. 5. III. A' Fö Rendekért, és Tiſztviſelökért, kik a' köz Népet igazgatják, némellyek' értelmek szerént. Jelen. XIV. 20. *A' vér ki-foly vala a' kádból a' Lovaknak Zabolájokig.* De helyeſen ezen szóláſſal itt elö-adatik igen nagy veſzedelem, mint mikor a' Ló olly mély vizben vagyon, hogy a' szájáig, vagy Zabolájáig ér, akkor veſzedelemben forog.

ZABOLÁZNI. v. Zabolán hordozni. Vétettetik az Ember' indúlatinak vagy tselekedeteinek, okoſon, rendeſen, és illendö-képen való igazgattatáſáért, mint midön a' Lovat a' Zabolánál fogva tsendeſen hordozzák. Innen a' *Nyelvnek Zabolán való hordoztatását* jovalja az Apoſtol, Jak. I. 26. hogy az, az átkozódáſra, káromláſra, rágalmazáſra, tiſztátalan motskos beſzédre, szabadoſon ne nyargaljon. Az *egéſz Teſtnek-is Zabolán tartatását*, Jak. III. 2. hogy a' szem, kéz, láb, 's egyéb tagok, a' bün tételre ne botorkázzanak.

ZABULON. Jákób' Fia, a' Leától. Vétetik I. Az ö maradékiért. Mát. IV. 13, 15. II. Az Igazságnak igazán Vallóiért, 's az ISTENnek Követöiért, kik az Idveſségre vezéreltetnek. Jel. VII. 8.

ZÁLAG. A' Zálagot adja az, a' ki valamire kötelezte magát, hogy máſt bizonyoſsá és bátorságoſsá tégyen, a' maga igéretéröl, és fogadá-

fogadásáról: illyen az egymáshoz Házaſsági életre kötelezett Személyeknek Mátkasági Jegyek, és a' Vásároſoknak elöre adott Pénzek; mellyel arról téſzik egyik a' máſikat bátorságoſsokká, hogy az egéſz meg-igért ſumma-is meg-adatik, és az egy-másnak tett fogadáſt mag-állani kivánják. *Haſonlatoſság ſerént* így neveztetik a' *Szent Lélek*, (1.) Mert mint a' Zálag bizonyoſsá téſzi az egymással ſövetkezö Személyeket arról, hogy egy-másnak tett igéreteket bé-tellyeſitik; úgy a' Szent Lélek bizonyoſsá téſzi a' mi Lelkünket az ISTEN' igéreteiröl, hogy azokat nyúgodt Szível várjuk: erröl ſól 2 Kór. 1. 22. *Az ISTEN adta a' Léleknek Zálagját a' mi Szíveinkbe*, az az, bizodalmat, bizonyságot, és bátorságot az ö igéretei iránt. (2.) Mert valamiképen az *Elö Pénz* az egéſzen meg-adandó Summából a' végre adatik, hogy az hátra maradott több réſz iránt bátorságoſsá tégyen; úgy a' Szent Lélek Lelkünkben meg-újúláſt, bizodalmat és tſendeſséget ſerez, mellyel mint az Örök Életnek 'sengéjével bátorságoſsá tégyen arról, hogy ez Élet után meg-adja a' meg-igért örökſéget. Eſés. 1. 14. *A' Szent Lélek a' mi örökſégünknek Záloga, míg a' tellyes ſabadságba bé-helyheztettetünk, az ö ditsöſégének ditséretére:* mert minket bizonyoſsá téſzen az örök bóldogságról, és bátorságoſsá az ISTEN' igéreteiröl.

ZÁPOR-ESSÖ. Midön az Eſsö nagy böſséggel 's ſebeſséggel ſáll a' Földre. *Abrázolja* 1. Az ISTEN' Mennyei ajándékainak nagy bövségét. 'Sólt. LXVIII. 10. Ezék. XXXIV. 26. Jóel. II. 23. *Zápor-Eſsöt ſállit-le tinéktek.* [1.] Mert mint a' Zápor-Eſsö hirtelen áſztatja meg a' Földet, úgy az ISTEN' Kegyelme a' ſáraz Szivet. Hóſ. VI. 3. [2.] A' Zápor-Eſsö meg-járván a' nagy melegtöl el-ſáradott Földet, azt termékennyé téſzi; így az ISTEN' Kegyelme, a' bün' melegétöl el-ſáradott Szivet meg-ujitja, és az Hitnek gyümöltseivel való termékenyſégre el-kéſziti. II. Az ISTENnek Ítéleteit, a' nagy nyomorúságokat, a' mellyek hirtelen és reménztelen boritják-el a' Földet. Mát. VII. 27. Enek. II. 11. Eſa. XXXII. 2. Ezék. XIII. 11. (1.) Mert a' miképen a' Zápor-Eſsö váratlan jö-el nagy hirtelenſéggel; úgy ſokta el-boritani a' nyomorúság az Embereket. (2.) Az Eſsö az Égböl ſáll alá; ISTEN' hire nélkül nem találja a' nyomorúság-is az Embert. Siral. III. 38. *Nem a' Felſéges ISTEN' Szojából jö-é-ki mind a' jó, mind a' gonoſz?*

ZÁR. A' Zár ollyan eſzköz, mellyel az Ajtót bé-zárják, hogy azon valaki hír nélkül ki vagy bé ne meheſſen. Vétetik 1. Az Ekléſiai Igazgatókért, kik által él az ISTEN a' maga kegyelmeſſégének

nek meg-nyitására, vagy bé-zárására, hogy az Emberek az ISTENnel való egyeſségre vezéreltetſenek, vagy attól el-tiltaſsanak. Enek. v. 5. *Az én újjaimról Mirha tsepeg vala, melly az ajtónak Zárját el-folyta vala*, az az, a' ſzenvedéſek és keſerüségek igen el-boritották vala az Elöl járokat. Ugyan ezek mondatnak örzöknek a' Jérúſálem' kö-falain., Eſa. LXII. 6. és Jérusálem' Kapúiban lévö Angyaloknak, kik itéletet téſznek a' Városba bé-menökről. Jel. XXI. 12. Igy pedig neveztetnek (1.) Mert mint a' Zar által ki nyittatik, és bézáratik az ajtó; úgy ezek által az Anyaſzentegyháznak ajtaja, midön rendeſen élnek az ISTEN' Beſzédének hirdetésével, és az Ekléſiai fenyitékkel. Mát. XVIII. 17, 18. (2.) Mert mint a' Zárt a' Gazda kéſziteti az ö Házára; úgy ezeket a' KRISTUS állitja elö az igazgatáſra. Efés. IV. 11. II. Akármi nagy eröſségért. Jób. XXXVIII. 10. 'Sólt. CXLVII. 13. *Ö eröſiti-meg a' te kapúidnak Zárjait.*

ZARNI. Bé-zárni 's meg-nyitni, *Haſonlatoſság ſzerént* a' matériához képeſt ſok dolgokért vétetik. Mint az *Eget Bé-zárni*, annyit téſzen, Eſsöt nem adni. 5 Móſ. XI. 17. *Fülét Bé-zárni*, meg nem hallgatni. Sir. III. 8. *Szivét Bé-zárni*, nem könyörülni. 1 Ján. III. 17. *Kezét Bé-zárni*, nem adakozni, nem ſegélteni, 's a' t. A' KRISTUS mikor mondatik *Bé-zárni és meg-nyitni*, Jel. III. 7. elöadatik az az ö Királyi hatalma, a' kinek engedelme és meg-igazitáſa nélkül ſenki az Idveſségre nem mehet.

ZASZLO. Vitézek' elejekbe függeſztetett Jel, a' mellyre kell vigyázniok, és arra figyelmezvén, vitézkedéſeknek idején követniek. Vétetik *haſonlatoſság ſzerént* I. Az ISTENért, a' kire néznek az Isten-félök, az ö nyomorúságoknak idején, a' ſegedelemért. 2 Móſ. XVII. 15. *A' Jehova én Záſzlóm.* II. Olly eſzközéért az Idveſségnek, a' mellyel a' Népek az ISTENhez gyüjtetnek, a' minémü a' hathatós Hivatal, ISTEN' ereje által, és a' bátorság, az ISTENhez való menetelre. 'Sólt. LX. 6. *Adtál a' tégedet félöknek Záſzlot.* Eſa. V. 26. III. A' Meſſiásért. Eſa. XI. 10. *Az idöben a' ki az Isai gyökeréből való ſok Népeknek Záſzlójok lészen.* Enek. V. 10. *Az én Szerelmeſem fejér és piros Záſzló tiz ezerek között.* Záſzlónak mondatik a' Meſſiás (1.) Mert a' miképen a' Záſzló alá bé-irják, és Hittel kötelezik vala a' Vitézeket, úgy a' KRISTUShoz le-kötelezik magokat a' Kereſztség és UR' Vatsorája által, a' kik ö hozzá tartoznak. (2.) Mert a' Záſzlónak fel-emeléſe arra való Jel vólt, hogy az Ellenséggel Hartzot kell állani; az Idveſség' Fejedelme a' KRISTUS JESUS ellenkezéſt ſzerzett a' Sátánnal, a' kit követni kell az ö Vitézinek. Eſa. XLII. 2, 3, 4. (3.) Mint a'

Záſzló-

Záſzlónak ſzemlélése félelmet ſzerzett az Ellenségben; a' Meſſiás rettentésére vagyon az ö Ellenségeinek, mellyre nézve mondatik *Oroſzlán*nak. Jel. v. 5. *Az ö Népe rettenetesnek, mint a' Záſzlós Tábor.* Enek. vi. 7. (4.) Mert mint a' Záſzlót el-hagyni, 's *desertor*rá lenni, igen nagy gyalázat; úgy a' KRISTUSt Követöböl *Transfuga*vá, 's az Ellenséggel egyet értönek lenni, igen veſzedelmes. 'Sid. vi. 4--10. x. 26--29. Jel xiv. 9, 10. IV. A' Meſſiáſnak hozzánk való buzgó Szerelméért, és annak tsalhatatlan bizonyos Jeleiért. Enek. ii. 4. *Záſzló ö nála az én hozzám való Szerelme*, az az, bizonyos jellel mútatja, hogy engem ſzeret, mellyel azt tſelekſzi, hogy én-is ö reá nézzek, mint a' Vitézek a' Záſzlóra, s' ötet köveſſem.

ZÖLD. Zöldellö a' Fü, vagy Plánta, mikor maga idejében és erejében vagyon, a' nedveſség benne bövölködö. *Zöldellenek* I. Az Emberek, midön ſzerentsés állapotban élnek e' Világon. Ezék. xvii. 24. 'Sólt. xxxvii. 35. II. A' Hivek, mikor a' Kegyeſséget gyakorolják, és az ISTEN' Kegyelme által meg-újittatnak. 'Sólt. xcii. 15. Jel. ix. 4. III. A' Meſſiás Nyoſzolyája, midön néki az ISTEN' Beſzéde magvából az Ekléſiában ſok Fiai ſzületnek. Enek. i. 16. IV. Vétetik az Igazért-is, a' KRISTUSnak ama Szavaiban, Luk. xxiii. 31. *Ha a' Zöldellö Fán ezt mivelik, mi eſik a' ſzáraz Fán?* az az, Ha én velem, a' ki Igazság' gyümöltseivel termékeny vagyok, kinek minden tselekedeteim Igazságról téſznek bizonyságot, ezt mivelik, mint léſzen a' ti dolgotok, a' kik az Igazságtalanságnak ſzáraz tökéi vagytok? Ez azt-is teheti: Ha az ártatlanok meg-büntettetnek, hát a' bünösök hogy ne veſznének-el? Ha a' gazdagok nyomorúságra jútnak, hát a' ſzegények hogy maradhatnának-meg?

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

© Haáz Rezső Múzeum
Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

© Jókai Rezső Múzeum
Irodalmi Nyilvános Könyvtára
Székelyudvarhely